ERNESTI ANTONII NICOLAI
POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS CONSILIARII
AVLICI, MEDICINAE DOCTORIS, EIVSDEMQVE
PROFESSORIS PVBLICI EXTRAORDINARII
IN REGIA FRIDERICIANA

SYSTEMA
MATERIAE MEDICAE
AD
PRAXIN APPLICATAE.

TOMVS II.

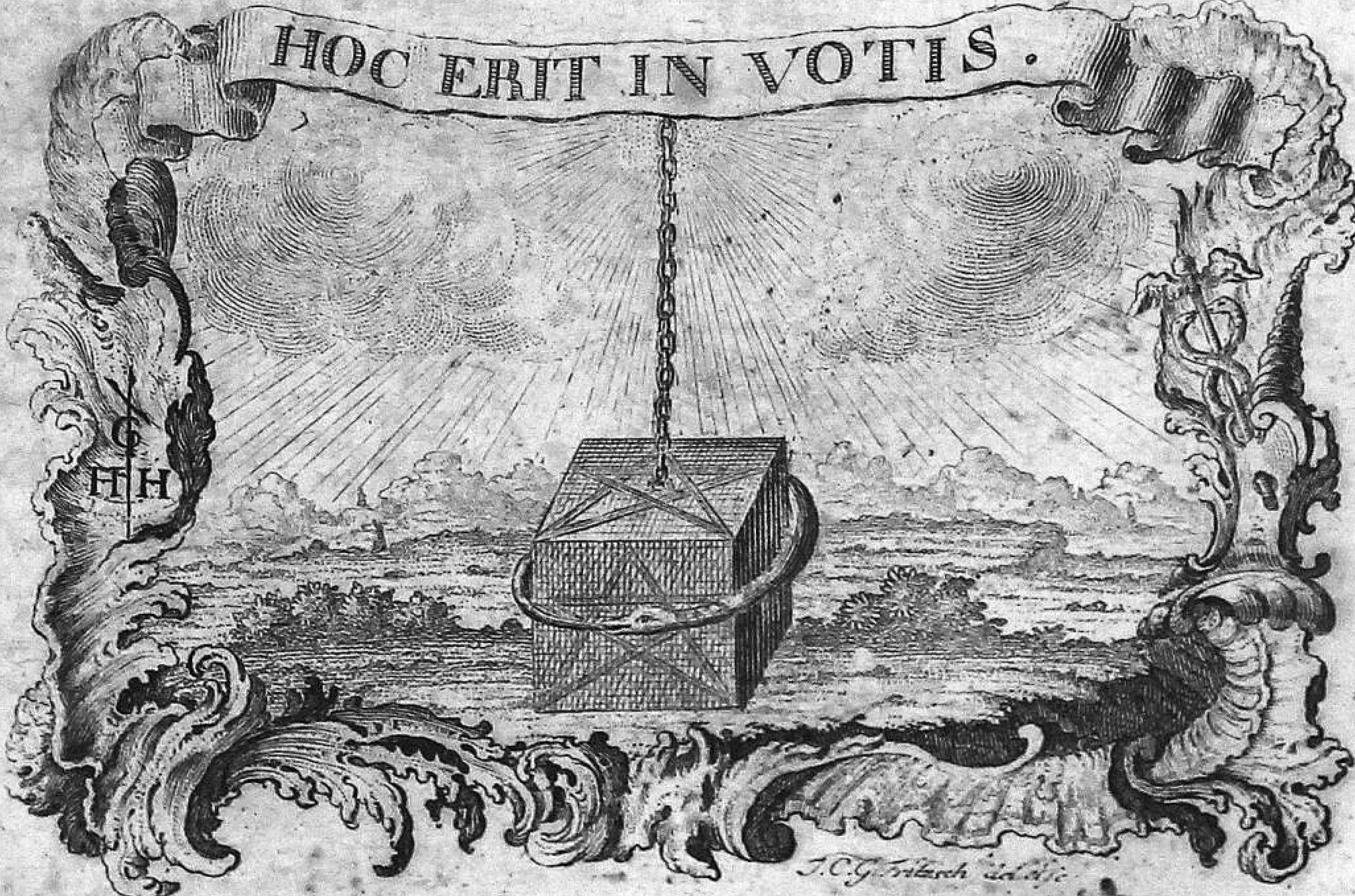

HALAE MAGDEBVRGICAE,
SVMTIBVS CAROLI HERMANNI HEMMERDE
1752.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
DOMINO
CAROLO LVDOLPHO
S. R. I. LIB. BARONI
DE
DANCKELMANN
DYNASTAE IN LODERSLEBEN, OPHAVSEN,
CETERA,
POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI ET
ELECTORI BRANDENBVRGICO
AB INTIMIS STATVS MINISTERIIS ET
SANCTIORIBVS CONSILIIS,
PRIMARIO PRAESIDI RERVM ECCLESIASTICARVM
OMNIVM AC SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI
ELECTORALIS MARCHICI,
SVPREMO MODERATORI ET CVRATORI OMNIVM
REGIARVM ACADEMIARVM ET SCHOLARVM VT
ET BIBLIOTHECAE REGIAE TECHNOPHYLACII
AC NVMMOPHYLACII REGII,
RERVM FEVDALIVM DIRECTORI
CAVSSARVMQVE GALLICARVM CIVILIVM ET
ECCLESIASTICARVM GVBERNATORI
IVSTITIAE AC LITTERARVM STATORI ET
MAECENATI SVMMO
DOMINO AC PATRONO SVO INDVLGENTISSIMO
HVIVS SYSTEMATIS CONTINVATIONEM
IN PIETATIS ET OBSERVANTIAE SVAE
DOCVMENTVM
D. D. D.
AVCTOR.

PRAEFATIO.

Quemadmodum nulla facile res, in cujus notitiam hominum ingenium penetravit, opinionum varietati, præjudiciorum fallaciæ, sententiarum dissensui & controversiis magis est exposita quam medicamentorum vires eorumque modus agendi, ita nihil medicis tantum dedecus tantamque ægrotantibus noxam afferre potest, quam, quæ in virium, quibus medicamenta pollent, æstimatione viget, judiciorum disparitas. Non ex partibus constitutivis, quas sensus & chemia detegunt, non ex legibus, quibus corporum vires in agendo sunt adstrictæ, non ex certis atque indubitatis observationibus, non denique ex relatione virium ad individui, in quod agunt, præsentem statum deducere & dijudicare solent medici medi-

camentorum vires sed idolis sectæ, auctoris & antiquitatis occoecati, præjudiciis decepti, opinionis, qua semel imbuti sunt, perversitate tracti varias medicamentis adscribunt virtutes omni omnino fundamento destitutas. Neque adeo expedita res est nullisque involuta difficultatibus, medicamentorum vires accuratius determinare. Ego laborem in me suscepi vires medicamentorum paulo exactius rimandi eaque, quam in partis primæ præfatione exposui, ratione determinandi. Nunc lectori benevolo exhibeo hujus laboris continuationem, quam mox alia sequetur. Plura, quæ forsan scire cupit, inveniet exposita in procemio parti primum editæ præmisso nihilque mihi restat dicendum, nisi, quod Excellentissimus Medicinæ Doctor Pietschius in egregio suo de generatione nitri scripto ostenderit, sal Anglicanum amarum non, uti communis fere omnium hactenus fuit opinio, ex capite mortuo Vitrioli & parte alcalina salis communis sed potius ex nitri crudi lixivio in crystallos redacto solutione & filtratione crebriori item calcinatione & commixtione cum pauxillo acidi vitriolici parari. Iniquis & absonis meorum scriptorum censuris, quæ in novellis prodierunt, in peculiari scripto respondebo auctorumque tam ignorantiam quam malitiam simul ostendam, doctos vero æquos & honestos rerum medicarum arbitros, ut me meumque hunc laborem suo dignari favore, &, si qua irrepserint, vitia typographica amice corrigere velint, ea, qua decet, observantia & humanitate rogo. Dabam d. XXIII. April. MDCCLII.

CON-

CONSPECTUS CONTENTORUM.

PARS II. DE MATERIA MEDICA IN SPECIE.

LIBER I. DE MEDICAMENTIS EVACUANTIBUS.

SECTIO I. DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS.

CAPUT V. DE ALOE.
CAPUT VI. DE AGARICO.
CAPUT VII. DE SCAMMONEO.
CAPUT IX. DE GUMMI GUTTA.
CAPUT X. DE CASSIA FISTULARI.
CAPUT XI. DE TAMARINDIS.
CAPUT XII. DE SENNA.
CAPUT XIII. DE CUCUMERE ASININO ET ELATERIO.
CAPUT XIV. DE SALIBUS QUIBUSDAM MEDIIS, UT SALE ANGLICANO, CAROLINENSI, SEDLICENSI ET SEIDSCHUZENSI IDQUE GENUS ALIIS.
CAPUT XV. DE MAGNESIA ALBA.
CAPUT XVI. DE TURPETHO VEGETABILI.
CAPUT XVII. DE MECHOACANNA.
CAPUT XVIII. DE BRYONIA.
CAPUT XIX. DE MATALISTA.

CAPUT

CAPVT XX. DE SEMINIBVS CARTHAMI SEV CNICI.
CAPVT XXI. DE HERMODACTYLO.
CAPVT XXII. DE MYROBALANIS.
CAPVT XXIII. DE ELLEBORO NIGRO.
CAPVT XXIV. DE CYCLAMINE.
CAPVT XXV. DE ESVLA.
CAPVT XXVI. DE SEMINIBVS RICINI.
CAPVT XXVII. DE LAVREOLA ET COCCOGNIDIO.
CAPVT XXVIII. DE EVPHORBIO.
CAPVT XXIX. DE RADICE POLYPODII.
CAPVT XXX. DE CVSCVTA ET EPITHYMO.
CAPVT XXXI. DE RHAMNO CATHARTICO.
CAPVT XXXII. DE FLORIBVS LAXANTIBVS.
CAPVT XXXIII. DE CENTAVRIO MINORI.
CAPVT XXXIV. DE FVMARIA.
CAPVT XXXV. DE AVRO FVLMINANTE.
CAPVT XXXVI. DE LAPIDE LAZVLI.
CAPVT XXXVII. DE LAPIDE ARMENO.

SECTIO II. DE EMETICIS.

CAPVT I. DE EMETICORVM MODO AGENDI ET VSV.
CAPVT II. DE RADICE IPECACVANHAE.
CAPVT III. DE RADICE SCILLAE.
CAPVT IV. DE ASARO.

SYSTE-

SYSTEMA
MATERIAE MEDICAE
AD
PRAXIN APPLICATAE
PARS II
DE
MATERIA MEDICA
IN SPECIE
LIBER I
DE
MEDICAMENTIS EVACVANTIBVS
SECTIO I
DE
MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS
CAPVT V
DE
A L O E.

§. I.

ALOE est succus ex foliis plantæ ejusdem nominis expressus inspissatus atque exsiccatus. Tres ejus species hodie in officinis prostant, quæ non nisi præstantia a se invicem discrepant atque variis insigni-

Quid sit aloe & quot ejus dentur species.

untur nominibus. VNA SPECIES est PRÆSTANTIOR, alia vero MINUS PRÆSTANS SEU VULGARIS Prior dicitur ALOE SUCCOTRINA, SOCCOTRINA SOCOTERINA seu ZOCCOTRINA atque ex insula *Socotra* in mari Indico Arabiæ felicis partem ambiente sita, quam alii etiam *Soccotoram*, *Zocotoram*, *Socatram* & *Succotoram* nominant, vel in integris placentis vel in frusta majora diffracta ad nos affertur, unde etiam nomen suum accepit, quamvis alii hoc a succo concreto, qualis est aloe, derivare velint. Placentæ vel frusta plerumque vesicis, pellibus aut cucurbitis inclusa advehuntur. Posterior aloes species minus præstans seu vulgaris est iterum vel pura & dicitur HEPATICA ob colorem, qui ad hepatis colorem accedere videtur, vel IMPVRA seu VILIOR & CABALLINA nuncupatur sine dubio eam ob causam, quoniam non hominibus sed a veterinariis equis aliisque brutis tantummodo exhibetur, unde etiam a Germanis dicitur ROSSALOE. Adjungitur his aloes speciebus præterea alia species, quam nominant aloen foetidam seu caballinam, quæ iterum in puram seu hepaticam & sordidam seu caballinam dividitur. Illa denique aloe, quæ clara pura & pellucida apparet instar vitri antimonii, dicitur ALOE LVCIDA, & hæc omnium est optima, sed rarissima & carissima.

§. II.

De characteribus aloes succotrinæ.

ALOE SOCCOTRINA his præ reliquis aloes speciebus gaudet characteribus: puritate, nitore & pelluciditate reliquis aloes speciebus antecellit, adeoque lucidæ aloes nomine digna est §. I. Rarioris & minus densæ præterea est texturæ, non nimis densa & solida, fractu facilis, friabilis, in manibus lentescens, fulva subrubra seu ex purpureo rufescens, in pulverem trita subluteo ac fere aureo colore instar croci nitens, sapore valde amaro & simul aromatico, odore gravi sed non adeo ingrato & nauseoso & ad myrrham accedente prædita. Ex insula Soccotra in coriis ad nos transportatur.

§. III.

De planta, quæ aloen

Teste JOANNE COMMELINO & SAMUELE DALE in suæ PHARMACOLOGIÆ SVPPLEMENTO ALOE SVCCOTRINA

TRINA non ex eadem, ex qua hepatica & caballina, elicitur planta. Dicitur hæc, quæ aloen ſuccotrinam ſuppeditat, planta aloe ſuccotrina anguſtifolia ſpinoſa flore purpureo BREYN. 2. PRODROM. COMMELIN. HORT. AMSTEL. RARIOR. 91: aloe Indiæ orientalis ſerrata ſive ſuccotrina vera floribus phœniceis HORTI BEAVMONT: aloe Americana ananæ folio floribus ſuaverubentibus PLVCKN. PHYTHOGRAPH. tab. 240. fig. 4. Folia transverſim ſecta ſuccum emittunt luteum atque amarum, qui odore gratior eſt quam vulgaris aloes ſuccus. Ex foliis a radice avulſis manu vel inſtrumento leviter compreſſis ſuccus deſtillat in vas recipiens. Subſidere debent partes craſſæ per noctem, aliæ vero ſupernatant. Poſtero die in aliud vas infundunt & calori exponunt, ut concreſcat & exſiccetur, & tunc fulvum acquirit colorem. **ſoccotrinam largitur.**

§. IV.

ALOE HEPATICA non tam pura ſplendens & translucida eſt quam ſuccotrina, color ejus ad hepatis colorem accedit & magis ad nigredinem vergit, conſiſtentia gaudet magis denſa & arida, ponderoſior eſt, odore quoque gaudet ingratiori & graviori & ſapore intenſius amaro. **De characteribus aloes hepaticæ.**

§. V.

Extrahitur ALOE HEPATICA ex planta, quæ dicitur a TOURNEFORT & CASPARO BAUHINO ALOE VULGARIS, a JOANNE vero BAUHINO & DODONÆO ſimpliciter ALOE, a LOBELIO SEMPER VIVUM MARINUM, a COLUMELLA SEDUM AMARUM, & ab aliis SEMPERVIVA INDICA. Creſcit hæc planta in Oriente & Occidente & ſuccus ejus non ſolum in plurimis Indiarum locis ut Cambaia, Bengala paratur, ſed etiam in plurimis Americæ regionibus ut regno Mexicano, nova Hiſpania, Braſilia, Barbadenſibus inſulis &c. Folia diſciſſa & contuſa in vas oblongum & cylindriforme reponunt per dies viginti quinque. Spuma in altum tollitur inutilis & abjicienda, ſuperior ſucci pars a fecibus ſeparatur & ſolis calore condenſa- **De planta, quæ aloen hepaticam largitur.**

tur in aloen hepaticam, feces vero in fundo vasis collectæ & inspissatæ impurum constituunt extractum, quod dicitur aloe caballina.

§. VI.

De characteribus aloes caballinæ.

Aloe caballina odore suo valde nauseoso atque ingrato a ceteris aloes speciebus facile distinguitur. Quisquiliis variis terra arena lapillis &c. inquinata, & prioribus aloes speciebus longe impurior, crassior, densior, ponderosior & nigrior, saporis magis amari & nauseosi esse solet, nonnunquam tamen adeo pura præparatur, ut a succotrina nonnisi odore tetro possit distingui.

§. VII.

Bauhini & aliorum sententia de variis aloes speciebus.

Bauhinus tres aloes species ex una eademque planta extrahi & præparari putat, modum præparandi hoc modo describens: Plantam in frusta dissectam & contusam in vas oblongum reponunt per viginti quinque dies, ubi spuma attollitur inutilis & abjicienda, tum mediante concha superior pars succi demitur, donec diversitas succi appareat. Succus autem ille purior concretus aloe succotrina dicitur, succus vero, qui remanet & paulo obscurior est, aloen hepaticam efficit, feces seu crassamentum in aloen caballinam indurescit. Hujus ad sententiam multi accedunt & inter hos præcipue Tournefort, qui in Materia medica inquit: addidici ex Hermanno Professore Botanices Leidensi, servos in provinciis orientalibus exprimere folia aloes manibus in vas aliquod, postridie vero mediante concha margaritifera separare succum supernatentem, qui in peculiari contentus vase aloen constituit puriorem, tertio die tollere rursus alium succum, qui inspissatus aloen constituit hepaticam & ex remanentia præparari aloen caballinam. Recentiores vero & inter hos præcipue illustris Geoffroy in Tractatu suo de Materia Medica Tomo II. pag. 650. plantam aloen, e qua aloe succotrina præparatur, non esse eandem, e qua aloe hepatica & caballina elicitur, asserit.

§. VIII.

§. VIII.

Variæ quoque plantæ aloes species in Germania coluntur ibique in principum, magnatum & botanicorum hortis reperiuntur, sed talem non largiuntur succum, qualis ab exteris ad nos adfertur regionibus, saltim is, quem suppeditant, succus tanta non gaudet bonitate præstantia ac virtute, quanta ille, qui ab exteris ad nos transmittitur. In orientalibus vero iisque calidioribus regionibus ex foliis & radicibus incisis ac sauciatis succus exstillat vel sponte vel accedente expressione, qui dein calore in massas condensatur, facile vero est collectu, succum violenter expressum viliorem atque impuriorem suppeditare aloen; id quod etiam revera sic deprehenditur.

Num aliæ plantæ aloen suppeditent?

§. IX.

Aloe caballina non adhibetur in medicina sed solis veterinariis ad brutorum usum relinquitur, aloe vero succotrina & hepatica ad usum medicum tum externum tum internum expetitur. Nonnulli aloen hepaticam succotrinæ anteponendam esse autumant, sed generatim est notandum, quod aloe ad usum medicum eligenda sit purissima nitens pellucida, non nimis nigra sed fulva ruffa & in pulverem trita subluteo & fere aureo colore instar croci nitens, levis, non nimis densa & solida, fractu facilis, friabilis & facile solubilis, saporis valde amari & odoris minus ingrati & nauseosi & fere ad myrrhæ odorem accedentis. Si aloe has possidet qualitates, nihil refert, quomodo nominetur, sive hepatica sive succotrina & habeatur pro succo sive extracto, sufficit, quod aloe his qualitatibus prædita ad usum medicum sit aptissima. Quo minus vero hæ qualitates in aloe deprehenduntur, eo inferior est bonitate, & si nigra, solida & fractu valde contumax est, plerumque est adulterata nec usui inservit medico. Quidam odorem aloes valde nauseosum atque ingratum pro ejus nota bonitatis habent, alii vero iique longe plures majori jure contrariam tuentur sententiam, interea tamen hoc verum est, aloen, qualis in officinis prostat, odore adverso atque ingrato esse præditam.

De selectu aloes ad usum medicum.

§. X.

Analysis chemica aloes.

Vna uncia aloes, teste celeberrimo CARTHEUSERO in FUNDAMENTORUM MATERIÆ MEDICÆ parte priori pag. 552, primum aqua simplici, posteaque, quoad residuam scilicet partem, spiritu vini rectificatissimo extracta quinque fere drachmas substantiæ gummosæ & tres circiter drachmas substantiæ resinosæ largitur, caput mortuum terreum, quod in vitris ac filtro remanet, pauca duntaxat grana pendet. Clarissimus BOULDUC, Regiæ Parisiensis scientiarum academiæ socius in Historia ejusdem academiæ demonstravit partem resinosam & gummosam quoad maximam partem & perparum substantiæ terrestris in aloe hepatica & succotrina contineri, ita tamen, ut aloe succotrina minus resinæ & plus substantiæ gummosæ quam hepatica possideat. Idem Auctor asserit, se experientia compertum habere, quod pars aloes resinosa vi purgante sit destituta, sola vero pars gummosa virtute alvum purgante gaudeat & quidem vehementiori, si a parte resinosa fuit separata, & soccotrina fortius purget quam hepatica. Adscribit quoque aloæ succotrinæ majorem partium activarum & volatilium copiam quam hepaticæ hasque partes in hepatica a resinosis partibus debite temperari non item in soccotrina atque hepaticam utpote magis temperatam & longe majori partium balsamicarum copia donatam soccotrinæ ad usum tam internum quam externum longe anteponendam esse cum multis aliis statuit. Clarissimus NEUMANNUS, uti in ejus Chemiæ Medicæ Dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel editæ Tom. II. Parte I. pag. 64. legitur, libram unam aloes in spiritu vini solvit & impetravit ex hac libra aloes extracti resinosi circiter uncias quindecim, ex residuo extracti aquosi circiter drachmam unam remanente parte non dissoluta terrestri. Deinde cum aloes libra una instituit extractionem aquosam & hac ratione libra una aloes largita fuit tredecim uncias & dimidiam extracti aquosi & unciam integram & dimidiam extracti resinosi. In libra aloes integra, teste eodem viro celeberrimo, continetur circiter uncia una substantiæ terrestris, reliquæ vero

unciæ

unciæ quindecim ſunt omnes ſolubiles, & principium gummoſum & reſinoſum tam intimo connubio ſibi invicem mixta atque unita ſunt, ut tam aquoſo quam ſpirituoſo menſtruo aeque facile extrahi poſſint. Ex omnibus his experimentis patet, quod aloe conſtet ex parte non gummoſa ſolum & reſinoſa ſed etiam ſaponacea fixiori. Fac enim, aloen continere ſolummodo partem gummoſam & reſinoſam, id eſt, partem, quæ vel in aqua vel in ſpiritu vini rectificatiſſimo tantum ſolubilis eſt §. CLXXXV. Part. I. Sect. III, tunc neque ſpiritus vini neque aqua tantam partium copiam ex aloe extrahere potuiſſet. Hujus vero rei contrarium cum contigerit, manifeſto apparet, aloen continere ſat magnam copiam partium tam in aqua quam ſpiritu vini rectifiicatiſſimo ſimul ſolubilium, id eſt, ſaponacearum fixiorum §. CLXXXV. Part. I. Sect. III. Partium harum proportio variat pro aloes diverſitate & vix in genere determinari poteſt.

§. XI.

De ſalium & partium ſulphurearum in aloe præſentia.

Sapor aloes valde amarus copioſiora ſalia illi ineſſe manifeſte docet §. CCXXXVIII. Sect. IV. Part. I, & odor, quem ſpargit, ſat fortis non idem ſolum confirmat ſed eadem etiam, ſaltim quoad magnam partem, volatilia & ſubtilia eſſe luculenter demonſtrat §. CCXLII. Sect. IV. Part I. Odor hic tunc maxime ſe manifeſtat, ſi aloe coquitur. Si enim aloe nondum cocta primæ ſubmittitur coctioni cum aqua, adeo fortem atque adverſum ſpargit odorem, ut nauſeam moveat, ſi vero cum eadem jam cocta nova iterum inſtituitur coctio, id minori gradu vel plane non efficit: id quod luculentum ſuppeditat argumentum, aloen maximam ſalium volatilium & ſubtilium ſulphurearumque partium copiam in ſinu ſuo recondere. Ingentem ſulphurearum partium in aloe copiam præter modo dicta patefacit quoque larga, ex qua aloe conſtat, pars reſinoſa §. præced. & §. CLXXXIX. Sect. III. Part. I, pars ſaponacea fixior §. præc. quæ itidem ſalinoſulphurea eſt §. CXCV. Sect. III. Part. I, nec non gummoſa §. præced. quæ ſalinoſulphureæ indolis eſt §. CXCVII. Sect. III. Part. I. Cum denique

nique pars aloes tam resinosa quam saponacea fixior & gummosa ex salibus & oleoso principio constent §. CLXXXVI. CXCV. CXCVI. CXCVII. Sect. III. Part. I, eadem quoque ratione ingens salium & sulphurearum partium aloæ inhærentium copia patescit. Ceterum notandum est, has modo dictas partes esse aloes partes constitutivas remotas, partium vero aloes constitutivarum proximarum proximas §. XXIX. XXX. Sect. I. Partis. I.

§. XII.

Virtutum aloes a priori determinatio.

Virtutes aloes a priori, id est ex partibus ejus constitutivis, determinaturus, sive partes ejus constitutivas consideret proximas sive remotas, sine ullo deprehendet negotio, aloen ob insignem, qua gaudet, salium magna ex parte volatilium & subtilium & partium sulphurearum copiam §. XI. vehementi humores resolvendi, stimulandi, sanguinis & humorum motum rarefactionem turgescentiam exæstuationem & calorem excitandi atque augendi virtute esse instructam atque ab hac facultatem tam purgandi quam hæmorrhagias excitandi dependere. Si enim vasa stimulantur, humorum motus calor & rarefactio augetur, quid hæmorrhagiis facilius contingere potest? & si humores resolvuntur atque intestina simul stimulantur seu irritantur, humorum serosorum affluxus in intestinorum cavitatem augetur eorumque refluxus ex hoc cavo imminuitur, id quod non potest non purgationem producere §. XIII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Acria & viscida seorsim & conjunctim facultatem possidere purgantem supra dedi demonstratum §. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Vtramque hanc qualitatem deprehendimus in aloe, utpote quæ manifesta acri & viscida qualitate gaudet, qua de causa rem a priori considerans aloæ virtutem denegare non potest purgantem, quam a posteriori experientia quoque comprobat atque extra omnem ponit dubitationem. Quatenus res a priori consideratur, aloe ob partes, quas possidet, resinosas virtute gaudet stimulante, resolvente, calefaciente & roborante §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I, ob partes saponaceas fixiores resolvente

§. CCCC-

§. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, atque ob ingentem ſalium volatilium & ſubtilium partibus ſulphureis junctorum copiam, quam §. XI. demonſtravi, virtutem potenter calefacientem & reſolventem §. CCCCXXXVI. CCCCXXXVII. Sect. VI. Part. I. ſtimulantem atque ab hac dependentem virtutem humorum motum augentem reſolventem calefacientem atque ſecretiones & excretiones augentem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I; nam quo ſubtiliora & volatiliora ſalia ſunt, eo majorem exercere poſſunt virtutem §. CCCCXXII. Sect. VI. Part. I. Quis igitur non videt, in aloe, quatenus res a priori tantum conſideratur, prædominari virtutem reſolventem atque attenuantem, ſtimulantem, ſanguinem & humores commoventem atque exagitantem & calefacientem atque ab his virtutibus reliquas, ſi non omnes ſaltim pleraſque dependere? Pars gummoſa aloes ſalium ipſi inhærentium virtutes reliquaſque his ſuperſtructas imminuit §. CCCCLXXIV. Sect. IV. Part. I, vi vero viſciditatis ſuæ ad purgationem concurrit §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. Part II.

§. XIII.

Terreſtres, quæ aloæ inſunt, partes §. X. ſalium quoque aloæ inhærentium §. XI. virtutes moderantur atque infringunt §. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I, fibrarum humidum abſorbendo earumque interſtitiis ſeſe apponendo majus iis conciliant robur §. XVII. Sect. I. Part. I. §. CCCLXXI. CCCLXXVI. Sect. V. Part. I, denique cohærendo cum partibus aloes & corporis humani ſulphureis eas ad reſolutionem atque ignearum particularum liberationem reddunt ineptas & ſic calorem moderantur. Porro, cum copioſa iſta ſalia, quæ aloen ingrediuntur ejuſque partem reſinoſam, ſaponaceam gummoſam & ſubſtantiam acrem volatilem §. XI. conſtituunt, ſint acida §. CLXXXVI. CXCV. CXCVII. Sect. III. Part. I, acida vero roborent §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I, aliud patet virtutis aloes roborantis fundamentum a priori, quod num ſit experientiæ quoque ſuperſtructum atque in ea fundatum, infra examinabo, ubi de virtutibus aloes

Demonſtratio virtutis aloes roborantis aliarumque ejus virtutum a priori.

aloes a posteriori determinandis agam. ETTMÜLLERUS HERMANNUS JUNCKERUS aliique in parte aloes resinosa virtutem ejus roborantem tonicam, in gummosa vero purgantem & laxantem vim potissimum residere contendunt, quod posterius CLARISSIMUS quoque BOULDUC confirmat. Eandem ob causam, quoniam nimirum aloe magnam salium acidorum copiam continet, quæ putredini resistere noto notius est, aloæ virtus putredinem impediens atque abarcens est tribuenda.

§. XIV.

Demonstratio virtutis aloes purgantis a priori.

Omnes partes aloes, si a priori considerantur, terreis exceptis, ad purgationem suum conferunt, quamvis non æquali gradu. Sive enim consideretur pars aloes gummosa sive resinosa sive saponacea fixior sive pars salina volatilis, quamlibet humores resolvendo vel vi acrimoniæ suæ intestina stimulando vel vi visciditatis ductus & vasa intestinorum obstruendo & sic humorum affluxum augendo eorumque refluxum impediendo vel hæc seorsim vel conjunctim efficiendo ad purgationem concurrere patebit §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib I. Part. II. §. X. XI. XII. hujus capitis, facile autem apparet, hanc partem aloes præ reliquis vehementius, majori cum dolore atque incommodo purgare faciliusque sanguinem ex intestinorum vasis elicere, quæ præ reliquis majori acrimonia vel visciditate vel utraque hac qualitate eminet §. XL. XLI. Cap. I. Lib. I. Part. II, quænam vero sit ista pars aloes ejusmodi qualitatibus prædita, num resinosa, an gummosa, de eo medici adhuc valde inter se dissentiunt, uti id ex CLARISSIMI BOULDUC sententia apparet, cui alii multi refragantur §. X.

§. XV.

Demonstratio virtutum aloes a posteriori.

Consideratis hactenus virtutibus aloes, quantum a priori cognosci & determinari possunt, pedem nunc promoveam atque ea experientia testimonio omnium locupletissimo confirmare atque corroborare annitar. Virtutem aloes purgantem, humores & sanguinem commoventem atque exagitantem

tem nec non calefacientem, cujus rationem ſupra ex partibus aloes partibus conſtitutivis demonſtravi §. XI-XIV. experientia docet quotidiana & medici tum veteres tum recentiores uno ore confirmant, e quibus inſtar omnium tantum ILLUSTREM b. m. HOFFMANNUM a) & FERNELIUM b) adduxiſſe ſufficiat. Virtutem hæmorhagias excitandi & promovendi, quæ vi partium conſtituentium aloæ eſt attribuenda §. XII, non minus teſtis eſt experientia, qua compertum habemus, aloes uſum, præcipue largum vel diuturnum, ſanguinis in vaſis hæmorrhoidalibus accumulationem efficere, hæmorrhoidum lochiorum & menſium fluxum excitare, foetum & ſecundinas pellere. De virtute aloes roborante, quam ſupra ex partibus ejus conſtitutivis deduxi §. XIII, unanimi quoque conſenſu auctores medici nos redduut certiores. DIOSCORIDES aloen mixtam cum aliis purgantibus ſtomacho ea minus noxia reddere refert. GALENUS Lib. VI. de *ſimplicium medicamentorum facultatibus* ſtatuit eam gratam ſtomacho ut ſi quid aliud. Idem ſentit PAULUS AEGINETA, qui omnia, inquit, purgantia eſſe ſtomacho inimica, ſolam vero aloen ipſi gratam. MESUE quoque luculentum ſalutaris aloes virtutis affert teſtimonium. Aloen enim commendat & extollit ut medicinam purgantem ceteris longe præſtantiorem, quæ tantum abeſt, ut corpus debilitet, uti alia purgantia, ut potius illud roboret, aliorum purgantium vitia emendet eorum læſionibus medeatur atque effectus juvet. Alii denique aloen ſalutaris naturaæ balſami titulo ornarunt, qui humores naturales conſervat, præternaturales evacuat, medios emendat & univerſos putrefieri & corrumpi prohibet: unde tritum illud adagium:

Qui vult vivere annos Noae, ſumat pilulas de aloe.

§. XVI.

Demonſtratio virtutis aloes reſol-

De virtute potenter reſolvente, qua aloen inſtructam eſſe ex partibus ejus conſtituentibus demonſtravi §. XII, non eſt,

a) Medic. Ration. Syſtemat. Tom. III. Sect. II. Cap. V. §. Corall. pract. V.

b) Lib. III. Method. medendi cap. 9.

vantis putredini resistentis anthelminticæ aliarumque ejus virium a posteriori.

est, quod multa experientiæ & auctorum testimonia afferam, sed sufficiat, instar omnium allegare magnum BOERHAVE & illustrem GEOFFROY. Ille in TRACT. DE VIRIBUS MEDICAMENTORUM edit. Paris. pag. 275. aloen saponem egregium nominat, hic vero eam crassos tenaces viscidos pituitosos incidere resolvere atque attenuare viscerumque obstructiones reserare in *Materiæ medicæ Tomo II.* pag. 658. 662. asserit. Virtutem aloes putredini resistentem §. XIII, testimonio suo confirmant laudatus GEOFFROY loc. cit. Excellentissimus CARTHEUSERUS in *Fundamentorum Materiæ medicæ Parte I. Sect. X. cap. X. §. V.* aliique. Virtus quoque aloæ attribuitur balsamica vulneraria vulnera & ulcera mundificans abstergens consolidans & ad cicatricem perducens, quæ sine dubio a virtute ejus putredini resistente resolvente & roborante seu tonica est derivanda §. CCCCLIX. CCCCLXI. Sect. VI. Part I. Præter has jam recensitas virtutes teste ratione atque experientia anthelmintica quoque virtus aloæ competit, tum, quod vermes purgationem excitando expellit §. CCCCLI. Sect. VI. Part. I. & §. XII. XIV. XV. hujus capitis, tum, quod vermes necat, quod posterius ope virtutis resolventis §. XII, qua viscidum vermium nutrimentum destruit §. CCCCLIV. Sect. IV. Part. I, item vi prædominantis qualitatis salinæ, qua eorum corpora destruit §. CCCCLIII. Sect. VI. Part. I. & vi visciditatis, qua eorum corpora obducendo transpirationem impedit §. CCCCLII. Sect. VI. Part. I, præstat.

§. XVII.

Refutatio erroris de noxia aloes qualitate.

Permulti, quorum præcipui sunt CARDANUS & SCALIGER, aloes usum e foro medico proscribendum esse contendunt, ob multa magna & gravia damna, quæ ejus usum hominibus attulisse sibi persuadent, neque negari potest, aloen sæpenumero funestos produxisse effectus. Verum enim vero probe simul est considerandum, malorum, quæ ab aloes usu proficiscuntur, culpam non semper ipsi aloe, utpote quæ innocuum & salutare est remedium, sed potius impro-

improvido atque imprudenti ejus uſui atque abuſui eſſe imputandam, quin infra clariſſime apparebit, aloen ſi non cum debita cautione & circumſpecta circumſtantiarum conſideratione adhibetur, peſſimos edere effectus, id quod plane non eſt mirandum, cum eodem modo cum omnibus aliis innocuis atque optimis remediis ſit comparatum, utpote quæ, ſi imprudenter uſurpantur, non utilitatem, ſed damnum inferunt.

§. XVIII.

Quando & quibus pro-ſit & noceat aloe?

Cum aloe virtute gaudeat ſtimulante ſanguinem & humores valde commovente atque exagitante nec non calefaciente & hæmorrhagias excitante §. XII. XV, prona hinc fluit conſequentia, quod ſubjectis plethoricis, tenerioris & ſenſibilioris texturæ, in ſanguinis rarefactionem exæſtuationem & hæmorrhagias proclivibus vel hæmorrhagiis obnoxiis, cholericæ ſiccioris & calidioris conſtitutionis, quorum viſcera ſunt præfervida & ſanguis ad exæſtuationem & rarefactionem pronus eſt, gravidis, phthiſicis, febre acuta afflictis atque id genus aliis noceat ejusque uſu in his ſubjectis abſtinere conſultius ſit, vel, ſi hoc fieri nequeat, ſaltim ea refracta in doſi, aliorum idoneorum remediorum commixtione temperata & correcta debitaque cum cautione ſit adhibenda. E contrario aloe magis convenit corporibus plegmaticis, humidis, frigidis & cachecticis, &, cum virtute inſtructa ſit laxante, reſolvente, aperiente, obſtructiones reſerante, hæmorrhagias promovente, tonica & roborante §. XIII - XVII, in viſcerum obſtructionibus, partium ſolidarum atonia, hæmorrhoidum & menſium ſuppreſſionibus & morbis hinc oriundis ſalutari cum effectu uſurpari poteſt.

§. XIX.

De præparatione ſeu correctione aloes.

Hodie aloe non cruda ſed correcta ſeu, ſi malueris, præparata ad uſum medicum internum adhiberi ſolet. Quum enim multiplici experientiæ fide comprobatum fuerit, aloen plurimos funeſtos ac pernicioſos effectus vi partium ſuarum, quibus ineſt virtus valde ſtimulans, humores vehementer com-

commovens atque exagitans eorumque exæstuationem rarefactionem & calorem inducens, produxisse, has partes a reliquis separare tentarunt talique modo præparatam seu correctam aloen ad usum internum, præcipue purgantem, adhibuerunt medici. Quæstio ergo oritur, quænam sint partes aloes modo dictis proprietatibus præditæ, & quæ reliquis virtute purgante excellant utrum resinosæ, an gummosæ an saponaceæ? *Clarissimus Boulduc*, uti scribit loco citato, experientia compertum habuit, partem aloes resinosam vi purgante fere destitui, gummosam vero solam eam exserere & quidem vehementius, si a substantia resinosa fuit separata, & omnes fere auctores uno velut animo & voce una fatentur, partem resinosam qualitatibus, de quibus hic sermo est, nimirum calefaciente & humores commovente esse præditam & præcipuam memoratorum effectuum causam atque originem, quam ob rem eam a reliquis aloes partibus liberare & hoc modo aloen usui interno, præcipue purganti, aptiorem reddere allaborarunt, & variis ad hunc obtinendum scopum methodis usi fuerunt, quarum præcipuas atque usitatas adducam.

§. XX.

Continuatio de correctione seu præparatione aloes.

Plurimi aloen ad partem ejus resinosam a gummosa separandam in aqua coquunt calida, eam ob rationem, quoniam aqua solvit tantum partem aloes gummosam, resinosam vero intactam relinquit, solutionem aqueam, quæ partem gummosam continet, evaporationi subjiciunt inspissant atque usui asservant. Quamvis vero certum sit, hac ratione impetrari partem aloes gummosam a resinosa ejus substantia liberatam, nihilominus tamen simul probe considerandum est, partem aloes gummosam coctione substantiam suam salinam volatilem, quæ magnam virtutis parti gummosæ propriæ partem continet, amittere. Hoc alii evitaturi coctionem aloes cum aqua calida non instituunt, sed tantum aloen cum aqua calida vel frigida macerant & sic partem gummosam a resinosa separare tentant. Aquam succo citri

citri vel alio modo blande acidulatam adhibent haeque frigida affusa loco tepido ad extrahendum reponunt, tamdiu repetita affusione, donec resinam fusco rubente colore exutam observent & nihil vel parum admodum in affusum menstruum recipi videant. Verum enim vero, sive coctio sive maceratio aloes cum aqua instituatur, aqua partem aloes non gummosam solum sed saponaceam etiam fixiorem solvit atque in se recipit §. X, &, cum pars saponacea fixior æque ac resinosa virtute sanguinem valde commovente & calefaciente polleat, hæc partis saponaceæ virtus solutione aquea ab aloe non separatur sed ei inhærens atque immersa manet. Dum igitur aloe in aqua solvitur, imminuitur quidem aloes virtus humores valde commovens atque exagitans & calefaciens ob partem resinosam hujus virtutis causam separatam sed non plane ab aloe auffertur ob partem saponaceam fixiorem eadem virtute præditam ab aloe solutione aquea non segregatam, interea tamen solutio aloes aquea cum vel sine coctione ad separandam ab aloe partem resinosam aloesque virtutem calefacientem & humores commoventem imminuendam usurpari potest. Si vero sola pars aloes gummosa ab aliis ejus partibus separata desideratur, consultius esse duco, aloen extrahere ope spiritus vini bene rectificati; hic etenim partem aloes resinosam & saponaceam fixiorem solvit, gummosam vero relinquit intactam, quæ dein in aqua soluta leni calore inspissari atque in extracti formam redigi potest. Si vires aloes, præcipue virtutem ejus calefacientem atque commoventem, infringere animus est, longior atque intensior decoctio id faciet, si vero resinosa aloes pars a gummosa, in qua vis purgans maxima residet, separata desideratur, utendum est extractione aquea vel cum spiritu vini a phlegmate, quantum fieri potuit, repurgato, plurimi tamen aloen coctioni aqueæ submittere vel eam frigida aqua succo citri vel alio quocunque modo acidulata solvere & deinceps blando calore inspissare solent, atque talem gummosam aloen maxime experti & laudari videmus ab illustri *Stahlio* & viris ab eo deductis. Excellentissimus *Cartheu-*

serus

ſerus in fundamentorum Materiæ medicæ Parte I. Sect. X. cap. X. §. IV. ſcribit: quando aloe ſucco citri aut aceto deſtillato extrahitur, extracta mitiora ac longe ſecuriora evadunt, quoniam menſtruis hisce ſoluta pars gummoſa tenerior nonnihil figitur & magnopere contemperatur, quibus accedit, quod ſubſtantia gummoſa parte reſinoſa teneriori intime remixta longe melius quam ſola pars reſinoſa aut ſola pars gummoſa alvum moveat. Denique ſilentio non eſt pretereundum, meum olim olim præceptorem, ILLUSTREM *b. m.* HOFFMANNUM ad partem reſinoſam aloes ſeparandam leni coctione aquea uſum fuiſſe. Aloe quoque uſta a quibusdam expetitur, ut virtutem ejus tonicam & roborantem adipiſcantur concentratam, ſed inutilis eſt & rejicienda hæc præparatio, quæ aloes ſubſtantiam deſtruit atque immutat, non emendat.

§. XXI.

De doſi aloes.

Plerique noſtri ævi medicorum uno ore inculcant aloen minori doſi longe ſalubriorem, quam, ſi veterum exemplo integras drachmas devorandas præbeamus. Vix ſola ſed fere ſemper cum aliis convenientibus remediis commixta exhibetur, & quidem, ut valde amara & nauſeoſa ejus qualitas eo melius occultetur, in forma pilulari. Pro doſi ordinaria ſufficiunt grana tria vel quatuor, ſi lenior effectus deſideratur, ſi vero largiori & fortiori opus eſt purgatione, doſin aloes ad grana decem vel quindecim augere poſſumus. Celeberrimus SCHULZIUS in Prælectionibus ad Diſpenſatorium Regium & Electorale Boruſſo-Brandenburgicum ſcribit: mere eccoprotico ſcopo grana duo vel tria aloes, in coena deglutita, ſufficiunt: quin aliquibus unum ſatisfacit. Novi, pergit, practicum, qui apud nobilem podagricum, paroxysmo morbi detentum, magnam gratiam iniit aloes gummoſæ unico grano veſperi quotitie dato: quod alvum per totum morbi decurſum apertam ſervando dolores longe, quam antea, tolerabiles reddidit. Notandum eſt, ea quæ modo de doſi dixi, de aloe correcta ſeu præparata eſſe intelli-

telligenda & aloen crudam ſemper minori doſi eſſe præſcribendam quam correctam, eam ob cauſam, quoniam illa hanc virtute ſuperat. Præterea ſilentio hic præterire nequeo communem opinionem, quæ multis hucusque medentibus fuit recepta atque eorum calculis comprobata, quamque experientiæ teſtimonio comprobare volunt, aloen ſive crudam ſive correctam, minori doſi propinatam, tantam alvi purgationem, quantam majori doſi adhibita, efficere. Si in hoc aſſerto de diverſis circumſtantiis ſermo eſt, illud concedo & pro vero habeo, ſi vero eædem ponuntur circumſtantiæ, falſum eſſe judico, quicquid alii proferant contrariam tuentes ſententiam, his rationibus nitens. Experientia vera ſanæ rationis veritatibus legitime demonſtratis repugnare nequit. Jamvero veritas eſt certa atque extra omnem dubii aleam poſita, medicamentorum virtutes eſſe in eadem cum eorum doſibus ratione, omnibus reliquis circumſtantiis poſitis iisdem, id eſt, eo majorem producere effectum, quo major eorum eſt doſis ſub modo dicta hypotheſi. Qua de re etiam aloe eo majorem exſerere debet efficaciam, quo major ejus eſt doſis, reliquis omnibus circumſtantiis poſitis iisdem. Si vel maxime igitur experientia doceret, datam eidem ſubjecto aloen modo majori modo minori doſi ſemper æqualem produxiſſe effectum, minime tamen exinde concludi poteſt, quod minor aloes quantitas cum majori gradu æqualem exſerat virtutem ſub allegata hypotheſi, ſed certum eſt atque indubitatum, hoc in caſu circumſtantias in eodem ſubjecto fuiſſe diverſas. Fac enim, eidem ſubjecto ſub iisdem circumſtantiis æqualem porrigi aloes quantitatem, non poteſt non æqualis ſequi effectus, fac porro, eidem ſubjecto modo majorem modo minorem propinari aloes quantitatem ſed ſub iisdem circumſtantiis, fieri nequit, quin major doſis majorem & minor minorem producat effectum: omnis enim vis ſub iisdem circumſtantiis æqualem debet producere effectum & vel majorem vel minorem, prout ipſa vel major eſt vel minor.

§. XXII.

De præparatione pilularum balsamicarum, quas aloe correcta ingreditur.

Viri ab omne laude feliciores, BECCHERUS STAHLIUS & HOFFMANNUS aloen correctam non solum ad usum internum vocarunt sed etiam ex ea, addita aliorum convenientium remediorum proportione, præpararunt pilulas balsamicas polychrestarum titulo ornatas, magnum nomen atque commendationem nactas, hodierno adhuc ævo usitatissimas. Medentium facile princeps, beatus HOFFMANNUS, pilulas suas balsamicas ex parte una aloes leni coctione aquea antea probe depuratæ cum sex vel octo partibus extractorum herbarum amararum balsamicarum & gummi-resinarum commixta confecit. Extracta, quibus ad hunc usus fuit finem, fuerunt extracta absinthii, cardui benedicti, cochleariæ, fumariæ, rutæ, centaurii minoris, & id genus alia, ex gummi-resinis ad usum selegit myrrham electam, succinum, gummi hederæ, gummi juniperi & benzoen. Parum refert, ut ego judico, sive de hac vel illa gummi-resina de hoc vel illo extracto paululum plus vel minus recipiatur quam de alio, dummodo extracta non sint combusta sed bene præparata & satis efficacia. Alii veris ac solidis laudibus abundantes viri, Stahlii dogmata sequentes, pilulas suas hoc præparant modo æque egregio nec contemnendo:

Recipe aloes gummosæ
myrrhæ elect.
gummi juniperi
hederæ ana scrupulum unum
extract. absinth: vinos.
card. bened. vinos.
cohlear. aquos. ana grana sedecim
fumar. vinos.
centaur. min. vinos.
helleb. nigr. aquos. ana grana octo
terebinth. leniter coct. scrupulum dimidium
pulv. rad. jalapp. drachmam dimidiam
Misceantur, fiant lege artis pilulæ ex scrupulo uno viginti.

Mirari

Mirari satis non possum, cur genuinae pilularum balsamicarum compositiones BECCHERI, STAHLII & HOFFMANNI adeo expetantur atque operose & saepe insignibus cum sumtibus conquirantur. Equidem non nego, unam harum pilularum praescriptionem alteri praestare eique esse anteferendam, verum hoc tantum urgeo, quemlibet materiae medicae & artis concinnandi formulas peritum pilularum balsamicarum compositionem efficere posse Stahlii Hoffmanni & Beccheri compositioni praestantia non cedentem, quamvis non pauci, quod maxima reprehensione dignum est, suae inter arcana habendae compositioni famam ac fidem sibi lucrosam comparare soleant. Non opus esse judico, multis commemorare ejusmodi pilularum virtutes jam satis cognitas & commendatas, sufficiat, brevibus duntaxat attingere, virtute laxante, resolvente, viscerum obstructiones reserante, tonum partium roborante & circuitum sanguinis inordinatum in ordinem redigente esse praeditas eamque ob causam in subjectis & morbis fere omnibus, praecipue vero affectibus sic dictis chronicis, malo hypochondriaco & hysterico, lochiorum mensium & haemorrhoidum suppressione vel non sufficiente fluxu maxima utilitate se commendare.

§. XXIII.

De praeparatis ex aloe, speciatim de aloe depurata ejusque virtute.

Inter praeparata ex aloe eminent aloe depurata seu lota atque insuccata. Aloe depurata seu lota praeparatur solvendo aloen socotrinam in aqua fontana simplici cum vel sine coctione, solutam filtrando & ad extracti formam inspissando, unde potius nomen extracti, quam quod gerit, meretur. Virtutes ejus facile ex dictis §. XX. XXI. determinari possunt. Parte resinosa & virtutibus huic competentibus, ut vi humores valde commovente calefaciente stimulante, est privata, partis vero gummosae & saponaceae, quae utraeque in aqua sunt solubiles, virtutes possidet §. XX. XXI. Minori ergo pollet virtute stimulante commovente & calefaciente quam cruda §. XXI, &, si coctio instituitur, omnibus privatur virtutibus, quae a partibus sub ea avolantibus proficiscuntur §. XXI.

§. XXIV.

De aloe insuccata ejusque speciebus.

Aloes insuccatio, quam alii nutritionem vocant, est illa aloes præparatio, qua cum succis vegetabilium miscetur & tali modo præparata aloe dicitur *insuccata*. Duplicis est generis vel *succis tantum impraegnata* vel *in succis soluta*. Illa fit aloen in tota substantia commiscendo cum succo vegetabilium & hanc mixturam evaporatione leni inspissando, &, cum succi vel singulorum vegetabilium seorsim vel plurium conjunctim ad hoc adhiberi possint, commode dividi potest in *simplicem* & *compositam*. *Aloe insuccata simplex*, quæ succis tantum est impraegnata, iterum est vel *rosata* vel *violata*, prout succus rosarum vel violarum usurpatur. Ad *aloen insuccatam compositam ejusdem speciei* pertinet sequens, quæ in Dispensatorio Regio & Electorali Borusso-Brandenburgico descripta est:

Recipe aloes succo rosarum solutæ & inspissatæ libram unam,
succi rosarum
violarum purpurearum
borraginis
buglossi ana quantum sufficit,
Imbibatur & denuo exsiccetur usuique servetur.

Nititur hæc præparatio prisca quadam persuasione, tanquam aloe hepar lædat, quam ob rem etiam quatuor hi succi adjecti esse videntur. Si aloes insuccatæ in Dispensatorio Regio & Electorali Borusso-Brandenburgico descriptæ unciæ sex cum cremoris tartari unciis duabus miscentur, oritur *aloe insuccata tartarisata*, &, si aloes violatæ libra una miscetur cum cremoris tartari libra dimidia, mixtum hoc appellatur *aloe violata tartarea*. Denique *aloe insuccata soluta* præparatur, si aloe in succo vegetabilium solvitur & hæc solutio inspissatur.

§. XXV.

De virtute aloes insuccatæ.

Aloe insuccata succis tantum impraegnata virtutes aloes retinet, si ab iis discesseris, quæ sub inspissatione pereunt, novasque acquirit ab additis succis pro eorum diversitate varias.

varias. Generatim verum est, succos, quatenus se interponunt aloes partibus, eas disjungunt separant circumdant atque in majus distribuunt spatium, virtutes aloes imminuere atque immutare. Aloe insuccata soluta continet virtutes partium aloes gummosarum & saponacearum fixiorum & quæ a succo addito accedunt, utpote qui virtutes aloes quoque imminuit atque immutat, uti jam dictum fuit, partis vero resinosæ aliarumque, quæ sub inspissatione abierunt, partium virtute est privata. Ex his igitur liquet, quod aloe insuccata ejusque species majori dosi & sæpius usurpari possint quam aloe cruda. Dantur ad grana decem & ultra, sed tutius & consultius est, eas in minori quam majori adhibere dosi.

§. XXVI.

Ex aloe præparatur *extractum* ope vel spiritus spini vel aquæ. Illud est *extractum aloes resinosum*, quod etiam *balsamum aloes* vocatur, hoc *aquosum* seu *gummosum*. Extracti aloes resinosi virtus ex partium resinosarum & saponacearum fixiorum in spiritu vini rectificatissimo solubilium virtute aquosi vero virtus ex virtute partis gummosæ & saponaceæ fixioris in aqua solubilis est determinanda, si eas exceperis partes, quæ sub inspissatione abierunt, & hoc nihil aliud est quam aloe depurata, uti ex præparandi modo patet §. XXIII, Idem tenendum etiam de *extracto aloes succotrinæ Quercetani* quod in Dispensatorio Regio & Electorali Borusso-Brandenburgico descriptum est, quippe quod nihil aliud est quam extractum aquosum seu aloe depurata §. XXIII. Si ope aceti destillati & aquæ rosarum aloe extrahitur atque extractio inspissatur in formam extracti, hoc nominatur *extractum cholagogum Andernaci*. Præterea ingreditur quoque aloe *extractum catholicum*, *marocostinum* & *panchymagogum Charas*, *Electuarium hieræ picræ simplex seu de hiera picra Galeni* & *hieræ cum agarico*. Electuaria hæc usu fere exciderunt hodierno aevo.

Extracta aloes.

§. XXVII.

Aqua ophthalmica aloetica.

In Anglia atque Hollandia usu recepta est sequens aquæ ophthalmica, quam aloe ingreditur, sub nomine *aquæ ophthalmicæ aloeticæ* nota. Descriptio ejus hæc est:

Recipe aloes pulverisatæ
tutiæ præparatæ
sacchari candi albi ana drachmas tres
vitrioli albi scrupulum unum
aquæ euphrasiæ
foeniculi
rosarum ana uncias sex
Misceantur.

§. XXVIII.

Pilulæ, quas aloe constituit vel ingreditur.

Aloe vel sola tota vel maxima ex parte constituit pilulas mox enumerandas ut pilulas de aloe violata, pilulas Francofurtenses & pilulas angelicæ. Porro pilulæ, quas aloe ingreditur, sunt pilulæ antipodagricæ, aloephanginæ, aureæ, Cochiæ Rhasis, Emanuelis, hydropicæ, hypochondriacæ Boecleri, lucis majores, mastichinæ, polychrestæ, tartareæ Quercetani, de hiera simplici, de hiera composita, hiera cum agarico, de ammoniaco Quercetani, Ruphi, mercuriales Avicennæ, pestilentiales Ruffii, sine quibus esse nolo, aperientes Stahlii, de aloe lota, de aloe & mastiche, contra obstructiones, aggregativæ majores, foetidæ, cephalicæ, Rudii pharmac. Lond. imperiales Lugdunensium, hystericæ & mesentericæ Charas, hydropicæ & tartareæ Bontii, tartareæ Schrœderi & aliæ.

§. XXIX.

Elexir proprietatis cum acido.

Inter ea, quæ ex aloe præparantur, eminet quoque sic vocatum ab auctore Paracelso *Elexir proprietatis Paracelsi.* Multum boni de eo passim in scriptis suis & ex his ejus discipuli promittunt ad vitam sanam & longævam, ad plerosque morbos, ipsamque pestilentiam vincendam. Legantur elogia longo ordine exposita apud Crollium in Basilica chymica pag. 171. Variæ ac innumeræ ejus exstant passim in libris descriptiones, siquidem modo cum spiritu sulphuris,

modo

modo cum ſale tartari liquore alkaheſt Glauberi vel liquore terræ foliatæ tartari, modo cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ſpiritu ſalis vel cochleariæ modo cum aliis præparatur, ſed omnes, quotquot ſunt, ejus compoſitiones, in eo tamen conveniunt, quod ex aloe myrrha & croco cum ſpiritu vini conficiatur & prout vel cum acido vel ſine eo cum alcali præparatur, elixir proprietatis cum & ſine acido appelletur. Duplex in Diſpenſatorio Regio & Electorali Boruſſo-Brandenburgico exſtat deſcriptio. Prima ſic ſe habet:

Recipe aloes ſuccotrinæ
myrrhæ ana uncias duas
croci unciam unam

aloen & myrrham in pulverem redige, myrrham ſpiritu ſulphuris irrora, ut paſtæ inſtar fiat, tum utrique crocum conquaſſatum junge ac affuſo ad eminentiam trium digitorum transverſorum pro vitri capacitate, vini ſpiritu, octiduum digere, ſpiritum tinctum effunde ac alium affunde, digere, tandem tincturas confunde, per bibulam cola ac ſerva.

Hac in compoſitione hoc maxime deſidero, quod ſpiritus ſulphuris ſpeciebus initio adfundendus eas coagulet, duritie lapidea ſolidet & quaſi comburat, ut vix vigeſima pars ſolvatur, reliquum autem inſtar carbonis in fundo maneat. Huic incommodo obviam iturus Vir ſupra laudes meas poſitus Boerhave menſtrui loco adhibet acetum vini deſtillatum acerrimum ſequenti modo præparans elexir proprietatis:

Recipe aloes
croci
myrrhæ electæ ana unciam dimidiam

ſciſſa & tuſa immitte altæ chemicæ phialæ, affunde deſuper aceti vini deſtillati acerrimi vigecuplum reſpectu ſimplicium, ebulliant ſimul leniter in furnulo noſtro ligneo per duodecim horas, frigeſcant, quieſcant, donec fex ſubſedit, effunde

effunde purum ſupernatans per telam raram prudenter, lente, ne craſſum effluat, reſiduo affunde novum acetum dimidiata ratione prioris copia, ebulliant iterum, ut prius, quieſcant, frigeſcant, effundatur purum per telam raram, reſiduum abjice. Tincturas miſtas leni igne deſtilla inſpiſſando ad reſiduum tertiæ.

Habetur ita, pergit, remedium acidum, aromaticum, in praxi infiniti uſus. Extrinſecus enim ulcera putrida, ſanioſa, foetida, ſinuoſa, fiſtuloſa, virulenta, emendat, depurat, a corruptione defendit, vere balſamica virtute imbuit, conſervat. Labiorum, gingivarum, linguæ, palati, faucium gangrænas, ulcera ſanat. Interne eadem præſtat in primis viis, quoties putredo, bilis foetida, concreta pituita, lumbrici, & infiniti de his quatuor cauſis oriundi morbi ibidem dominantur. Quin & ulterius in ſanguine quoque & viſceribus eadem fere præſtat; ut ex cognitis his tribus aceto ſolutis facile perſpicitur. Sumitur mane vacuo ventriculo, poſt ultimum paſtum ut minimum duodecim horas. Datur una vice a drachma una ad duas tresve ex mulſa, hydromelle aut vino molli dulci, ſuperambulando aut abdomen molliter perfricando poſtea, quod continuari & repeti poteſt pro re nata. Si majori ſumitur doſi cum regimine paulo frigidiori, purgat ſemper alvum. Si partitis hauritur minoribusque doſibus, urinæ ſpiſſæ ſecretione ſanguinem repurgat; plerumque ambo ſucceſſive peragens. At largiori aſſumtu decumbenti in lecto ſtragulis bene operto ſudoriferi generoſi officio ſtrenue fungitur, ita, ut vix alteri cedat, tum poſtea & alvum plerumque ciet & urinam, omni modo utile. Hinc puto hoc eſſe optimum Elexir Proprietatis acidum, polychreſtum vere, ſatisque ſimul tutum. Paracelſus ex aloe croco & myrrha factum elexir dixit in balſamum vivificum & conſervantem, vitæ humanæ intimæ inſinuandum, ſanam vitam ducere in longævitatem ultimam naturæ humanæ poſſibilem. Hinc vocabat proprietatis hominis ſuperbo titulo. Præparationem ſubticuit. Helmontius alcaheſt eo requiri aſſerit. Bonus

Crol-

Crollius oleum sulphuris per campanam addit pro menstruo: gnarus Paracelsicæ doctrinæ acidum esurinum requirentis in remediis stomachicis, sed tum aloe & myrrha in duritiem lapideam solidescunt quasi combustæ neque affuso dein alcoholi adeo promte obediunt, in usu dilutionem acris illius acidi requirunt. Hinc putavi acidum blandum oleosum vegetabile commodum satis præbere & proprium solvens in usus medicatos. Si quis parato sic elexiri tantum alcoholis admiscet, reddit eo magis balsamicum, efficax & mite. Ruffi catapotia antiloimica dicta omni dote refert atque eorum vice satis fortunato usurpari potest. Hactenus BOERHAVIUS.

§. XXX.

Elexir proprietatis sine acido.

ELEXIR PROPRIETATIS SINE ACIDO ita in Dispensatorio Regio ac Electorali Borusso-Brandenburgico describitur:

Recipe myrrhæ electæ
aloes succotrinæ
croci optimi in subtilissimum pulverem redactorum ana quantum placet. Irrora olei tartari per deliquium parati quantitate sufficiente, ut pultis consistentiam induat. Digestis in vitro commodo probe obturato viginti quatuor horas affunde spiritus vini rectificatissimi ad eminentiam quatuor digitorum transversorum, stent in digestione balnei quatuordecim dies, vase exactissime clauso & hermetice pene sigillato, agitando semel de die vas, donec saturate rubens extractum sit elexir sine acido dictum, cujus virtus eximia satis affusa singulis ejus unciis drachma una spiritus salis ammoniaci vinosi aut alterius salis volatilis aromatici, digerendo biduum, egregie exaltari potest in ELEXIR PROPRIETATIS DULCE VOLATILE.

Præparari etiam potest hoc elexir cum aqua quadam destillata

vel ſpiritu vini non ſumme rectificato eoque vel ſimplici vel ſuper aromata abſtracto. Illuſtris b. m. BOERHAVE ita de ejusmodi hujus elexirii compoſitionibus in Elementis chemiæ Tomo II. proceſſu LXXXIII. ſcribit: hæc ita parata remedia exhibent, quorum in arte uſus creberrimus, laudatiſſimus, ad omnes morbos acidos, auſteros, aquoſos, frigidos, pituitoſos, ſcirrhoſos, obſtructos absque inflammatione; purgat fere per omnia emunctoria corporis; interim nervis gratum ſimul eſt & ſpiritibus medicamentum; fœminis amicum ariſtolochium emmenagogum, galactophorum; anthelminticum in quadam ſpecie; appetitui ciendo idoneum; bilis defectum feliciter ſupplens. Practicis hinc ſemper neceſſarium. Agit ratione alcali, ratione ſpecierum diſſolutarum, ratione etiam ſpirituum vel aquæ in varios uſus.

§. XXXI.

Elexir proprietatis cum tartaro tartariſato & tartaro regenerato.

Aliud deſcribit ſæpius laudatus BOERHAVE Proceſſu LXXXIV. elexir proprietatis cum tartaro tartariſato. Iisdem ſpeciebus, nimirum aloæ, croco, myrrhæ, in æquali quantitate ad unciam dimidiam ſumtis, inquit, affunde liquoris tartari tartariſati, optime juxta proceſſum LXXV. in phiala, ut in præcedentibus; digerantur ſimul, vaſe clauſo, ſpatio tridui, calore 150 graduum, videbis, ſpecies integre diſſolutas in pultem homogeneam longe melius, quam ab aceto, aqua vel alcalino. Superfunde tum alcohol vigecuplum ratione ſpecierum; ebulliant leniter ſpacio duodecim horarum. Frigore & quiete depuratum ſepara; reliquum ut prius cum novo alcohole præpara; id repete, donec totum fere ſolveris; videbis nunquam minus fecum ſuperſtitum. Omnia elexiria inſpiſſa leni igne ad olei craſſitiem, & erit paratum elexir tartariſatum alcoholiſatum. Hoc paratum ſale compoſitio mire aperiente vires habet meliores præcedentium elexirium virtute. Hinc mire prodeſt obſtructionibus chronicis inveteratorum morborum, quas potentiſſime reſolvit, nec acri acido aut alcalino nocet: ſolent enim compoſiti hi ſales liberius transmitti cum ſuis ſolutis per vaſa noſtra.

stra. Idem vir, illustris BOERHAVE, omni laude major idem elexir proprietatis ope tartari regenerati conficiendum describit sequenti modo: in alta phiala pulveri trium specierum, nimirum aloes myrrhæ & croci, ana unciæ dimidiæ, affunde liquorem tartari regenerati triplum ratione pulveris; digere triduo, erunt aloe & myrrha fere integre solutæ, crocusque penitus apertus. Tum affunde alcoholis purissimi vigecuplum respectu pulveris; ebulliant lenissime duodecim horis. Ceterum tracta ut prius. Supererunt feces paucissimæ abjiciendæ. Elexir inspissatur ad dimidias. Erit elexir crassum, turbidum, solutum, sicque semper remanens. In hoc processu sunt species fere integræ æquabiliter sic dissolutæ, ut potabiles evadant penitus: unde etiam efficaciam illius elexirii apperientem fundentemquæ incomparabilem deprehendi ad chronicos plerosque, in quibus blande liquefacit concreta in vasis; nervosum genus placide stimulat in motus sedatos, per quos propellat soluta; putrefactioni adeo hic crebræ adeo perniciosæ, occurrit; hinc viscera liberat; iisdem actiones per obstruentem materiam impeditas integras restituit; hinc tumores resolvit; sicque morbos quam plurimos, aliter vix cedentes, sanat. Quare mihi videtur elexir hoc fere haberi pro Paracelsico & Helmontiano

§. XXXII.

Oleum aloes purgans, elexir proprietatis siccum & massa pilularum pestilentialium Avicennæ.

Si aloe ad libram unam, myrrham ad uncias duas, thus ad unciam dimidiam tusa & mixta destillantur leni calore, prodit sic dictum OLEUM ALOES PURGANS. Si aloe myrrha & crocus in pulverem redacta inter se miscentur, hoc mixtum appellatur ELEXIR PROPRIETATIS SICCUM, &, si ope additi elexirii proprietatia liquidi in pilularem formam redigitur, nominatur MASSA PILULARUM PESTILENTIALIUM AVICENNAE.

§. XXXIII.

De elexirius proprietatis generatim de elexirio

Omnia elexiria, quæ nomen proprietatis gerunt, in eo conveniunt, quod ex tribus a Paracelso primum introductis speciebus, nimirum aloe croco & myrrha, diversis in com-

polychresto Halensi & purgante.

compositionibus diversa proportione, cum diversis salinis additamentis & menstruis conjunctis atque extractis. Hinc patet, cur aloe non memorata solum elexiria §. XXIX-XXXIII, sed etiam elexir proprietatis album Helmontii, elexir proprietatis antiscorbuticum & elexir proprietatis cum rhabarbaro ingrediatur. Præterea quoque ad elexir aperitivum Clauderi, cachecticum Ettmülleri & viscerale Bœcleri nec non polychrestum Halense adhibetur. Posterius hoc elexir, nimirum polychrestum Halense, initio paratum fuit ex extracto panchymagogo per mixturam simplicem soluto, sed referente b. Schulzio in prælectionibus ad Dispensatorium Regium & Electorale Borusso - Brandenburgicum, circa annum MDCCIV. extractum, aut rectius dicendo, massa cathartica spiritu vini fuit resoluta, ea proportione, ut ad quatuor scrupulos unciam unam spiritus vini sumerent & spiritus vitrioli drachmam dimidiam. Massam illam catharticam sequentem ad modum pararunt:

Recipe pulpæ colocynthidis uncias sex
agarici
scammonei ana uncias quatuor
fibrar. ellebor. nigr.
specier. diarrh. Abb.
aloes succotrinæ ana libram dimidiam.

Incisa contusa infunde spiritu vini q. s. post digestionem sufficientem & fortem expressionem fiat cum trochiscorum Alhandal unciis tribus, diagrydii præparati, agarici trochiscati ana unciis quatuor & aloes hepaticæ unciis octo massa.

Elexir illud copiosum sedimentum ad fundum dimittit, unde necesse est, vitrum ante usum probe agitare. Ubi quis extra febrem laxationis vel purgationis causa sumebat, sexaginta guttæ per intervalla brevia porrigebantur, donec purgatio incipiebat, injuncto copioso potu cerevisiæ tenuis calidæ. Quo pacto in febribus petechizantibus adhibitum feliciter fuerit, multis expositum legatur apud D. D. Gœrzium in

in Observat. medico-practicis Stahlianis Classe I. obs. 14. inde a pag. 58 ad 60. atque celeberrimus Schulzius confirmat quoque, quod, si tempestive & legitime adhibetur, effectus edat exoptatissimos. Quidam ex extracto aloes aquoso & arcano tartari ope spiritus vini extractis conficiunt elexir, quod nominant *elexir purgans.*

§. XXXIV.

Si aloe ope spiritus vini probe rectificati extrahitur, hæc extractio filtrata constituit *essentiam aloes* seu *essentiam aloeticam.* Constat ex parte aloes resinosa & saponacea fixiori atque his partibus nititur ejusdem virtus. Usui interno minus apta est ob nauseam, quam movet, atque ingratam qualitatem. Externe vulneraria est insignis ob vim balsamicam consolidantem atque putredinem abarcentem, quam ob rem etiam in vulneribus ulceribus gangræna & ossium carie frequentissime vel per se vel cum essentia myrrhæ & succini sine alkali confectis usurpatur.

CAPUT VI. DE AGARICO.

§. I.

AGARICUM, AGARICUS OFFICINARUM, AGARICUM ALBUM, FUNGUS LARICIS, græce ἀγαρικὸν, germanice Lerchenschwamm est corpus album, leve, fungosum, spongiosum, in farinam digitorum attritu friabile, saporis primo subdulcis mox amari acris nauseosi cum levi adstrictione, odoris, si recens, fortis atque ingrati, variæ figuræ ac magnitudinis ut subrotundum, ex rotundo angulosum, inæquale, modo majoribus modo minoribus massis conglobatum, plerumque pugni & nonnunquam capitis humani magnitudine, extrinsecus cortice, qui removeri solet, duro calloso cinereo subrufo circumtectum. Est fungus laricis te- Agarici qualitates & proventus.

 rebin-

rebinthinam fundentis ejusque trunco, rarius ramis, pugni plerumque magnitudine, tunc adnaſci ſolet, quando anno-ſiores factæ terebinthinam largiri deſierunt, ex quo eluceſcit, fungum hunc ex eadem gigni materia, quæ antea in laricibus junioribus reſinoſam ſuppeditabat lacrymam. Dicitur agaricus ab Agaria ſeu Agria, Sarmatiæ regione, unde olim referente Dioſcoride advehebatur. Hodie creſcit in multis aliis regionibus, quarum ſylvæ larices ferunt, v. g. in Galatia, Cilicia, Cappadocia, Delphinatu Galliæ, Sabaudia, montibus Tirolenſibus, Tridentinis & Wallisienſibus, Alpibus aliique montibus, ſylva Hercynia &c. Optima ejus ſpecies deglubitur e laricibus, quæ uberrime in Tartariæ, præſertim Siberiæ, ſylvis proveniunt. Non tam cito, quam alii fungi, acquirit debitam magnitudinem ſed referente Bernardo Valentini in Hiſtoria ſimplicium reformata pag. 232. §. 10. integrum annum ad maturitatem poſtulat. Decerpitur, quam primum ſiccari rimasque agere incipit. Quo enim viſo exteriori pellicula provide prius detracta ab arbore reſcinditur & deinde ſoli exponitur per duas vel tres hebdomades pro diverſitate anni temporum ut candidum induat colorem. Poſtea malleis ligneis vel fuſtibus percutitur, quo omnes deleantur inciſuræ. In ſicco loco reconditus per complures annos incorruptus ſervari poteſt, &, ſi in eo vermiculi nati fuerint, ſcopulis ſetaceis denuo eſt repurgandus.

§. II.

Characteres bonitatis agarici.

Ad uſum ſeligendus eſt medicum agaricus colore candido cum temporis progreſſu in flavum abeunte, levis, friabilis, fractu facilis & ſpongioſus, ſubſtantiam denſam & duram non continens. Notæ bonitatis ſequentibus comprehenſæ ſunt verſiculis:

Res frangi præſto pretioſus agaricus eſto,
Candidus & ſplendens, libramine leveque pendens
vel
Qui fractu facilis levis eſt & candidus, iſte
Inprimis medicis pretioſus agaricus eſto.

Reji-

Rejiciendus est cariosus, fibrosus, lignosus, ponderosus, minus friabilis, densus, compactus, durus, nigricans vel gryseus, ab arboribus jam jam emorientibus decerptus. Cortex removetur tanquam inutilis aut noxius.

§. III.

Divisio agarici in marem & fœminam.

Quidam agaricum dividunt in marem & fœminam: Marem dicunt agaricum, qui niger vel flavus ponderosus, compactus, lignosus, valde tenax est, fœminam, qui candidior & levior est reliquasque bonitatis notas §. II. habet. Verum hæc distinctio omni caret fundamento atque utilitate. Fungus enim, quem agaricum marem nominant, non laricis fungus est sed potius quercuum annosiorum aliarumque arborum & tum forma tum virtute diversissimæ est ab agarico vero indolis, non, uti is, virtute cathartica præditus & ad usum medicum aptus, sed a tinctoribus tantum ad colorem nigrum tingendis inducendum adhibetur. Quercubus, uti jam dictum est, accrescit annosioribus & styptica duntaxat, neutiquam vero cathartica pollet virtute.

§. IV

Analysis chemica agarici.

Ex analysi chemica, quam celeberimus Neumannus a) cum agarico vero officinarum instituit, apparet, eum maxima ex parte constare ex substantia resinosa atque ex substantia mucilaginosa glutinosa maxime tenaci viscida terrestri in aqua non solubili, ita, ut illa hanc quantitate longe superet, uti ex mox dicendis apparebit. Affudit primum libræ dimidiæ agarici spiritum vini bene rectificatum atque obtinuit sex uncias extracti resinosi, ope aquosæ vero cum residuo institutæ extractionis tantum drachmas & duos scrupulos extracti aquosi, & quod post hanc extractionem remansit non solutum, duas

a) Chemiæ Dogmatico-Experimentalis a D. D. Kessel editæ Vol. II. Pars I, cap. IV.

duas uncias drachmam unam & dimidiam pependit. Beneficio extractionis aqueæ primum cum agarici libra dimidia institutæ impetravit tantum extracti aquosi tres drachmas, ex hujus extractionis residuo ope spiritus vini unicas quinque & septem drachmas extracti resinosi & quod iterum remansit, pependit uncias duas drachmas duas & dimidiam. Excellentissimus Cartheuserus scribit b), quod principia activa ita per agaricum sint distributa, ut resinosum, quod in dimidia agarici uncia ad duarum ferme drachmarum pondus ascendit, magis in parte exteriori corticali, salino - mucilagineum autem tam crassius terreum quam tenerius magis in interiori parte fungosa hæreat. Exterior enim agarici pars corticalis superfusum vini spiritum saturato colore imbuit, magis fungosa interior vero longe debiliorem tincturam menstruo construo conciliat. Tinctura spirituoso - resinosa concentrata tam adversi odoris & saporis est, ut unica guttula linguæ instillata apud subjecta sensibiliora vomitum concitet ac diu nauseam relinquat. Principium salino - mucilagineum, cujus quatuor circiter scrupuli in dimidia agarici uncia hærent, remissiori amaritie, debili dulcedine, quæ sese in principio manifestat, remixta, pollet & aqueo suo menstro colorem duntaxat subluteo - albicantem inducit. Infusum hoc ob solutæ mucilaginis crassitiem non transit per filtra ordinaria, sed colatura & expressione per linteum a recrementis terrestribus separandum est. Extractum inde paratum colorem brunnum consequitur, hinc inde tamen albidis maculis distinctum, & linguæ, uti antea pridem dictum, primo subdulcem, postea valde amarum & ingratum saporem imprimit. Quando menstruum aqueum addito sale tartari acuatur, mucilago tenuior facilius separatur & post aliquot dies materiam admodum spissam ad fundum dimittit, supernatante portione liquidiori, pellucida, gelatinam æmulante. Decantata hæc posterior & lenta evaporatione ad solidiorem consistentiam redacta extractum præbet ex teneriori substantia resinosa & muci-

b) Fundamentorum Materiæ Medicæ Part. I. Sect. X. cap. IX §. IV.

mucilaginea mixtum, quod longe melius, quam sola pars resinosa, quæ ingentem nauseam creat ac facile vomitum aut tormina ventris producit & melius pariter quam sola pars mucilaginea, quæ alvum parum movet, purgare consueuit. Binæ agarici unciæ plerumque unciam unam & drachmam dimidiam hujus extracti largiuutur. Relicta pars spissior mucilagineo-terrea virtute penitus caret. Si loco aquæ alcalisatæ acetum destillatum aut vinum extractione adhibetur, simile propemodum extractum, minori tamen, si acetum fuerit superfusum, quantitate resultat. Teste Geoffroy c) aqua perparum ex agarico dissolvit & extrahit sed illud in mucaginosum magma convertit, unde patet, quam parum utilis sit agarici maceratio vel decoctio in menstruis aqueis. Laudatus Neumannus loco citato scribit, ex agarico posse præparari extractionem, cujus gutta unica assumta vomitus excitare valet.

§. V.

Partes activas acres continet agaricus.

Qui os & nares agarico comminuendo propinquas tenet, sternutatione aliisque incommodis pectus præcipue affligentibus corripiuntur, nares & oculi irritantur & copiosum fundunt liquidum cum sensu molestiæ vel doloris. Ex hoc igitur patet, agaricum partibus summæ activitatis & acrimoniæ esse præditum.

§. VI.

Agarici acris qualitas demonstratur.

Valde acrem agarico competere qualitatem, ejus sapor valde acris §. I. IV, partes sub comminutione avolantes acres §. V, pars resinosa, quæ ingentem nauseam ac vomitum creat §. IV. & principium salino-mucilagineum §. IV. luculenter demonstrat. Quum enim salium prædominium & concentratio acrem constituat qualitatem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I. & pars agarici tam resinosa quam salino-mucilaginosa multa salia contineat §. IV. & §. CLXXXVI. Sect. III. Part. I, acris ejus qualitas luculenter apparet. Denique nausea & vomitus, quem præparata ex agarico excitant §. IV, pro-

c) Tractat. Mater. Medicæ Tom. II. Sect. I. Cap. X. Artic. III. pag. 773.

proficiſcuntur ab irritatione, iſtam vero hoc in caſu ab acrimonia produci quis negare poteſt?

§. VII.

Virtus agarici purgans demonſtratur.

A priori determinaturum virtutem, quæ agarico competere poteſt, in memoriam revocare debet, viſcida atque acria purgationem excitare poſſe eoque majorem & eo majori cum dolore atque incommodo ſtipatam, quo major eorum eſt acrimonia & viſciditas §. XXVI. XXVII. XL, XLI. Cap. I. Sect. I. Libr. I. Part. II. Jam vero agaricus maxime tenaci viſcida & glutinoſa ſubſtantia, valdeque acri qualitate gaudet §. IV. V. VI. Qua de re agaricus vehementem & majori cum dolore atque moleſtia conjunctam exſerere poteſt virtutem purgantem. Hanc vero actu ei competere teſtatur experientia.

§. VIII.

Virium reliquarum agarici determinatio.

Quum agaricus maxime acri gaudeat qualitate §. VI, ei competere debent virtutes acribus propriæ, quam ob cauſam ſtimulare, fluidorum motum progreſſivum atque inteſtinum reſolutionem calorem ſecretiones atque excretiones augere debet, immo ſpasmodicas conſtrictiones & dolores aliosque hinc dependentes effectus producere poteſt §. CCCCVII. Sect. VI. Part. I. Porro agaricus ob partem ejus reſinoſam virtutem reſolventem atque calefacientem poſſidere debet §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. §. IV hujus capitis, & cum hæc pars reſinoſa ingentem nauſeam vomitus & tormina ventris excitet §. IV, maxima ſtimulante virtute debet eſſe inſtructa, quæ agarico quoque in ſubſtantia competit. Stimulans igitur & reſolvens virtus in agarico magna & vehemens eſſe debet.

§. IX.

Obſervationes medicorum de virtutibus agarici.

Ex his igitur elucescit, agaricum virtute non purgante ſolum ſed multis aliis etiam virtutibus alterantibus, præcipue reſolvente & ſtimulante, eſſe præditam. Idem confirmat medicorum conſenſus atque experientia. Dioſcorides enim, Gale-

Galenus cum aliis veteribus Græcis ad varios & diverſos affectus, præſertim icterum, malum iſchiadicum, arthritidem, epilepſiam, aſthma curandum commendarunt & pauca tantum de vi ejus cathartica attigerunt. Avicenna inter Arabes laudat agaricum exiguo pondere ut medicamentum incidens & digerens cum opii modico mixtum eique vis quoque anthelmintica atque alexiteria fuit attributa, quam ob rationem theriacam quoque ingreditur aliasque compoſitiones alexiterias, ut videre eſt apud Scribonium Largum, ab Arabum tamen plurimis inter purgantia refertur. Hæc omnia luculentum præbent documentum, agaricum a medicis non purgandi ſolum ſed reſolvendi etiam ſcopo fuiſſe adhibitum hisque virtutibus eſſe præditum.

§. X.

Uſus agarici determinatur.

Quum agaricus virtute potenter reſolvente valde ſtimulante & purgante ſit inſtructus §. VI. VII. VIII. IX, ſequitur, ut in omnibus iis conducat morbis, quorum curatio alvi purgationem, partium ſolidarum ſtimulationem & fluidorum reſolutionem atque evacuationem per alvum requirit. Nunc ejus generis morbi ſunt ii, in quibus partes ſolidæ atonia laborant, humores ſeroſi abundant, viſciditate tenacitate & pituitoſa conſtitutione ſunt depravati, ut cachexia, chloroſis, hydrops, apoplexia pituitoſa, adfectus ſoporoſi, fluor albus, aſthma pituitoſum, rheumatiſmi ſeroſi & pituitoſi tusſis humida atque id genus alii adfectus. Quam ob rem agaricus in memoratis morbis prodeſt & uſurpari poteſt. Eandem ob cauſam convenit ſubjectis phlegmaticis, pituitoſis, laxiori corporis habitu præditis, humidæ & frigidæ conſtitutionis. E contrario, cum valde ſtimulet, calorem accendat & motum humorum tam progreſſivum quam inteſtinum augeat ſpasmodicas partium ſolidarum conſtrictiones & dolores facile excitare poſſit §. VIII, uſus ejus exulare debet in febribus acutis, inflammationibus, doloribus, ſpasmis, convulſionibus, epilepſia, niſi cauſa morbi vel ſymptomatis

uſum ejus exigat vel aliæ circumſtantiæ eum admittant vel poſtulent. Eandem ob cauſam ſubjectis ſenſibilioris naturæ, ad ſpasmos dolores humorum motum atque exæſtuationem proclivibus, cholericis, ſiccæ & calidæ conſtitutionis, bilioſis, iracundis, quorum ſanguis ad rarefactionem eſt pronus, minus conducit adeoque in his ab uſu ejus vel plane abſtinere vel in eo adhibendo cauti & circumſpecti eſſe debemus. Anthelminticam quoque ut reliqua purgantia exſerit virtutem, cujus ratio ex dictis de aloe petenda §. XVI. capitis præc. Tormina facile ac hypercatharſin excitare ſolet, de quo ratio ſupra fuit demonſtrata §. XLI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Partis II, atque in ſumma ejus tenacitate cum magna acrimonia conjuncta reſidet §. IV. V. VI.

§. XI.

Modus agaricum præparandi atque exhibendi.

Summa agarici tenacitas in cauſa eſt, ut non facile in pulverem redigi poſſit & tam ob hanc cauſam, quam quoniam ejus uſus ſub pulveris forma tum ob nimiam, qua eſt pro doſi aſſumendus, molem tum ob valde ingratum & nauſeoſum ſaporem, inſignem moleſtiam ac nauſeam creat & multa ac vehementia vi qualitatis admodum viſcidæ tenacis acris & difficulter in corpore humano ſolubilis §. IV. VI. X. ventris tormina excitat. Si vero agaricus comminuendus eſt in pulverem, commode id fieri poteſt eum radula radendo, raſuram cum mucilagine gummi tragacanthi conterendo & redigendo in pulpam, hanc exſiccando, exſiccatam conterendo, contritam per cribrum trajiciendo, reſiduum craſſius, quod non tranſiit, denuo cum mucilagine tragacanthi conterendo & in pulpam redigendo, quæ modo deſcripto iterum eſt tractanda, donec omne per cribrum tranſiit. Ex raſura agarici infuſo, vel, quod melius eſt, decocto Zingiberis correcta ope mucilaginis gummi tragacanthi præparatur in officinis agaricus trochiſcatus ſeu agaricus in forma trochiſcorum & certe nulla hac tutior & præſtantior eſt agarici præparatio, tum, quod nauſeoſam atque ingratam ejus

quali-

qualitatem optime abſcondit atque occultat, tum, quod acrem & nocivam ejus indolem §. VI, infringit atque corrigit. Mucilago quidem gummi tragacanthi viſcidam & glutinoſam agarici qualitatem augere adeoque malam ipſius indolem pejorem potius reddere quam corrigere videtur, ſed probe tenendum eſt, mucilaginem gummi tragacanthi aliam plane poſſidere naturam quam agarici ſubſtantiam mucilaginoſam & glutinoſam. Illa enim tenacitate & viſciditate hac longe inferior eſt & facile ſolvitur, cum hæc ſolutioni vix vel plane non obediat §. IV, ad quod accedit, quod illa, quamvis non viſcidam & tenacem agarici qualitatem emendet, valde acrem tamen & noxiam ejus indolem imminuat, atque corrigat. Præſcribitur agaricus trochiſcatus in ſubſtantia a drachma dimidia ad integram ſed vix vel plane ob magnam quantitatis molem, quæ pro doſi eſt deglutienda, in infuſis vero & decoctis ſæpius a drachmis duabus ad unciam dimidiam & ultra. Crudus ac ſibi relictus agaricus ſolet quoque in infuſis ac decoctis adhiberi ſed rarius quam trochiſcatus.

§. XII.

Probe agaricus trochiſcatus a trochiſcis de agarico eſt diſcernendus. Ille conſtat ex agarico cum extracto, ſeu, quod perinde eſt, decocto vel infuſo Zingiberis & mucilagine gummi tragacanthi in maſſulas latas, rotundas, magnitudine ordinarios trochiſcos longe ſuperantes, thalero interdum æquales, redacto, hi vero ſunt trochiſci longe minores & præter Zingiber in ſubſtantia continent ſal gemmæ & oxymel, uti ex eorum compoſitione mox deſcribenda patet:

Diſcrimen inter agaricum trochiſcatum & trochiſcos de agarico.

Recipe agarici albi & levis uncias tres
ſalis gemmæ unciam ſemis
Zingiberis albi drachmas tres
oxymellis ſimplicis, quantum ſufficit,
ut fiant ex arte trochiſci.

Hi per ſe dati infra drachmam vel ſesquidrachmam parum movere valent, minusque efficaces inveniuntur vetuſtatem nacti, quare videas plerumque præſcriptum recens trochiſcatum.

§. XIII.

Reſina, extractum pilulæ & electuarium hieræ cum agarico.

In officinis porro ex agarico reſina extractum & pilulæ præparari ſolent: Reſina agarici interne ad ſcrupulum dimidium ab Hermanno a) præſcribitur ad purgandum & de ea valent, quæ ſupra de reſina jalappæ capite III. monui. Extractum agarici ope ſpiritus vini rectificatiſſimi paratum eſt reſinoſum, debili virtute purgante inſtructum, ita, ut ſcrupulus vel drachma dimidia parum alvum moveat, niſi ſtimulum addas. Pilulæ de agarico hodierno ævo uſu fere exciderunt, interdum tamen infuſis & decoctis a drachmis duabus ad unciam dimidiam adduntur. Electuarium hieræ picræ cum agarico in clyſteribus ſtimulantibus ad drachmas ſex vel unciam integram adhibetur.

CAPUT VII.
DE
COLOCYNTHIDE.

§. I.

Deſcriptio fructuum colocynthidis.

Fructus colocynthidis quales in officinis venduntur, ſunt fructus ſphærici, cortice externo orbati, exſiccati, malis citreis exteriori cortice flavo privatis & exſiccatis valde ſimiles, pulpa tenaci membranacea fungoſa arida candida valde levi inſtructi, in loculamenta varia diviſi, quibus includuntur ſemina multa, ſapore vehementer & intenſe amaro acri & nauſeoſo fauces lædente. Celeberrimus *Schulzius* b) quatuor integra poma, quæ accurate unciam unam

a) Hermanni Cynoſura Mater. Med. edit. Boecleri pag. 246.
b) Diſſertat. de colocynthide.

unam ponderabant, a ſeminibus repurgavit, quæ ſeorſim appenſa ſeptem drachmas æquabant, ut unica tantum drachma pulpæ utilis ſupereſſet & unicus fructus quindecim forte grana contineat. Si medullam ſeminum deguſtes, modicam in ea deprehendes amaritiem longe minorem quam in pulpa fructuum.

§. II.

Ulterior fructuum colocynthidis deſcriptio.

Fructus colocynthidis, qui ad uſum expetuntur medicum, primum viridi cortice gaudent, qui vero deinde poſtquam ad maturitatem pervenerunt, flavum induit colorem & ſaporem valde amarum acrem & nauſeoſum acquirit, interea tamen color hic in iis variat, prout majorem vel minorem adepti ſunt maturitatem & pro eorum diverſa indole. Eodem modo comparatum eſt cum eorum magnitudine & figura. Nonnulli enim referunt figura & magnitudine poma aurantia, quidam pyra, alii cucurbitas minores & ſunt vel rotundi vel oblongi, magis vel minus compreſſi & torti. Incluſam gerunt ſub cortice tenui coriaceo medullam candidam fungoſam & quaſi membranaceam in tres partes diviſam, in quibus ſemina reperiuntur cucumerinis ſimilia ſaporis acris amari & nauſeoſi. Incolæ regionum, in quibus hi fructus creſcunt, eos maturitatem adeptos decerpunt, decerptis corticem exteriorem flaveſcentem detrahunt & exſiccant exſiccatosque ad nos transmittunt.

§. III.

Planta colocynthidis.

Planta, quæ hos fert fructus, dicitur COLOCYNTHIS vel ſimpliciter vel FRUCTU ROTUNDO MAJOR vel MINOR. Pertinet ad genus cucurbitaceum nec a ceteris differt JOS. PITTONIS TOURNEFORTII INSTIT. REI HERBARIÆ 107. judicio, niſi folio in profundas lacinias diſſecto & fructu amaro non eduli, hinc nominatur etiam CUCURBITA AGRESTIS & ob ſummam amaritiem CUCURBITA AMARA, FEL TERRÆ. Dicitur quoque MORS PLANTARUM, NEX PLANTARUM, Arabibus HANDAL & cum articulo

ticulo ALHANDAL, quod nomen adhæsit trochiscis, de quibus suo dicam loco. Crescit in Aegypto, India, Persia, Armenia, Syria, insulis maris Aegei & ora maritima orientali aliisque orientalibus regionibus, indeque ad nos fructus ejus transmittuntur, maxima tamen fructuum copia ex Aegypto & hodierno ævo ex Aleppo ad nos adfertur.

§. IV.

De selectu fructuum & eorum partium ad usum medicum.

Ad usum medicum eligendi sunt fructus maturi, eleganter albi, rari, spongiosi, leves, aridi, intenso amarore præditi. Adhibetur in officinis tantum eorum pulpa & parum vel nihil de eorum seminibus.

§. V.

Analysis chemica pulpæ & seminum fructuum colocynthidis.

Celeberrimus NEUMANNUS a) pulpam & semina horum fructuum extractioni aquosæ & spirituosæ subjecit & semper deprehendit, quod pulpa dimidium, semina vero partem tantum octavam extracti suppeditaverint, sive cum spiritu sive cnm aqua extractionem primum instituerit, & quod semper extracto seminum spirituoso aliquid pingue instar olei expressi inhæserit immixtum. Beneficio primæ, quam cum spiritu vini instituit, extractionis ex pulpæ libra una obtinuit tres uncias & dimidiam extracti spirituosi seu resinosi, ope vero primum susceptæ extractionis aquosæ ex libra una pulpæ impetravit septem uncias & dimidiam extracti aquosi. Porro animadvertit, quod libra una pulpæ post antea cum ea peractam extractionem spirituosam dederit uncias quatuor & dimidiam extracti aquosi & post aquosam extractionem tres tantum drachmas duos scrupulos & quatuor grana extracti resinosi. Hæ cum seminibus inverso modo institutæ extractiones parum a se invicem discreparunt, & ultimum, quod animadvertit, est, quod omnes pulpæ

a) Chemiæ Medicæ Dogmatico-experimentalis a Dom. D. Kessel edit. Tom. II. Pars II. cap. 9. pag. 144.

pulpæ extractiones tam resinosæ quam aquosæ longe majori præditæ fuerint amarore quam extractiones seminum, priores pulpæ extractiones amarore superaverint posteriores & pulpæ seminumque extractiones destillationi subjectæ nihil sapidi & acris suppeditarint.

§. VI.

Ex his adductis experimentis §. V. luculenter apparet, pulpam fructum colocynthidis constare ex parte gummosa & resinosa. Porro cum libra una agarici ope spiritus vini primum extracta largita fuerit extracti spirituosi uncias tres & dimidiam, ope aquæ vero primum extracta septem uncias & dimidiam extracti aquosi, denique extractio aquosa libræ unius agarici post prægressam extractionem spirituosam quatuor uncias & dimidiam extracti aquosi & extractio ejus resinosa post institutam antea extractionem aquosam tres tantum drachmas, duos scrupulos & tria grana extracti resinosi dederit §. V, sequitur, ut præter partes gummosas & resinosas insint agarico quoque partes fixæ in spiritu vini & aqua simul solubiles, sive saponaceæ fixiores.

Partes constitutivæ proximæ colocynthidis.

§. VII.

In HERMANNI CYNOSUR'A MATERIÆ MEDICÆ edita a Boeclero pag. 335. memoratur, quod ii, qui fructus colocynthidis manibus diutius tractant aut in mortario terunt, hypercatharsi inde corripi soleant idemque fiat sola inunctione ventris. Aliæ quoque testantur observationes, tantam purgandi facultatem eminere in colocynthide, ut exterius umbilico admota ejus pulpa cum felle bubuloso non alvum solum dejiciat sed vermes etiam in intestinis nidulantes enecet atque expellat, quin odore & tactu alvum movere dicatur. Summe igitur activo principio purgante debet esse eorum pulpa instructa, quod e salium subtilium acrium genere esse asserere nullus dubito. Virtus hujus mei asserti ex eo patet, quoniam pulpa colocynthidis coctione forti vel diuturna virtute sua purgante privatur. Quid enim id, quod sub coctione

Pulpa fructuum colocynthidis continet sal acre maxime subtile & activum.

one avolat & ſimul virtutem purgantem imminuit, eſſe poſſit aliud, quam ſal acre admodum ſubtile volatile ſummæ activitatis, ego ſaltim perſpicere nequeo. Neque ſum ſollicitus, num hoc ſal acre admodum ſubtile volatile ſumme activum ſit pars fructuum colocynthidis proxima an remota & in quanam eorum parte reſinoſa gummoſa an ſaponacea ſedeat; hoc enim mihi perinde eſt. Ejusdem ſalis præſentiam in pulpa colocynthidis demonſtrat quoque ſapor ejus intenſe amarus & acris §. CCXXXVIII. Sect. IV. Part. I. & §. I. hujus capitis.

§. VIII.

Virtutum pulpæ colocynthidis determinatio a priori.

His igitur fixis ac ſtabilitis ordo exigit, ut primo determinem virtutes pulpæ colocynthidis, quatenus a priori, id eſt, ex partibus eius conſtitutivis cognoſci poſſunt, deinde experientiam atque obſervationes conſulam ad virtutes ejus detegendas. Cum pulpa colocynthidis contineat ſal acre admodum ſubtile & ſumme activum §. VII, ingens virtus ſtimulans & reſolvens ei competere debet §. CCCCV. CCCCVIII. CCCCLXV. Sect. VI. Partis I. Eam ob cauſam ſpasmodicas vaſorum contractiones, dolores, &, quæ hinc ſequuntur, mala, ut obſtructiones, inflammationes &c. excitare, humorum motum tam progreſſivum quam inteſtinum, ad certas partes affluxum, reſolutionem & calorem maximopere augere debet §. CCCXCIX - CCCCVI. Sect. VI. Part. I. Ratione partium reſinoſarum §. VI. poſſidet virtutem ſtimulantem reſolventem & calefacientem CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I, & vi partium ſaponacearum §. VI. reſolventem §. CCCCXVIII. Sect. VI. Part. I. Ex his omnibus igitur clarum eſt & perſpicuum, in pulpa colocynthidis, quatenus res a priori tantum conſideratur, prædominari virtutem vehementer ſtimulantem & reſolventem atque ab his virtutibus reliquas ejus omnes dependere. Gummoſa vero ejus pars ſtimulantem & reſolventem ejus virtupaululum imminuit §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I, ita tamen, ut illæ prædominentur.

§. IX.

§. IX.

Observationes de virtute colocynthidis.

Considerandum nunc mihi est, quid experientia docuerit de virtute colocynthidis. Est medicamentum medicinæ coævum, Hippocrati, Galeno, Dioscoridi, Plinio, Graecis tandem & Arabibus notissimum & ab omnibus commendatur ad humores crassos viscidos tenaces evacuandos, potissimum pituitosos. Paulus Aegineta scribit, colocynthidem non tam sanguinem quam nervos purgare atque ejus usus prædicatur in morbis inveteratis & contumacibus, quos neque turpethum neque agaricum solvit; in affectibus nervorum, articulorum, viscerum, obstructionibus, cephalalgia hemicrania inveterata, apoplexia, epilepsia, vertigine, asthmate, dyspnoea, morbis articularibus frigidis, dolore ischiadico, dolore colico fatulento, hydrope, lepra, scabie, denique, ubi malo nodo malus cuneus quærendus est, inquit C. Hoffmann. Non enim curamus morbos, quia nunquam expedimus nos a lenientibus, inquit idem post Massariam. Præter ejus vim catharticam medici nonnulli specificam quadam & mere alterantem qualitatem in ea agnovisse videntur; cum eam inprimis Scribonius Largus laudet ad menses pellendos, lumborum dolores & morbos comitiales, & Helmontius vocet colocynthidem chronicorum morborum curatricem egregiam ob vim ejus resolventem. Dioscorides Lib. IV. cap. 178. paucis ita disserit: fructus medulla purgandi vim habet, specialius Mesue: pituitam & alios humores crassos & glutinosos magis ex profundis partibus & distantibus quam ex venis attractos purgat, ac etiam bilem flavam. Porro, cerebri, inquit, nervorum, musculorum, juncturarum, pulmonis, thoracis morbis mire subvenit: cephalalgiæ antiqvæ, dolori cranii totius, hemicraniæ contumaci, epilepsiæ, apoplexiæ, vertigini, aquosæ fluxioni in oculum, podagræ frigidæ, ischiadi maxime, ac reliquis nervorum juncturarumque affectibus, asthmati item ac tussi antiquæ, dyspnoeæ ex thoracis repleti angustia: ac præterea summe omnium prodest colico dolori tam ex pituita quam flatibus & hydropi: quæ ex Sylviana potius quam antiqua versione apposui.

§. X.

Observationes de virtute colocynthidis.

Neque veteribus ignotum fuit, colocynthidem esse medicamentum magnarum virium, quæ etiam noxas inferre valeat, valentissimam & violentissimam medicinam purgantem. Experientia quoque docuit, quod vehementer viscera lædat, vehementes spasmodicas constrictiones, immanes dolores, inflammationes & sanguinis ex ano profluvium excitaverit. In hujus rei testimonium primum provoco ad cauponem juvenem atque alacrem Hagiensem, de quo CORN. STALP. van der WIEL obs. XLI. cent. I. refert, quod alvi purgationem animo versans colocynthidis pomum emi jusserit contusumque deglutiverit. Post ejus usum non tantum ineffabilis ventris cruciatus verum etiam dysenteria talesque artuum supervenere contractiones, ut echinum referret: fateturque laudatus observator, nunquam se tam horrenda in quopiam conspexisse symptomata, mortem tamen adhibitis idoneis remediis effugit. Alterum invenimus exemplum in NIC. TULPII Observat. Lib. IV. cap. XXV. memoriæ mandatum, quo vir inops ac tardi ventris onera ejicere cupiens impulsu cujusdam trium colocynthidis pomorum decoctum bibit, id vero tanta ipsi excitavit tormina ut ille apertis vasorum sanguiferorum ostiolis propter ingentem sanguinis fluxum brevi vitam cum morte commutasset, ni immisso in os & inferiora oleo ilico remedii vim corrosivam refrænasset ac domuisset. Tertium addo exemplum, quod ex REMBERTI DODONAEI observationibus apud SCHENCKIUM Lib. VII. pag. 980 citatur. Ita autem se habet observatio: robustus homo, cui enemate una drachma colocynthidis fuerat usurpata, non diu supervixit: cui post mortem, aliquot deinde horis, sanguis per sedem effluxit. Accedat quartus, non proletarius, sed princeps, quem colocynthis male exhibita in vitæ periculum conjecit. De eo PLATERUS in observat. Lib. III. pag. 8 9, hunc in modum: Medicus quidam junior principi cuidam pilulas purgantes exhibuit, quæ cum non operarentur, sequenti die rursus consimiles propinavit, illisque, ut validiores essent, pulpam colocyn-

locynthidis obiter pulverisatam commiscuit; quarum usu princeps propter infinitas dejectiones easque cruentas torminibus maximis excruciabatur; cujus minas medicus metuens ex aula se alio recepit. Similem sed lethalem purgationem idem PLATERUS pag. 640. his exponit verbis: Quidam alius se purgare volens vinum, in quo colocynthidis pomum siccum, uti habetur, per noctem maceratum erat, bibere solebat, quod, licet sine noxa saepe fecisset, tandem tamen lethalem inde contraxit dysenteriam. Nonnulli hoc medicamentum disertis verbis venenorum catalogo inserunt & tanquam virosissimum medicamentum & tantum non mortem ipsam, ut ait C. Hoffmannus, ex foro medico procul ablegandum esse suadent. Sed ab his dissentit Simon Pauli, qui eos tanquam meticulosiores condemnat, sibi persuasus, multos magnam in medicina famam atque auctoritatem consecutos ad veterum exemplum in morbis curatu difficilibus & contumacibus felici successu eam usurpasse.

§. XI.

Conclusiones de virtute colocynthidis ex adductis observationibus.

Si quis observationes & memorata de colocynthide §. IX. X. considerat, omnium dictorum summam eo redire sine ullo perspiciet negotio, quod aliqui eam summis & insignibus sustulerint laudibus, alii contra ut summe noxium & venenatum medicamentum absolute damnarint. Utrique modum mihi videntur excessisse legitimum. Omnium enim criminum, quorum a quibusdam accusatur colocynthis, culpam in eam conjicere solam, ad venenorum classem relegare, imprudentem ejus usum & abusum omnis criminis habere expertem, injustum & experientiae contrarium judico, eam vero omnium criminum absolvere, lene atque innocuum declarare medicamentum, aeque experientiae repugnaret. Media insistendum est via, &, quantum ego perspicio, sequentes ex allegatis §. IX. X. de colocynthide observationibus deduci possunt conclusiones: colocynthis est violentissimum & valentissimum purgans; facile noxam cor-

pori humano inferre valet, inprimis, si imprudenter adhibetur; ejus usus summam postulat cautionem prudentiam & circumspectionem semperque consultius est, ejus usu abstinere, si idem effectus per aliud tutius & securius medicamentum potest obtineri; si recte adhibetur, præclare juvare potest, minus vero tempestive aut dosi non justa nec bene præparata aut debite cum aliis conjuncta magnas noxas homini inferre valet, quæ sunt hypercatharsis, spasmodicæ constrictiones, convulsiones, ingentes dolores, sanguinis profluvia, inflammationes immo mors ipsa; subjectis teneris, debilibus, spasmis & doloribus obnoxiis, morbo acuto afflictis, pueris, senibus, gravidis, puerperis, cholericis, biliosis, hypochondriacis & hystericis minime convenit, contra autem in gravibus curatu difficilibus & pertinacibus morbis, leniorum medicamentorum viribus non expugnandis & in robustis subjectis potest usurpari, & si legitime adhibetur egregios producere effectus atque ab aliis lenioribus medicamentis non expectandos. Omnes has animo secum perpendens conclusiones observationibus §. IX. X. allegatis deprehendet consentaneas.

§. XII.

Egregium remedium stomachale & pectorale ex colocynthide parandum.

In eorum, quæ §. XI. asserui, testimonium adducam ex celeberrimi b. m. Schulzii dissertatione de colocynthide pauca de ejus usibus non adeo longo usu compertis & experientiæ suffragio commendandis. Colocynthidem trochiscatam cum correctore Starckeyano subactam tanquam summum stomachicum commendat celeberrimus medicorum, qui apud Batavos florent. Granum unum vel alterum pro dosi sufficiunt. Idem confirmat Excellentissimus b. m. SCHAARSCHMIDIUS, utpote qui in Therapiæ Generalis a D. D. Mœhsen editæ Sectione secunda pag. 331. scribit ita: colocynthis per se ad unum vel duo grana cum sapone Starckeyano commixta dicitur egregium esse remedium stomachicum fuitque arcanum Boerhavii. Quid, si hoc

hoc imitati, pergit laudatus Schulzius loco citato, pilulas ſtomachicas ad imitationem Starckeyanarum, ſumta ellebori loco colocynthide & opio conjuncta concinnemus? Ratio ſuadet: experientiæ permittitur. Celeberrimus chemicus, natione Germanus, qui extra patriam famam conſecutus eſt, multis, qui reſpiratione difficili & pectoris anguſtia laboraverunt, opem tulit ex creta Hiſpanica, trochiſcis alhandal & cinnabari. Fallor! an determinari debet uſus ad illos ægrotos, qui hydrope pectoris laborant: quibus etiam elaterium, in multis colocynthidi conveniens, opem affert præclaram.

§. XIII.

De ratione colocynthidem exhibendi ſub forma trochiſcorum.

Uſuro colocynthidis pulpa interne auctor ſum & ſuaſor, ut illam non in ſubſtantia ſed ſub forma trochiſcorum alhandal vel extracti aquoſi adhibeat. Pulpa enim colocynthidis inſtar corii tenax & piſtillo reſiſtens haud facile comminuitur, quare optimum eſt, illam per gummoſos ſuccos intermixtos in trochiſcorum formam redigere, ut eo facilius in pulverem minutum conteri poſſit nec uni fortiter adhæreſcat inteſtinorum loco atque inteſtinorum dolores ſpasmos atque inflammationes excitet ſed eo facilius per longum inteſtinorum canalem poſſit promoveri, ad quod accedit, quod gummata intermixta hac ratione ope mucilaginis, quam continent, vim ejus draſticam imminuant & corrigant atque ad uſum tutiorem reddant & ſecuriorem, hinc etiam vix alia, quam horum trochiſcorum forma additur medicamentis. Multum vero intereſt, quæri a medico, quam proportionem pharmacopæus in admiſcendis mucilaginibus obſervaverit. Alii enim ad decem uncias pulpæ colocynthidis mucilaginum drachmas octodecim aſſumunt, alii non amplius addunt decem drachmis pulpæ, recentiores vero rei pharmaceuticæ auctores decem uncias, non drachmas ponunt, ad quas Diſpenſatorium Regium & Electorale Boruſſo - Brandenburgicum ut & Auguſtanum, Ratisbonenſe ac Argentoratenſe requirunt ſex mucilaginum drachmas:

mas: Noribergense autem ac Londinense cum omni antiquitate drachmas octodecim rectius praescribunt. Si non reprehendendi parciorem quantitatem justam haberemus causam, commemoranda tamen est diversitas, ut in praescribendo pro ea dosin moderemur. Summa dosis trochiscorum horum ad praescriptum Dispensatorii Regii ac Electoralis Borusso-Brandenburgici paratorum est ad grana sex vel decem, at vero hodie soli ad purgandum non adhibentur, commode tamen adduntur pilulis purgantibus, quo exstimulentur, sufficiuntque huic scopo grana duo vel tria. Denique notandum est, eos nominari TROCHISCOS ALHANDAL, quoniam vox Arabica alhandal significat colocynthidem.

§. XIV.

Extracta colocynthidis.

Non incommode quoque colocynthis usurpari potest sub forma extracti, inprimis, si id cum larga aquae quantitate, forti & diuturna coctione, paratur: hac enim ratione vim purgantium drasticam omnium optime infringi debilitari & corrigi experientia demonstrat. Solum non adhibetur ob vehementem acrimoniam & vim drasticam, quam continet, licet ea coctione maxime fuerit imminuta, sed stimuli loco aliis lenioribus & lentioribus in pilularum formam redigendis adduntur grana duo, tria, sex ad decem. Praeparari quoque potest ex colocynthide, prout loco menstrui spiritus vini rectificatissimus vel vinum adhibetur, EXTRACTUM RESINOSUM & VINOSUM. Quidam laudant EXTRACTUM COLOCYNTHIDIS RESINOSUM SECUNDUM, quod conficitur ope spiritus vini rectificatissimi ex pulpa colocynthidis, e qua antea ope aquae extractum aquosum fuit paratum. Si lenius extractum colocynthidis resinosum desideratur, id commode quoque ex extracto ejus aquoso cum larga aquae quantitate & forti diuturnaque coctione parato praeparari potest, si id ope spiritus vini itetum extrahitur & hoc abstracto decenter inspissatur, facile autem apparet, hujus extracti hac ratione parati modicam tantum & parvam ob-

obtineri quantitatem. Deprehenditur quoque in Dispensatorio Regio & Electorali Borusso-Brandenburgico præscriptio extracti trochiscorum alhandal sed non concinna & superflua.

§. XV.

Ingreditur colocynthis sic dictum spiritum vitæ aureum Rulandi, qui nomen tincturæ vel essentiæ majori jure quam spiritus meretur & duplex est, vel simplex, qui extrahendo solos trochiscos alhandal ope spiritus vini paratur & rectius tinctura vel essentia trochiscorum alhandal vel tinctura colocynthidis nominari potest, vel compositus, qui extrahendo duas drachmas trochiscorum alhandal & duas uncias diacarthami Arnoldi de Villanova ope non nimis rectificati spiritus vini Hispanici instar essentiæ paratur & potius essentiæ vel tincturæ trochiscorum alhandal vel colocynthidis compositæ nomen meretur. Oleum colocynthidis per coctionem paratum adhibetur contra vermes ac pediculos & eam ob causam additur unguentis & cataplasmatibus umbilico imponendis ad vermes necandos atque expellendos.

Spiritus vitæ aureus Rulandi simplex & compositus & oleum colocynthidis.

§. XVI.

Inter veteres compositiones, quæ multum colocynthidis cum aliis purgantibus simul recipiunt, ut fere basis haberi pulpa mereatur, sunt CONFECTIO HAMECH, PILULÆ ILIACÆ RHASIS, ejusdemque auctoris, quæ dicuntur, COCHIÆ & FOETIDÆ MAJORES. Confectio Hamech dabatur olim frequentissime in quovis morbo chronico contumaci, ut febribus quartanis diuturnis, cancro, lepra, scabie, cum decocto vel infuso ellebori nigri a drachmis duabus ad sex vel unciam integram. Quin nec hodie, ubi concinna medicamenta & parvæ doses tantopere quæruntur, usu omnino excidit & seorsim ad luem veneream a quibusdam expetitur. Primus id suspectum fecit REINERUS SOLENANDER & hunc secutus CASP. HOFFMANNUS. Si quis clysteribus addere voluerit, unciam unam & alte-

Confectio hamech, pilulæ iliacæ, de duobus, cochiæ & foetidæ majores.

alte-

alteram pro adultis præſcribere poterit, ſed præterea etiam ad alium externum nec contemnendum uſum, nimirum ad alvum arctiſſime clauſam aperiendam, adhibetur, quo fine cum æquali portione unguenti populei miſcetur & plantis pedum apponitur, exoptatiſſimo, uti aliqui experti ſunt, cum ſucceſſu. REMBERT DODONÆUS in ſtirp. hiſtor. lib. XII. cap. 26. tanquam exemplum utiliſſimæ conjunctionis purgantium cum colocynthide laudat PLULAS ILIACAS a Rhaſe ad Almans. Lib. IX. cap. 71. deſcriptas. Sunt in illis colocynthidis drachmæ decem, ſcammonei tres, ſagapeni decem, & hæc compoſitio, inquit, tametſi fortiſſima eaque nec temere nec citra urgentem neceſſitatem ſit utendum, facile tamen ac citra magnas moleſtias expurgat & cum minoribus torſionibus, quam pleraque mitiora clementioraque medicamenta. SYDENAMIUS FREINDIUS aliique Angli, etiam Galli, frequenter utuntur PILULIS DE DUOBUS, quæ ex trochiſcis alhandal & ſcammonii æqualibus partibus conſtant, inprimis laudatus FREINDIUS iisdem ad quindecim grana feliciter ſe uti in variolis confluentibus in Commentar. de febribus ad Hippocratem cap. VII. pag. 206. teſtatur. Sunt hæ, uti quilibet, perſpicit, illarum imitamentum. Adde Rolfinckium de purgantibus vegetab. pag. 149, ubi quoque Theophraſtus Paracelſus Rhaſen imitatus oſtenditur.

§. XVII.

Continuatio antecedentis.

PILULÆ, quæ vocantur COCHIÆ a vulgo petuntur ſub nomine geſchærfte Hauptpillen, ex Rhaſis deſcriptione in officinas noſtras tranſierunt & Græci iis nomen fecerunt τὰ κοκκία, quaſi cocculi, grana, pilulæ. Drachma earum capit colocynthidis grana ſeptem, ſcammonei grana quinque, turpethi grana tredecim, reliquam molem faciunt ſpecies hieræ ſtoechas & ex ea paratus ſyrupus. Pro doſi ſufficit ſcrupulus unus vel drachma dimidia. In hemicrania, cephalæa diuturna, obauditione, affectibus ſoporiferis minime ſunt contemnendæ in ſubjectis robuſtis & neceſſitate ferente. Pilulæ foetidæ majo-

majores ab antiquis usurpatæ fuerunt ad humores crassos & pituitosos evacuandos. Basin faciunt colocynthis cum gummi ammoniaco opoponace & sagapeno, quorum singula ad drachmas quinque capiuntur; turbith ad drachmas quatuor, esula diacrydium & euphorbium exigua quantitate accedunt. Dantur ex veterum præscripto ad drachmam unam cum semisse sed satis efficaces sunt duo scrupuli. SYLVIUS ad febrem quartanam antiquam cum fructu dedit scrupulum.

§. XVIII.

Extractum panchymagogum Crollii & cholagogum.

Denique ingreditur colocynthis extractum panchymagogum Crollii & catholicum. Crollius introduxit extractum panchymagogum duplicemque ejus posuit descriptionem: unam, ubi colocynthis cum multis aliis extrahitur & in crassamentum pilulis formandis aptum redigitur: alteram, ubi extracto, quo sit efficacius, colocynthidis trochiscatæ aliorumque purgantium bene larga portio additur. Atque hoc ultimum extractum cum mercurio dulci in pilulas redactum in curandis morbis venereis & scabiosis egregie se gerit. En! exemplum:

Recipe extracti panchym. Croll. grana XII.
mercur. dulc. grana VI.
resin. jalapp. præpar. grana III.
M. f. cum ess. succini vel cort. citri q. s. pilulæ pro una dosi.

Si pilulas laxantes sine mercurio desideras, eas pro una dosi præscribas ex extracti panchymagogi Crollii & massæ pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni paratarum §. XXII. Cap. V. de aloe scrupulo dimidio. Idem extractum ad duos scrupulos in mixturæ simplicis uncia dimidia solutum abit in mixturam, quæ elexir polychrestum Halense dicitur & purgationibus non inutilis est. Conferdicta §. XXXIII. Cap. V. de aloe. Cholagogum extractum ratione virium panchymagogo convenit potestque unum pro altero capi.

CAPUT VIII.

DE

SCAMMONIO.

§. I.

Scammoneum quid sit.

SCAMMONIUM, SCAMMONEUM, SCAMMONIA, SCAMMONEA, SACHMUNIA, DIACRYDIUM, eſt ſuccus ſiccus concretus, qui ex planta, convolvuli ſpecie, quæ a Botanicis dicitur convolvulus Syriacus & ſcammonea Syriaca, exſiccando paratur, reſinoſus & gummoſus, friabilis, fractu facilis, ſplendens, ab attactu linguæ humidæ lacteſcens, coloris, ſi eſt impurius vel vilius, nigricantis, e cinereo nigricantis, ſaporis acris mordentis nauſeoſi & odoris ingrati.

§. II.

Selectus ſcammonei ad uſum medicum.

Ad uſum medicum eligendum eſt ſcammonium purum, nitidum, pellucidum, leve, tenerum, fractu facile, friabile, in pulverem reſolutu facillimum, linguam non vehementer adurens, linguæ humidæ admotum vel humoris alicujus admixtione albeſcens & lacteſcens, coloris non admodum nigri ſed gryſei, vel, qui omnium optimus bonitatis character eſt, flaveſcentis. Rejiciendum contra eſt nigrum, durum, aduſtum, ponderoſum, arenulis, lapillis vel aliis materiis heterogeneis refertum.

§. III.

Scammoneum Aleppenſe & Smyrnæum eorumque characteres.

DUÆ SCAMMONII SPECIES dantur, UNUM ALEPPENSE, ALTERUM SMYRNAEUM. SCAMMONEUM ALEPPENSE eſt leve, rarum, fungoſum, friabile, e cinereo nigricans, ſplendens, dum frangitur, in pulverem, ſi digitis tractatur, albidum vel cinereum abiens, ſaporis amaricantis cum quadam acrimonia & odoris virulenti. Ex Aleppo, Syriæ

Syriæ metropoli, ubi colligitur, ad nos pervenit. SCAMMONIUM SMYRNÆUM est nigrius, densius, ponderosius, asperius, fractu difficilius atque impurius. Ex Smyrna ad nos pervenit: illuc vero affertur ex urbe Gallo-Græciæ sive Galatiæ Conteio nunc Cuté dicta & ex Iconio nunc Cogni dicto Licaoniæ seu Cappodociæ provinciæ non procul a flexu Tauri montis, ubi largus ejus proventus, uti vir clarissimus & rei botanicæ peritissimus D. Sherard Anglus, qui Smyrnæ per tredecim annos nationis Anglicæ consulatum gessit, illustri Geoffroy narravit. Aleppense Scammonium longe præstantius est Smyrnæo.

§. IV.

Planta scammonium suppeditans.

Planta scammonium largiens dicitur convolvulus Syriacus & Scammonea Syriaca. Nascitur in Syria, solum pingue amat & plerumque ad trium ulnarum altitudinem excrescit, ramusculis seu caulibus tenuibus hinc & inde repentibus scandentibus & circa vicinas plantas se convolventibus. Radix ejus est longa, crassa, bryoniæ forma, foris gryseo-brunnea, intus albida, fibrosa & succo lacteo, quo reliquæ quoque ejus partes scatent, turgida. Folia fert in caulibus alterno ordine disposita, lata, triangularia, figuram cordis fere referentia, convolvuli minoris arvensis foliis similia cum basi sagittata & petiolis brevibus insidentia. Flores gerit campaniformes ex candido purpurascentes vel flavescentes. Horum pistillum abit in capitulum seu capsulam acuminatam membranaceam semina nigra angularia includentem. Referente jam laudato D. Sherard convolvulus quidam foliis hirsutis crescit circa Smyrnam, sed ex hoc nullus extrahitur succus, ibidemque ubique tanta in copia scammonia Syriaca seu convolvulus foliis glabris nascitur, ut solus sufficiat ad tantam scammonii quantitatem, quantam consumunt, largiendam, neque ad hunc extrahendum succum scammonia quocunque loco nata sed ea præcipue, quæ in declivi montis sub Smyrnæ castello crescit, expetitur,

 ubi

ubi remota paululum terra radicem detectam incidunt & vulneri mytulorum conchas apponunt, quibus ſuccus lacteus excipitur atque exſiccatus aſſervatur. Hujus generis ſcammonium ad nos non pervenit, ſed omne, quod per Smyrnam ad nos venit, ſcammonium ex Conteio & Iconio affertur & mercatores his in locis ex eodem convolvulo glabro id colligi aſſerunt. Alii, inter quos Tournefortius eminet, ſcammonium ex convolvuli Syriaci tam glabri quam hirſuti ſucco inſpiſſando parari contendunt.

§. V.

Modus colligendi ſcammonium ejusque varietas pro diverſo, quo paratur, modo.

Varii ab auctoribus recenſentur ſcammonium e planta §. IV deſcripta obtinendi modi. Nonnulli ejus radicem e terra evulſam vel non evulſam incidi, ex his inciſuris ſcammonium ſub forma ſucci lactei exſtillare atque exſiccari, poſtea radicem diſcindi & ſuccum adhuc in ea reſiduum exprimi, qui vero priori e radice inciſa ſponte effluente inferior eſt bonitate, perhibent. Alii ſuccum e radice foliis caulibus, paucis, tota planta §. IV. deſcripta exprimi atque inſpiſſari contendum, alii alio modo ſcammoneum extrahendi rationem deſcribunt, ita, ut certo determinari nequeat, utrum illud, quod ad nos adfertur, ſcammonium e tota planta, an ejus tantum partibus, utrum inciſione cum expreſſione conjuncta an ſola inciſione ſine expreſſione extrahatur, veriſimile tamen eſt, illas ſcammonei glebas, quæ ad nos apportantur, ex ſuccis tum inciſione tum expreſſione extractis eſſe coagmentatas, unde etiam tanta, quanta in eadem gleba deprehenditur, varietas derivanda eſſe videtur. Hoc interea ex dictis apparet, quod ſcammonium, prout e radice ſola vel pluribus plantæ partibus vel ſola inciſione vel expreſſione magis vel minus violenta elicitur & magis vel minus cum aliis heterogeneis miſcetur, præſtantia ac puritate admodum diverſum obtineatur. Sic ſcammonii lacryma, quæ ex radice inciſa ſponte fluit, qualis circa Smyrnam in conchis colligitur §. IV, reliquis ſcammonii ſpeciebus longe eſt præſtantior, ſed nunquam vel ſaltim rariſſime ad nos venit. Colore eſt

est pellucido albicante vel flavescente resinæ vel glutinis taurini instar. De tali scammonio pellucido LOBELIUS & PENA in Adversariis mentionem faciunt, illud autem, quod ad nos apportatur, scammonium est in glebas compactum, opacum, cinereum vel e cinereo-nigricans.

§. VI.

Adulterationes scammonei.

Scammonei emtoribus maximopere est cavendum, ne decipiantur. Sæpe enim glebæ scammonii in exteriori superficie bono sunt obductæ scammoneo, intus vero carbones, lapides vel alias materias perregrinas continent, quod hominum scammonium præparantium malitiæ lucrique cupiditati vel negligentiæ seorsim vel conjunctim debetur. Multi ex resina pini & pulveribus drasticis artificioso dolo præparant massam scammoneo similem & pro genuino scammoneo vendunt. Alii impostores scammonium tithymali vel aliarum plantarum drasticarum & virulentarum succo, colophonio, plumbo, farina fabarum vel aliis adulterant in magnum eorum, a quibus adhibetur, salutis detrimentum.

§. VII.

Scammonium constat ex parte resinosa gummosa & substantia acri.

Dixi, scammoneum constare ex parte tam resinosa quam gummosa §. I. & restat, ut hoc demonstrem. Apparet id ex analysi chemica, quam Clarissimus GEOFFROY a) BOULDUC b) & CARTHEUSERUS c) cum scammonio instituerunt. Beneficio hujus detexerunt, quod substantiam resinosam & gummosam contineat, ita, ut illa hanc quantitate superet & maxima pars scammonii sit resinosa reliqua gummosa. Maxime acrem scammonii qualitatem demonstrat sapor ejus acer & urens §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I. & §. I. hujus capitis.

§. VIII.

a) Tractat de Mater. Med. Tom. II. Sect. I. cap. VIII. artic. 2. pag 669.
b) Memoires de l'academie Royale des sciences an. 1709.
c) Fundam. Mat. Med. Part. I. Sect. X. cap. XI. §. III.

§. VIII.

Obſervationes de virtute ſcammonii ejusque partium.

Experientia docuit, quod pars ſcammonii reſinoſa gummoſam virtutis vehementia longe ſuperet, alvum cum pluribus & majoribus incommodis & torminibus moveat & longe facilius & magis ſpasmos inflammationes aliaque damna excitare ſoleat quam gummoſa. Hæc, uti experientia compertum fuit, alvum blande movet & diureticum exſerit effectum, cum tenerioribus particulis reſinoſis commixta effectum edit optimum, dum non ſufficienter ſolum ſed tuto etiam purgat. Obtinetur hæc ipſa, quando ſcammonium electum cum aqua ſimplici in mortario lapideo aliquamdiu teritur vel etiam aceto deſtillato aut cydoniorum ſucco extrahitur. In caſu priori aqua redditur lactea, quod manifeſtum præbet documentum, cum gummoſis partibus, quas aqua perfecte ſolvit, ſimul reſinoſas quasdam ſecedere, quæ poſtea ſub aquæ lacteæ evaporatione & inſpiſſatione reliquis intimius miſcentur. Videantur Viri de materia medica optime meriti, Excellentiſſimus Cartheuſerus & Boulduc locis citatis. Illuſtris Geoffroy ſcribit loco citato: ego ſcammonium electum & rite pulveratum a granis duobus vel tribus ad grana decem vel duodecim ad ſummum exhibeo ſed rariſſime nec absque ſollicitudine de operatione, quæ ſemper incerta eſt. Nam quando, pergit, ventriculi & inteſtinorum parietes muco feculento uberrimo & tenaci obducuntur, tunc ſcammonium hoc muco involutum irritum & iners per inteſtina permeat, cum e contra nullo fere muco inteſtinorum membranæ illiniuntur, ſcammonium vel in rugis ventriculi vel in inteſtinorum cellulis inhærens & membranis adhærens ob reſinoſas ſuas partes membranarum fibras irritat, convellit, inflammat, exulcerat; unde etiam ab exigua doſi ſuperpurgationes teneſmi & dyſenteriæ. Hiſce refragantur Clariſſimi Boulduc obſervationes, in quibus uſum ſelecti ſcammonei nullam vehementem & draſticam operationem nullaque damna produxiſſe loco citato animadvertit, ſed facile has obſervationes ſibi non repugnare, dummodo legitime limitentur, ex infra dicendis apparebit.

§. IX.

§. IX.

[Observationes de virtute scammonii.]

Scammonium tum Græcis tum Arabibus fuit cognitum atque usitatum & a Mesue habetur medicamentorum purgantium maximum, adeo, ut nomine purgantis remedii simpliciter adhibito per ἀντονομασίαν scammonium intelligatur, & ab Oribasio omnium purgantium violentissimum. FERNELIUS in Methodo medendi Lib. V. cap. 9. scammonii modum agendi ita describit: bilem tenuem atque citrinam ex universo corpore simulque aquam citrinam ac serosos humores trahit, cumque vis ejus quasi furens & effrænata sit, promte quidem ac cito & e distantioribus vacuat neque tamen crassiusculos ullos humores seu pituitosos seu biliosos, qui circum præcordia ac viscera concreverunt & obhærent, evellit, sed effectum quasi præcipitans & accelerans eos duntaxat, qui tenues sunt & fluxioni apti, humores secum rapit: idque tum ex abdomine ut hydropicis, tum e venis & summo corpore ac inde pauca succedit emictio. Præterea multorum criminum a medicis accusatur, primo, quod medicamentum sit maxime infidæ atque incertæ operationis, siquidem nonnunquam exigua ejus dosis hypercatharsin excitet & debita ac legitima dosis effectum exserat nullum vel exiguum, deinde quod vehementi acredine partes lædat & gravissima excitet damna, ut spasmodicas constrictiones flatulentiam, inflammationes, febres, exulcerationes, tenesmum, dysenteriam, evacuationes nimias &c. & quibusdam partibus, ut hepati ventriculo atque intestinis sit maxime infesta.

§. X.

[Conclusiones ex observationibus de scammonio deductae.]

Ex adductis observationibus sequentes fluunt conclusiones: pars scammonei resinosa vehementissime operatur & purgat, gummosa vero sola lenissime, & magis diuresin quam alvum movet, commixta autem cum pauca & teneriori substantia resinosa effectum purgantem exserit omnium optime §. VIII; scammoneum in substantia medici expectationem frustratur, si non ratione circumstantiarum subjecti, in quo adhibetur, habita usurpatur §. VIII. IX, inprimis vero in sub-

ſubjectis, quæ humoribus ſeroſis pituitoſis & viſcidis abundant, licet ſufficienti adhibeatur in doſi, nullum vel exiguum exſerit effectum, in aliis vero, quæ contraria gaudent conſtitutione, ut ſicca & calida, quorum humores nec abundantia nec viſciditate peccant, quæ ſenſibiliore, ad ſpasmos dolores humorumque rarefactionem & exæſtuationem proclivi prædita ſunt natura, minus bene ſegerit ſed vehementiores & damnoſos exſerit effectus, ut ſpasmodicas contractiones, flatulentiam, tormina, inflammationes, hypercatharſes &c. Eandem ob cauſam in morbis doloribus & ſpasmis ægros maxime affligentibus & febribus acutis uſu ejus abſtinere conſultum eſt.

§. XI.

Uſus ſcammonei.

Quamvis ſcammonium in ſubjectis humorum ſeroſorum copia repletis, inprimis, ſi viſcida & pituitoſa depravati ſunt qualitate, ſæpius nullum vel parvum exſerat effectum §. X, nihilominus tamen commode & tuto in ejusmodi ſubjectis item in morbis, in quibus corpus ſeroſorum humorum colluvie ſcatet vel fluida ſpiſſitudinem & tenacitatem nacti fuerunt, uſurpari poteſt, dummodo eo reſpiciatur ut ſalutarium medicamentorum uſu præmiſſo humores ſpiſſi & tenaces nimis impacti atque fortiter adhærentes immobiles & ad exitum minus apti reſolvantur, attenuentur atque ita præparentur, ut accedente ſcammonii virtute & uſu eo facilius & magis evacuentur neque ſcammonium ſpe atque expectatione medicum atque ægrum fruſtretur. Quæ cautela ſi obſervatur, nunquam futurum eſt ut ſcammonii debita & ſufficiens doſis propinata irrita ſit atque inanis, uti alias accidere ſolet §. X. ſed potius debitum & ſufficientem producet effectum. Præterea cum maxima ſcammonii virtus dependeat ab ejus parte reſinoſa §. X, cui indiſſolubili nexu acredo ſalina eſt conjuncta, ſcammonium in ſubſtantia, præcipue vero ejus reſinam, magna virtute ſtimulante & reſolvente, aliisque, quæ hinc dependent,

virtu-

virtutibus, ut calefaciente, humorum motum ſecretiones atque excretiones augente, ſpasmos & dolores excitante, inſtructam eſſe oportet §. CCCXCIX - CCCCIX. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. atque eam quoque ob cauſam cum fructu in morbis, in quibus humores abundant, viſciditate peccant & partes ſolidæ atonia laborant, cujus generis ſunt hydrops, cachexia, chloroſis &c. uſurpari poteſt. Corporibus quoque frigidis & humidis, minus vero calidis morbis & conſtitutionibus convenit ob adductas rationes.

§. XII.

Quum ſcammonium ſua maxime acri qualitate & reſinoſa parte corpori humano ſit inimicum atque infeſtum & ſæpius funeſtos producere ſoleat effectus §. VII - XI. a medicis tum antiquioribus tum recentioribus varii fuerunt excogitati modi illud præparando, ſeu, ſi malueris corrigendo, ad uſum internum tutius reddendi & ſecurius. Scammonium qnocunque modo præparatum hodie in officinis diacrydium, diagrydium, diadagrydium nominatur & ſic a ſcammonio crudo diſtinguitur, rectius vero ſcribitur dacrydium. Veteres, quorum ſcammonium corrigendi modum refert GALENUS Lib. I. de alimentorum facultatibus malum cydonium excavarunt, excavatum ſcammonio replerunt, repletum farina cum aqua ſubacta obduxerunt, obductam aſſarunt, & aſſatum abjecto ſcammoneo edendum propinarunt. Nunc vulgo pulpa removetur & ſcammonium aſſatum retinetur, alii pulpam retinent ſcammonium removentes, alii vero cum Galeno utrumque retinent. Tali modo præparatum ſcammonium nominatur diacrydium cydoniatum. Alii antiquiorum ſcammonium commixtione cum ptiſanæ cremore; Meſue coctione cum ſeminibus dauci foeniculi & galanga ſub prunis vel in clibano; Valerius Cordus id adſpergendo & macerando oleo violato & in excavato malo cydonio, farinacea maſſa obducto aſſando, tandem affuſo cydoniorum ſucco, cui myrobalani fuerunt infuſæ, in loco calido exſiccando corrigere tentarunt.

De modis corrigendi ſcammonium, ſpeciatim de diacrydio cydoniato.

§. XIII.

De aliis modis corrigendi ſcammonium, praecipue diacrydio ſulphurato & glycyrrhizato.

Recentiores ſcammonium miſcendo cum ſucco cydoniorum expreſſo ſenſimque evaporando vel ſulphure vel decocto glycyrrhizæ emendare contendunt; unde exſurgit DIACRYDIUM SULPHURATUM ſeu SCAMMONIUM SULPHURATUM & DIACRYDIUM GLYCYRRHISATUM. Sæpius laudatus BOULDUC præparationem ſcammonei cum decocto glycyrrhizæ ſingulis reliquis hactenus recenſitis correctionibus præfert & ſequenti modo loco citato deſcribit:

Recepit radicis glycyrrhizæ uncias octo & in ſufficienti quantitate aquæ ſimplicis coxit tamdiu donec radix probe fuerit extracta. Cum hoc decocto refrigerato & ſpontanea ſubſidentia depurato quatuor ſcammonii uncias in mortario contrivit, ut liquor probe lacteſceret, continuavit hunc laborem, donec nulla amplius ſolutio fuerit facta poſteaque liquorem lacteum blando igne ad decentem ſpiſſitudinem redegit; ſic circiter uncias tres & drachmas ſex extracti ſolidi obtinuit & reſiduum ſcammonium non ſolutum unciam unam cum dimidia pependit; unde conſtat, extractum hoc ad minimum uncias duas ſubſtantiæ reſinoſo-gummeæ ſcammonei & quatuordecim fere drachmas extracti glycyrrhizæ continuiſſe.

Hoc modo præparati ſcammonii virtutem laxandi egregiam tutam & ſecuram non ſatis prædicare poteſt Clariſſimus Boulduc. Diacrydium ſulphuratum ſic conficitur; ſcammonium in pulverem redactum ſuper chartam extenditur bibulam, ſuppoſitis prunis, ſulphure modico adſperſo fumantibus, ſuspenſam, continuo ſpatula ſcammonium agitatur & verſatur, donec liqueſcere incipit ac albeſcit. Quo diutius ſcammonium ſulphuris fumo eſt imbutum, eo melius cenſetur præparatum. Vocatur etiam ſcammonium ſulphuratum.

Expe-

Experientissimus Dominus Professor Junckerus eo frequentius summo cum fructu utitur ita præscripto:

Recipe scammonii sulphurati
mercurii dulcis ana grana sex
matris perlar. præparatæ scrupulum dimidium
Misce, fiat pulvis. Detur pro una dosi homini adulto.

Ad laxandum in spissitudine viscíditate humorum cum acrimonia conjuncta, ut in lue venerea, scabie, & morbis & symptomatibus venereis & scabiosis, glandularum obstructionibus & tumoribus, tinea capitis, vermibus, egregie convenit. Porro diacrydium sulphuratum constituit basin maxime famigerati & usitati PULVERIS DE TRIBUS dicti, quod nomen obtinuit a numero ingredientium, ex quibus componitur. Appellatur quoque PULVIS COMITIS DE WARWICH ab illustrissimo Anglo Roberto Dudleio Comite Varvicensi, ejus inventore, CERBERUS TRICEPS, PULVIS TRIUM DIABOLORUM, item PULVIS CORNACHINI ab ejus præcone, Marco Cornachino, Medicinæ in Gymnasio Pisano Professore, qui libellum scripsit, cujus titulus est: Methodus, qua omnes humani corporis affectiones ab humoribus copia vel qualitate peccantibus genitæ tuto citò & jucunde curantur, quoque methodum hoc pulvere ad omnes fere morbos profligandos utendi exposuit. Componitur ex diacrydio sulphurato antimonio diaphoretico & cremore tartari pro circumstantiarum diversitate varia in proportione conjunctis ab auctore, ut diacrydio sulphurato a granis sex ad viginti duo, antimonio diaphoretico a granis quatuor ad viginti, cremore tartari a granis duobus ad sex. In multis vero officinis hodie præparatur ex dictis ingredientibus æquali in quantitate sumtis sicque dosis pro cujuslibet individui diversitate longe facilius & tutius potest accommodari, cognoscendo, quantum scammonii insit singulis hujus pulveris dosibus. Præscribitur infantibus a granis sex ad decem, adultis a scrupulo uno ad duos. Extollitur a Cornachino ut panacæa ad omnes morbos profligan-

dos vel præcavendos, ſed laus hæc mihi videtur nimis magna, interea tamen negari nequit, ſcammonium in hoc pulvere exhibitum nocumenta, quorum ſupra mentio facta fuit §. VIII-XI. minus efficere, tutius & ſecurius adhiberi & ſine faſtidio ab ægris adſumi. Nonnulli ſcammonium corrigere tentant, illud ope ſucci citri vel cydoniorum vel aceti deſtillati ſolvendo ſolutum inſpiſſando ad extracti conſiſtentiam, quod uſui interno deſtinatur. Clariſſimus Boulduc experientia deprehendit, quod ſcammonii extractum ope aceti deſtillati factum ad grana duodecim vel quindecim lenem purgationem excitaverit. Quidam ſpiritu vitrioli vel ſulphuris ſcammonium in pulverem redactum irrorando atque exſiccando emendare ſolent, ſed hæc correctio ſcammonii qualitatem maximopere pervertit immutat atque imminuit.

§. XIV.

Modus exhibendi ſcammonium.

Si ſcammonium interne eſt adhibendum, utendum eſt diagrydio vel ſulphurato modo deſcripto §. XIII, vel glycyrrhizato vel extracto ejus ope ſucci citri vel aceti deſtillati facto; hæc enim omnia bonam & tutam ſuam purgantem efficaciam experientia dederunt demonſtratam §. VIII. XIII. Præterea etiam ſcammonium, cum vis ejus vehemens & draſtica, qua noxas inferre valet, a reſinoſa ejus parte dependeat §. VIII. X, hac bene correcta aliis modis tuto interne adhiberi poteſt, e. g.

Recipe ſcammonei electi & ſubtiliſſime pulveriſati grana ſex,
conchar. præpar. grana octo
ſalis tartari grana duo
amygdal. dulc. excort. drachmam dimidiam
ſacchar. canar. ſcrupulum dimidiam olei de cedro guttis duabus ſubactum
una tritis affunde

aquæ

aquæ cerasor. nigrorum vel
cinnam. ſine vino unciam unam & dimidiam
Fiat emulſio, detur pro doſi adultis
vel
Recipe ſcammonei electi & probe pulveriſati grana ſex
vitell. ovi drachmam dimidiam
ſalis tartari grana duo
ſacchari canarienſis ſcrupulum unum cum olei de cedro guttis duabis commixtum
una tritis affunde
aquæ cinam. ſine vino uncias duas
Fiat Emulſio prodoſi.

Quæ dedi demonſtrata §. XLVII. XLVIII. XLIX. L. Cap. de Jalappa, etiam hic valent & rationes ingredientium & formularum ibidem invenies allegatas. Si potio purgans deſideratur, ad harum formularum ingredientia addi poteſt ſyrupus violarum vel de cichoreo cum rhabarbaro.

§. XV.

Præparatur ex ſcammonio reſina, quæ in eadem, qua reſina jalappæ, doſi data fortius purgat & vel paulo minori quam hæc vel eadem, qua hæc, doſi ut ad grana ſex adultis noſtrarum regionum dari poteſt. Eadem, qua reſina jalappæ, poteſt, exhiberi ratione, & omnia ea, quæ de reſina jalappæ ſupra expoſui §. XLVII-LIII, etiam de reſina ſcammonii valent, hinc illa non repetam, hoc tantummodo annotans, quod, ſi ſub forma liquida tincturæ eſt propinanda, æque ac reſina jalappæ in tinctura antimonii ſoluta exhiberi poſſit. Hæc etenim tinctura cum conſtet ex oleo & alcali adeoque indolis ſit ſaponaceæ, reſinam ſcammonii & jalappæ ad ſolutionem reddit aptiorem ejusque vim vehementem & draſticam, qua noxas inferre valet, corrigit atque emendat. Eſſentia ſeu tinctura ſcammonii eodem, quo eſſentia jalappæ, præparatur modo, &, quæ de eſſentia jalappæ dixi §. LI. LII. cap. III. de jalappa, de ſcammonii eſſentia quoque valent.

Reſina & eſſentia ſcammonii eamque adhibendi modus.

CA-

CAPVT IX.

DE

GVMMI GVTTA.

§. I.

Variae denominationes gummi guttae.

Gummi gutta innumera ac varia obtinuit nomina, quæ a malis, quibus mederi perhibetur, a regione Cambaja, Cambodia vel Cambogia, prout a diversis nationibus pronuntiatur, ab aliis regionibus, e quibus affertur, effectibus, quos producit, qualitatibus, quibus gaudet, & a diversis variarum gentium pronuntiationibus & denominationibus originem traxerunt. Sic dicitur quoque gummi gutte, gummi gotta, gummi guttæ, gummi gitta, gummi ghitta, gummi Gamandræ, gummi de gamandra, gamandra & gutta gamandra, gutta gamba, gummi de Goa, gummi de Peru, gummi Peruvianum, gummi de Jemu, gummi laxativum, gutta Gamu, gutta Geman, Ghitta Jemou seu Gemou, gutta Jemau, ghitta gamau, gommi ghitta, catta Gamma, catta Gemu, gutta ad podagram, scammonium orientale, chrysopum, cambodium, cambogium, cambugium cambodia, gutta Cambodiæ Cambodia, cattagauma, cattajemu, succus cambici & succus crambici, succus laxativus, succus Indicus purgans &c. usitatissimæ tamen ejus denominationes sunt gummi gutta, gutta Gamba.

§. II.

Gummi gutta quid sit.

Gummi gutta est succus resinosus & gummosus, inspissatus, siccatus, densus, durus, inflammabilis, coloris flavi vel ex rubro flavi, odoris nullius, gustus organon sapore in initio resinoso vel nullo afficiens, postea autem ei sensum acrimoniæ siccitatis & ardoris imprimens, sub forma massarum orbicularium, placentarum, baculorum cylindraceorum instar farciminum, frustorum, ad nos perveniens.

§. III.

§. III.

Characteres bonitatis gummi gutta.

Bonum gummi gutta debet esse bene siccum, durum, fractu facile, colore non vario sed uno eodemque eleganter flavo & ex rubro flavo tam extus, quam intus ornatum, leve, nitidum, purum, a sabulo aliisque sordibus & heterogeneis materiis liberatum, opacum, nec frustis pellucidis rubris aloæ succotrinæ similibus præditum. Porro bonæ indolis gummi guttæ ita debet esse comparatum, ut igni expositum facile liquescat, flammam concipiat, digitum saliva madefactum flavo tingat colore, &, saporem primo vel nullum vel resinosum, postea vero acrem causticum cum calore & siccitate conjunctum exhibeat.

§. IV.

Origo proventus & analysis chemica hujus succi.

De origine & proventu hujus succi Autores multas ac varias fovent sententias. Nonnulli eum esse succum ex rhabarbaro recenti expressum atque inspissatum contendunt, alii compositum ex tithymali succo & scammonio vel ex scammonio & succo chelidonii esse perhibent. Quidam ricini Indici succum expressum, multi lacrymam ex vulneratis illius ricini radicibus stillantem & croco Indico tinctum, alii succum seminis ricini succo rhabarbari infectum esse defendunt. Nonnulli eum ex floribus ricini Indici parari & curcuma tingi, alii ex rhamno solutivo parari & multi succum corticis frangulæ cujusdam esse sibi & aliis persuadent. HERMANNUS eum substantiam esse gummosam & resinosam induratam flavescentem arboris pomiferæ Chinensis affirmat, & JACOBUS BONTIUS eum lacrymam flavam esse asserit fluentem in Cambodia regione Chinæ vicina ex planta cuidam tithymali speciei simili, quæ excrescit in tantam altitudinem, ut omnes proceras arbores, quas instar hederæ amplectitur, æquet immo superet. Illi, qui hunc succum arboris Indicæ lacrymam habent, asserunt, duas dari diversæ speciei arbores hunc succum fundentes, in Camboja, China & insula Ceylan crescentes & nomen Carcapulli gerentes, quarum prima dicitur Carcapulli Acostæ histor.

histor. aromat. cap. 46. Coddam-Pulli hort. Malab. T. I. 41. altera Carcapulli Linschot: Carcapulli de Bry: Kanna-Ghoraka, id est, Ghoraka dulcis Cingalensibus Herman. Not. ad hort. Malabar. Ex binarum harum arborum vulneribus, inquit Hermannus, manat succus flavescens, qui collectus purgatur a fecibus solutione in aqua pluviali & inspissatur, sed lenissimo igne, alias nigrescit, in massam uniformen flavescentem, quæ debitam nacta consistentiam, ut manibus tractari possit, in massas orbiculares grandiores vel baculos cylindraceos redigitur atque exsiccatur. Casp. Bauhinus in Pinace utramque hanc arborem sub eadem comprehendit specie. Præstare illud gummi gutta & mitius esse scribunt, quod Kanna-Ghoraka largitur. Arnoldus Syen in suis Commentariis in hortum Malabaricum id genus gummi gutta, quod modo dictæ largiuntur arbores, a gummi gutta in officinis prostante probe esse discernendum ait, utpote quod ex esula seu tithymalo Indico colligi credit. Dom. Richer in quibusdam Americæ locis, potissimum in insula Cayenna, sylvas offendit arborum magnitudine quercus æquantium & gummi gutta fundentium plenas. Affertur ad nos ex Cambaja, Siamensi regno, China & quibusdam Americæ provinciis. Clarissimus Neumannus experiendo deprehendit, quod tam spiritus vini quam aqua gummi gutta fere totum solvat. Una ejus libra ope spiritus vini rectificati primum extracta quatuordecim uncias extracti resinosi residuum vero in aqua solutum unciam unam extracti aquosi suppeditavit, ita, ut partium non solutarum & sub operatione perditarum pondus ad unciam unam ascenderit. Si gummi gutta primum aqua extrahitur, ejus libra una largitur extracti aquosi uncias tredecim & residuum ope spiritus vini rectificati extractum duas uncias extracti resinosi, ita, ut partes, quæ non solvuntur, unciam unam constituant. Aqua olei tartari per deliquium vel liquoris salis tartari quantitate vel mediocri impraegnata gummi gutti solvit pene totum. Idem laudatus Vir observavit semper, quod tam aqua quam spiritus vini non partes tantum vel gummosas vel resinosas

solas

ſolas ſed alias etiam partes permultas ſolverit. Vide ejusdem Chemiam Medicam Dogmatico Experimentalem a Dom. D. Keſſel editam Vol. II. Pars II. cap. XXXVIII. §. XI. XII. XIII. XIV.

§. V.

Partes conſtitutivæ, gummi gutta.

Ex his adductis experimentis §. IV. quilibet rei gnarus facile perſpiciet gummi gutta conſtare ex reſinoſis gummoſis paucioribusque ſolutioni non obedientibus partibus. Cum vero tam ſpiritus vini quam aqua gummi gutta fere totum ſolvat §. IV. magna in copia ut contineat partes neceſſe eſt, quæ tam ab aqua quam a ſpiritu vini ſimul ſolvi poſſint. Sed hæ dicuntur ſaponaceæ fixiores §. CXCVI. Sect. III. Part. I. Qua de re gummi gutta præter partes gummoſas reſinoſas & paucas non ſolubiles partes continere quoque debet magnam partium ſaponacearum fixiorum copiam.

§. VI.

Virtutes gummi gutta ejusque partium & præparatorum.

Experientia compertum fuit 1) quod ſolutio gummi gutta ope ſpiritus vini facta vehementius quam ſolum purum gummi purget, inprimis, ſi menſtruo abſtracto in formam extracti redacta fuerit, 2) quod extractum hujus gummi aquoſum leniorem & parciorem producat purgationem, longeque gradu & copia inferiorem, ſi idem extractum cum ſale tartari fuerit præparatum, & 3) quod extractum aquoſum ſecundum cum oleo tartari per deliquium confectum, id eſt, poſt extractionem gummi gutta ope ſpiritus vini primum inſtitutam paratum parum vel nihil alvum, vehementius autem urinæ fluxum moveat. Confer Neumanni Chemiam medicam Dogmatico-experimentalem a D. D. Keſſel editam Vol. II. Part. II. cap. XXXVIII. §. XV. & Memoires de l'academie Royale des ſciences an. 1701. Præterea huic gummi virtutem purgantem draſticam, emeticam, diureticam & hydragogam unanimi fere conſenſu attribuunt & contra hydropem inprimis maximopere commendant. Clariſſimus BOULDUC præter varia alia experimenta, quæ

cum gummi gutta instituit & in monumentis academiæ regiæ scientiarum Parisiensis an. 1701. consignata sunt, sequentem præcipue laudat præparationem: gummi gutta in petia ligatum pani calido e clibano modo extracto inclusus per viginti quatuor horas in loco calido relinquitur, postea gummi exemtum pulverisatur & in petia denuo ligatum pani calido includitur idque quater vel quinquies repetitur. Hoc modo præparatum gummi gutta virtute sua vehementi emetica & purgante privari & sine violentia alvum movere, panem vero, in quo primum inclusus hæsit, tam vomitum quam purgationem excitare asserit. Verum enim vero compendiosiori via ac opera æque facile immo magis virtutem gummi gutta purgantem atque emeticam imminui posse, si in vase aperto diuturnæ & forti coctioni aqueæ submittitur, mihi saltem persuadeo, cum Clarissimi Boulduc præparatio nil nisi partium subtilium & volatilium separationem a gummi gutta efficere possit. In Boerhavii Tractatu de viribus medicamentorum edit. Paris. 1727. dicitur pag. 291: gummi gutta expellit materiam instar muci narium, dosis ejus est a grano dimidio ad decem, in vitello ovi aut melle solutum duplicem acquirit vim; quippe menstruum interponendo sese inter partes viscosas exitum præbet acribus; pag. 312: si gustatur, fauces exulcerat iisque tenacissime adhæret atque vesicas excitat; fortissimum quoque est hydragogum: dosis est a grano dimidio ad duodecim, in corporibus autem difficulter movendis plerumque vomitum excitat.

§. VII.

Virtutes gummi guttæ ejusque partium.

Acris & urens sapor, quem linguæ imprimit gummi gutta §. II. III, locupletissimum de qualitate ejus valde acri & caustica præbet testimonium §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I. quam ob rem valde stimulare, vehementer resolvere, humorum motum secretiones atque excretiones magnopere augere debet immo spasmos, dolores & inflammationes excitare potest §. CCCXCIX - CCCCIX. Sect. VI. Part. I.

Vi

Vi partium quoque ſaponacearum & reſinoſarum, quas continet, §. V, fluida reſolvit §. CCCCXCV. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I. & vi partium reſinoſarum ſtimulat & calefacit §. CCCCXCIII. CCCCXCIV. Sect. VI. Part. I. Cum vero partes reſinoſæ & ſaponaceæ fixiores maximam gummi gutta conſtituat partem §. V. & valde acri ac cauſtica gaudeat qualitate, virtus ſtimulans & reſolvens in eo debet prædominari. Ab hac virtute ſtimulante & reſolvente hujus gummi reliquæ ejus virtutes ut vomitoria, purgans, diuretica & hydragoga dependet §. CCCCXLV. CCCCXLVI. CCCCXLVII. CCCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Porro cum calor virtutem gummi guttæ purgantem & emeticam imminuat §. VI, utraque hæc virtus a partibus volatilibus & ſubtilibus, quæ calore abigi poſſunt, ut proficiſcatur neceſſe eſt, atque partim in iisdem partim potiſſimum in reſinoſis & ſaponaceis fixioribus hujus gummi partibus virtutem ejus ſtimulantem & reſolventem reſidere haud obſcure ex §. VI. liquet.

§. VIII.

Uſus gummi gutta determinatur.

His cognitis facile erit uſum gummi gutta determinare. Quum id partes ſolidas magno afficiat ſtimulo, potenter reſolvat, vomitum & purgationem non ſine violentia, calorem & diureſin excitet, immo ſpasmos dolores & inflammationes facile producere poſſit §. VI. VII, ſequitur, ut in ſubjectis tenerioris ac ſenſibilioris naturæ, calidæ & ſiccæ conſtitutionis, ad ſpasmos, dolores, exæſtuationem atque inflammationes proclivibus vel his malis obnoxiis, morbo acuto detentis, humorum ſeroſorum defectu potius quam abundantia laborantibus, quibus natura facilem negavit vomitum, gravidis ac puerperis, damnum inferat atque ab ejus uſu ſit abſtinendum. E contrario in ſubjectis habitu corporis laxiori præditis, quorum humores abundantia & viſciditate peccant, qui in ſtatu verſantur paulo antea dicto oppoſito item in morbis, in quibus partes ſolidæ laborant

 atonia,

atonia, corpus serosa scatet colluvie & humoribus serosis abundat, fluida tenacitate & viscíditate depravati sunt, ad curationem requiritur magna fluidorum viscidorum resolutio, humorum serosorum insignis evacuatio, viscerumque pertinaces atque inveteratæ obstructiones sunt reserandæ, cum fructu potest usurpari. Hæ igitur circumstantiæ cum occurrant in hydrope, nullus dubito, hujus gummi usum in hoc malo maxime utilem & salutarem prædicare. Nam in hydrope corpus serosorum humorum abundantia & colluvie scatet, fluida viscíditate & tenacitate sunt depravati, partes solidæ laborant atonia atque magnæ & pertinaces viscera occupant obstructiones, dein curatio hujus morbi postulat humorum serosorum abundantium & viscidorum resolutionem atque evacuationem per alvum & urinam, ad quod accedit, quod idem hic morbus drastica, si vel maxime solito majori adhibeantur dosi, sine noxa ferat, immo eorum usum sequatur magnum levamen & maxime salutaris effectus. Has igitur ob rationes gummi gutta singularis & plane eximia virtus in hydrope denegari nequit, cum vel omnibus vel saltim plerisque in hydropis curatione indicationibus respondeat & satisfaciat, & commode hoc fine datur pro dosi ad grana quatuor cum massæ pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni paratarum (§. XXII. Cap. V. de aloe) scrupulo dimidio, & addi quoque possunt summo cum fructu pro una dosi pulvis radicis scillæ & vincetoxici in æquali quantitate ad grana quatuor.

§. IX.

Usus gummi gutta.

Quum extractum gummi gutta aquosum primum cum oleo tartari per deliquium confectum mitiori gaudeat virtute purgante atque extractum aquosum secundum cum oleo tartari per deliquium paratum parum alvum moveat sed potius urinæ fluxum promoveat §. VI, hæc duo extracta ad usum tum in morbis tum præsertim in hydrope sunt tutiora securiora meliora & aptiora quam gummi gutta in substantia. Quum enim indicatio in hydropis curatione postulat, ut

ut serum per alvum & urinæ fluxum e corpore eliminetur, id vero sine periculo & noxa efficiant memorata duo extracta, summa cum utilitate ad hunc finem possunt usurpari. Accedit, quod in hydrope curando humores viscidi & tenaces sint resolvendi, fluxiles reddendi, ad excretionem præparandi & obstructiones viscerum reserandæ. Omnia hæc explent & præstant extracta, de quibus hic mihi sermo est. Alcali ipsis additum virtutem eorum drasticam & causticam imminuit infringit & corrigit, adeoque mala, quæ ab hac proficisci possunt, præcavet atque avertit & præterea iis impertit virtutes sali alcalino proprias.

§. X.

In asthmate pituitoso & catarrho pituitoso & suffocativo pituita viscida & tenax est resolvenda fluxilis atque ad excretionem apta reddenda, decenter resoluta per alvum vomitum aliasque vias eliminanda, pulmo a collectione humorum debilitatus roborandus & stimulatione indiget ad robur ipsius augendum. Jam vero his indicationibus omnibus satisfacit gummi gutta ejusque extractum aquosum primum & secundum cum oleo tartari per deliquium præparatum §. V-X, qua de re gummi gutta ejusque extracta aquosa cum sale alcalino parata effectum in asthmate pituitoso & catarrho suffocativo exserere debent salutarem. Porro, cum experientia compertum sit, radicem scillæ in asthmate & catarrho præstantissimæ esse efficaciæ, hæc ad duo vel tria grana cum gummi gutta vel ejus extracto aquoso commixta propinari potest salutari cum effectu. Neque in cachexia, in qua partes solidæ atonia laborant, humores serosi abundant & visciditate & spissitudine depravati sunt, in febre quartana aliisque hujus modi morbis usus gummi gutta ejusque extractorum gummosorum cum sale tartari paratorum utilitate caret ob rationes jam adductas.

Usus gummi gutta.

§. XI.

Dosis gummi gutta ab auctoribus præscribitur varia sed semper præstat, minorem adhibere dosin quam majorem.

Modus exhibendi & do-

rem.

fis gummi gutta.

rem. A multis præscribitur a granis duobus usque ad grana quindecim ad summum immo Clusius dosin extendit ad grana viginti. Illlustris GEOFFROY se gummi gutta exhibuisse a granis duobus ad quatuor sine vomitu subsecuto, in nonnullis vero, sed paucis, grana quatuor vomitum excitasse, in eisdem vero eandem dosin per plures dies reiteratam post primam vel alteram vicem non amplius produxisse vomitum asserit. A granis quatuor ad octo vel decem per superiora atque inferiora blande copiose & sine violentia purgare nec ea dosi exhibitum correctione egere, præsertim, si copioso liquore diluatur, rarius cum mercurio dulci conjunctum, facilius sub forma boli & pilularum vomitum excitare scribitur. Verum enim vero consultius est, parciorem adhibere dosin, ut ad grana tria vel quatuor. PHILIPPUS HOECHSTETTERUS, Medicus Augustanus, quoque observavit, purum & solum gummi gutta plus & vehementius agere quam cum aliis purgantibus mixtum, in pilulis parum & cum infuso plurimum operari. Optime datur sub forma pilularum modo §. VIII. exposito, quamvis etiam in forma potionis, pulveris & limonati vel alia præscribi possit sequenti modo:

Recipe mannæ electæ unciam unam
solve in
aquæ calidæ unciis quatuor
cola & colaturæ adde
gummi gutta grana tria vel quatuor cum oleo tartari per deliquium guttis duabus subacta
aquæ cinnamomi sine vino drachmas tres
Fiat potio duabus haurienda vicibus.

Recipe gummi gutta grana quatuor
contere cum olei tartari per deliquium guttis duabus & dissolve in decocti avenac. vel hordei unciis quatuor adde

syrupi

ſyrupi violarum vel de cichoreo cum
rhabarbaro unciam unam
Fiat potio duabus haurienda vicibus.

Poſſunt quoque grana tria vel quatuor cum aliquot olei tartari per deliquium guttulis ſubacta in aquæ cujusdam deſtillatæ ut cinnamoni, menthæ, meliſſæ ſufficienti quantitate ſolvi & ſaccharo vel ſyrupo edulcorari.

Recipe gummi gutta grana quatuor
cum olei tartari per deliquium guttis paucis ſubacta
aquæ communis uncias tres vel quatuor
ſuccum ex malo citreo expreſſum
ſacchari albiſſimi unciam dimidiam
M. f. l. a. Limonatum.

Recipe gummi gutta grana quatuor
cum olei tartari per deliquium aliquot guttulis ſubacta
elæoſacchari cinnamomi drachmas duas
M. f. pulvis.

Ratio, cur gummi gutta cum oleo tartari per deliquium ſubigendum præſcripſerim, expoſita eſt §. VI. IX.

§. XII.

Nonnulli indolem gummi gutta draſticam & violentam corrigere tentant 1) acidis vel mineralibus vel vegetabilibus, ut ſpiritu vitrioli, ſucco citri, cydoniorum 2) oleis deſtillatis ut oleo cinnamomi, aniſi, macis aut aliis 3) ſalibus mediis ut tartaro vitriolato, 4) alcalinis 5) aquis deſtillatis & ſyrupis, ſed, ſi meam licet exponere ſententiam, nullus dubito correctionem gummi gutta per alcalina omnibus aliis correctionibus præferre, his rationibus nitens, quoniam alcalina purgantium & vomitoriorum vegetabilium vim draſticam & violentam infringunt & corrigunt & experientia docuit, quod idem cum gummi gutta contingat §. VI. PHILIPPUS HOECHSTETTERUS autem, ut vomi-

Correctiones gummi gutta.

vomitum impediret & ſtomacho aptius redderet gummi gutta, addidit ei aquam betulæ cum paucis ſpiritus vitrioli guttis.

§. XIII.

Eſſentia & magiſterium gummi gutta.

Præparata ex gummi gutta ſunt eſſentia & magiſterium ſed parum vel plane non hodie uſitata. Eſſentiam vero gummi gutta paraturus digerat hoc in pulverem redactum cum ſpiritu vini non ſumme rectificato & ſolutionem filtret. Quidam loco ſpiritus vini adhibent ſpiritum tartari. Magiſterium præparatur ſolvendo gummi gutta in ſpiritu vini ſumme rectificato & ſolutionem ope aquæ, vel olei tartari per deliquium præcipitando vel ſolvendo gummi gutta in ſpiritu vini ordinario & ope aceti deſtillati præcipitando ſolutionem, præcipitatum aqua edulcorando & leniter exſiccando.

§. XIV.

Uſus gummi gutta mechanicus.

Tinctores, pictores & piſtores cupediorum ſaccharatorum creberrime utuntur gummi gutta ad colorem rebus ſuis inducendum. Apud Indos uſui medico non inſervit, ipſis tantum pro pigmento eſt. Illud in oleo lini diſſolvunt & quando alvi adſtrictione laborant, hauriunt pigmentum. Fructus Coddam-pulli ſiccus ex Malabaria in alias fertur provincias. Eo utuntur in cibis magnisque laudibus in curationibus extollunt incolæ, præſertim ad fluorem album & gonorrhoeam cohibendam.

CAPUT X.
DE
CASSIA FISTULARI.

§. I.

Caſſia quid ſit & ejus ſpecies.

Tres in officinis reperiuntur ſpecies caſſiæ probe a ſe invicem diſcernendæ 1) CASSIA FISTULARIS 2) CASSIA LIGNEA & 3) CASSIA CARYOPHYLLATA. Caſſia fiſtu-

fistularis dicitur etiam cassia fistula, cassia solutiva, cassia nigra, cassia in cannis, cassia purgatrix, cassia cathartica, siliqua purgatrix, cassia siliqua, seu siliquosa, &c. Fructus est exoticus siliquosus seu siliqua longa, rotunda, cylindracea, extrinsecus circumdata cortice lignoso, duro, foris ex rubro nigricante, intus flavescente, in varia loculamenta a septis transversim positis, parallelis, ligneis, tenuibus, interius diviso, in quibus pulpa mollis, nigra, dulcis cum seminibus inclusa hæret. Nascitur in Aegypto, India tam occidentali quam orientali, Java, Malabar, Decan, Guzurate, Hispaniola, Cuba, Jamaica, insula St. Dominico, St. Juan de Porterico aliisque regionibus, & hodierno adhuc ævo magna in copia per Alexandriam & Memphis ad nos perfertur. Duplex in officinis prostat, altera Orientalis seu Alexandrina vel Aegyptiaca, quæ ex Aegypto nobis adfertur: altera Occidentalis, quæ in America ejusque insulis exculta maxima copia & minori pretio ad nos devehitur. Hujus cortex est crassior magis asper & rugosus, medulla acris & nauseosa, illius vero cortex tenuior, intensius nigricans, pulpa dulcis nec ingrata gustu & occidentali anteponitur, interea tamen hæc quoque in Gallia præsertim in usum trahitur.

§. II.

Cassiæ selectus ad usum medicum & characteres bonitatis.

Cassia fistularis, quo recentior est, eo mollior & magis unctuosa est interna pulpa eoque fortius ei adhærent semina & hoc quoque in causa est, ut recens cassia succussu agitata non edat sonitum, quoniam semina in ea intus contenta ob nimiam cum pulpa cohæsionem non commoventur & ad parietes ejus allidunt. Quo vetustior vero fit, eo magis pulpæ humiditas exhalat & eo magis ejus spissitudo tenacitas siccitas & durities increscit, copia vero decrescit, ita, ut tandem plene exsiccetur, in admodum exigua copia appareat, loculamenta fere vacua fiant, semina a cohæsione cum pulpa liberentur & succussu agitata strepitum & sonum producant. Omnia hæc eo facilius & majori in gradu fiunt,

quo

quo calidior est locus, in quo asservantur cassiæ. Si vero in locis jacent humidis, pulpa facile mucore corrumpitur, &, si calor simul accedit humiditati, in fermentationem abit, acescit & depravatur. Bona cassia debet esse extrinsecus colore prædita nigricante puniceo seu ex spadiceo nigricante splendente, recens, ponderosa, succussu agitata non resonans, putamine tenui intus flavescente & albido obducta & maxime repleta pulpa, quæ nec nimis humida nec nimis exsiccata nec situ obducta sed mediocriter glutinosa spissa, nigredine splendente, dulci & paululum nauseoso sapore dulcique & paululum ingrato odore prædita esse debet. Porro sapor pulpæ nec sit austerus & acerbus vel statim in initio adversus, alias enim pulpa est immatura, nec acidus, alias enim est vel vetustate vel fermentatione corrupta. Quo dulcior pulpæ sapor est, eo melior est, & sapor ejus ad roob prunorum saporem accedere & in fine pauxillum nauseosi, nihil vero acris vel austeri in lingua relinquere debet. Si cassiæ in loco asservantur humido, pulpa earum, inprimis, si calor accedit, in fermentationem abit, acescit, situm contrahit & corrumpitur. Eas in cellis vinariis, latebris aut cavernis humidis asservare, arena operire & aqua adspergere solent mercatores, ut pleniores ac recentiores videantur, sed hoc plus damni quam emolumenti affert, quoniam accelerat & promovet pulpæ fermentationem & corruptionem. Hæc sola in usum venit, rejectis seminibus, cortice exteriori lignoso & septis ejusdem indolis.

§. III.

Arbor, quæ cassiam fistularem gerit.

Arbor, quæ cassiam fistularem gerit, dicitur a TOURNEFORTIO & CASP. BAUHINO Cassia fistula Alexandrina, a LONICERO & CASTORE Cassia laxativa, a BELLONIO MONARDE & GARCIA cassia solutiva, cassia Aegyptia sive purgans CAMERARII, cassia solutiva vulgaris PARCKINSONI, cassia nigra DODONÆI, cassia fistula vulgaris flore luteo BREYNII Prodrom. sec. arbor cassiam solutivam ferens BONTII, dulcis calamus NICOLAI MYRE-

MYREPSI, cassia purgatrix JOANNIS BAUHINI, siliqua sive cassia cathartica Lugd. Quauhayohuatli secunda seu cassia fistula Hernandes, conna horti Malabarici A. R. P. PUMBERIO in suo Botanico Americano manuscripto Vol. VII. fol. 103. describitur ita: nucibus juglandibus nostratibus similis fit arbor, si situm ramorum seriemque foliorum spectes, licet cortice tenuiori, politiori, deforis leucophaeo, intus vero carneo truncus ejus vestiatur. Ejusdem autem trunci materies solida e rufo intus nigricans alburnoque pallido circumdata. Folia fere nucum nostratum proferunt rami, bina scilicet & bina, juxta ramusculos seu costas tenues virentes, pedem & semis circiter longas & ad exortum tumescentes. Qinque aut sex foliorum conjugationes utplurimum uni cuique adhaerescunt costae, finiri tamen quasdam unico singulari folio saepe contingit. Singula folia nucum foliorum colorem fere soliditatemque obtinent, licet propter costularum tenuitatem paulo magis in superficie uniantur. Formam cuspidis lanceae referunt etiam, quinque aut quatuor scilicet pollices longa, duos circiter lata, in summitate acuminata & ad basin rotundata. Circa eosdem foliorum ramusculos aut costas ramusculi alii paulo longiores tres aut quatuor simul enascuntur plurimis onusti floribus jucundo sane spectaculo conspiciuntur. Quilibet autem flos pediculo appendet duos pollices circiter longo calycemque obtinet concavum quinque foliolis fere ovatis e viridi lutescentibus & dimidiae ungulae magnitudinem vix superantibus efformatum. Ex illo calyce quinque exoriuntur petala in orbem posita perpulchre lutescentia & cochlearis in modum omnino excavata & cochlearis etiam modo subrotunda. Ex his tamen quinque petalis duo paulo aliis fiunt ampliora singulaque pollicis amplitudinem vix excedunt costulisque levibus per totum sunt venosa. Ex eodem calyce decem staminula luteo-pallida & apice luteo singula pollentia exsurgunt sed varia & inaequalia; quaedam scilicet aliis longiora & aliis breviora: tria tandem adunca sunt, septem vero recta. Inter haec stamina pistillum prominet

minet vermiculo virenti & adunco simile, quod tandem in siliquam evadit teretem, rectam, paulo minus pollicem crassam & pedem & semis circiter longam. Lignosa materia tenui tamen constat jam dicta siliqua; tubusque ligneus proprie inest undique clausus cuticula indutus e nigro castenea minutissimisque rugis transversim exarata, exceptis ventre & dorso, quorum longitudinem percurrit fasciola omnium glabra & unita. Innumeris etiam intus discernitur cellulis ille tubus, quas laminæ tenues lignosæ, orbiculares & parallelæ efformant, pulpa medullosa, dulci, primum albicante, dein flavescente, tandem per maturitatem nigricante oblinitæ. In qualibet cellula semen continetur durum, subrotundum, compressum fere cordiforme castaneoque colore delibutum ac tandem filo tenuissimo ad cellulæ parietes alligato. Aprili & Majo potissimum floret hæc arbor in Americanis insulis; dumque floret, foliis suis omnibus privatur, uti id amygdalis pomis persicis multisque aliis nostratibus arboribus contingere in Europa miramur. Non in America solum hæc arbor sed in aliis etiam regionibus, ut Indiis orientalibus Africa, Aegypto & omnibus fere Indiæ orientalis provinciis calidis nascitur. Referunt de siliquis, quod maturæ in arboribus adhuc pendentes a vento agitatæ & concussæ maximum edant strepitum, & naves iis onerari solent, ut sint stabiliores, sicque ad nos transferri. In India juniores immaturæ & virides cassiæ uti in Europa virides & immaturæ nuces juglandes saccharo & aromatibus condiuntur & ex floribus arboris cassiferæ conficitur conserva laxans.

§. IV.

Analysis chemica pulpae cassiae.

Spiritus vini rectificatissimus æque ac aqua pulpam cassiæ probe exsiccatam solvit usque ad quartæ partis remanentiam, ita tamen, ut aqua celerius & promtius eam aggrediatur & solvat, quam spiritus vini. Uncia ejusmodi pulpæ dimidia dedit tres drachmas & grana quindecim extracti aquosi atque extracti spirituosi itidem tres drachmas & aliquot grana.

Eadem

Eadem pulpa facile in fermentationem abit & acescit, inprimis, si humiditas & calor accedunt, & aqua plurimum diluta & per plures menses in dolio asservata salem essentialem cremori tartari plane similem deponit.

§. V.

Sal cremori tartari simile, quod pulpa cassiæ deponit §. IV, salia ejus demonstrat acida. Ejusdem sapor dulcis §. II. salia acida & partes sulphureas seu oleosas partes ejus esse constitutivas manifestat §. CCXXXII. Sect. IV. Part. I. & solutio ejus, quæ in spiritu vini æque ac in aqua succedit, citius tamen & melius in aqua quam spiritu §. IV, indolem ejus saponaceam & gummosam patefacit §. CCLXXIV. CCLXXXV. Sect. IV. Part. I.

Partes constitutivae & indoles pulpae cassiae.

§. VI.

Coctio fortis & diuturna virtutem pulpæ cassia laxantem imminuit, uti experientia docet. Cum vero sub coctione nihil pereat nisi substantia volatilis seu sal volatile, ut virtus pulpæ cassiæ laxans a substantia salina volatili dependeat necesse est.

Virtus laxans pulpae cassiae dependet a substantia volatili.

§. VII.

Omnes fere medici pulpam cassiæ benignum lene & innocuum medicamentum laxans, omni sexui, ætati & temperamento conveniens declarant, neque in partibus ejus constitutivis §. V, si attento considerantur animo, quicquam deprehenditur, quod malignam & drasticam ejus indolem manifestat. Resolvendo eam agere, docent saponacea indoles §. V, salia acida & substantia salina volatilis §. V. VI. hujus capitis & §. CCCCLXV. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, quocunque vel modo seu respectu partes hæ considerentur. Eam stimulando agere patet ex salibus ejus acidis & substantia salina volatili §. VI. VII. hujus capitis & §. CCCCXXII. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I, sed hanc virtutem admodum lenem atque exiguam esse ex partium gummosarum & sulpurearum commixtione §. V. intelligitur

Ulterior virtutum pulpae cassiae consideratio.

tur

tur §. CCCCXX. CCCCXXIII. Sect. VI. Part. I. interea tamen vi salium acidorum, §. IV. V, calorem moderatur & humorum resolutionem, quæ & quatenus a salibus alcalicis peragitur, imminuit, quæ vero & quatenus fit a salibus acidis, auget §. CCCCLXVIII. CCCCLXIX. Sect. VI. Part. I.

§. VIII.

Virtutum pulpae cassiae consideratio.

Vi virtutis resolventis, quam pulpa cassiæ obtinet §. VIII, quantum res a priori tantum consideratur, diureticum exserere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & experientia eundem comprobat. Summus vir BOERHAVE idem confirmat, referens cassiam ad diuretica in Tractatu suo de viribus medicamentorum edit. Paris. 1727. pag. 345. Quartæ classis, inquit ibidem, includit diuretica nonnulla specifica: qualia sunt aromatica quædam balsamica hoc est, sale subtili cum oleo involvente constantia, ut crocus, rhabarbarum, asparagus, cassia fistula, nux moschata recens, juniperus, terebinthina, balsama nativa omnia &c. Hæc enim assumta urinæ copiam adaugent, quin & hujus qualitatem omnes ut colorem odorem & saporem immutant; ita quippe crocus & rhabarbarum ipsi colorem flammeum inducunt, cassia in parva dosi sumta viridem ei dat colorem, in majori copia fuscum & in majori adhuc atrum; sic etiam asparagus urinæ foetorem tribuit terebinthina vero violaceum ipsi conciliat odorem. Porro notant Auctores, cassiam insignem habere in recessu stimulum, ejus usum sæpius copiosum urinæ profluvium ejusque ardorem produxisse atque in mictu cruento diabete & id genus urinæ vitiis vitandum esse suadent. Vide Hermanni Cynosur. Mat. Medic. & Fallopium.

§. IX.

Scholion.

Cum dictis de rhabarbaro §. IX. conveniunt ea, quæ supra §. XXXI. Cap. I. de rhabarbari virtute demonstravi diuretica

§. X.

§. X.

Virtus pulpae cassiae adversus vitia renum & vesicae.

Quum pulpa cassiæ virtutem possideat diureticam & resolventem, qua terreas præcipue aggreditur & solvit partes §. VIII. hujus capitis & §. CCCCLXVIII. CCCCLXIX. Sect. VI. Part. I, affectus calculosos, præcavere curare & lithontripticum exserere potest effectum §. CCCCLV. Sect. VI. Part. I. Hæc experientia mihi videntur confirmari. Aegyptii enim pulpa cassiæ cum sacchar ro candi & liquiritia tanquam arcano utuntur ad renum vesicæque vitia. Aegyptiorum vestigia secuti MONARDES & MATTHIOLUS pulpam cassiæ infallibilem & egregiam medicinam calculos & vitia renum præcaventem declarant, si quotidie ad tres drachmas tribus horis ante prandium adhibeatur. MESUE quoque & FALLOPIUS renibus & vesicæ inter remedia purgantia nullum esse cassia convenientius contendunt. Non omnes quidem medici hac de re idem sentiunt, siquidem Pigræus & Fabricius Hildanus renibus infestam esse cassiam statuunt & Bellonius scribit in Ephemeridibus, lithotomos Parisienses eam observasse illis inimicissimam, quibus calculus sectione fuit extractus, sed horum criminum culpa non pulpæ cassiæ sed potius imprudenti & illegitimo ejus usui assignari potest. Diuretica enim & lithontriptica, si tunc exhibentur, ubi partes urinæ secretioni atque excretioni inservientes angustatæ sunt & occlusæ, spasmo dolore vel inflammatione afflictæ vel alio modo graviter læsæ, ingentes dolores & gravissima symptomata excitant.

§. XI.

Usus pulpae cassiae.

Cum pulpa cassiæ leniter purget & calorem potius moderetur quam augeat §. VI. VII, utiliter in calore præternaturaliter aucto, febribus acutis cum summo æstu conjunctis, biliosis, ardentibus, putridis, inflammatoriis, inflammationibus, bilis excandescentia & acrimonia, si purgatio requiritur, adhiberi potest. Omnia enim damna, quæ ab aliis purgantibus fortioribus proficiscuntur, ab ea non sunt

metuenda, & præterea summum æstum mitigat, quo corpus inflammatione præsente ardet. Sic in pleuritide, peripneumonia ceterisque affectibus inflammatoriis, quando catharsis est necessaria, salutarem exserit efficaciam. Vi salium acidorum §. V, quæ putredini resistunt, putredinem impedit, &, cum non laxante solum sed resolvente etiam virtute sit prædita §. VII, pituitam tenacem viscidam pectus obsidentem resolvit atque ad excretionem aptiorem reddit, per inferiora evacuat & humorum serosorum & mucosorum congestionem versus pulmones minuit, quam ob rem in pectoris affectibus, ut catarrho, tussi & asthmate, quoque conducit. Idem ex dulci ejus qualitate §. I. II. patet, cum noto notius sit, dulcia virtute pectorali esse prædita pectorique conducere.

§. XII.

Incommoda pulpæ cassiæ.

Cum pulpa cassiæ facile in fermentationem abeat & acescat, inprimis, si in loco asservatur humido & calido §. II, mirandum non est, idem contingere in primis viis, in quibus calor & humiditas adsunt, si ad eas accedat pulpa cassiæ. Verum enim vero fermentatio in ventriculo & intestinis contingens liberat aerem ex contentis in intestinorum & ventriculi cavitate, ejus copiam atque elasticitatem auget adeoque flatus, &, quæ ab his producuntur, mala, ut spasmos & dolores, gignit. Qua de re pulpa cassiæ flatus tormina & spasmos excitare potest & hæc quoque incommoda ei exprobrantur a medicis usum ejus expertis. Longe facilius autem & magis has causatur molestias, si immatura, vetusta, acida vel fermentatione corrupta est, vel, si vel maxime bona sit, subjectis, quæ ventriculi & intestinorum debilitati flatulentiæ doloribus & spasmis obnoxia sunt, exhibetur, sed omnia hæc ejus incommoda facile averti atque præcaveri possunt, si optima, recens & bene matura, in sufficienti quantitate, cum stomachicis & carminativis ut semine foeniculi & anisi, aliisque, quæ ejus virtutem augent, conjuncta, & in hominibus, quorum ventriculus & intestina sufficit-

sufficienti tono prædita sunt, nullis flatibus spasmis & doloribus intestinorum & ventriculi vexantur, usurpatur. Ex his patet simul ratio, cur in ventriculi atque intestinorum atonia & debilitate, flatulentia, ventriculi atque intestinorum doloribus & spasmodicis contractionibus, malo hypochondiaco & hysterico minus conducat & a medicis noxia prædicetur. Porro hujus accusatur vitii, quod lentæ, tardæ & segnis, seu, ut ajunt, testudineæ sit operationis, verum etiam id per aliorum purgantium fortiorum additamentum facile corrigi potest.

§. XIII.

Pulpa cassiæ, quoniam dulci gaudet sapore, palato grata est & major ei conciliari potest gratia & virtus, si cum tamarindis & cremore tartari exhibetur addendo vel omittendo mannam. Præscribitur ad uncias duas & ultra sola, minori vero in quantitate cum aliis purgantibus sub forma infusi sequenti modo: Modus exhibendi pulpam cassiae.

Recipe pulpæ cassiæ unciam unam & dimidiam
tamarindorum unciam dimidiam
cremoris tartari drachmas duas
solvantur in
aquæ communis bullientis unciis quinque
cola & adde
ess. cort. aurant. immatur. drachmam dimidiam
S. Potio exhibenda horarum intervallo.

Recipe pulpæ cassiæ
mannæ electæ ana unciam unam
folior. sennæ sine stipitibus
cremoris tartari ana drachmam unam
solvantur in
aquæ communis bullientis unciis quatuor
Fiat colatura, quæ post additionem olei de cedro guttarum octo cum saccharo subactarum diversis vicibus est haurienda. Pulpa cassiæ quoque in sero

 lactis

lactis vel sola vel cum tamarindis soluta propinari potest. Pro circumstantiarum ratione addi quoque potest rhabarbarum.

§. XIV.

Praeparata ex pulpa cassiae.

Prostat in officinis pulpa cassiæ vel simplex, quæ etiam simpliciter pulpa seu medulla cassiæ, flos cassiæ, cassia extracta simplex, cassiæ atramentum, cassia cribrata, si per setaceum trajecta fuerit, nominatur, vel composita, quæ iterum, prout additamentum est saccharum, mel vel aliud quid, varia nanciscitur nomina & dicitur cassia extracta cum saccharo seu pulpa cassiæ cum saccharo, cum melle &c. Cum pulpa cassiæ melius conservetur in ejus loculamentis contenta quam extracta, multi suadent, ut pulpa extracta si indigeamus, eam ex tempore ex siliquis extrahi jubeamus. Multis in officinis pulpa cassiæ cum aqua decoquitur & hoc decoctum ad extracti mollioris consistentiam inspissatur addito saccharo melioris conservationis causa. Porro prostat in officinis cassia pro clysteribus, quæ ad unciam unam vel alteram ad illos adhibetur. Ingreditur præterea pulpa cassiæ electuarium diacassia cum manna, diacatholicon, lenitivum Florenzolæ, lenitivum de manna Nicolai, diaprunis lenitivum seu diadamascenon Nicolai, Trypheram persicam Mesues, confectionem Hamech, electuarium de psyllio Montagnanæ, Zwelfferi cassiam solutivam primam & secundam, ejusdem diacassiam cum manna compositam & diacassiam refrigerantem & anodynam & id genus alia composita medicamenta, sed omnia hæc usu exciderunt.

§. XV.

De cassiarum differentia.

Alia quoque species cassiæ fistularis in officinis nonnullis deprehenditur, quæ cassia Brasiliana dicitur, eamque longe crassiorem, sed breviorem, nonnihil compressam, durissimam, ut malleo frangi debaat, pulpam autem amaram priorique fortiorem existere & ad unciam unam assum-

assumtam plus purgare quam vulgarem uncias duas, se expertum esse in Lusitania tradit TOURNEFORTIUS. LOBELIUS quoque asserit, hujus pulpæ unciam unam plus purgare quam uncias duas alterius cassiæ Aegyptiacæ: quod etiam C. BAUHINUS in Pinace confirmat. Arbor, hanc gerens siliquam, dicitur Cassia fistula Brasiliana C. B. P. 403. Tapyracoaynana Brasiliensibus Pison. & Marcgrav. Cassia fistula Brasiliana flore incarnato Breyn. Centur. prim. cap. 21. Descriptionem ejus dedit illustris Geoffroy in Tractatu de Materia Medica Tom. II. pag. 353. Denique notandum est, quod fructus cassiæ tam occidentales quam orientales ratione magnitudinis, longitudinis, crassitiei & & figuræ rectilineæ & curvilineæ admodum differant.

CAPUT XI.

DE

TAMARINDIS.

§. I.

Tamarindi officinales quid sint.

Tamarindi, quales in nostris deprehenduntur officinis, sunt arboris exoticæ, quæ Tamarindus dicitur, interna fructuum siliquosorum pulpa nigricans, saporis acidi, multis pelliculis nervis filamentis corticibus & nucleis permixta.

§. II.

Selectus pulpae tamarindorum ad usum medicum.

Ad usum medicum eligenda est pulpa tamarindorum recens, pinguis seu lenta, ex rufo nigricans, acida, non exsucca, non pomorum carne adulterata. Mundanda est a membranis filamentis & seminibus & per cribrum trajicienda, antequam in usum adhibeatur.

§. III.

Arbor tamarindus ejusque fructus.

Fructus arboris Tamarindi appellantur dactyli Indi, acetosi, acidi, palmulæ acidæ, palmulæ nigræ sed perperam, cum & fru-

& fructus & arbor a dactylis & a palma arbore longe discrepent. Arbor dicitur Tamarindus Raji histor. 1748, siliqua Arabica, quæ Tamarindus C. B. Pin. 403, Tamarindus Derelside appellata Prosp. Alpin. de plant. Aegypt. 351 Iutay sine Tamarindus Pison. 157. Tamarindus Marcgr. 1071, Balam-pulli sine Maderam-pulli Hort. Malab. T. I. Arboris descriptionem a nemine hactenus solide traditam αὐτόπτης communicavit TOURNEFORTIUS in Monumentis Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis an. 1699: Cum anno 1689. denuo in Hispaniam profectus essem, inquit, arborem tamarindum non sine jucunditate vidi Granatæ in uno hortorum celeberrimi palatii Alhambra a Mauris omnibus iis, quæcunque modo usui & deliciis vitæ inservire possunt, affatim exornati atque instructi. Asserunt Autores plurimi, fructus hujus arboris per totam Africam & in Indiis Orientalibus a peregrinantibus secum vehi ad sitim in maximo solis æstu extinguendam, saccharo etiam condiri, ut palato gratiores evadant longiusque ætatem ferant. Radix in multos dividitur ramos admodum late excurrentes multaque coma stipatos & cortice subrufo adstringente & aliquantum amaro tectos. Truncus ejus pulcre in altum porrectus est tantæque crassitiei, ut vix amplexu duorum hominum includi possit. Cortex ejus densissimus fuscus & fissuris refertus, lignum durum colore fere spadiceo. Rami ejus undique regulariter satis extenduntur & dividuntur in ramusculos alternatim positos, quos cuticula tenuis ex viridi fusca circumdat & folia plurima densa & alternatim posita ornant. Vnumquodque folium constat ex novem, decem vel quindecim paribus foliorum parvorum inhærentibus pediculis quatuor vel quinque digitos longis, quorum extremitatibus constanter duo inhærent folia, quanquam unicum tantum exhibeant figuræ Prosp. Alpini & Horti Malabarici. Longitudo eorum octo vel novem lineas habet, latitudo tres vel quatuor, apices sunt obtusi, reflexi & multo rotundiores basi. Folia sunt tenera acidula instar turionum vitis, jucundo adspectu, splendentia, læte virentia, inferna parte & circa marginem leviter hirsuta, excur-

excurrente ſecundum eorum longitudinem exigua vena, cujus ramuli ſunt tenerrimi: de die ſeparatim propendent ad morem acaciæ noſtratis, noctu vero ſibi invicem applicantur & contrahuntur. Flores in alis & extremitate ramorum noveni vel deni conjunctim naſcuntur diſpoſitique ſunt per faſciculos ſemipedem circiter longos, odore fere carent & ſinguli pediculo quatuor vel quinque lineas longo appendent, tripetali, colore roſeo & ſtriis ſanguineis diſtincti. Piſtillus e medio petalorum florum exſurgit & abit in fructum primo viridem, ſed, ubi perfecte maturuit, ſubrufum, magnitudine & forma fabis vulgaribus ſimilem, gemina ſiliqua vel cortice diſtinctum, externo carnoſo, &, ſi viridis eſt, lineam unam craſſo, interno vero teneriori & tenuiori. Spatium intermedium pulpa tres vel quatuor digitos lata, nigricante, molli, acida & auſtera eſt repletum. Cum capillamentis plurimis ſeu fibris in longum a pediculo ad apicem fructus productis interior cortex ſemina includit. Naſcitur hæc arbor in Africa, præcipue in Aethiopia eaque Africæ regione, quæ Senega vocatur, utrisque Indiis, Aegypto, Arabia; inſula Madagascar & Ceilon. Fructus maturos incolæ colligunt inque ſole paulum ſiccari curant, antequam in alia loca iſtos transmittant. Sibi inſtrati fracidi fiunt nec in integris ſiliquis ad nos perveniunt ſed conquaſſati, contuſi, in dolia coacti cum caulibus nucleis ac pulpa. Duorum generum tamarindos accipimus, primo ſubſuſcos, multis caulibus parvisque nucleis mixtos, deinde prorſus nigros paucos caules ſed multos nucleos continentes, qui poſteriores prioribus multo ſunt acidiores, ut Marxius in Mat. Muſ. obſervavit. In Senega æthiopes iſtos in placentas redigunt caulibus nucleisque antea exemtis, qui vero ad nos non afferuntur. Ex omnibus ii cenſentur optimi, qui prorſus nigri, nucleis parvisque ac longis filamentis pertexti & pellucidi ſunt, pauxillo deraſo quaſi ſubpingues apparent, vetuſtate non ſunt corrupti, acido & grato ſapore gaudent, nec nimis humidi nec nimis diu in cellis vel aliis locis humidis afſervati fuerunt, id quod partim ex odore partim ex

inflati-

inflatione nucleorum cognoscitur. Multo minus probandi sunt syrupo melle vel aceto adulterati, quem dolum detexit Pometus in Historie des drogues pag. 220.

§. IV.

Analysis chemica & partes constitutivæ tamarindorum.

Sæpius in ramis arboris Tamarindi deprehenditur substantia quædam salina acida, quæ cremori tartari maxime similis est. Ex acido tamarindorum sapore §. I. patet, salia acida ipsis inesse §. CCXXVIII. Sect. IV. Part. I. Idem confirmat analysis chemica. Ex libris sex tamarindorum in aquæ communis libris octo solutorum, scribit sæpius laudatus GEOFFROY, post duos menses sex drachmæ salis essentialis acidi, quod a cremore tartari plane non differt, ad latera dolioli adhæserunt multoque major quantitas post plurium mensium intervallum. Post digestionem aliquot dierum ex tamarindis spiritus aceto destillato vini similis extrahi potest. Quando post aliquam fermentationem vel temporariam duntaxat ac simplicem in aqua macerationem destillationi subjiciuntur, in casu priori spiritum inflammabilem, in posteriori vero liquorem acidum aceto vini similem transmittunt. Pulpa tamarindorum tota solvitur in aqua adeoque est gummosa seu mucilaginosa §. CCLXXII. Sect. IV. Part. I. & constat ex aqueis oleosis terreis & salinis acidis partibus §. CXCVII. Sect. III. Part. I. Hoc etiam ex eo patet, quoniam tamarindi in fermentationem abeunt adeoque mixtum sunt fermentabile, quod ex aqua oleo terra aqua & acido constat. Acidum vero in iis prædominari, docet sapor eorum manifeste acidus §. I. & adductæ observationes. Coctioni forti & dinturna virtus eorum laxans debilitatur, quod luculentum præbet testimonium, eam a substantia salina volatili pendere.

§. V.

Virtutes tamarindorum.

Tamarindos vi purgante esse præditos Arabes uno fatentur ore & cum his recentiores consentiunt. Experientia

tia optima rerum magistra testimonio suo hancquoque comprobat virtutem eamque admodum lenem benignam & mitem esse demonstrat. Conveniunt cum pulpa cassiæ, si ab hoc discesseris, quod major acidi copia in iis quam cassiæ Pulpa prædominetur. Quæ igitur de pulpa cassiæ ratione salium acidorum & reliquarum partium, quas cum ea communes habent, demonstravi §. VI. VII. Cap. X, de his quoque valent, quapropter acrimoniam humorum alcalinam & biliosam temperare & corrigere, bilis & sanguinis æstum fervorem & calorem nimium moderari & sedare, refrigerare, humorum resolutionem, quæ & quatenus fit a salibus alcalicis, impedire, fluidorum putredini resistere, in inflammationibus, febribus ardentibus, biliosis, inflammatoriis acutis, putridis, scorbuto calido, in quo salia prædominantur alcalica, ictero & diabete, post iracundiam prægressam, in bilis copia & acrimonia salutarem exserere debent effectum si legitime usurpantur. In ictero acrimonia biliosa humores depravati sunt & in diabete fluida nimis resolvuntur & funduntur, unde patet ratio, cur in his quoqne malis prosint, &, si longus esse vellem, eorum utilitatem in reliquis etiam adductis malis eadem possem demonstrare ratione, sed eam cuivis exploratam esse & cognitam arbitror, qui animo secum perpendit, in omnibus his affectibus prædominari acrimoniam alcalinam seu biliosam, quod facile ex principiis potest demonstrari pathologicis. Ex his simul clarum est et perspicuum, cur in febribus ardentibus, putridis, scorbuto calido, diabete atque ictero specifice commendentur a medicis. In ictero simplex medicamentum ex tamarindis & cassia cum saccharo ab Indis exhibetur. Quum, uti jam dictum est, humorum orgasmum atque exæstuationem compescant, in affectibus, qui cum humorum rarefactione atque orgasmo conjuncti sunt, ut hæmorhagiis, phlogosi, utiliter quoque adhiberi possunt. Virtus, qua gaudent, refrigerans & sitim sedans in causa est, quam ob rem Arabes non immaturas siliquas decerptas saccharo condiant secumque profecturi sumant, quibus & sitim restinguant & a scorbuto se defendant

teste Wormio in Mus. pag. 215, sed Javani etiam valde gratum limonatum exinde conficiant Zythi loco usurpandum, cujus compositionem Bontius in Histor. Ind. Or. Libr. VI. cap. IV. & Vielheurius in Descript. Exot. Mat. pag. 162. communicant.

§. VI.

Incommoda tamarindorum quomodo praecavenda sint.

Tamarindi idem habent incommodum, cujus accusatur cassia, scilicet, quod facile in ventriculo atque intestinis in fermentationem abeant & flatibus spasmis & torminibus molesti sint, præsertim subjectis, qui his affliguntur malis, sed hoc vitium prudenti & cauto usu facile corrigi potest, si vel non adhibentur in ejusmodi subjectis vel cum carminativis, ut semine foeniculi, anisi, essentia corticum aurantiorum, carminativa Wedelii vel id genus aliis præbentur. Porro hoc etiam multis in tamarindis reprehensione dignum videtur, quod purgandi officium justo lenius & segnius absolvant, sed melius esse duco, leniter & sensim alvum moveri quam nimia & periculorum plena dejectione corpus labefactari, ne dicam, quod hæc operationis tarditas additamento fortiorum purgantium facile tolli atque emendari possit.

§. VII.

Modus exhibendi tamarindos.

Tamarindorum pulpa exhibetur a nucleis membranis & filamentis purgata & per setaceum trajecta ad uncias duas vel tres ita:

Recipe pulpæ tamarindorum uncias duas
solve in
seri lactis libra una
cola & colaturæ adde
olei de cedro cum sacchari subacti scrupulum dimidium.
Fiat potio repetitis vicibus propinanda.

Recipe pulpæ tamarindorum unciam unam
mannæ electæ unciam dimidiam

folior.

folior. ſennæ ſine ſtip. drachmas duas
ſolvantur in
aquæ communis unciis quatuor
cola & colaturæ adde
eſſentiæ cinnamoni drachmam dimidiam
Fiat potio horarum intervallo haurienda.

Addi quoque poſſunt commode & ſalutariter ſalina acida & media ut tartarus tartariſatus, cremor tartari, ſal Sedlicenſe, nec non rhabarbarum.

Recipe pulpæ tamarindorum uncias duas
ſolve in
vini Moſellani unciis quinque
Cola & colatura detur repetitis vicibus.

Saccharo condita pulpa tamarindorum exhibetur quoque ad unciam unam vel alteram ſub forma electuarii vel boli cum aliis convenientibus purgantibus mixta & ad unciam unam cum pulveris rhabarbari drachma una maxime commendatur adverſus ructus nidoroſus putridos, cujus effectus ratio ex §. V. patet. A quibusdam magnis quoque laudibus adverſus verminoſos infantum & puerorum affectus extollitur & Aegyptii, referente Proſp. Alpino, foliis tamarindi utuntur ad puerorum vermes necandos, ſed vim anthelminticam, qua gaudet tamarindorum pulpa, cum aliis purgantibus habet communem neque præ iis ſingularem. Adhibetur quoque, quamvis raro, ad unciam unam vel alteram in clyſtere laxante temperante.

§. VIII.

Cum in pulpa tamarindorum prædominentur ſalia acida §. V. VI, acida vero roborent §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I. pulpa tamarindorum virtute roborante & leniter adſtringente debet eſſe inſtructa, & hinc patet ſimul ratio, cur eam multi quoque ei attribuant. Præterea eam vim acriorum & vehementiorum purgantium vegetabilium, qualia ſunt ſcammoni-

De virtute tamarindorum roborante & purgantia draſtica corrigente.

monium, tithymalorum species, laureola, drasticam infringere & corigere asserunt.

§. IX.

Quænam ingrediantur tamarindi. Ingrediuntur tamarindi electuarium catholicum, lenitivum, diaprun. de psyllio, confectionem Hamech & alia.

CAPVT XII.
DE
SENNA.

§. I.

De plantae sennae speciebus variis. Non leve circa specierum plantæ Sennæ, quæ etiam Sena vocatur, numerum constituendum inter rei herbariæ scriptores versatur discrimen: alii enim plures alii pauciores recensent. TOURNEFORTIUS tres tantum recenset species 1) Sennam Alexandrinam seu foliis acutis 2) Sennam Italicam sive foliis obtusis & 3) Sennam Americanam ligustri folio. Celeberrimus BOERHAVE in Ind. II. plantarum horti Acad. Lugd. Batav. p. m. 57. earum septem enumerat 1) Sennam Italicam foliis obtusis 2) sennam Alexandrinam sive foliis acutis, 3) sennam orientalem fructicosam sophera dictam 4) sennam occidentalem odore opii viroso, orobi Pannonici foliis mucronatis, glabram 5) sennam occidentalem odore opii virosissimo foliis ebuli hirsutis 6) sennam occidentalem, foliis ebuli acutis, glabris, odore minus viroso, 7) sennam occidentalem odore opii minus viroso foliis glabris obtusis majoribus. Si hujus plantæ discrimen a solo desumitur natali, in quo nascitur, vel ORIENTALIS est vel OCCIDENTALIS. PRIOR, ORIENTALIS iterum respectu patriæ dividi potest in SENNAM AEGYPTIACAM ALEXANDRINAM, TRIPOLITANAM, MECHINENSEM sive DE MECCHA, & SENNAM SEYDENENSEM SIDONIAM DE SAETTO sive de SEYDA, SYRAM PERSICAM & ARABICAM &c. Senna quoque orientalis est, quæ longiuscu-

giuſcula, arcta, ſubacuta & craſſiuſcula habet folia, colore viridi flavedine interſtincto, Gallis Senne de Palte, h. e. Senna de Palta vocata, quoniam non ſine magno vectigali, quod Turcæ Palta vocant, Sultano ſolvendo affertur, id quod eam quoque caram raramque reddit: niſi forte ab Inſula Ripalta, Alexandriæ vicina, ita dicitur, id quod fere conjicit Guido Patin. Ep. ſelect. p. 243. A Pometo a Senna de Sayda non diſtinguitur ſed utraque una eademque habetur. Senna occidentalis eſt vel Italica, qui in agro Florentino, Apuliæ Liguriæ & Hetruriæ tractu naſcitur vel Gallica, quæ in Gallia potiſſimum Narbonenſi provenit. Senna Orientalis tenues rotundosque habet caules ut melilotus pedem & dimidium altos, oblongis, anguſtis acutisque ac viridiuſculis foliis utrinque ad modum liquiritiæ arboris ſtipatos, qui flaveſcentes pentapetalos roſaceos flores rubicundis venulis interſtinctos & poſt illos depreſſos non ut colutea veſicaria inflatos folliculos proferunt, in quibus ſubfuſca ac cæſia ſemina includuntur. Senna Italica priori fere ſimilis eſt, niſi quod breviora, latiora, in extremo apice minus acuminata rotundiora & obtuſiori acumine prædita folia nigra ſemina habeat ac viribus priori ſit inferior. Senna Alexandrina habetur optima, cui Mechinenſis natura & virtute ſimillima eſt, vilior eſt Senna de Saetto & viliſſima denique Occidentalis tam Italica Florentina quam Gallica Narbonenſis, quæ a multis pro quadam coluteæ, quæ in Italia & Gallia copioſe creſcit, quam ſennæ veræ ſpecie habetur conſentiente Pometo in Histoire des drogues pag. 147.

§. II.

Foliorum ſennae Alexandrinæ ſelectus ad uſum.

Quæ de ſenna in ſequentibus dicam, de Alexandrina ſunt intelligenda. Hæc enim & præſertim ejus folia præ aliis partibus potiora civitatis pharmaceuticæ jura in officinis noſtris ſunt adepta & quæritur, quænam optima ſint & præ aliis eligenda. Nonnulli magna lata & vere viridia folia habent optima, ſed prædictus Pometus hos maximo

 in

in errore verſari oſtendit, conteſtans, integrum ſibi fruticulum veræ orientalis ſennæ ex Aleppo eſſe transmiſſum, ex quo apparuit, folia eſſe mediocria, ſubacuminata, ad modum cuſpidis haſtæ oblongæ militaris formata, ſubflava, fortiter olentia, tactuque mollia. Eligenda ſunt ad uſum medicum folia ſennæ Alexandrinæ oblonga moderate acuminata, odore forti haud ingrato quodammodo aromatico & ſapore amaro ſubacri & nauſeoſo prædita, viridia & ex viridi flaveſcentia, probe exſiccata, tactu mollia, non maculis hinc inde conſpicuis foeda, non teredine corroſa, non contrita, integra, a ſtipitibus quisquiliisque repurgata & extremitate acuminata tanquam ſennæ Alexandrinæ ſigno diſtincta. Recentia, præſertim contrita, forti odore nares feriunt, qui vero exſiccatione perit, unde exſiccata nullo ſingulari manifeſto gaudent odore. Folia coluteæ veſicariæ plerumque intermixta habent, quæ vero probe ſunt ſeparanda, atque ex Oriente veniunt, propterea quoque a quibusdam medicis FOLIA ORIENTALIA nominantur. Ab illis folia ſennæ Italicæ maxime differunt, dum non breviora ſolum & latiora ſed rotundiora etiam & obtuſiori acumine prædita deprehenduntur. Ad uſum medicum illa his longe præſtant atque jure meritoque anteponuntur.

§. III.

Deſcriptio plantae ſennae Alexandrinae.

Planta dicitur Senna Alexandrina ſive foliis acutis C. B. Pin. 397. Sena I. B. Sena orientalis Tabern. Icon. 517. Fruteſcens eſt, duos cubitos æquans, caulibus lignoſis, in ramos lentos abeuntibus, ex quibus alternatim exeunt pediculi tenues, palmo longiores, ad quos ex mediocribus intervallis adnexæ ſunt foliorum quatuor quinque aut ſex conjugationes, nullo impari alam claudente folio. Singularia folia ex viridi in flavum declinant proximeque coſtæ adhæreſcunt glycyrrhizæ foliis ſimilia ſed acutiora, pollice breviora, tres lineas lata, ſaporis glutinoſi amaricantis non ſine nauſea aliqua. Flores longa ſerie ſummis ramulis innaſcun-

nafcuntur rofacei lutei & pallefcentes, ex quinque petalis in cavitatem aliquam reflexis conftantes, venis purpureis diftincti & calyce pentaphyllo fuffulti. Horum medium occupant ftamina decem & germen incurvum, quod deinde mutatur in filiquam valde compreffam, utplurimum incurvatam, ex duabus membranis compofitam, quas inter femina nidulantur vinaceorum acinis fere fimilia, depreffa, pallide virentia, duas circiter lineas longa, altera parte acuta, altera vero obtufa, una ferie difpofita, tenuibus veluti diffepimentis inter fe diftincta. Seritur in Perfia Syria & Arabia, unde in Aegyptum & Alexandriam deportatur.

§. IV.

Foliorum fennae analyfis chemica & partes conftitutivæ.

Confiderata, quantum fcopus requirit meus, naturali fennæ hiftoria felectuque declarato mixtionem quoque ejus & compofitionem primo externorum fenfuum beneficio, deinde chemiæ ope perfcrutari ordini congruum effe arbitror. Odorem fpirant folia fennæ Alexandrinæ haud ingratum quodammodo aromaticum §. II, quod phænomenon falis cujusdem volatilis in iis præfentiam demonftrat §. CCXLII. Sect. IV. Part. I. Guftus adminiculo examinata vifcofum primo deinde nonnihil acrem & naufeofum faporem linguæ imprimit §. II, quod itidem falia mixtionem ejus ingredi demonftrat §. CCXXIV. CCXXXVIII. Sect. IV. Part. I. Coctioni forti & diuturnæ fi fubmittuntur, virtute purgante privantur, quod documento luculento infervit, virtutem ejus purgantem a principio falino volatili, quod coctione abigi poteft, dependere. Non hic longus ero in examinando, utrum hæ partes fint foliorum fennæ partes conftitutivæ proximæ an remotæ, hoc mihi perinde erit, fufficiat mihi virtutes eorum determinaturo has ipfis ineffe, quæcunque fint. Ad analyfin eorum chemicam accedenti mihi liceat ea adfcribere, quæ de hac tradit Excellentiffimus Cartheuferus in Fundamentis Materiæ Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VIII. Triplici, inquit, principio activo hæc folia

folia donata ſunt, nimirum gummoſo, reſinoſo & oleoſo. Principium gummoſum reliqua quantitate longe ſuperat & in uncia una ad binas circiter drachmas aſcendit: reſinoſum integram propemodum drachmam pendet & oleum eſſentiale, cujus pondus ob ſeparationis difficultatem exacte determinari nequit, exigua ſaltim quantitate mixtioni inhæret. Oleum hoc partim craſſius unguinoſum partim ſubtilius æthereum eſt. Folia enim a ſtipitibus repurgata & poſt aliquam macerationem lenemque cum aqua digeſtionem e cucurbita deſtillata aquam transmittunt odoris & ſaporis nauſeoſi; liquidum ex viridi-brunnum autem in cucurbita relictum ac percolatum ſub evaporatione in vaſe aperto aliquamdiu protracta non tantum ſpumidam ac pinguem materiam ad ſuperficiem extrudit ſed hinc inde pariter ejusdem naturæ cuticulam format, quæ adſpectu & contactu pinguis reſinoſo-oleoſa eſt, &, cochleari ablata, aquæ conſortium reſpuit eandemque tentata ſcilicet per agitationem miſcela nonnihil turbidam reddit. Ex uncia una foliorum ſeptem circiter grana hujus materiæ obtinui. Sub infuſi ſpirituoſi evaporatione oleoſa hæc materia adhuc melius in conſpectum venit. Quando iſtud enim deſtillationi in cucurbita ſubjicitur, ſpiritum dimittit colore pallide viridi ac flaveſcente tinctum & debili atque ſpecifico odore & ſapore imbutum: extracto liquido autem in cucurbita relicto guttulæ nonnullæ oleoſæ innatant. Hactenus Cartheuſerus. Per aquam ſimplicem leni calore digerendo facta foliorum diſſolutio liquorem exhibet primo virideſcentem, qui deinceps e flavo in fuſcum tranſit. Cum ſpiritu vini infuſa ſennæ folia & lætum ſatis & conſtantem virorem ipſi impertiuntur; minus talem folliculi. Separato iterum ſpiritu deſtillando a tincturis illis reſiduum in cucurbita extractum virideſcens valde ſapidum acrem & amarum quin & nativum odorem foliorum ſennæ exhibet. Illuſtris Geoffroy ſcribit Tom. II. Tract. de Mat. Med. Sect. I. artic. IV, quod tinctura foliorum ſennæ aqua communi parata intenſe colorata deprehendatur & quod ex iis ope aquæ extractum

tractum educatur, quod acrimonia forti pollet atque exsiccatum facile accenditur.

§. V.

Virtus foliorum sennae purgans.

Substantia salina volatilis, qua folia sennæ prædita sunt §. IV. stimulat & resolvit §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. resinosa eorum pars §. IV. stimulat quoque, resolvit & calefacit §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & vi viscidítatis suæ adhærendo intestinis eorum vasa obstruere potest, id quod parti etiam gummosæ proprium est, oleosa denique eorum pars unguinosa §. IV. adhærendo intestinis eorum vasa obstruere potest §. XXVII. XXVIII. Cap. I, ætherea vero stimulat resolvit & calefacit §. CCCCLXXX. Sect. Part. I. Quæcunque vero agunt stimulando & resolvendo atque intestinorum ductus & vasa obstruere possunt, illa purgationem excitare possunt §. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. Cap. I. Omnes ergo foliorum sennæ partes, quatenus res consideratur tantum a priori, ejus indolis esse atque virtutis, ut purgationem producere possint, clarum est & manifestum, actu vero foliis sennæ hanc purgandi facultatem competere experientia demonstrat. Eam in dicta §. IV. substantia oleosa ætherea maxime latere & hinc aquosi etiam foliorum decocti odorem nauseam, immo apud sensibiliora subjecta ipsum vomendi conatum excitare & diuturniori ebullitione vires sennæ catharticas maximam partem imminui, solam partem gummosam magis urinam quam feces alvinas movere, resinosam vero solam intestinorum tunicis tenacius adhærescere adeoque sine singulari solutione alvina multa ventris tormina producere contendunt plurimi medici chemici. Medici quoque tam antiquiores quam recentiores foliis sennæ unanimi consensu adscribunt virtutem purgantem, & liceat mihi instar omnium WEDELII tantum in Amoenitatibus Materiæ Medicæ sennæ elogium adducere sequens: Purgat universaliter & tarde quidem sed efficaciter humores omnigenos, præcipue tamen, juxta communem hypothesin, idque non inepte, melancholicos, adustos & pituitosos idque sine ulla

excessiva qualitate noxia. Prodest quin immo universali usu in morbis quibusvis posita indicatione laxandi: interpres est quasi generalis omnium purgantium & omnium morborum, adde & individuorum, sicubi purgatio fuerit necessaria, purgantium quidem, quatenus sæpe ipsis fortioribus operatur felicius: morborum vero itidem. Quicunque enim purgante indigent, si nullum admittant aliud, ubi quidem id indicatur & licet, sennam admittunt, acuti, chronici & medii. Individuorum denique omnium: siquidem cunctis est eadem, benigna scilicet & indemnis, semper juvans, nunquam nocens, si recte adhibeatur. Hactenus Wedelius. Porro observatum est, sennam valde nocere iis morbis, in quibus humores æstuant & inflammationes adsunt, de quo ratio quærenda mihi videtur in virtute ejus stimulante & calefaciente.

§. VI.

Vitia sennæ quomodo corrigenda.

Vitia, quorum senna accusari solet, sunt, quod tormina ventris & flatus excitet & purgandi officium justo tardius & segnius absolvat, sed omnia hæc vitia prudenti usu facile corrigi atque emendari possunt. Tormina tunc præsertim excitare solet, quando forti & diuturnæ coctioni submittitur, hinc ea vitari & infusio tantum institui potest ad præcavenda atque avertenda tormina, adde, quod torminibus ventris & flatibus facile mederi possimus additamento roborantium & carminativorum remediorum ut semine fœniculi, anisi, cinnamomo &c. Quod ad operationis tarditatem attinet, ea, quæ supra de tamarindis dixi §. VI. Cap. XI, huc quoque quadrant. Præterea hoc quoque in senna reprehendunt, quod ejus infusum vel decoctum nauseosum atque ingratum exhibeat saporem atque multi eius usum hanc ob causam aversentur, verum enim vero hic molestus sennæ sapor facile destrui potest atque emendari additamento foliorum scrophulariæ aquaticæ majoris Casp. Bauhini, ita, ut virtus sennæ integra atque immutabilis maneat. Hujus scrophulariæ & sennæ folia in æquali quantitate ad drachmas duas in aqua com-

communi eo gradu calida, ut eum manus commode perferre nequeat, macerantur, donec aqua ſit refrigerata, ſic obtinetur infuſum omnis nauſeoſi atque ingrati ſaporis expers omnesque ſennæ virtutes poſſidens. Detexit hoc primus Dominus Marchand Regiæ ſcientiarum Academiæ Pariſienſis ſocius & plura hac de re qui deſiderat, illa inveniet in Monumentis ejusdem Academiæ anno. 1701.

§. VII.

Senna vel in ſubſtantia ſub pulveris forma a ſcrupulo uno usque ad drachmam unam, vel in infuſo & decocto a drachmis duabus usque ad ſex vel unciam integram ſolet adhiberi. Quia vero, ſi ſub pulveris forma datur, in mole, quæ partim propter nimiam magnitudinem partim propter ſaporem valde ingratum nauſeoſa valdeque ingrata eſt & experientia teſte ormina excitat, præterea etiam in decocto exhibita dolores cauſatur §. IV, melius & frequentius in infuſo a drachmis duabus usque ad ſex uſurpari ſolet. Illud quoque tenendum eſt, ne ſenna infuſione macerata fortius exprimatur ſed potius leniter decantetur, ne torminoſas excitet moleſtias, quas alias producere ſolet. In infuſo tam aquoſo quam vinoſo propinari poteſt exempli gratia:

Modus exhibendi ſennam.

Recipe folior. ſennæ ſine ſtip.
mannæ elect. ana unciam dimidiam
cryſtall. tartari
aniſ. ſtellat. ſeu cardam. min. ana drachmam unam
macerentur. in
aquæ bullientis unciis tribus
Fiat colatura, adde olei de cedro guttas octo cum ſaccharo ſubact. & per vices hauriatur

Recipe folior. ſennæ ſine ſtipitibus unciam dimidiam
rhabarbari electi
agarici trochiſcati ana drachmas duas

rad. pimpin. alb.
Zedoariæ ana drachmam unam & dimidiam
herb. epithymi
summit. centaur. min. ana pugillos quatuor
cardamom. min. drachmam dimidiam
cremoris tartari drachmas tres.

Concisa, contusa, mixta dentur ad chartam, signentur: Species infusi vinosi. Infusæ hæ species cum dimidia aquæ bullientis mensura in vase probe clauso macerentur aliquamdiu, postea liquor transcoletur & affundatur speciebus relictis denuo vini Rhenani mensura dimidia, digerantur itidem leni calore, dein vinum per colum trajiciatur & liquori priori misceatur. De hoc infuso bibantur omni mane, vel, si fortior effectus desideratur, bis de die vacuo stomacho tres unciæ, eodemque frequentissime usus fuit illustris b. m. HOFFMANNUS in morbis §. LXXII. Cap. II. indicatis. Plures formulas, quas folia sennæ ingrediuntur, vide §. XLIV. Cap. IV. de manna. Loco cremoris tartari adhiberi etiam possunt tartarus tartarisatus seu solubilis vel crystalli tartari. Infunditur quoque senna vel frigide vel calide, frigide, si tantummodo aqua frigida superfunditur addito pauxillo cinnamomi & cardamomo item tartari tartarisati, qua ratione egregia extrahitur tinctura, calide vero, si aqua fervens superfunditur. Hodiernis temporibus folia sennæ instar herbæ Thée sæpissime usurpantur. Medici sennæ vitia, quorum mentionem feci §. VI, tentant variis rebus corrigere, quibus, si non plenarie tolluntur, saltem imminuuntur. Alii admiscent, quæ ventriculum atque intestina roborant, cujus generis sunt cinnamomum, cortices citri recentes, Zingiber aut spica nardi: alii, quæ leniter & blande alvum ducunt, qualia sunt jura pinguia, pruna, uvæ passæ, polypodium: nonnulli, quæ flatus discutiunt, ut semen fœniculi, anisi, cardamomum minus, coriandrum: quidam, quæ viscidos & glutinosos humores resolvunt & stimulant, quorsum pertinent salia Zingiber & id genus alia. Mihi vero

vero ex his roborantia & carminativa & ex salibus crystalli tartari & tartarus tartarisatus videntur optima & correctioni sennæ maxime apta atque idonea. Videantur dicta §. VI. Decoctum cum prunis vel passulis hoc modo paratur:

Recipe prunorum dulcium vel passularum uncias
duas vel tres coquantur in
aquæ & vini ana unciis quatuor
in decocto infunde
fol. senn. sine stip. drachmas tres
cremoris tartari, vel, quod melius est,
tartari solubilis drachmam dimidiam vel unam
digerantur per unam vel alteram horam,
cola & in colatura dissolve
mannæ electæ. unciam unam & dimidiam
Detur vicibus repetitis.

In Gallia frequenti in usu sunt sic dictæ ptisanæ laxativæ cum senna & additis interdum quibusdam aliis convenientibus remediis paratæ. Celebratur ibidem inprimis PTISANA REGIA, LA PTISANE ROYALE ex senna sale polychresto, crystallis tartari, tartaro solubili, pomo citreo aut alio subacido per noctem in aqua simplici vel destillata infusis & insequente mane leviter decoctis, exempli gratia:

Recipe folior. sennæ mundat. sine stip. unciam dimidiam
sem. anisi
cremor. tartari vel
tartari solubilis ana drachmam dimidiam vel integram
infunde omnia in
aquæ fontanæ libra una, adde
limonem vel mala duo Renettica seu Borsdorffiana
in frusta majora dissecta

mane leni exponantur calori, filtretur liquor, &, si placuerit, in eo dissolvatur
manna electa ad unciam unam vel duas.
Potio hæc capiatur duabus vicibus una interposita hora.
vel

Recipe fol. sennæ sine stip. drachmas duas
rhabarb. elect. drachmam unam
tartari solubilis scrupulos duos,
infunde in aquæ fontanæ calidæ libra una,
mane insequente exponantur leni calori,
postea in colatura dissolvatur
manna electa ad unciam unam vel duas & hauriatur.

§. VIII.

Praeparata ex senna.

In officinis prostant e senna

I) Decoctum Laxativum Managettæ sive aqua laxativa Viennensis. Laudatur ad alvum laxandam, præsertim, si in liquoris hujus unciis aliquot solvatur manna, & postea, si necessarium est, clarificatio instituatur.

II) Species pro decocto antifebrili. Tempore usus coquntur in aquæ sufficienti quantitate per horæ quadrantem in vase probe clauso. De hoc decocto tempore febrilis intermissionis haustus aliquot unciarum trium vel quatuor assumuntur, utplurimum autem ad potiones laxantes vehiculi loco adhibetur. Commode in eo dissolvitur manna. Drachma specierum pro uncia una liquoris est sumenda.
Porro senna fere omnes ingreditur nodulos laxantes. WEDELIO sequentes placuerunt.

III) Species laxativæ:

Recipe rad. acetos.
scorzon.
cichorei ana drachmam unam

sum-

summit. fumariæ
centaur. min. ana manipulum dimidium
flor. quatuor cordialium ana pugillum unum
fol. sennæ sine stip. unciam dimidiam
rhabarb. elect. drachmam unam & dimidiam
cost. ver. scrupulum unum
cremoris tartari scrupulos quatuor
Misceantur pro nodulo.

IV) Species pro decocto aperitivo majori. Laudatur decoctum exinde factum ad quascunque obstructiones in abdomine, usurpatur autem frequentius ad medicamenta laxantia & purgantia in eo dissolvenda. Per se hauritur ad aliquot uncias.

V) Species pro decocto aperitivo minori sive pro decocto lenitivo. Ad eosdem, ad quos præcedentes, conducunt usus.

VI) Passulæ laxativæ sive purgantes cum & sine brodio. Alvum ob sennam purgant. Dantur ad unciam dimidiam vel integram.

VII) Syrupus fragrans laxativus Kufferi. Scopo laxandi adhibetur ab uncia una usque ad tres, a senna virtutem obtinens, ut &

VIII) Syrupus pomorum laxativus. Commendatur in affectibus hystericis & melancholicis, purgare, aperire & menses pellere dicitur. Datur ab uncia dimidia ad uncias duas.

IX) Extractum foliorum sennæ, quod præscribitur a drachma dimidia ad scrupulos duos. Vereor, ut quoad maximam partem sit iners, quum substantia salina, a qua vis purgans foliorum sennæ dependet, minimo decoctionis gradu dissipetur §. IV. V.

X) Electuarium diacatholicum & lenitivum Florenzolæ, quæ hodie vix vel plane non interne sed in clystere ad unciam unam vel integram adhiberi solent quamvis raro.

Ab

Ab Excellentissimo Boeclero ejusque parente maxima cum utilitate & felici cum successu usurpatus fuit sequens pulvis stomachico-laxativus, quem folia sennæ ingrediuntur:

Recipe succolad.
pulv. stomach. Birckm. ana drachmas sex
trag. aromat. unciam dimidiam
fol. senn. sine stip. drachmas sex
olei cinnamoni
caryophyll. ana guttas sex
ambræ gryseæ
moschi ana granum unum
Misce, fiat pulvis. Pro sexu sequiori sine ambra & moscho potest præparari. Assumitur vel ante vel post pastum ad modum trageæ. Dosis est, quantum duobus cultri cuspidibus comprehendi potest.

§. IX.

De folliculis sennae.

Pauca de folliculis seu siliquis sennæ addere placet. Sunt autem folliculi sulcati, recurvi, semilunares compressi, ut superior membrana inferiori incumbat, continentes semina nigricantia & subviridescentia. Mesue, Actuarius & Serapio ex veteribus; Fernelius, Lobelius, Pena ex recentioribus folliculos foliis sennæ præferunt, sed refragatur his Monardus, cui nunc assentiuntur medici fere omnes. Illustris Geoffroy asserit, quod folliculi intestina minus torqueant, longe debilius autem purgent, & alii plurimique majorem meliorem & tutiorem efficaciam attribuunt foliis quam folliculis, ad experientiam provocantes. Hodie folliculorum usus exolevit.

CAPUT

CAPUT XIII.

DE CUCUMERE ASININO ET ELATERIO.

§. I.

Cucumer seu Cucumis est vel sativus vel sylvestris. Hic nominatur etiam cucumis agrestis, cucumis asininus, cucumis silvestris asininus. Planta est pomifera, flore monopetalo margine quinquepartito, fructu ovali hispido hirsuto. A congeneribus facile quivis discernere potest, qui consideraverit, quod fructus sit parvus, crebris spinulis horridus, & quando maturitatem consecutus, promte semina sua cum viroso succo ejaculetur, quam primum quis petiolum detraxerit. Radicem habet duas tresue uncias crassam, pedem longam, in varias fibras divisam, albam, carnosam, amaricantem & nauseosam, ex qua caules oriuntur humi fusi, asperiusculi, crassi, in quibus folia nascuntur ex rotundo acuminata, palmo longiora, ad basin aurita. Ex eorum alis emergunt flores monopetali, campaniformes, patentes, semiunciam superantes, in quinque partes profunde divisi, flavescentes, cum venis virescentibus. Fructus sesquiunciam vel duas uncias longi sunt, cylindriformes, spinulis horridi & hirsuti, divisi in tria loculamenta tenuibus septis distincta, succi amari & pulpæ plena: qui maturi levissimo attactu virosum succum cum lubrico semine violenter ejaculantur. Semina lata sunt, lævia & nigricantia. Apud nos in hortis tantum colitur, &, ubi semel fructus tulit maturos, vix unquam exstirpatur. In calidioribus regionibus, ut Italia Galliæque provinciis australibus per omnia moenia, fimeta areas rudera & inculta loca luxuriat & in Indiis etiam copiosissime crescit. Apud nos Julio & Augusto floret & autumno fructus maturantur pueris, ut cum Lobelio loquar, no-

Cucumis asininus quid sit.

tissimi, qui ludibundi fructus turgentes in faciem sibi invicem elidunt succoque peramaro & viroso os oculosque perfundunt.

§. II.

Virtutes hujus plantae.

Omnes plantæ partes catharsin vehementer movent sed radicum vis cathartica major est quam foliorum, minor vero quam fructuum. Radix externe adhibita potentem possidet virtutem resolventem sed rarius usurpatur.

§. III.

Elaterium quid sit idque praeparandi methodus tam recentiorum quam veterum.

Elaterium est succus amarus ex fructu cucumeris asinini expressus atque inspissatus, veterum vero elaterium ab elaterio recentiorum, quale in officinis præparari solet, maxime differt. Præparandi id methodus, qualis nunc in officinis recepta, hæc est: fructuum maturorum cucumeris exprimitur succus, &, vel colando vel decantando a seminibus pulpaque, que abjicitur, separatur atque inspissando super ignem in extracti formam redigitur. Hoc pyxidi inclusum asservatur usui & præscriptum sub nomine elaterii propinatur. Genuinus vero veterum elaterium præparandi modus ab illo maxime distat longeque est operosior. DIOSCORIDES hunc clare exposuit ejusque integra verba ex interpretatione Jani Antonii Saraceni adscribere non abs re erit: E fructu cucumerum agrestium, sonant verba, medicamentum fit, quod elaterium vocatur, ad hunc modum: cucumeres eligito, qui, simul atque tanguntur, quasi resiliendo succum intra se contentum ejaculentur eosque decerptos una nocte servato. Postero die imposito supra craterem rariore cribro, insuperque resupinato ita cultello, ut aciem sursum versus habeat, prehensos utraque manu cucumeres singulatim dividito, humorumque in vas subjectum per cribrum exprimito: simulque carnosam cucumerum partem, quæ cribro hæsit, quo & ipsa transmittatur, elidito. Expressum succum in vicinam pelvim transfundito. Acervata autem super cribro segminum frustula, ubi aqua dulci perfuderis itidemque expresseris, tandem abjicito. Exceptum vero pelvi succum agitato ac permisce-

misceto: moxque opertum linteo soli exponito, ac, ubi coierit, supernatantem aquam omnem cum eo, quod in summo ceu spuma concretum est, effundito: illudque identidem facito, dum aqua superstabit. Hanc, si qua reliqua fuerit, posteaquam guttatim diligenterque excluseris, sedimentum ipsum mortario inditum conterito & in pastillos cogito. Sunt, qui ad coercendam hauriendamque protinus humoris abundantiam, cribratos cineres humi sternunt ac in eorum medio excavata foveola triplicatum linteolum obtendunt, cui elaterium cum humiditate sua infundunt, illaquehoc artificio exhausta, tandem resiccatum ipsum, in pila, uti dictum est, conterunt. Alii pro dulci aqua marinam affundentes ita eluunt, alii in postrema lotura mulsum affundunt.

§. IV.

Notae boni elaterii.

Notæ, quas DIOSCORIDES in bono desiderat elaterio, hæ sunt: elaterium optimum est, quod cum candore humectum est, minime ponderosum, leve, gustu amarissimum, quodque lucernæ admotum facile accenditur, at, quod porraceum est, scabrum & ad aspectum turbidum ac erui cinerisque plenum, grave & vitiosum est, nec desunt, qui cucumeris succo amylum immisceant ut candorem & levitatem ementiantur. Ad Dioscoridis mentem illustris b. m. Schulzius, qui egregiam de elaterio, quod in magnos mortalium usus paratur, scripsit dissertationem, elaboravit quondam elaterium mense Septembri ineunte, cum multis diebus pluvia tempestas fuisset, ex viginti cucumeribus sat maturis atque inde accepit elaterii grana duo, quod porraceum multaque humiditate præditum fuit & mansit, etsi per integrum annum fuerit asservatum. Circa finem ejusdem mensis, cum dies aliquot continui essent sereniores seque maturorum cucumerum major & melior proventus præberet, ex quinquaginta fructibus eadem methodo præparavit idem vir celeberrimus elaterium ex albo parum viridescens, quod siccatum apte potuit in pulverem redigi cujusque quantitas non ultra grana qua-

 tuor

tour appendit. Ex his jure meritoque infert, multum in eo esse situm, qualis fuerit tempestas tunc, ubi elaterium præparatur, prægressa & quam mature excocti cucumeres adhibeantur, cum illud, quod humida & pulvia tempestate diu prægressa fuit elaboratum porraceum & non modice humectatum fuerit & manserit, alterum vero ad albedinem etiam talem acquisiverit siccitatem, ut pulveris ad modum dispensari potuerit. Duplex igitur exinde formari potest conclusio, primo, quo magis ad serenum & calidum coelum maturuerunt fructus, eo candidius eoque melius esse evasurum elaterium, & e contrario eo peius, quod ex fructibus non dum decentem assecutis maturitatem præparatur. Porro cum vegetabilium ea sit natura atque indoles, ut, quæ sub coelo calidiore nascuntur, illis, quæ in frigida proveniunt regione, nobiliora sint & præstantiora, exinde clare perspicere atque argumentari licet, quod cucumeres asinini in Græcia vicinisque terris nati atque ex his olim a veteribus paratum elaterium majoribus & præstantioribus fuerint prædita viribus quam cucumeres nostri atque ex his confectum elaterium.

§. V.

Quid per elaterium album veterum intelligendum veniat.

Legitimam quoque cum elaterio, quod a veteribus album seu pallidum nominatur & maximopere laudatur, debemus combinare notionem. Optime illam nobis suppeditavit vir egregius & exquisitissimæ eruditionis, beatus Schulzius in modo laudata dissertatione §. VIII, dicens: per illud nihil aliud intelligi nisi partem pulposam, quam cucumeris asinini fructus continent maturi, quæque, dum inciduntur supra cribrum cucumeres atque exprimuntur, una cum humiditate effluit. Ut autem carnosa hæc pars a seminibus simul exsilientibus liberetur, pergit, & per cribrum transmittatur, aquam affundi & cribrum agitari opus est, deinde aquei separatione ab eo, quod probe fundum petit, solicite facta sedimentum exhibet medicamentum in sole vel alio modo blando siccandum.

§. VI.

§. VI.

De differentia præparationis & virtutis elaterii veterum & recentiorum.

Veteres, uti luculenter apparet ex hactenus memoratis §. III-VI, carnosam tantum fructuum partem abjecta aquea pro elaterio adhibuerunt solam. Recentiores vero veterum modum præparandi elaterium non fuerunt secuti sed id ex succo tantum cucumerum asininorum per inspissationem separatis seminibus & abjecta substantia carnosa seu pulpa pararunt. Hanc elaterium præparandi methodum Arabes primum introduxerunt in officinas, id quod clare ostendit Schulzius loco citato. Hoc, quo etiamnum in officinis confici solet, modo præparatum elaterium illo, quod ex parte carnosa seu pulpa fructuum elaboratur, virtute longe est inferius. Volatile quid elaterio inesse, ex eo elucescit, quoniam ætate mitescit, atque ex eadem ratione, quod volatile avolat, fit, ut elaterium officinarum seu succus cucumerum inspissatus adeo debiles exserat vires multumque superetur ab altero ignem non experto. Omnes veteres admonuerunt nec ulli permittere voluerunt, ut ante bimatum in usum vocetur. Insignis ejus catharticus effectus, quem edit in dosi parva & quoniam veteres eo externe ad abstergendum digerendum atque exedendum fuerunt usi in ulceribus repurgandis, oculorum vitiis sanandis atque id genus aliis affectibus, luculentum præbet testimonium, id possidere acrimoniam.

§. VII.

Observationes de virtute elaterii antihydropica.

Singularis a medicis tam antiquioribus quam recentioribus elaterio attribuitur vis atque efficacia hydropem ejusque species curandi & aquas in corpore stagnantes oedemata inducentes atque extravasatas promtissime & certissime evacuandi. DIOSCORIDES & PLINIUS hanc ipsi adscribunt virtutem & AVICENNA de cucumere asinino hoc affert testimonium, quod conferat hydropisi extrahendo aquositatem mirabiliter sine nocumento, quando in potu datur de radice ejus obolus & semis (grana quindecim). Bibitur, inquit idem, cum aqua mellis & confert vehementer & manifeste

& provocat facile ſine læſione & non eſt ſtomacho nocivum. Ex recentioribus Italos primum adducere placet. HERCULES SAXONIA, qui ex Italis practica eminet laude, de elaterio ita ſentit: Fortiſſimum medicamentum eſt ſuccus cucumeris agreſtis, qui dicitur elaterium, ſi dentur ejus grana tria extracti per punctionem: ſi enim per expreſſionem extrahitur, dantur ejus grana octo vel decem. Ego ſoleo elaterium præbere in pilula aliqua e. g. accipio pilularum aloephanginarum ſcrupulum unum & impono elaterii grana tria vel quatuor. Quod HERCULES SAXONIA dicit de elaterio per ſimplicem punctionem parato, credit doctiſſimus Schulzius l. c. nec immerito intelligendum eſſe de albo. ALEXANDER MASSARIAS in laudando & commendando elaterio cum priori plane eſt concors ejusque verba hæc ſunt: elaterium fortaſſe purganda aqua ceteris omnibus validius eſt & efficacius: ac ſane, etſi aliter vulgus medicorum opinetur, medicamentum non eſt admodum moleſtum & laborioſum. De doſi ejus non convenit inter omnes. Venetiis ante nonnullos menſes accuſatus fuit apud magiſtratum quidam medicus Muranenſis, qui ordinaverat cuidam mulieri integram drachmam elaterii & tamen cunctorum ſuffragiis fuit abſolutus. Ego vero, qui hoc medicamentum per triginta & plures annos frequenter & familiariter utor, non ſolum in ducenda aqua hydropicorum ſed etiam ſpeciatim in ducenda aqua thermarum, ſi quando illa detineatur in corpore, modo tria, modo quatuor, modo quinque grana exhibere conſuevi & nunquam grana ſex excedere ſum auſus. His ſubjungo ALEXANDRUM BENEDICTUM, qui in Oper. Baſileæ 1508. edit. Libr. XV. cap. XXXVI. de hydrope aſcite agens in hunc modum ſcribit: Novimus Hiſpanum quendam empiricum, qui pilulam ex ſucco cucumeris ſilveſtris, ciceris magnitudine, cum vini Cretici aut Rhaetici unciis quatuor dabat purgare volentibus: ſemicongius aquæ detrahebatur. Delicatioribus cum vino datur, in quo rheum barbarum prius infuſum fuerat: totam quandoque aquam una die extrahit.

§. VIII.

§. VIII.

Observationes de virtute elaterii antihydropica.

Ex Britannis MARTINUM LISTERUM & SYDENHAM in medium profero. Illius fere tota exercitatio de hydrope est elaterii commendatio. Ita laudat elaterium ejusque virtutem commendat utilissimam, ut eam exemplis comprobet atque dissentientium dubia infringat. Hic vero in Tractatu de hydrope p. 617. edit. Lips. laudat elaterium ut sacram anchoram in hydrope eique sequens dat probitatis testimonium: elaterium sive faecula cucumeris agrestis potenter in permodica quantitate vires suas exserit in conturbanda alvo & faecibus cum serosis & aquosis humoribus copiose egerendis, adeo, ut ejus grana duo in plerisque, in genere loquendo, corporibus dosis aptissima sint. Ad Batavos accedens provoco primum ad JOANNEM HEURNIUM, qui ita disserit de elaterio: nullum aquæducum æque valet ad exhaustionem aquæ ac hoc nobile remedium. Hoc elicit aquam eam, quæ in abdomen effluxit quæque extra venosum genus elapsa intra omentum & intestina natat. Reliqua fere eam aquam prolectant, quæ venis adhuc contenta parvo negotio elabi potest sed difficile est, hanc resorbere ac ad intestina revehere jam semel effusam. Hactenus Heurnii verba. Deinde JACOBUS BONTIUS ex ipsis Indiis elaterio sequens probitatis testimonium transmisit: crescit hic, inquit in Libr. de medicina Indor. pag. m. 149, summa in copia cucumer asininus, unde elaterii succum non semel confecimus, cujus scrupulum ad drachmam dimidiam non sine magno successu ægris sæpe exhibuimus. Vir summus BOERHAVE in Tractatu suo de viribus medicamentorum edit. Paris. MDCCXXVII. de elaterio hæc scribit: hoc medicamentum est acerrimum, quin & ita viscosum, ut, licet per centum annos servetur, nihilominus tenax maneat: laudatur a Sydenhamo tanquam ultima anchora in hydrope. Inter Germanos medicos non pauci summi viri, ut B. FRID. HOFFMANNUS a) ETTMILLERUS & HIERONYMUS

a) Clavi Schrœder. p. 436.

mus Reusnerus b) elaterii laudes valde prædicant usumque commendant.

§. IX.

Observatio de vi elaterii aquas fontium potas & stagnantes e corpore expellendi.

Quemadmodum sat multa adduxisse videor testimonia, quæ insignem elaterii aquas hydropicorum evacuandi efficaciam demonstrant, ita non mihi deficiunt documenta, quæ ejus virtutem aquas thermarum potas sed restagnantes & hydropem, qui anasarca dicitur, minitantes expellendi, priori analogam, ante oculos ponunt. De hac plura disserit Gabriel Fallopius de medicatis aquis & fossilibus p. 55. edit. Venet. quæ ita se habent: quodsi aqua stagnet in venis - - superest tantum evacuatio per intestina, quæ commendatur. Et ipsa utuntur, quoties offertur occasio, excellentissimi medici isti Patavini & nos cum ipsis, sed, quo medicamento id faciant, credo, vos huc usque non audivisse, quoniam ipsi secretum tenent nec alibi extra hanc urbem est in usu medicamentum, quo in hoc casu utuntur. Ego vero, quia vos fratrum filiorumque loco habeo omnes & amo, non possum vobis non communicare ac detegere medicamentum, quo certe in hac re inveniri non potest præstantius. Capimus pilularum aloephanginarum & masstichinarum scrupulum & addimus unum vel duo ad plus grana elaterii optimi &, facta pillula ex his duobus simul mixtis, ipsam exhibemus secunda die, vespertina hora, per dimidiam vel integram horam ante coenam. Sed animadvertatis, ne quantitas elaterii excedat duo grana, quia maximum est medicamentum. Unde hortor vos etiam, ut, quando unum vel alterum duntaxat granum exhibueritis, non dicatis cuiquam, ne succedens postea aliquod grave symptoma vobis adscribatur damno & dedecori. Et hæc est fortasse causa, cur medici isti doctissimi nolunt vobis medicamentum communicare. Tamen, ut dixi, medicamentum est præstantissimum, & ipso utuntur medici nostri & nos cum ipsis,

a) Observat. medic. CLXVII.

ipsis, quotiescunque datur occasio; & res feliciter succedit. Hactenus Fallopius.

§. X.

De utilitate elaterii in hydrope pectoris.

Sicuti hydrops varia loca, ita etiam pectus occupare potest & hoc in casu respirationem reddit impeditam & difficilem anxietatemque producit præcordiorum. Tali in casu etiam elaterium egregium & maxime salutarem exserere potest effectum & tam DIOSCORIDIS quam AVICENNÆ testimonio anhelosis & difficulter respirantibus insigni commendatur elogio. Præter hunc usum ei adhuc alium adscribit ARETÆUS de Curat. acut. Lib. I. cap. VII. pag. 87. in curanda angina. Si deglutiendi via, inquit ibidem, via expeditissima sit, elaterium cum mulsa & sero lactis, quantum ad purgandum hominem satis sit, præbeatur; aliis enim purgatoriis elaterium in his ægrotis est præstantius.

§. XI.

De dosi elaterii.

Omnes, quos hucusque allegavi, Autores non uno eodemque elaterio sed nonnulli albo ad mentem Dioscoridis præparato, alii vero vulgari officinarum vel ad harum modum confecto elaterio fuerunt usi, & hinc venit, ut in dosi non conveniant. Unicum enim granum albi ad Dioscoridis methodum præparati elaterii longe majorem exserit efficaciam quam plurima vulgari in officinis recepto modo præparati grana, observationibus id testantibus.

§. XII.

Schulzii observationes de virtute elaterii.

Non possum silentio præterire notatu dignissimas observationes circa usum elaterii ab Excellentissimo B. Schulzio institutas atque animadversas. Consignatæ sunt in egregii hujus viri doctissima dissertatione de elaterio easque hic adscribere mihi liceat: Quum ante complures annos, inquit, inter quosdam philiatros de elaterio familiarem sermonem habuissem summorumque virorum dissona judicia protulissem, hoc ipso sermone permoveram juvenem robustum sanissi-

sanissimum, qui sæpius Conradi Gesneri exemplo medicamentorum virtutes in suo corpore periclitatus fuerat, ut, nemine suadente aut conscio, sponte sibi elaterii sex grana ex pharmacopolio peteret admixtoque gialappæ pulvere in pilulas redigeret, quas mane devoravit. Nondum hora elapsa fuerat, cum ventris tormina, non majora quam a mercurio dulci sæpius passus fuerat, sentiret. Ipse vero infusi Theæ sufficientem quantitatem superbibit, unde venter ter quaterve solutus, juvenis autem non læsus fuit, ut ante prandii tempus, quomodo tentamen sibi cessisset, nuntiatum veniret. Hominem amice monebam, ut cautior esset, non eadem sanis innoxia esse, quæ ægroti impune sumunt: Hippocratem sanas carnes habentibus elleborum dari vetuisse: a veterinariis napelli radicem equis certo morbo laborantibus salutariter dari, si morbus absit, equum ea radice certo necari. Non multo tempore interjecto adcidit, ut medicinæ Lic. Theodoro Israeli, quo familiariter utebar, curandus obtingeret capillamentorum concinnator, cui venter & pedes insigni tumore distendebantur, ut nemini dubium esset, hydrope hunc virum laborare. Deliberato animo a nobis statuebatur elaterii vires in hoc homine experiri. Præscribebantur elaterii decem grana, adjecta pulveris gialappæ haud certe minori quantitate, ut bolus inde parari posset. Inter spem & metum exspectabatur alter dies, quo Lic. Israel non sine incredibili gaudio referebat, quam copiose & fere sine ullo tormento aquas æger exoneraverit. Metum fere incutiebat subita tumoris subsidentia: sed quum roborantia subjungerentur & vir ille monitis pareret, pristinæ sanitati perfecte restitutus est.

§. XIII.

Continuatio rei antecedentis.

Tam felix curatio, pergit b. SCHULZIUS vir de medicina & litteris, quæ ad humanitatem atque antiquitatem pertinent, meritissimus l. c, ut fieri fere solet, viam ipsi ad plures stravit, ex quibus tantum duas commemorabo. Vetula

tula eidem Lic. Israeli offerebatur hydropica, quæ mortem non deprecabatur, utpote vitæ satura tantum optabat, ut, si quid ars valeret, fatalem diem ad unum mensem differre liceret; esse sibi filium unicum, nescio cujus artis causa peregrinantem, cui reculas suas tradere vellet, ne manibus alienis commissæ detrimentum caperent. Is studium promittit jamque audacior factus drachmam dimidiam, adjectis aliis in bolum redactam, pro duabus dosibus præscribit. Illa vero, nescio, quo felici errore, integrum sumsit, non solum sine ullo damno sed cum tam insigni & admirabili fructu, ut, quæ mensem unum superare optaverat, immunis a pristino morbo annos supervixerit. Eodem anno nobilis quidam prope Alstadium Palatinatus Saxoniæ urbem, advocabat Dom. Israelem, ut ipsum ab hydrope liberaret. Satis iam desperatus videbatur ægrotus, quippe non solum abdomen sed cum pedibus & scroto manus etiam atque facies tumebant. Adgreditur tamen morbum tam felici successu, ut penitus se restitutum crederet vir nobilis. Quum vero non satis sibi temperaret ab iisdem causis, quibus prius morbum incurrerat, recidivam sibi paravit, quæ vitæ finem attulit, quum nondum quinquagesimum annum visendo attigisset. Quum Altorffium advenissem, conveniebat me vir ex vicini Comitatus Wolfsteinensis vico Mulhusa, & ut mos est, urinam conspiciendam offerebat. Dicenti lotium esse hydropici, adnuebat seque credere profitebatur, filium suum hoc laborare morbo: se autem antea in consilium adhibuisse nescio quos uromantas & medicastros & horum quosdam adseverasse, fascinatum illum esse, alios alia perhibuisse & remedia in cassum dedisse. Puer erat decem annorum & per dimidium anni iam laboraverat hoc malo. Præscribebantur elaterii quinque grana cum syrupi de spina cervina uncia unica. Viro severe iniungebatur, ut effectum remedii vel ipse nunciaret vel nunciandum curaret. Quinto die lætus & alacris redibat, filium suum bene habere exponebat: sine molestia illum semel nigra & quasi picea vomuisse; semel multum aquæ per alvum ejecisse.

Nunc ipsum sibi videri redditum, quoniam a quo tempore medicinam accepisset, appeteret recteque dormire posset. Tumoris in ventre reliquias adesse: quare vellet, si id rectum videretur, eandem medicinam sed fortiorem offerri. Mos ipsi gerebatur & elaterii octo grana unciæ syrupi prædicti miscebantur: simulque pro visceribus confirmandis dabantur aliqua, post evacuationem exhibenda. Post mensem negotiorum suorum causa huc profectus pater nunciavit, filium suum integerrime valere.

§. XIV.

Monitum de ætate elaterii circa ejus usum.

Maxime inculcat Vir sæpius laudatus Schulzius l. c. veterum illam cautionem, de elaterio albo ad mentem Dioscoridis parato confidenter non exhibendo, antequam duos vel tres annos habeat. Recenset ibidem casum, quo elaterium Septembri mense confectum §. IV. hydropico in minima quantitate non integrum granum æquante cum dosi pilularum lenissime laxantium comixtum Februario sequentis anni fuit propinatum, cui non sine alvi tormentis purgationes vehementes ἄνω καὶ κάτω concitavit, ut faeces non aliter quam succus ex maturo cucumere elisus longissime prosilirent, sed conjicit, aliquam forte culpam in eo resedisse, quod non omnes cucumeres non perfectam maturitatem ob crebras pluvias fuerint adepti, unde non satis album apparuit, uti pluribus expositum fuit §. IV.

§. XV.

Schulzii modus exhibendi elaterium.

Quotiescunque beato Schulzio se obtulerunt ægroti hydrope oedematibus aut spirandi angustia laborantes, elaterio frequenter est usus sed non alio fere nisi illo, quale in nostris officinis præparari & prostare solet. Dedit adulto homini grana viginti, quæ si nondum satis operarentur, ad grana viginti quinque vel triginta ascendit. Nihil unquam vidit, cur illum poenitere vel medicamenti vel tantæ doseos debuerit. Diluendum jussit aqua cinnamomi vel menthæ atque admiscuit syrupi despina cervina unciæ uni. Postquam

quam medicina assumta fuit, iusculum assumendum praecepit: quod non solum propter syrupum faciendum esse praeclari practici monent, verum etiam in elaterio exhibendo veteres observasse cognovit. Atque sic exhibitum sine tormentis copiosas sed paucas numero facit dejectiones: proximumque bonae operationis consequens est appetitus notabilis restauratio: tantum abest, ut appetitum prosternat, qod aliqui theoretici tam aperte quam invita experientia & veritate scripserunt. Hic fuit modus elaterium exhibendi b. Schulzio usitatus, quem propriis ejus verbis hic adponere placuit, satisque luculenter duce eodem viro illustri praeeunte demonstrata fuit Pliniani effati veritas, elaterium ad magnos mortalium usus parari.

§. XVI.

Refutatio accusationum elaterii.

Non desunt, qui elaterium magnorum accusant criminum, heroicum drasticum & minus tutum & securum declarant, venenis accensent & e foro medico plane proscribendum esse contendunt, nec dubito, quin, si non legitime & prudenter adhibetur, funestos producere queat effectus, sed damnorum, quae ab imprudenti & perverso medicamenti usu proficiscuntur, culpam in medicamentum conjicere aequitati maxime repugnat. Si ab usu omnium istorum medicamentorum sit abstinendum, quae minus caute & circumspecte adhibita damna effecerunt, quaenam superessent medicamenta ad usum secura tuta atque apta, innocua, quae non macula affici possent? Optima remedia incauto & imprudenti usu noxia evadere possunt. Neque hoc vitio & fraudi esse potest elaterio, quod non omnes a morbo liberet. Possunt enim adeo graves viscerum laesiones subesse, ut elaterium illas expedire non valeat ejusque vim eludant. Illis tandem, qui drasticam ejus indolem reformidant vel accusant, respondeo, quod eam ob causam calculo nigro notari atque e foro medico exterminari nequeat, nisi simul omnia reliqua drastica relegentur, deinde, quod elaterium, praesertim

 album,

album, tam mite reddi possit, ut officium suum lento gradu & vix sensibili modo per urinam alvum & transpirationem peragat; quo certe in incipientibus morbis nihil potest cogitari efficacius. Si enim illud imbuitur correctore Starckeyano, cum opii debita proportione commiscetur & sic in pilulas redactum exhibetur, drasticam deponit indolem & leniter per alvum & urinam suam exserit efficaciam. Summus Vir BOERHAVE trochiscos alhandal eodem modo correctos expertus fuit summum stomachicum, (vide §. XII. Cap. VII. de Colocynthide) atque idem de elaterio sic præparato se observasse testatur b. Schulzius l. c.

§. XVII.

De Capivacii usu elaterii, viribus radicis & succi cucumeris asinini.

CAPIVACCIUS quoque frequentiori in usu habuit elaterium. Præscripsit id in initio in minima quantitate ut ad granum dimidium vel integrum, successive augens dosin ad grana aliquot, si morbus postularit & vires tulerint. Adhibuit quoque radicem cucumeris asinini a granis quindecim usque ad drachmam dimidiam vino maceratam in hydropicis sequenti modo:

Recipe rad. cucum. asinin. exsiccatæ
& pulverisatæ drachmam dimidiam
vini Malvatici vel Hispanici uncias duodecim.

Macerentur per triduum. Vinum hoc cum pulvere tribus partitis vicibus per tres dies continuos mane jejuno ventriculo propinetur, deinde tribus aliis vel quatuor intermissis diebus rursus aliud vinum hydragogum per tres alios dies exhibeatur. Sic citra molestiam plurimos hydropicos sanavit Capivaccius.

Radix etiam purgandi scopo adhibetur sed non cruda verum in extracti vel essentiæ forma. MICHAELIS ex hac radice tincturam extraxit cum spiritu vini tartarisato, quam speciatim in hydrope uteri commendavit. Exhibuit eam a drama una usque ad duas cum oleo cinnamoni vel alio quocun-

que

que commixtam. Externe radix hæc frequenti in usu est ad discutiendum & resolvendum vel sacculis includendo ejus pulverem vel cum liquido sub cataplasmatis forma eum applicando. Succus cucumeris asinini recens ad cochlear unum propinatus fortiter purgat, externe ad tumores duros resolvendos & discutiendos in forma cataplasmatis vel unguenti adhibetur & RIVERIUS multique cum eo efficaciam ejus in scrophulis & strumis resolvendis prædicant maxime salutarem. Naribus attractus ad guttas aliquot multum seri educit & a nonnullis utilis dicitur ad icterum curandum, alii contra eum foetum pellere vivumque enecare asserunt, quod, si verum est, cum aliis drasticis purgantibus & vomitoriis habet commune.

§. XVIII.

Ex his omnibus, quæ hactenus de cucumere asinino, fructuum ejus succo & elaterio tam antiquiorum quam recentiorum disserui, facile liquet, succum fructuum & elaterium veterum & quale hodie in officinis præparatur, maxime a se invicem differre & probe esse discernenda. Utraque elateria tam veterum quam recentiorum ex succo fructuum cucumeris asinini præparantur, magnum tamen inter utrorumque præparationem intercedit differentia. Illud enim, nimirum veterum, ex pulpa seu parte carnosa succi fructuum separata parte aquosa, hoc vero, quod in officinis prostat ex parte tantum aquea hujus succi rejectis seminibus & pulpa per inspissationem elaboratur, id quod etiam causa est, ut ratione virtutis maxime a se invicem discrepent. Scholion.

CAPUT XIV.

DE

SALIBUS QUIBUSDAM MEDIIS.

§. I.

Non de omnino salibus mediis hic agere meus est animus sed tantum de quibusdam, quæ scilicet præ ceteris ad purgandum solent adhiberi & quæ sunt 1) SAL ANGLICANUM De quibusnam salibus mediis hic agatur & spe-

ciatim de sale Anglicano ejusque variis speciebus.

NUM 2) SAL CAROLINENSE 3) SAL SEDLICENSE & SEIDSCHUZENSE & 4) alia, quæ ad horum naturam atque indolem proxime accedunt. Me quidem non præterit, omnia salia media in sufficienti & largiori quantitate assumta purgationem producere, sed, quoniam nonnulla præ aliis virtute cathartica maxime eminent & hanc ob causam potissimum ad alvum laxandam usurpari solent, horum tantummodo naturam atque habitudinem, reliquorum considerationem ad commodiorem locum reservans, exponere constitui. Pertinet ad ea sal medium amarum quod SAL ANGLICANUM item EBSHAMENSE EPSONIENSE nuncupatur & sub his nominibus venditur. Duplex est vel NATIVUM vel FACTITIUM. NATIVUM rursus est vel FONTANUM vel FOSSILE. Hoc, nimirum fossile, referente D. MENDEZIO in Historia Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis ann. 1718. Limingtonii in comitatu Hamptoniensi ut & Portsea-Islandiæ prope Portum Magnum vulgo Portsmouth e singulari minera salina ex amaro & marino sale mixta obtinetur. Memoratum nempe sal fossile in acervos congeritur, ut sensim & quoad partem liquescat, liquor salsus amarus acris ex acervis stillans per canales quosdam in foveas deducitur, ibidemque successive in sal siccum coagulatur. Sal coagulatum in aqua simplici in ahenis ebulliente denuo solvitur & ita aliquot dies post coctionem relinquitur, ut non refrigeretur solum sed aqua etiam gravior sale marino imprægnata a leviori supernatante lixivio amaro ad fundum vasis secedat, quo facto operarii lixivium superius amaricans exhauriendo separant, separatum denuo in ahenis coquunt & tandem, facta sufficienti evaporatione, ad crystallisandum reponunt. Fontanum vero non tantum ex aqua scaturiginis soteriæ, quæ in Angliæ pago Epson sive Ebsham provenit, sed ex aliis etiam Brittanniæ fontibus medicatis ut Northallensibus, Strettamensibus, Dulechensibus aliisque evaporando & crystallisando paratur.

§. II.

Ex insigni, quae consumitur, salis Anglicani quantitate, vili, quo constat, pretio & paucissima, quam aqua fontis Epsoniensis largitur, salis copia facile est collectu, istud arte praeparari adeoque esse factitium. Conficitur id ex muria post salis marini depurationem & crystallisationem residua, quae dicitur Saltzmutterlauge, & huic capite mortuo vitrioli vel vitriolo calcinato debita in quantitate commixto. Quod ex horum combinatione nascitur, sal medium coquendo cum aqua extrahitur, liquor filtratus coagulatur, sal siccum calcinatur, calcinatum denuo in aqua solvitur, filtratur, evaporatur & ad crystallisandum in locum frigidiusculum reponitur. Hoc sal factitium quotannis in Anglia magna conficitur in copia atque exteris pro vero Ebsoniensi nativo venditur. Excellentissimus b. m. Neumannus, qui in Angliam profectus est, iter suscepit ad pagum Epson & vidit, ex aqua fontis ibidem scaturientis nullum praeparari sal eamque admodum exiguam salis largiri copiam, ut non possit suppeditare ingentem ejus copiam, qua in Anglia & extra eam consumitur. Refert hic laudatus vir hoc sal magna in copia in Portu Magno, qui vulgo Portsmouth dicitur, ex ingredientibus vilioribus & abundantibus, reliquiis alii usui non amplius inservientibus, speciatim ex salis marini, quod in Anglia usu tantum receptum est, muria & additamento corporum & materiarum, quae acidum vitriolicum continent, ut pyritarum, minerarum vitriolicarum & aluminosarum idque genus aliarum, quae abundant in Anglia, praeparari. Saepius laudatus Boulduc in Monumentis Academiae Regiae Scientiarum Parisiensis ann. 1718. nititur demonstrare, quod sal medium, quod nascitur, quando solutioni aluminis aquosae filtratione depuratae oleum tartari per deliquium seu saturata salis tartari solutio usque ad punctum saturationis infunditur, sali Anglicano sit perfecte simile, verum enim vero a recto veritatis tramite longe aberrare mihi videtur, cum, ut ex jam allegatis liquet & ex infra dicendis clarius apparebit, necessario ad constitutionem

De sale Anglicano factitio.

& naturam salis Anglicani requiratur pars salis communis alcalina quæ vero tam salis tartari quam aluminis mixtionem plane non ingreditur. Dum enim secundum Clarissimi Boulduc mentem solutioni aluminis aquosæ sal alcali fixum solutum, sive sit oleum tartari per deliquium sive solutio salis tartari, ad punctum usque saturationis infunditur, sal alcali fixum terræ aluminosæ conjunctionem atque unionem tollit, e mixtione separat & ad fundum dejicit, cum acido vero aluminis, quod vitriolicæ indolis est, intimum iniens connubium in sal concrescit medium, quod postea, præmissa liquoris filtratione iterata & evaporatione in loco frigidiusculo crystallos exhibet neque cum sale Anglicano convenit sed nil nisi tartarus est vitriolatus, utpote qui est sal medium ex acido vitriolico cum sale alcali fixo conjuncto constans §. CLIX. Sect. III. Part. I.

§. III.

Salis Anglicani partes constitutivæ & phænomena.

Sal Anglicanum, quod arte in Anglia paratur & vili pretio in ingenti copia ad nos affertur, est sal medium, quod ex acido vitriolico & sale alcalino salis communis est compositum §. II, adeoque species salis mirabilis Glauberi §. CLIX. Sect. III. Part. I. Hoc habet peculiare & notatu dignum, quod promtissime & magna in copia a pauca aquæ quantitate solvatur, siquidem uncia una aquæ observante b. Hoffmanno in Observationibus Physico-chemicis Lib. III. Obs. VI. no. 5. integram salis, de quo hic sermo est, unciam solvit atque in se recipit; id quod luculentum præbet documentum de insigni hujus salis solubilitate, magna molecularum ejus subtilitate, minori cohæsione & vi penetrandi in alia corpora; salia enim, quæ facile & in pauca aqua solvuntur, subtilissima atque arctissima vasa capillaria & interstitia præ aliis subire permeare & in partes remotissimas penetrare valent, quod crassioribus denegatum est salibus. Raro vel nunquam purum est sed semper cum ordinario sale vulgari commixtum, cujus præsentiam experimenta,

quæ

quæ ſequuntur, luculenter demonſtrant: primo cum oleo vitrioli ſi miſcetur, exſurgit cum fumo albo tenuiſſimo non ſecus ac cum ſale communi contingit, effervescentia, deinde ſolutio hujus ſalis non ſecus ac ſalis communis argenti ſolutionem in pulverem album præcipitat atque in fundum dejicit.

§. IV.

Præparatio ſalis Carolinarum.

Sal Carolinenſe ſuppeditat fons ille, qui furioſo impetu fervidiſſimus ex terræ latebris proſilit & a vulgo in Carolinis thermis dicitur der Prudel. Hujus videlicet aquæ ferventiſſimæ pro una vice circiter mille libræ vulgares ex ſcaturigine hauſtæ in catina ferrea ſuper igne poſita usque ad cuticulæ apparentiam inſpiſſantur & prævia per filtrum colatione aeri frigidiori exponuntur, ut in cryſtallos abeat inſpiſſamentum, remanens autem a prima cryſtalliſatione liquor de novo inſpiſſatus ad cryſtalliſandum reponitur, atque hoc tamdiu reiteratur, quamdiu in fundo ſal coire cernitur. Emergunt inde cryſtalli prioribus ex aſſe ſimiles, niſi quod ultimæ a prioribus albedinis præſtantia ſuperentur. Maſſa producti hinc ſalis æquat trium librarum medicarum pondus; unde calculi beneficio conſtat, quod ex una libra aquæ drachma circiter dimidia ſalis puri ſit elicienda. Reſiduum, quod in fundo poſt abſolutam cryſtalliſationem conſpicitur, eſt tinctura aurantii coloris, ſaturate lixivioſa, cum acido tamen minus effervescens, ſaponacea & oleoſa, quæ ſpiritui vini rectificatiſſimo permixta ex parte ab eo ſolvitur & alcalino cauſtico ſapore eum imbuit, ex parte vero in fundum inſtar magmatis ſpiſſi delabitur, ad filtri vero parietes concreſcit terra martialis adſtringens lutea croco martis ſimilis. Videatur beati Hoffmanni Diſſertatio de ſale medicinali Carolinarum.

§. V.

Phænomena ſalis Carolinenſis.

Ad ſalis Carolinenſis indolem & differentiam a reliquis ſalibus, potiſſimum ſale Sedlicenſi, perſpiciendam maxime faciunt experimenta cum eodem inſtituta ab illuſtri b. m. Hoffmanno,

manno, quæ ſic ſe habent: I) Paratum e thermis Carolinis ſal ex cryſtallis conſtat oblongis, nivei coloris, pellucidis & interſperſis hinc inde variis aquoſis. Sedlicenſe minores exhibet, quæ itidem oblongæ quidem ſunt ſed albedine & aquoſa pelluciditate prioribus cedunt.

II) Sal Carolinarum tam in aqua ſolutum quam ſolida forma guſtu exploratum ſaporem præbet ex parte lixivioſum, ex parte amaricantem, mitiorem tamen, quam ſal Sedlicenſe, quod intenſe amarum eſt & valde nauſeoſum

III) Aquæ puriſſimæ communis calefactae uncia ſalis Carolinarum drachmas decem & ſcrupulos duos, Sedlicenſis vero unciam unam recipit; frigidæ vero eadem portio a Carolinenſi præter drachmas ſex cum uno ſcrupulo & a Sedlicenſi præter drachmas quinque & duos ſcrupulos nihil ſolvit.

IV) Solutio ſalis Carolinarum ex adjecto ſyrupo violarum colorem adipiſcitur viridem; a quo Sedlicenſe nullam patitur mutationem.

V) aqua Carolinarum ſale ſaturata ab oleo tartari per deliquium nullam ſentit turbam, Sedlicenſis vero ſolutio ab eodem in ſpiſſum lactei coloris convertitur coagulum.

VI) productum ex Carolinis fontibus ſal cum omnibus tam mitioribus quam fortioribus acidis vehementer efferveſcit, hinc ab affuſo vitrioli ſpiritu vel alumine crudo in aqua prius ſoluto deſinente efferveſcentia in ſal tertium amarum tranſit: quod non contingit cum Sedlicenſi.

VII) Spiritus vini rectificatiſſimus ſaturatæ ſalis Carolinarum ſolutioni affuſus lacteum ei inducit colorem & in fundum dejicit pulverem tenuiſſimum albicantem; qui ablato per accenſionem ſpiritu vini in aqua facillime ſolvitur. Idem vero ſi Sedlicenſi ſoluto miſceatur, præcedente coloris turbidi in lacteum mutatione, ſpiſſum ni-

niveæ massæ; præcipitatur coagulum, in aqua tamen post combustum vini spiritum promte solubile.

VIII) Cum sale ammoniaco per triturationem probe subactum sal Carolinense sponte liquescit & odorem spargit volatilem penetrantissimum; quod frustra expectatur a Sedlicensi cum eodem miscela.

IX) Eductum e thermis Carolinis sal fornaci calidæ injectum cito fluit, frigidioris vero aeris acessui diutius expositum non liquescit quidem sed instar magnesiæ in tenuissimas moleculas dissolvitur. Sedlicense nec a calenti nec frigido aere mutatur.

X) Etiam igne difficilius fluit qnam prius.

XI) Una salis Carolinarum pars cum dupla antimonii crudi portione permixta & in crucibulo candenti fusa præbuit regulum antimonii medicinalem intense rubicundum & fragilem; qui ab eadem salis Sedlicensis & antimonii miscela sine sale tartari obtineri non potuit.

XII) Sal Carolinarum cum sexta pulveris carbonum parte mixtum in crucibulo ignito facillime fluit & massam hepati sulphuris æmulam largitur, quod in aqua solutum atramenti instar est sympathetici & literas ex solutione sacchari saturni vel aceto lithargyrii chartæ impictas, antea non plane cognoscendas, luteum iis inducendo colorem manifestat. Sal Sedlicense idem nunquam præstat sine additione salis tartari.

XIII) Ejusdem hepatis sulphuris in aqua facta solutio viridescit sed aeri libero diutius exposita colorem adsciscit limpidum, delabente interea in vitri fundum terra viridi, a qua si purior aquæ portio separetur & separatæ spiritus vitrioli affundatur, penetrans admodum foetidus emergit odor & sulphur ex albo cinereum præcipitatur; quod ipsum cum oleo terebinthinæ vel amygdalarum intime subactum balsamum sulphuris constituit. Sal Sedlicense eadem proportione cum pulvere carbonum mixtum & eodem modo in crucibulo candente tractatum, prævio magno ebullitionis motu

 sul-

ſulphureum præbet odorem, neque fortiſſimo igne fluit, & calcinatum in fundo relinquit terram in aqua minus ſolubilem; quod ſi vero miſcelæ huic ſub initio ſal tartari adjiciatur, eadem contingunt phænomena, quæ a ſale Carolinarum jam memorata.

XIV) Iidem quoque ſinguli effectus obſervantur, ſi loco pulveris carbonum nigricans illa, quæ a liquoris anodyni mineralis deſtillatione remanet, ſubſtituatur terra ac cum eadem Carolinarum ſali juſta proportione nupta ſimuli ratione adornentur experimenta; luculento teſtimonio, quod iſta terra multum ſulphureæ & inflammabilis materiæ in ſe complectatur. Nihil horum ſuccedit cum Sedlicenſi ejusdem deſtillationis capiti mortuo juncto, niſi conveniens ſalis tartari portio adjiciatur.

XV) Ultimo denique per deſtillationem noſtrum ſal exploraturi tres ejus uncias indidimus retortæ vitreæ, ex quibus fortiſſimi ignis beneficio præter omnem ſpem atque opinionem unam cum dimidia unciam & drachmas duas aquæ limpidæ dulcis & empyreumaticum odorem exhibentis, quæ nec cum acido nec alcali ebullit, obtinuimus. Reſiduum in retorta cinericei erat coloris, ſolvebatur in aqua, & ab affuſo oleo tartari per deliquium penitus non mutabatur, cum acido vero mixtum efferveſcebat. Cum ſale ammoniaco trituratum penetrantiſſimum ſpargebat odorem, absque tamen colliquatione, quæ ab ipſo Carolinarum ſale ante deſtillationem obſervata fuit. Par ſalis Sedlicenſis quantitas retortæ indita aquæ inſipidæ unciam unam & drachmas tres, phlegmatis aciduli autem drachmas duas dedit. Remanſit hinc terra ſpongioſa calcarea nivei coloris cum aqua frigida inſtar calcis vivæ fortiter ebulliens & eam calefaciens, quæ cum ſale ammoniaco mixta omnis odoris expers manet & in aqua ſoluta ab adjecto oleo tartari per deliquium in ſpiſſum vertitur coagulum.

§. VI.

§. VI.

Indoles & natura salis Carolinensis.

Omnia hæc adducta experimenta salis partim medii partim alcalici præsentiam demonstrant in sale Carolinensi, quare dubitari nequit, quin id sit sal compositum ex sale alcalino & medio. Crystalli magni oblongi pellucidi albissimi, quos exhibet §. V, id ex sale constare medio evinsunt & salis alcalici commixtionem satis superque patefaciunt allegata experimenta §. V, atque, quantum ex his concludi potest, sal alcalinum a dimidia salis medii quantitate parum recedit, sal vero medium, quod alteram salis Carolinensis partem constituit, ex acido vitriolico & sale alcalino constat.

§. VII.

Praeparatio salis Sedlicensis & Seidschuzensis.

Sal amarum Sedlicense & Seidchuzense ratione originis naturæ & virium perfecte conveniunt unumque idemque sal exhibent. Utraque ex aqua amara, quæ in Bohemiæ pagis vicinis Seidlitz & Seidschütz scaturit & magna in copia ad exteros partim in lagenis partim in doliis evehitur, simplici evaporatione & crystallisatione paratur. Aquæ libra binas hujus salis medii drachmas ac præter id nihil aliud in se continet.

§. VIII.

Indoles & qualitates salis Sedlicensis & Seidschuzensis.

Sal amarum Sedlicense & Seidchuzense crystallis gaudent albicantibus, splendentibus parvulis & tam amaro sapore, ut adsumentibus nauseam moveant. Nec a frigido nec calido aere patiuntur mutationem, difficilius ad ignem, quam sal Carolinense, fluunt dimidiamque ponderis partem æque ut sal Anglicanum sub aquosi vaporis forma amittunt, tardius vero & minori quantitate quam hoc in aqua tam calida quam frigida solvuntur. Sunt salia media ex acido Vitriolico & sale alcalino salis communis composita adeoque species salis mirabilis Glauberi §. CLIX. Sect. III. Part. I. Vitriolici acidi hæc salia constituentis præsentiam demonstrat massa hepati sulphuris simillima, quæ nascitur, quando cum sufficienti pulveris carbonum & salis tartari quantitate

in

in crucibulo funduntur. Terreum denique principium ea ingredi, vel ex hoc solo patescit, quoniam post eorum solutionem in aqua pura fontana terreum remanet sedimentum.

§. IX.

De salibus fontium medicatorum.

Salia, quae ex fontium salubrium aqua inspissando praeparantur, dicuntur salia fontium medicatorum. Hujus generis sunt sal Carolinense, Sedlicense & Seidschuzense, de quibus jam supra locutus fui. Pertinet ad ea quoque sal Egranum, quod ex aqua fontis Egrani ope evaporationis praeparatur. Omnia haec salia fontana in eo conveniunt, quod salia sint media, & plurima sunt species salis mirabilis Glauberi, id quod iam demonstravi de sale Sedlicensi & Seidschuzensi §. VIII, & de sale quoque Egrano aliisque valet.

§. X.

De virtute salium mediorum resolvente & stimulante.

Omnes, quos & quotquot producunt effectus salia media, praestant tantum stimulando & resolvendo §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. & reliqui omnes, qui ab ipsis proficiscuntur & illis attribuuntur, effectus a virtute eorum stimulante & resolvente dependent soli. Inprimis vero ea viscidum glutinosum pituitosum resolvere res est nota testata ac manifesta omnibus nec eget documentis.

§. XI.

Vires salium mediorum reliquae.

Si fibrae & vasa tono suo sunt privata, non debita vi agunt in fluida eaque propellunt, hinc resolutio eorum non decenter peragitur, visciditas increscit, secretiones atque excretiones imminuuntur, fluida magis magisque depravatam acquirunt qualitatem, stagnationes atque obstructiones nascuntur. Si fluida viscida sunt, secretiones atque excretiones impediuntur, impuritates & vitia in fluidis generantur, & facile stagnationes atque obstructiones oriuntur. Omnibus his malis medentur salia virtute sua stimulante & resolvente §. X. In fibris motricibus & vasis blande stimulando fortiorem contractionem excitant, quae sanguinis & humo-

humorum motum & circuitum accelerat auget atque intendit, quo fluida magis resolvuntur & majorem acquirunt fluiditatem, secretiones atque excretiones impeditæ restituuntur atque augentur, noxia atque inutilia e corpore eliminantur, causæ morborum præsentes tolluntur & futuræ præcaventur. Visciditatem humorum resolvendo omnes effectus, qui hinc oriri possunt, ut stagnationes & obstructiones & alia mala, quæ ab obstructionibus proficiscuntur, tollunt. Summo igitur jure iis virtus stimulans, resolvens, incidens, abstergens, & aperiens est attribuenda, omnesque paulo ante memoratos effectus non in primis solum viis sed in tota etiam massa fluidorum producunt; nihil enim ad eam aditum iis præcludere potest. Vi virtutis laxantis, quæ itidem eorum virtute resolvente & stimulante nititur, cruda, lenta, spissa, tenacia in primis viis & humorum massa hærentia resolvunt & resoluta e corpore eliminant, omnibusque medentur malis, quæ a viscido suam trahunt originem, qualia sunt nausea, appetitus prostratus, diarrhoeæ, digestio læsa &c. Denique cum secretiones atque excretiones augeant impeditasque restituant, partes noxias atque inutiles in fluidis coacervatas e corpore expellunt, quæ exinde nascuntur, damna & mala innumera removent atque in omnibus iis prosunt morbis, in quibus secretiones non rite & legitime succedunt.

§. XII.

Usus salium mediorum in febribus intermittentibus.

Omnes febres intermittentes, præsertim vero quotidiana & quartana, a massæ humorum visciditate & tenacitate proficisci demonstravi in meo tentamine systematis de febribus germanico idiomate edito. Indicationes in earum curatione formandæ requirunt, ut humores viscidi & tenaces resolvantur, resoluti evacuentur & viscerum & vasorum robur deperditum restauretur. Verum enim vero omnibus his indicationibus optime satisfaciunt salia media §. XI. Qua de re in omnibus febribus intermittentibus summa cum utilitate & maxime salutari cum effectu usurpari possunt.

§. XIII.

Usus salium mediorum in cachexia & chlorosi.

In cachexia & chlorosi partes solidæ laborant atonia, humores serosi nimis abundant & viscidi tate sunt depravati, hinc curatio quoque requirit, ut humores viscidi & tenaces resolvantur seri abundantia per excretiones alvi aliasque imminuatur & partibus solidis majus concilietur robur. Verum enim vero salia media hæc omnia præstant §. IX, quam ob rem in cachexia & chlorosi eorum usus est præstantissimus.

§. XIV.

Usus salium mediorum in reliquis casibus & affectibus.

Si menstrua digestioni inservientia sunt viscida & hinc ad assumtorum solutionem inepta atque inertia, si cruda viscida in primis hærent viis, appetitum prosternunt, nauseam & vomitum excitant, digestionem lædunt, ingressum chyli in vasa lactea impediunt vel eorum & glandularum mesaraicarum obstructiones producunt, si ventriculi atque intestinorum tonus debilitatus est vel destructus, si sangnis viscidus & pituitosus non libero atque expedito per abdominis viscera fertur cursu, si ea obstructiones occupant, si vermes nidulantur in primis viis, si viscido muco ventriculus & intestina sunt obducta, si humorum serosorum & mucosorum congestio fit versus pulmones, mucus copiosus spissus tenax in pectore hæret, quæ in atrophia, malo hypochondriaco, abdominis flatulentia, hydrope, ictero, asthmate multisque aliis casibus occurrunt, salia media ob egregias suas virtutes maxime conducunt & summo fructu usurpari possunt §. XI.

§. XV.

Usus salium mediorum contra putredinem.

Salia media putredini resistere, cum veritas sit certa atque extra omnem dubitationem posita, in omnibus iis casibus & morbis egregiam exserere debent virtutem, in quibus putredo vel adest vel instat, ut in primarum viarum cruditatibus putredine jam corruptis, ad eam proclivibus vel eam producentibus, item in humorum acrimonia alcalina, resolutione nimia a salium alcalicorum prædominio & putredine instante.

§. XVI.

§. XVI.

Datur ſcorbuti ſpecies, quæ a nimio alimentorum ſale medio abundantium vel id continentium uſu oritur & ſalium mediorum in humorum maſſa prædominium agnoſcit cauſam. In hac ſcorbuti ſpecie ab uſu ſalium mediorum abſtinendum eſſe ſana ſuadet ratio atque experientia. Neque conveniunt ſubjectis ſenſibilioris naturæ, levem irritationem vix perferre valentibus, ad ſpasmodicas conſtrictiones valde proclivibus, habitu corporis ſtrictiori & macilentiori, fibris teneris & admodum ſtrictis, genere nervoſo maxime ſenſibili & facile irritabili præditis, e contrario autem magis proſunt ſubjectis, quorum fibræ ſunt laxiores, temperies humida & frigida, temperamentum phlegmaticum, humores viſciditate pituitoſa ſunt depravati & qui ſero abundant.

Quando non conducant ſalia media.

§. XVII.

Salia media pro diverſo ſcopo, cui eorum uſus deſtinatur, diverſa ratione & copia adhibentur. Si alterandi fine, ut ad viſcidum reſolvendum, ea uſurpare placet, a drachma dimidia ad integram ſola vel cum aliis convenientibus remediis mixta præſcribi ſolent. Si iis ſufficientem alvi purgationem producere animus eſt, ordinario modo ad unciam unam & ab uncia una usque ad unciam unam & dimidiam quin ultra exhibentur in ſufficienti aquæ quantitate ſoluta. Sal Sedlicenſe quidem ratione principiorum virtutis & modi operandi cum ſale Anglicano convenit §. III. IX, multi tamen aſſerunt, ſe obſervaſſe, quod ſal Sedlicenſe majorem in corpore exerceat actionem, & hinc paulo minori doſi purgandi fine, ut ab uncia dimidia ſolummodo ad drachmas ſex exhibent. Intenſo ſuo amarore moleſtum eſt & facile movet nauſeam inprimis ſenſibilioribus, qua de re, ſi hanc moleſtiam vitare volumus, ei ſal Anglicanum ſubſtituere poſſumus. Hoc quoniam tam adverſo tantoque amarore, quanto ſal Sedlicenſe, non gaudet, viliori pretio conſtat & easdem, quas reliqua ſalia media purgantia, exſerit virtutes, aliis omnibus præfertur & frequen-

Modus exhibendi ſalia media & obſervanda circa eundem.

tiori est in usu. Si placet, sal quoque mirabile Glauberi, cum quo modo dicta salia conveniunt, usurpari potest. Denique notandum est, quod hæc salia adhibeantur vel sola vel cum aliis laxantibus ut manna, rhabarbaro, in aqua soluta vel sub alia forma.

CAPUT XV.
DE
MAGNESIA ALBA.

§. I.

Praeparatio magnesiae albae.

Nitrum præparatur ex lixivio, quod ex materiis sale nitroso naturali repletis & additamento calcis vivæ & cinerum lignorum seu cinerum clavellatorum aquæ sufficientis copiæ affusæ beneficio paratur. His adjicitur plerumque sal commune vel fontanum vel fossile vel marinum. Ex hoc lixivio per evaporationem & crystallisationem conficitur nitrum atque ex ejus reliquiis post nitri crystallisationem & præparationem peractam residuis, quæ nullum amplius suppeditant nitrum crystalliforme & nitri mater, nitri mitra, in officinis nitrariis Mutterlauge, Hecklauge, Salpetermutter vocantur, usque ad siccitatem evaporando, evaporatum calcinando, calcinatum edulcorando, atque edulcoratum exsiccando præparatur magnesia alba. Hoc a nitri præparatione & crystallisatione residuum lixivium constat, ut ex paulo ante dictis apparet, ex terra calcarea, maximam, reliquam vero ejus partem salis alcalici fixi, spiritus nitri & salis, nitri & salis communis pauca quantitate constituente.

§. II.

De partibus lixivii a crystallisatione nitri residui constitutivis.

Lixivium hoc a crystallisatione nitri residuum maximam quoad partem ex terra calcarea & exigua spiritus salis & nitri quantitate constare, quæ sequuntur, demonstrant experimenta. Si hoc lixivium usque ad siccitatem inspissatum cum vitriolo ex retorta destillatur, largitur aquam regis seu spiri-

ſpiritum compoſitum ex ſpiritu nitri & ſalis & utrumque hunc ſpiritum etiam animadvertimus, ſi huic lixivio ad ſiccitatem inſpiſſato affunditur oleum vitrioli: ex quo luculenter apparet, ſpiritum ſalis & nitri huic lixivio eſſe commixtum. Terra vero calcarea maximam ejus partem conſtituens manifeſtatur, ſi cum ſale alcali fixo vel volatili vel oleo vitrioli commiſcetur; hoc enim facto terra calcarea fundum petit & ſeparatur inſigni in copia. Pauxillum denique ei inhærere ſalis alcalici fixi, nitri & ſalis communis in ſubſtantia, partim ex præparatione §. I, partim vero ex eo patet, quoniam ea poſt peractam nitri cryſtalliſationem manſerunt materiis aliis implicita & reſidua.

§. III.

Inveſtigatio indolis magneſiæ albae.

Quum ex lixivio a nitri cryſtalliſatione reſiduo ope evaporationis, calcinationis, edulcorationis atque exſiccationis præparetur magneſia alba §. I. II, fieri nequit, quin per has operationes huic lixivio inhaerentia ut aqua ſpiritus ſalis & nitri item nitrum & ſal commune in ſubſtantia abigantur atque in auras diſſipentur, ita, ut tandem nil niſi ſola terra remaneat calarea, cui, ſi non valde calcinata fuerit, ad ſummum exigua acidi nitri & ſalis quantitas hæret immixta, quæ vero etiam diuturna & vehementi calcinatione tandem aufferri poteſt.

§. IV.

Inveſtigatio indolis magneſiae albae.

Magneſiam albam nil niſi puram terram eſſe calcaream, cui admodum pauca acidi ſalis & nitroſi copia hæret immixta, ex §. III. haud obſcure liquet & ſequente experimento extra omnem ponitur dubitationem. Si enim calx vulgaris pura blando modo extincta exſiccatur, ſpiritu ſalis & nitri irroratur & calcinatur, præterea eodem, quo pro impetranda magneſia lixivium nitroſum a cryſtalliſatione reſiduum inſpiſſatum, tractatur modo, æque bona ac ex hoc lixivio obtinetur magneſia: id quod omnium clariſſimum præbet documentum, magneſiam nil niſi terram eſſe calcaream pauxillum acidi ſalis & nitri in ſinu ſuo recondentem.

§. V.

Alius parandi magnesiam modus.

Hic, quem descripsi, modus parandi magnesiam albam, est vulgaris sed restat adhuc alius isque compendiosior & quidem via humida, per præcipitationem dicti lixivii, si hæc ope olei vitrioli, lixivio cinerum clavellatorum, oleo tartari per deliquium vel spiritu salis ammoniaci urinoso instituitur, sed cave, ne credas, magnesias hac ratione præcipitatas cum vulgari & inter se convenire.

§. VI.

Characteres bonitatis magnesiae albae.

Magnesiam albam his qualitatibus tanquam bonitatis characteribus oportet esse præditam, nimirum omni sapore & odore carere, colore eleganter albo præditam esse & admodum teneram.

§. VII.

Virtutes magnesiae albae.

Perlustratis iis, quæ ad magnesiæ albæ indolem & naturam pertinent, iam in eo est, ut me ad ejus virtutes eruendas accingam. Quum magnesia nil nisi sit terra calcarea §. III. IV, nullas alias, quam quæ terræ calcareæ competunt, possidere potest virtutes, & licet etiam aliquid acidi salis & nitrosi in sinu suo recondat, nihilominus tamen in adeo parva adest copia, ut in nullam plane veniat considerationem respectu partis calcareae §. III. IV. Quicquid igitur in corpore humano efficit, id præstat potissimum & solum vi terræ calcareæ quæ acidum præsens absorbet, infringit, iners reddit atque in mixtum terreum salinæ mediæ indolis abit, quod resolvit & stimulat & hanc ob causam purgantem diaphoreticum & diureticum exserere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §, XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Verum enim vero, qui considerat, alia medicamenta terrea, præsertim usta & calcinata, ut cornu cervi, lapides concrorum, conchas, eosdem, quos magnesia alba, producere effectus, dum æque acidum absorbent atque cum eo in mixttm abeunt terreum salinæ mediæ indolis, facile perspiciet, hæc magnesiæ albæ vel palmam præripere val saltim eam reddere dubiam.

§. VIII.

§. VIII.

Hoffmanni sententia de virtute magnesiae albae.

Quamvis magnesia virtutes possideat satis modicas nec præ aliis terreis singulares §. VII, nihilominus tamen non desunt, qui ejus virtutes magnis extollunt laudibus, atque experientiæ est committendum, num hæc illis respondeat. Inprimis ILLUSTRIS b. m. HOFFMANNUS eam maxime commendat, uti ejus observationes chemicæ Lib. II. obs. II. luculenter ostendunt. Constat, inquit ibidem, pulverem magnesiæ ad unam vel duas drachmas cum quovis vehiculo sumtum potenter satis exercere alvum, in quibusdam quinque vel sex sedes movendo, quum in aliis eadem dosi exhibitus nihil præter conatum egerendi efficiat. Cujus diversi effectus ratio ex iis, quæ modo dicta sunt, haud obscure apparet: luculenter nimirum hinc perspicitur, hunc pulverem terreum minime in se recondere principium quoddam catharticum, quale præter salinum penetrans acre ego quidem non aliud agnosco sed demum in ipso corpore pro dispositione humorum ibi hospitantium virtutem ejus resultare purgantem, quia nempe, si offendit humores acidos in cavitate ventriculi & intestinorum, in sal neutrum demigrat acris salini saporis & stimulantis effectus, quemadmodum videmus manifesto, sal valde acre exsurgere, si hæc medicina cum spiritu acido v. g. vitrioli misceatur. Salia vero media, quæ saporis amaricantis sunt, liberalius data alvum ad aliquot sedes sollicitare, experientia confirmarum habemus idque etiam a nobis latius deductum est in dissertatione de salium mediorum excellente & purgante virtute. Non itaque mirum est, interdum hunc pulverem carere effectu cathartico, si videlicet prima regio non acidi copia sed pituita viscida scatet, quæ impedit, quo minus solvi & in sal stimulans converti possit. In eodem libro sed alio loco, scribit porro laudatus Autor de magnesia: non tantum absorbentem & catharticam, si acidum prima in regione stabulatur, virtutem exserit, verum etiam si in remissiori dosi ad grana quindecim vel viginti usurpatur, diaphoreticum & diureticum effectum sequi, non semel observavimus. Neque tamen, pergit, præteri-

re

re possumus, id incommodi nos quandoque ab hoc magnesiæ pulvere deprehendisse; quod flatulentias & morsicationes in imo ventre reliquerit, si videlicet frequentins in usum trahatur primaque regio progignendis corrosivis succis, ut in hypochondriacis fieri solet, exposita sit. Commodissimum, quocum sumitur, vehiculum lac est amygdalinum, quod deliniendæ humorum in ventriculo stagnantium acrimoniæ simul inservit. Hactenus Hoffmannus.

CAPUT XVI.
DE
TURPETHO VEGETABILI.

§. I.

Turpethum officinarum quid sit.

TURBITH, TURPETHUM VEGETABILE, quod in nostris prostat officinis & vegetabile nominatur ad differentiam turpethi mineralis, quod ex mercurio præparatur, est radix exsiccata, oblonga, crassa, extrinsecus cinerea seu ferruginea, intrinsecus albescens, in frusta oblonga dissecta, saporis primo subdulcis postea subacris amari & nauseosi. In nonnullis officinis sub nomine turpethi vegetabilis cortex seu pars exterior tantum hujus radicis prostat.

§. II.

Cujusnam plantae radix sit.

D. PAULUS HERMANNUS, Professor olim & Inspector Horti Medici Lugdunensis, qui ipse in Indiam profectus fuit, omnium optime ostendit, plantam, cujus radix est descripta §. I, esse convolvulum Indicum eumque alatum maximum foliis ibisci nominat, quoniam folia ibisco sunt similia alasque repræsentant. Nascitur frequens in locis udosis opacis humidis, ad fossarum margines, retro hortorum sepes, aliisque sylvestribus a mari non longe dissitis, in Zeylan & Malabara. Colliguntur in usum medicum non caules, ut perhibet Garcias, sed radices crassiores turgentes lacte. Quæ ad nos transmittuntur, radices fodiuntur in Guzarata, ubi earum pro-

proventus abundat. Tota planta lacte turget concrescente in substantiam resinosam & gummosam, floremque carneum & lævem habet instar convolvuli, quo evanido in folliculis suis quatuor nigra profert grana secundum dimidium rotunda ac magnitudine piper æquantia. Vario longoque reptatu ad tria quatuorve cubitalia descendit radix, pollicem & amplius crassa, lignosa, in aliquot ramos divisa, crasso fuscoque cortice tecta, qui ruptus stillat succum lacteum glutinosum in pallide flavescentem resinosam & gummosam substantiam illico concrescentem.

§. III.

Ad usum medicum eligenda est radix recens, gummoso-resinosa, fractu contumax, foris fusca vel cinerea, intus albescens, plana, non rugosa, substantia interiori lignosa privata, non cariosa neque extrinsecus gummi vel resina obducta, saporem exhibens primo subdulcem deinde subacrem amarum nauseosum, gravis & ponderosa. Solent lucri cupidi & ad fraudem acuti eam gummi vel resina extrinsecus obducere, ut magis gummosa & resinosa appareat, contorqueri etiam solet, ut magis resinosa videatur. Improbatur levis, cariosa, cujus superficies externa resinoso vel gummoso succo est oblita. Sæpius quoque per eam substantia resinosa adeo inæqualiter est distributa, ut satis notabiles ejus portiones nihil omnino resinosum contineant, ceteris abundantius illa refertis, unde sine dubio venit, ut sæpius hujus radicis effectus spei atque expectationi non respondeat & anceps deprehendatur, quam ob causam eo quoque est respiciendum, ut ejusmodi frusta hujus radicis ad usum seligantur, quæ sufficienti resinæ copia prædita sunt. Porro Materialistæ duplex vendendum exponunt turpethum, unum bonum, legitimum, alterum medium, ut in Dom. Bansæ Catalogo simplicium videri potest. Prius est ista radix, quam paulo ante descripsi, alterum nihil aliud est, quam quarundum plantarum radices, quales sunt Laserpitium foliis latioribus lobatis *Moriss. Umbellif.* quæ Thapsia *Officin.*

Characteres bonitatis turpethi.

Apium Pyrenaicum Thapsiæ facie & Thapsia ſive turbith Garganicum ſemine latiſſimo *I. B.* Sed rejiciendæ ſunt hæ radices, utpote quæ ſumma infeſtæ ſunt acrimonia, ita, ut partes, in quas agunt, adurant atque inflamment & cum violentia & ſummo periculo purgent. Quomodo vero hæc fraus ſit detegenda atque turpethum genuinum a radice thapſiæ ſit diſtinguendum, POMETUS oſtendit in Hiſtoire des Drogues Livre premier 59. Genuinum turpethum extrinſecus fuſcum ſeu ex rubro cinereum & planum eſt, intrinſecus vero albidum gryſeum, grave, ponderoſum, ac tenax eſt, ut non facile poſſit diffringi, thapſiæ contra radix eſt levis, rugoſa, extrinſecus coloris argentei tantæque acrimoniæ, ut linguæ acrem atque urentem ſaporem imprimat, præſertim recens, ejusque ſucci vapor faciem contingens tumorem atque inflammationem ejus excitet.

§. IV.

De partibus conſtitutivis & virtute turpethi.

Extractiones, quæ ope aquæ & ſpiritus vini cum turpetho vegetabili inſtituuntur, patefaciunt, illud ex gummoſis, ſaponaceis fixioribus & reſinoſis conſtare partibus, ita, ut utræque priores has copia longe quidem, non vero virtute ſuperent. Purgantem virtutem poſſidet & humores viſcidos & tenaces reſolventem, adeo, ut medicis in proverbium abierit: quicquid agaricus non attingit, turpethum promovet, &, quod turpethum negligit, colocynthis attingit. Vermes quoque potenter enecat & expellit, ut poſt mercurium nihil fortius exturbare vermes credant, quam exinde præparatas ſpecies diaturbith cum rhabaro, ut apud D. Ettmüllerum in Comment. Schrœd. p. 755. fuſius legimus. Potentius in ſerum viſcidamque lympham quam jalappa agere atque in podagra & arthritide præ aliis conducere perhibetur, rationes vero, quibus id probatur, me latent & mihi ſaltem nihil ſingulare præ aliis purgantibus poſſidere videtur. Virtutem ejus purgantem potiſſimum in ejus reſina hærere, ex eo patet, quoniam hæc ad ſcrupulum dimidium data ſatis fortem excitat alvi purgationem,

nem, reliquæ vero ejus partes tantam non producunt. Externe ejus naribus admotus ſternutationem excitat, quod cum reliquis purgantibus habet commune.

§. V.

Radix in ſubſtantia exhibetur a granis quindecim usque ad drachmam unam, in infuſo vero a drachma integra & dimidia ad tres. Multorum accuſatur vitiorum, quod tormina excitet, ventriculum lædat, deſes ſit & admodum tarde ſuam abſolvat operationem ejusque effectus dubius ſit atque anceps, ſed omnia hæc vitia cauto ſelectu genuinæ radicis & additamento aliorum convenientium remediorum facile emendari poſſe mihi perſuadeo, nihilominus tamen raro hodie adhiberi ſolet tum ſola tum cum aliis mixta. Ita poteſt præſcribi De uſu & modo exhibendi turpethum.

Recipe turbith vegetab. opt. & reſinoſi ſcrupulum unum
ſalis tartari grano octo
ol. de cedro gutt. ſex
M. f. pulvis pro doſi adultis exhibendus.

Recipe turpethi opt. & reſin. drachmas duas
fol. ſennæ drachmam unam
cinnamoni ſcrupulum unum
vini generoſi uncias quatuor
Infundatur per noctem & colatura capiatur.

§. VI.

Quæ præparantur ex turpetho, ſunt reſina, extractum & ſpecies diaturbith cum rhabarbaro. Reſina a ſcrupulo dimidio usque ad grana quindecim, extractum vinoſum a ſcrupulo uno ad grana triginta exhibetur pro doſi. Species diaturbith cum rhabarbaro, quæ antiquis commendatiſſimæ erant ad vermes exturbandos, fere ſemper cum ſufficienti ſacchari quantitate in morſulos rediguntur & adverſus vermes ſummo cum fructu propinantur. En! bonam formulam: Praeparata ex turpetho.

Recipe pulveris sem. contra vermes
species diaturbith cum rhabarb. ana drachmam unam
mercurii dulcis scrupulum dimidium
olei destill. anisi guttas tres
syrup. de cichor. cum rhabarb. drachmas duas
sacchar. rosat. q. s.
M. f. Morsuli numero tres, quorum unus adulto & tertia vel dimidia pars unius infantibus & pueris pro dosi exhibeatur.

Wedelius species diaturbith ventriculo noxias atque inimicas esse asserit in Amoenitatibus Materiæ Medicæ. Extracti gummosi vis purgans minor est quam resinosi; hujus enim grana quindecim, gummosi vero grana triginta ad purgationem efficiendam requiruntur. Præterea occurrit adhuc hodie Electuarium diaphoenicon. Convenit ad pituitam & humores serosos evacuandos in hydrope, affectibus soporosis, apoplexia, serosa præsertim, menses quoque pellit. Dosis est a drachma dimidia ad integram usque. Una drachma continet grana sex turpethi vegetabilis & diagrydii grana duo cum quarta parte grani. In Gallia adhuc viget ejus usus internus, alias in clysteribus ad unciam integram vel integram & dimidiam adhibetur.

CAPUT XVII.
DE
MECHOACANNA.

§. I.

Mechoacanna quid sit. MECHOACANNA officinarum est radix levis, magna, cortice rugoso tecta, substantia molliuscula, in qua vix ulla apparet fibra, per totam substantiam circulis notata, coloris intrinsecus albicantis aut ex albido-flavescentis, extrinsecus grysei, odoris & saporis nullius singularis, si ab hoc discesseris, quod diutius mandicata aliquam acredinem

nem & ardoris ſenſum linguæ imprimat. Aeque, ac radix jalappæ, non integra, ſed in taleolas fruſta oblonga vel rotundos multisque circulis notatos orbiculos primum interne externeque prorſus albicantes, cum tempore vero cinereos evadentes diſſecta ac paululum toſta ad nos adfertur.

§. II.

Radicis hujus variae denominationes & patria.

Nomen accepit hæc radix ab ea Americæ Meridionalis provincia Mechoacan dicta, ubi primum ab Hiſpanis fuit reperta. Non vero ex hac ſolum regione Americæ Meridionalis provincia ſed ex aliis etiam ejusdem Americæ regionibus, ut ex Nicaragua, Quito, Braſilia & aliis affertur. Dicitur etiam MECHOACANNA ALBA ad differentiam mechoacannæ nigræ, quæ eſt jalappa, RHABARBARUM ALBUM, MECHOACANNA PERUVIANA, BRYONIA AMERICANA item SCAMMONIUM AMERICANUM.

§. III.

De planta.

Planta a Tournefortio & Caſp. Bauhino ad bryonias refertur ſed perperam, eſt potius convolvuli Americani ſpecies, quæ convolvulus Americanus Mechoacan Raji Hiſtor. 723. Jeticu Braſilienſibus nuncupatur. Radix pedis longitudinem æquat, valde craſſa, utplurimum bifida, exterius obſcure cinerea ſeu fuſca, interius alba, lacteſcens, reſinoſa: caules profert ſarmentoſos, ſcandentes, multangulares, etiam lacteſcentes, cum foliis ſolitarie poſitis, teneris, ſature viridibus, inodoris, cordis figuram exhibentibus, modo auriculatis, modo ſine auriculis, unum duos tres vel quatuor digitos longis, inferius nervo & venis diſtinctis. Floribus ornatur monopetalis, campaniformibus, dilute incarnatis, intus purpureis. Piſtillum abit in capſulam, in qua centinentur ſemina nigricantia, piſi magnitudine, triangula & compreſſa. Radix verno tempore a Braſilienſibus collecta atque in taleolos modo circulares, modo oblongas diſſecatur, qui filo trajecto ſuſpenſi exſiccantur.

§. IV.

De bonitatis characteribus machoacannæ.

Bonæ indolis & usui medico apta mechoacanna debet esse recens, densa, compacta, gravis, ponderosa, albida non cariosa, non fractu facilis, non frustis radicis bryoniæ mixta, neque sapore manifesto prædita. Rejicienda est vetusta, cariosa, nigra, levis, fractu facilis & frustula radicis bryoniæ intermixta habens, quæ ab illa discernitur, quod sapore gaudeat amaro nauseoso & viroso, quo illa caret, ex candido rufescat, radiatim quasi corrugata minus compacta & magis fungosa sit, pauciores etiam magisque distantes habeat circulos. SCHROEDERUS mechoacannam duplicis esse generis autumat, unamque, quæ in insula Mechoacan provenit, viliorem & debiliorem altera Nicaraguæ incola pronuntiat, sed, quicquid sit, optima est & manet illa mechoacanna, quæ interne externeque albicat, ex elegantibus magnis vereque exsiccatis orbiculis constat, qui, quo sunt graviores, eo sunt meliores, quæ omnis fere saporis expers est: quo ipso facile dignoscitur, num radice bryoniæ adulterata sit, & quæ reliquas bonitatis notas paulo ante memoratas possidet.

§. V.

Partes mechoacannae constitutivæ.

Examinis chemici beneficio in mechoacanna nihil nisi partes gummosas, saponaceas fixiores resinosas & terrestres, ita, ut partes gummosæ & saponaceæ fixiores maximam ejus constituant partem, deprehendere licet. Eadem confirmat Excellentissimi Cartheuseri analysis chemica, quæ ita se habet: Præter terram subtilem albicantem ac quasi farinaceam paucissimam, inquit in Fundament. Materiæ Medic. Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VIII., sat largam substantiam gummeo-salinam, cui purgandi virtus unice propemodum in acceptis ferenda est, continet. In uncia una tres circiter drachmæ principii gummosi & dimidius duntaxat scrupulus principii resinosi hærent. Intelligenda hæc ipsa sunt de radice recentiori, compacta atque integra: quod vetustam enim, cariosam, ac nimis levem attinet, illa virtute longe

est

est inferior & dimidia fere principii activi parte spoliata deprehenditur. Infusum aquosum primum ex flavo-brunnum est, nonnihil turbidum, odoris & saporis nauseosi ac paululum in recessu subacris. Sub evaporatione constanter vaporem nauseosum emittit, &, peracta inspissatione, extractum obscure brunnum, debili odore ingrato & subtili sapore acri salivationem excitante atque debilitatum pyrethri saporem æmulante donatum reliquit. Infusum primum perfecta pelluciditate & dilute aurea flavedine gaudet ac linguæ minorem, quam aquosum, acredinem imprimit. Extractum inde evaporando paratum subflavum est, odoris debilis quodammodo nauseosi & saporis subacris, ita tamen, ut acredo post moram aliquam sensibilior longe atque auctior evadat. Hæc radix sub destillatione sicca, quæ plane inepta est ad partes ejus proximas detegendas, nihil singulare ostendit, si ab hoc discesseris, quod plerumque plus liquoris acidi, minus vero olei, quam jalappa, largiatur.

§. VI.

Refertur mechoacanna ad tutiora & leniora laxantia. Statim ab ejus inventione remedium purgantium præstantissimum fuit prædicata multisque laudibus celebrata, ab eo vero tempore, quo jalappa innotuit, quæ minori dosi efficacior est, multum de fama & nomine suo perdidit, ita, ut hodie fere non amplius usurpetur. Leniter, benigne & sine molestia purgat nec indiget corrigente sed potius adjuvante & in pulvere exhibita non alvum solum blande movet sed acidum etiam primarum viarum vi terræ suæ subtilis teneræ farinaceæ absorbet & destruit. Nimis mitis & tarda operatio neque minus magna, qua est exhibenda, ut debitam & sufficientem exserat efficaciam, dosis ei improbantur atque in causa sunt, ut minus frequenter hodie adhibeatur eique jalappa vel alia ad usum præferantur, nihilominus tamen ob temperatam, minus nauseosam, inodoram atque insipidam indolem, operationem lenem & mitem, & vim acidum absorben-

Mechoacannae virtutes & modus exhibendi.

sorbentem summo cum fructu infantibus, pueris, debilibus, & ubicunque leni alvi evacuatione opus est & determinatæ indolis laxans requiritur, exhiberi potest. Ad laxandos infantes usus ejus est crebrior, ob iam adductas rationes, propterea que pultibus aliisque cibis potest permisceri, exhibendo pro ætatis ratione a granis tribus & quatuor usque ad scrupulum dimidium vel integrum, adultis dari potest a drachma dimidia usque ad duas, si doseos moles nimia id non impedit vel dissuadet. In decocto non datur, quoniam experientia compertum est, coctione vim ejus perire, unde simul patet, virtutem ejus purgantem a substantia salina volatili dependere. Porro eo respiciendum est, ut ad usum eligatur recens & reliquis bonitatis characteribus §. IV. prædita, si non spe & expectatione frustrari debet; vetustate enim corrupta nullum vel exiguum edit effectum & trienium vix perdurare ejus efficaciam asserunt. In infuso vinoso vel aquoso ad drachmas duas, tres & ultra adhibetur sed rarissime. Multi eam pluribus majoribusque extollunt laudibus & catarrhosis frigidisque affectibus convenire, hepatis, lienis & mesenterii obstructiones reserare, arthriticis præcipue & hydropicis ea nec utilius nec mitius catharticum exhiberi posse asserunt. Hoc certum est, eam admodum lene, mite & temperatum esse purgans, omnibus egregiis dotibus & virtutibus exornatum, quibus leniora purgantia se commendant, nullisque qualitatibus noxiis, quæ purgantibus drasticis propriæ sunt, infestum & præcipue infantibus in lactis grumescantia, aliisque, quæ a lacte congrumato, acidi prædominio, cruditatibusque acidis oriuntur, malis, inprimis flatulentia, cardialgia flatulenta, alvi obstructione & id genus alis affectibuus maxime 'conducere. Commode præterea cum aliis resolventibus, &, si fortior desideratur effectus, cum stimulantibus misceri vel cum aliis pro circumstantiarum ratione combinari & exhiberi potest.

Recipe mechoacannæ scrupulum unum
tartari vitriolati scrupulum dimidium
res. jalapp. præp. grana quatuor

M. f.

M. f. pulvis adultis pro una dosi exhibendus. Loco tartari vitriolati tartarus tartarisatus vel sal tartari pro circumstantiarum ratione eligi potest.

Recipe mechoacannæ scrupulum unum
iridis Florentinæ scrupulum dimidium
salis tartari grana sex
ol. anisi guttulas duas

M. f. pulvis infantibus & lactantibus, si lac ad coagulationem est nimis pronum & mala ex lacte coagulato oriuntur. Si acidum prædominatur, addi possunt absorbentia & ad virtutem resolventem augendam spermatis ceti aliquot grana.

Si sub infusi forma exhibere placet, infundantur drachmæ duæ pulveris cum vini generosi vel aquæ sufficienti quantitate & infusio cum pulvere propinetur.

§. VII.

De succo lacteo mechoacannae.

Referente Clarissimo BOULDUC in Monumentis Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis ann. 1711. nonnunquam ex India sub forma parvi panis præparatum quoddam affertur uncias circiter tres pendens, quod succus lacteus mechoacannæ nuncupatur & a nonnullis succus ex planta incisa effluens inspissatus virtute purgante instructus nec inutilis judicatur, sed minus recte, contrariumque ostendit præstantissimus BOULDUC l. c. Dedit enim idem oblata occasione variis subjectis purgandi fine hoc præparatum sed inutile & virtutis purgantis plane expers deprehendit. Ut igitur ejus originem atque veram indolem detegeret, mechoacannam in aqua lenissimi caloris beneficio maceravit & quidem in vase clauso, ne quid periret & aeris accessus liberior mutationem produceret, deinde maceratam & in pastam tritura redactam torculari subjecit & succum lactescentem expressit. Hic, aliquot dierum intervallo præterlapso, sedimentum albicans ad fundum dejecit, quod siccatum prædicto succo Indico perfecte simile fuit nec ullum quo-

que æque ac succus iste edidit effectum sensibilem, ex quo patet, quod pro mera fæcula inerti atque inefficaci mechoacannæ æque ac præcedens jure meritoque sit habendum. Aqua vero ab hac fæcula decantata ut & extractum aquosum alvum satis bene movebant.

§. VIII.

Quaenam ingrediatur.

Ingreditur mechoacanna pilulas mechoacannæ Renodæi, ejusdem hydragogum eximium, electuarium hydragogum Sylvii, extractum catholicum Francofurtense Schrœderi, extractum catholicum Sennerti & syrupum hydragogum Charas.

CAPUT XVIII.
DE
BRYONIA.

§. I.

Quaenam species bryoniae sint usitatae.

Sub BRYONIÆ nomine duæ plantæ specie diversæ sunt in officinis usitatæ, nimirum bryonia alba baccis rubris & bryonia alba baccis nigris. Prior dicitur BRYONIA ASPERA sive ALBA BACCIS RUBRIS CASPARI BAUHINI ET TOURNEFORTII, VITIS ALBA sive BRYONIA IOANNIS BAUHINI, BRYONIA ALBA DODONÆI, BRYONIA ASPERA INCANA ALBA BACCIS RUBRIS MORISON. BRYONIA ALBA VULGARIS PARCKINSON. BRYONIA TRAGI ET GESNERI, posterior vero BRYONIA ALBA BACCIS NIGRIS CASPARI BAUHINI ET TOURNEFORTII. Nihil de his utrisque plantis adhibetur in usum nisi radix & utrarumque radices conveniunt ratione qualitatum principiorum & virtutum eamque ob causam una æque ac altera expetitur ad usum.

§. II.

Radix bryoniae continet

Radix bryoniæ maxime adverso odore & sapore gaudet ejusque odor cum opii odore convenit, saltim proxime ad

ad illum accedit. Si cum aqua & ſpiritu deſtillatur hæc radix, aqua per alembicum in vas recipiens propulſa eodem odore, de quo paulo ante dixi, eſt imbuta, ſpiritus vero non item, ex quo patet, eam poſſidere partes ſaponaceas volatiliores §. CCLXXXVIII.

partes ſaponaceas volatiliores.

§. III.

Analyſis chemica radicis bryoniae.

Excellentiſſimus b. m. Neumannus, qui cum hac radice examina inſtituit chemica, quæ expoſita ſunt in ejusdem chemia medica dogmatico - experimentali a Dom. D. Keſſel edita Vol. II. Part. I. Cap. XXVIII. §. 16, deprehendit, quod hujus radicis recentis libra una det propemodum ſex uncias ſucci, qui interjecto aliquo temporis ſpatio albam pulverulentam ſubſtantiam ad fundum dimittit & eodem ſapore odoreque maxime adverſo, cujus paulo ante mentionem feci §. II, prædītus eſt. Plurimam & plus quam dimidiam radicis hujus partem conſtituunt partes gummoſæ. Duæ unciæ radicis hujus exſiccatæ dederunt decem drachmas & grana ſex extracti aquoſi primi & tantum viginti tria grana extracti ſpirituoſi ſecundi, ita, ut ab his duabus unciis quinque tantum drachmæ cum dimidia & granis duobus partium neque in aqua neque in ſpiritu ſolubilium remanſerint. Notatu dignum eſt, quod, ſi primum menſtruum ſpirituoſum inflammabile ad extractionem adhibetur, plus reſidui obtineatur, ſiquidem hac ratione vir modo laudatus duas drachmas & duos ſcrupulos cum dimidio extracti reſinoſi primi, unciam tantum dimidiam & ſcrupulum unum extracti aquoſi ſecundi, reſidui vero unciam unam ſcrupulos duos & ſex grana impetravit. Aqua abſtracta eodem, quo recens ſuccus, eſt imbuta odore, minori tamen. Præſtantiſſimus Dominus Cartheuſerus in Fundamentorum Materiæ Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VI. ſcribit: radix bryoniæ plura principia gummoſa quam reſinoſa poſſidet & una radicis ſiccatæ uncia circiter unciam dimidiam vel drachmas quinque ſubſtantiæ gummoſæ & drachmam dimidiam reſinoſæ continet. Sub prima infuſione cum ſpiritu vini,

pergit, major quidem extracti quantitas obtinetur, at istud ob rationes alibi pridem indicatas, non mere resinosum sed simul quoque gummosum est & virtus cathartica in utroque principio, magis tamen resinoso quam gummoso, quaerenda est.

§. IV.

Partes constitutivae radicis bryoniae.

Si extractum bryoniæ spirituosum primum iterum cum aqua extrahitur, ex parte in ea solvitur, unde constat, radicem bryoniæ continere partes saponaceas fixiores §. CCLXXXXVIII. Sect. IV. IV. Part. I. Easdem quoque patefacit exacta atque accurata examinum chemicorum a celeberrimis viris cum hac radice institutorum §. III. consideratio. Præterea partes gummosas & resinosas, ita tamen, ut gummosæ & saponaceæ resinosas copia longe superent, huic radici inesse, manifeste liquet ex adductis experimentis §. III.

§. V.

Virtutum radicis bryoniae determinatio a priori.

Si virtutes radicis bryoniæ eo tantum considerantur respectu, quo ex partibus ejus constitutivis determinari possunt, nullas alias vires quam sequentes ipsi attribui posse examine rem perpendenti exquisitiori patebit. Possidet nimirum hæc radix vi partium saponacearum tam volatiliorum §. II, quam fixiorum §. IV, quæ magnam ejus constituunt partem §. II. IV. virtutem insignem resolventem §. CCCCXCVIII. CCCCXCIX. Sect. VI. Part. I. & vi partium resinosarum §. IV. stimulat resolvit & calefacit §. CCCCXCVI. Sect. VI. Part. I. Præterea vi omnium suarum partium, nimirum saponacearum tam volatiliorum quam fixiorum gummosarum & resinosarum effectum purgantem exserere potest §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Part. II. Ad hunc enim cum nihil nisi humorum resolutio & intestinorum stimulatio requiratur §. XXI-XXVIII. Cap. I. Sect. I. Part. II. partes vero hujus radicis saponaceæ tam fixiores quam volatiliores & resinosæ virtute resolvente & stimulante gaudeant, luculenter exinde liquet, hanc radicem virtutem alvum exonerandi exercere posse. Eundem

effe-

effectum pars quoque hujus radicis gummosa & resinosa vi viscιditatis suae, qua intestinis adhaeret, producere potest §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Part. II.

§. VI.

Si experientiam consulimus ad virtutes radicis bryoniae a posteriori detegendas, deprehendemus, tantum abesse, ut experientia assertis a priori inventis §. V. repugnet, ut potius cum iis exacte conveniat eaque confirmet. Sic illustris GEOFFROY scribit: bryoniae radix recens serum lentum, crassum & glutinosum potenter dissolvit, quacunque in parte sit condensatum illudque evacuat per secessum & nonnunquam per vomitum, siccata vero debilior est & per inferiora solummodo purgat. Feliciter usurpatur in hydrope, passione hysterica, asthmate, epilepsia, vertigine, paralysi, arthritide & morbis chronicis, inprimis in asthmate humorali, pectoris & uteri hydrope & hysterica suffocatione ab obstructionibus hujus visceris specifica audit, at vero, cum potens sit & acre catharticum, ejus vehementia temperari solet a cremore tartari, sale vegetabili, aceto tum simplici tum stillatitio aut aliquo pulvere aromatico & stomachico. Radix siccata & in pulverem redacta exhibetur a scrupulo uno ad drachmam unam: succus a drachma una ad unciam dimidiam in jusculo & ex succo radicis paratur syrupus ad eosdem morbos efficax, si propinetur ad unciam unam. Refert Arnoldus de Villa-nova epilepticum curatum fuisse trium septimanarum spatio, purgando se quotidie cum succo bryoniae defaecato, addito pauco saccharo. Sydenham maniam hac radice curari posse asserit, si debitis venae sectionibus tum ex brachiis tum ex jugularibus venis praemissis aeger hujus radicis in pulverem redactae drachmam unam cum lacte vel infusum ad unciam dimidiam in vino tertio vel quarto quoque die sumat, donec convaluerit. Ad passionem hystericam vel succus vel infusum cum vino praestat secundum Matthiolum, si bis vel ter in hebdomada usurpetur. Aqua vel succus maxime a quibusdam adversus hydro-

Determinatio virtutum radicis bryoniae a posteriori.

hydropem commendatur, inprimis si sequenti modo præparatur: primo vere radix bryoniæ circa caput transversim dissecatur, pars vero reliqua terræ cohærens excavatur & superior pars resecta tanquam operculum ipsi imponitur, postero die cavitas reperitur repleta succo quodam fere lacteo, qui exhibetur ad cochlear unum duo vel tria quotidie mane jejuno ventriculo quemque clementer purgare per inferiora, hydropicorum aquas subducere viscerumque obstructiones tollere asserunt, sed dubito, num hic tali modo præparatus succus alii alio modo præparato multum sit anteponendus.

§. VII.

Observationes aliorum de virtute hujus radicis.

Nonnulli contendunt, quod radix hæc colligenda tempore verno incidat, attenuet, menses & urinam moveat, splenetica, hepatica, uterina sit & foetum pellat. A quibusdam adversus venena animaliaque venenata commendatur. Vim anthelminticam aliqui concedunt, an autem tantum valeat adversus epilepsiam, ut aliqui volunt, experientia nondum evictum esse putant. Nonnulli in arthritide podagra & malo ischiadico tum externe tum interne laudant bryoniam, ita, ut hanc ob causam appelletur quoque Gichtwurtzel. Affricatur recens evulsa e terra locis arthritide affectis terræque rursus committitur, ut more sibi a natura insito in ea crescere pergat. Non desunt, qui illam contra maleficia & fascinationes prodesse credunt. Vis ejus resolvens maximis extollitur laudibus innumerisque confirmatur testimoniis, ita, ut in tumoribus duris & scrophulis sugillationibus, contusionibus, & obstructionibus tum recentibus tum inveteratis, resolvendis & discutiendis nihil ea sit præstantius & Zacutus Lusitanus cum juramento affirmet, scrophulas per unguentum ex bryoniæ radice conficiendum sanari vel discussione vel suppuratione. Unguentum ita habet:

Recipe radicis bryoniæ albæ, quæ sit magna, bene nutrita & succosa, libram dimidiam, in taleolas sectam frige in sartagine,

gine, quousque contabescat, cola, adde terebinthinæ libram dimidiam, ceræ uncias quinque & conficiatur unguentum, quod mane & vesperi strumis applicandum easque vel resolvere vel ad suppurationem deducere dicitur.

Radix recens contusa & renum regioni applicata vel sola vel cum stercore vaccino urinam pellere & hydropem sanare perhibetur a Rajo & Tachenius refert, dolorem ischiadicum ope hujus radicis recenter tusæ cum oleo lini mixtæ & tepide applicatæ mirum in modum placari. Turiones & baccæ alvum vehementer movent & ventriculum atque intestina lædunt, rariusque veniunt in usum. Plantis pedum oedematosorum eam recentem apponunt, cum summo, ut ajunt, fructu. Pessarium ex ea confectum menses & foetum pellere scribunt & sunt, qui ad maculas faciei delendas eique pulcritudinem & nitorem conciliandum radicem sub cineribus coctam contusamque applicant vel ejus decocto cum ficuum decocto utuntur. Adversus multas quoque variasque dolorum species, quarum quasdam jam adduxi, commendatur & hinc non mirum est, eam etiam adversus lateris dolores maxime laudari, & hunc in finem in taleolas dissectam vel sequens oleum exinde paratum lateri dolenti applicari:

Recipe radicis bryoniæ remoto cortice in frusta dissectæ olei olivarum ana libram unam coque tamdiu ad ignem lentum, donec radix exsiccata fuerit, postea exime ex oleo frusta & aliquoties ferrum ignitum extingue, observando, ut, quam primum oleum flammam conceperit, illa mediante operculo suffocetur. Serva in vase clauso hoc oleum, quod externe egregium antipleuriticum esse dicitur.

§. VIII.

Quid statuendum sit de adductis ob-

Noli putare, me omnia, quæ allegavi §. VI. VII, de virtutibus bryoniæ auctorum testimonia habere vera, multa viden-

servationibus & quomodo a priori & posteriori vires bryoniae sint determinandae.

videntur mihi dubia incerta atque exquisitiori indigere examine, quædam propius ad veritatem accedere, alia veritati maxime consentanea atque extra omne dubium posita, nonnulla vero efficta & falsa. Generatim notandum est, quod, si qua virtus de medicamento prædicatur, quæ ex partibus ejus constitutivis deduci nequit, nullo nitatur fundamento, si eadem non manifesto experientiæ testimonio demonstratur, e contrario autem virtus medicamenti, quæ ex partibus ejus constitutivis derivari vel per experientiam comprobari potest, certa vera & genuina sit habenda. Applicentur dicta ad radicem bryoniæ nec difficile erit, hac ratione genuinas & veras ejus virtutes invenire. Ex partibus ejus constitutivis apparet, insignem ei competere virtutem resolventem §. V. & eandem comprobat & confirmat experientia §. V. VI. Vi hujus virtutis maxime resolventis viscidos & tenaces humores resolvere, obstructiones viscerum aliarumque partium reserare, excretiones urinæ præsertim & alvi augere & tumores discutere potest, quæ omnia revera ita se habere, experientia, optima rerum magistra, docet §. VI. VII. Ex his simul clarius elucescit, hanc radicem in istis affectibus, qui ab humorum serosorum abundantia visciditate viscerumque obstructionibus oriuntur, cujus generis sunt cachexia, hydrops, asthma pituitosum, conducere, cur ab auctoribus virtus ejus resolvens & discutiens tot tantisque celebretur laudibus, ut eam tumoribus duris aliorum remediorum resolventium vim eludentibus & strumis resolvendis parem & sufficientem existimarint, quod dolores, qui & quatenus ab humorum visciditate & obstructionibus proficiscuntur, mitigare possit & cur ipsi tanta virtus anodyna adscribatur §. VI. VII. Alia vero præterea ratione eam dolores sedare mihi persuadeo. Cum enim ejus sapor & præcipue odor cum opii sapore & odore conveniat & æque ac hoc partes possideat saponaceas volatiliores §. II. hujus capitis & §. CCLXXXIX. Sect. IV. Part. I, instar opii agere & eodem, quo hoc, modo dolores mitigare debet.

§. IX.

§. IX.

Purgans hujus radicis virtus non in partibus ſolum ejus constitutivis eſt fundata ſed per experientiam etiam ſatis probata §. V. VI. Cum igitur ſerum per alvum urinam & nonunquam per vomitum evacuet §. V. VI. humores viſcidos tenaces reſolvat viſcerumque obſtructiones reſeret §. VIII, in hydrope & aſthmate, quorum curatio ad modo dicta obtinenda eſt dirigenda, magnam exſerere debet efficaciam.

Continuatio rei antecedentis.

§. X.

In iis, quæ §. VIII. IX. de virtutibus radicis bryoniæ demonſtravi, viros de materia medica optime meritos, Paulum Hermannum & Cartheuserum, habeo conſentientes. Ille in Cynoſura materiæ medicæ a Dom. Boeclero editæ Parte. I. Cap. I. pag. 141. inquit: Radix bryoniæ recens & vegetativo ſuo ſucco adhuc turgida validior eſt quam ſiccata, hæc ſerum & aquas magis per inferiora, illa vero ἄνω καὶ κάτω potenter exterminat. Speciale quid obtinet in ſanguinis grumis diſſolvendis item in aſthmate & hydrope pectoris, in hydrope uteri ut & ob inſignem amaritiem in vermibus. Sicca infuſis diureticis additur pro ſtimulo & ſuccus radicis a drachmis duabus ad unciam dimidiam exhibetur cum oxymelle contra aſthma. Hactenus Hermannus. Excellentiſſimus Cartheuſerus ita ſentit de radice bryoniæ: vulgo quidem, ſcribit in Fundamentorum Materiæ Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VI. §. VII, potentioribus phlegmagogis annumeratur & ſpecifice pariter infuſis aquoſis aut vinoſis vel linctibus etiam atque electuariis addita a quibusdam ad ſanguinem grumoſum diſſolvendum, calculum pellendum nec minus contra aſthma pituitoſum & cachecticum, cachexiam univerſalem, hydropem abdominis pectoris atque uteri commendatur, verum cum in operando juſto ſit violentior & vehementes quandoque convulſiones producat, prorſus me ſentiente, a purgantium & emeticorum numero releganda eſt. Externe tutius emplaſtris

Conſenſus autorum cum demonſtratis.

ſtris linimentis & cataplasmatibus in refractariis partium doloribus immo convulſionibus a gravi vaſorum obſtructione oriundis diſcutiendi & reſolvendi ſcopo applicandis, itemque, quamquam rarius & doſi admodum moderata, clyſteribus apud hydropicos injiciendis ſtimulandi fine additur.

§. XI.

De qualitate radicis bryoniæ noxia.

Apparet ex allegatis §. praeced. Excellentiſſimo Cartheuſero radicem bryoniæ ad uſum internum minus tutum & ſecurum videri remedium & interdum convulſiones aliaque mala excitare. Huic celeberimus Dom. Neumannus aſſentitur, utpote qui in Chemia medica dogmatico-experimentali, a Dom. D. Keſſel edita. Vol. II. Parte I. Cap. §. XXVIII. §. 13. refert, quondam, cum mechoacanna frequentiſſimo eſſet in uſu & in tanta, quanta conſumebatur, copia ab exteris ad nos adferri non poſſet, ei mercatores & pharmacopolas lucri cupidos ſubſtituiſſe radicem bryoniæ ſed ejus uſum graviſſima & periculoſiſſima ſymptomata ut motus convulſivos, paralyſes, ſenſum imminutionem, affectus ſoporoſos, deliria, capitis & oculorum tumores, fuiſſe ſubſecuta, verum, quod probe notandum eſt, ſimul monet, quod ad ea credenda eum conjectura tantum ducat neque ea certa vera atque indubia ſed ipſi tantum veroſimilia habeat. His quidem refragantur aliorum obſervationes §. VI, ſed facile eſt collectu, quod radix bryoniæ cum inſtar opii agat §. VIII, æque ac hoc gravia & periculoſa ſymptomata excitare queat, inprimis, ſi uſus accedit imprudens.

§. XII.

Modus exhibendi radicem ejusque præparata.

De radice bryoniæ adhibetur pulvis infuſum ſuccus vel extractum, & quæ de modo illa exhibendi notanda ſunt, ſupra paſſim ſunt expoſita hinc ea repetere nolo. In officinis aſſervatur fæcula extractum ſyrupus trochiſci bryoniæ & alia. Fœcula bryoniæ nihil aliud eſt quam pars ſucci farinacea & pulverulenta, quæ fundum vaſis petit, a ſucco ſeparatur, exſiccatur & denuo conteritur in pulverem.

rem. Minori gaudet efficacia quam ſuccus & radix in ſubſtantia. Extractum, quod adhibetur ad pilulas adverſus hydropem & aſthma, præparatur ex radice recente minutim conciſa, ſi decoquitur cum vino decoctum exprimitur & colatura ad extracti conſiſtentiam inſpiſſatur. Syrupus de bryonia commendatur aſthmaticis hydropicis & ubi ſuſpicamur infeſta animalia intus latitare. Meſue de ſimplic. cap. XXV. e ſucco bryoniæ melle & vino paravit potionem adverſus ſtrumas.

CAPVT XIX.
DE
MATALISTA.

Matalista quid ſit & ejus virtus.

MATALISTA, ſeu, ut ab Indis nominatur, BATTAGA DE PURGA eſt radix Americana virtute purgante inſtructa. Eam in officinis Halenſibus reperire mihi non licuit. Poſt jalappam innotuit ejusque ſpecies habetur, ſaltim ad eam proxime accedit, ſi ab hoc diſceſſeris, quod pauciores contineat partes reſinoſas, ſiquidem uni ejus libræ una tantummodo uncia & dimidia reſinæ inhæret, quod etiam in cauſa eſt, ut jalappa virtute ſit inferior. Quemadmodum autem virtute jalappæ cedit, ita eadem mechoacannam ſuperat. Vix vel plane non eſt apud nos in uſu & rariſſime vel plane non reperitur in officinis, alias plerumque adhibetur in febribus bilioſis. Planta nondum innotuit.

CAPVT XX.
DE
SEMINIBVS CARTHAMI SEV CNICI.

§. I.

De ſeminum carthami indole & ſelectu.

CARTHAMUS, CARTAMUS, CARTHAMUM, CNICUS SATIVUS, CROCUS SYLVESTRIS WILDER SAFFRAN SAFFLOR FLOR CARTHAM in permultis Germaniæ

 nec

nec non Italiæ & Galliæ locis seritur neque exiguum exinde lucrum trahunt tam mercatores quam rustici, cum non tam in re medica quam potissimum in arte infectoria adhibeatur. Semina ad usum tantum expetuntur medicum, flores rarissime, utpote quorum usus est præcipuus ad sericum pannos & plumas colore roseo tingendas. Quidam iis crocum verum adulterare solent pauperesque loco ejusdem cibos condiunt, purgare, menses pellere icteroque mederi dicuntur. Semina carthami seu cnici sunt candida, glabra, nitida, tres lineas longa, angulosa, oblonga, sub cortice duriusculo pulpam albicantem saporis primo subdulcis postea acris & nauseosi includentia. Probantur recentia, nitentia, licet quidam non rejiciant, quæ ad rufum vergunt, medulla candida, pingui, quæ in aquam injecta fundum petunt, rejicienda vero sunt flaccida, mucida, cariosa, rufa. Eorum medulla tantum separato & rejecto cortice in usum venit. Multæ aviculæ iis vescuntur sine purgatione & a quibusdam semina psittaci nuncupantur, quod psittaci illa avide & innoxie expetunt & comedunt, quin iis pinguescunt, alvi purgatione non subsequente.

§. II.

De virtute & usu seminum carthami.

Ab omni ævo semina carthami a medicis inter purgantia fuerunt relata, hac tamen cum differentia, ut nonnulli eam tardioris alii contra vehementioris accusent operationis. Porro iis diureticam, aquam & pituitam e corpore educentem, humores lentos & tenaces resolventem attenuantem & eliminantem, deinde in pectoris affectibus, præcipue asthmate & tussi, item in hydrope, anasarca, colica flatulenta ictero & quartana maxime proficuam virtutem permulti attribuunt, immo catharticæ ejus virtuti addunt nonnulli emeticam. Exhibent ea vel in substantia vel in emulsionibus vel infusis & decoctis purgantibus addunt. Qui ea in substantia exhibent, medullæ a cortice liberatæ drachmam unam vel duas offerunt, in emulsionibus autem expressionem ex drachmis sex vel uncia integra semi-

ſeminum mundatorum contuſorum in liquore aqueo convenienti exhibent & hoc modo frequentiſſime propinare ſolent. Nonnulli ex iis parant elexir purgans citratum non contemnendæ efficaciæ ad hanc compoſitionem:

Recipe radicis jalappæ unciam unam
ſeminis carthami unciam dimidiam
gummi guttæ
ſcammonii ana ſcrupulum unum
præparatur ex his ope eſſentiæ corticum aurantiorum elexir, de quo pro doſi drachma una in ſyrupo de cichoreo cum rhabarbaro vel roſarum ſolutivo exhibeatur.

Reprehenditur in his ſeminibus, quod ſtomacho adverſentur, faſtidioſa ſint & viſcera turbent, præſertim, ſi in ſubſtantia exhibeantur, quapropter etiam raro adhibentur, ſed hæc vitia additamento aliorum convenientium facile corrigi poſſunt & ſegnities, ſi quam poſſident, valentiora medicamenta conjungendo emendari poteſt.

Recipe ſem. carthami excortic. unciam dimidiam
contunde in mortario & affunde ſenſim aquæ communis uncias tres. Fiat emulſio, cui adde elæoſacchari cinnamomi ſeu de cedro q. ſ.

§. III.

Præparata ex ſeminibus carthami.

Carthami ſemina ingrediuntur electuarium diacarthami, cui nomen dederunt. Rarius uſurpatur. Porro officinæ extractum cnicopharmacum ſeu diacarthami, quod non concinnum eſt & uſu excidit, exhibent.

CAPUT XXI.
DE
HERMODACTYLO.

§. I.

Hermodactylus quid ſit ejusque characteres.

Hermodactylus eſt colchici orientalis, quod colchicum radice ſiccata alba C. B. Pin. 67. ſeu colchicum minus malignum dicitur, radix avellanæ magnitudine, oblonge rotun-

rotunda, ex uno latere compressa, ex altero tuberosa, cordis figuram referens & in mucronem desinens cum sulco a basi ad mucronem in parte gibbosa excavato, extrinsecus albida, intrinsecus vero magis candida, dura, odoris nullius, saporis, si recens, acerrimi, si annosa vero, farinacei paulum viscosi vel lenti subdulcis cum levissima acrimonia. Non nisi siccatus apud nos habetur. Optimus est, qui magnus, perfectus, crassus, corpulentus, ponderosus, compactus, albus, non carie exesus, non vetustus sed recens, probe tamen exsiccatus est. Notæ bonitatis hermodactyli sequenti disticho comprehenduntur:

Laus tibi de jure datur Hermodactyle dure
Ac solidus si sis, albi cui signa coloris.

Nigredo atque rubedo ut & caries maxime in hermodactylis vituperatur. A nonnullis, inprimis Pometo, habetur hæc radix pro fructu sed perperam, est nihil aliud est quam radix tuberosa tunicis denudata, qualis delitescit sub tunicis colchici communis, a cujus radice distnguitur tantum sapore consistentia colore & duritie; hæc enim est mollior, rugosa rufescens vel subnigra extrinsecus & intrinsecus, quibus signis hæ radices facile a se invicem distingui possunt. Idem confirmat TURNEFORTIUS, qui hermodactyli plantam in Asia minori cum foliis & fructibus colchici sæpius se reperiisse asserit, ut nullus supersit dubitandi locus, quin hermodactylus sit radix cujusdam colchici orientalis, quod dicitur Colchicum radice siccata alba C. B. Pin. Sola pars radicis interior ex Oriente ad nos adfertur tunicis suis spoliata & derasa.

§. II.

Partes constitutivae & virtutes hermodactyli.

Locum obtinuit hermodactylus inter purgantia & vim purgantem in acceptis refert substantiæ volatili, id quod ex eo patet, quoniam vis ejus purgans vetustate & coctione perit. Præterea ostendunt examina chemica, hermodactylum constare ex partibus gummosis & resinosis, & notatu dignum est, quod, si primum hermodactylis aqua affunditur

tur & cum affusa aqua calori aquæ ebullientis exponuntur, pars eorum resinosa cum gummosa parte in novum abeat mixtum, quod nec gummosæ nec resinosæ parti simile est, & hoc etiam in causa est, ut semper ex hermodactylis, si primum cum aqua digerantur, minor partis resinosæ & & gummosæ quantitas obtineatur, quam, si extractio prima ope spiritus vini instituitur. Partem vero resinosam & gummosam vi visciditatis suæ & speciatim partim resinosam virtute sua stimulante & resolvente purgationem producere posse ex §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. haud obscure liquet, actu autem hermodactylis competere virtutem purgantem experientia docet, iique, si recentes sunt, vomitum & alvum movere dicuntur. In Aegypto adhibentur a fœminis emaciatis in nutrimentum & in oriente dantur recentes ad drachmam dimidiam cum Zingiberis drachma dimidia, quod eam ob causam additur, quoniam omnes medici Indorum purgantia sua Zingibere corrigere solent. Siccati, quales in officinis nostris reperiuntur, debilem exserunt virtutem purgantem. In affectibus arthriticis, lue venerea & gutta serena maxime commendantur, adeo, ut titulo animæ articulorum ornati & ad remedia antarthritica plurima adhibiti fuerint, quo jure vero & qua singulari virtute præ ceteris purgantibus hos salutares producant effectus, me præterit. In substantia a drachma dimidia ad drachmas duas exhibentur, in infuso & decocto ad unciam unam. Adeo debilis eorum vis est purgans ut raro soli præscribantur sed aliorum purgantium fortiorum additione stimulandi sint. Frequentius in infusis & decoctis quam in substantia & cum roborantibus & carminativis commode & summo cum fructu combinati exhiberi solent, quamvis hodierno aevo eorum usus fere exoluerit.

CAPUT

CAPUT XXII.
DE
MYROBALANIS.

§. I.

De speciebus myrobalanorum in genere.

Recentiores quinque MYROBALANORUM species constituerunt, quæ adhuc in officinis reperiuntur & sunt CITRINÆ seu flavæ, INDICÆ seu nigræ, CHEBULÆ, BELLIRICÆ & EMBLICÆ, non unius ejusdemque arboris sed diversarum arborum fructus, ex Indiis orientalibus ad nos venientes.

§. II.

De myrobalanis citrinis.

MYROBALANI CITRINÆ sunt fructus exsiccati oblongo-rotundi, quindecim lineas longi, novem lati, utrinque obtusi, coloris flavescentis seu citrini, chebulis minores, quinque utplurimum striis majoribus distincti cum totidem striis minoribus intermediis & includentes sub putamine carnoso durum nucleum. A Batavis & Lusitanis plerumque siccæ, interdum etiam etiam saccharo conditæ ex India feruntur. Decenter magnæ, recentes, ponderosæ, foris rubicunde flaventes & pulposæ sunt bonæ videndumque est, ne fuscis & cineraceis sint permixtæ. Nascuntur in arbore pruni sylvestris magnitudine foliis per conjugationes fraxini aut sorbi modo dispositis, quæ Myrobalanifera sorbi foliis *Jonston. Dendrol.*

§. III.

De myrobalanis chebulis.

MYROBALANI CHEBULÆ, quæ omnium sunt maximæ, foris obscure fuscæ, nigricantes, paulum rugosæ, sub putamine carnoso nucleum cavernosum includentes. Optimæ sunt, graves, magnæ, plenæ, perfectæ, recentes, non valde rugosæ, carne lenta & fractu contumace. Quo pauciores rugas habent, eo habentur meliores, præsertim, si fuscæ magis quam nigræ & quasi gummosæ intus videntur, sapore adstringentes & subamaræ depre-

prehenduntur. Arbor, quae hos fructus profert, folia gerit simplicia, non conjugata & persicae similia. Dicitur arbor myrobalanifera persicae folio.

§. IV.

Myrobalani Indicae seu nigrae sunt fructus exsiccati, citrinis minores, novem lineas oblongi, quatuor vel quinque lineas lati, rugosi potius quam striati, utrinque obtusi, foris nigri, solidi & duri intus & extus, intus bituminis aut picis instar splendentes, superficie octangulari, cavitatem nucleo destitutam habentes: quo ipso ab aliis facile distinguuntur, quamquam sapore acidiusculo & adstringente reliquis valde prope accedant. Sapore praeditae sunt acido, acerbo, amaricante cum acredine obscura, dentibus adhaerent & salivam exprimunt. Crassae, perfectae, vere nigrae, ponderosae, probe siccatae, carne dura, firma & densa sapore acidae & adstringentes sunt optimae. Eas profert arbor pruni sylvestris magnitudine, quae folia gerit salici similia & myrobalanifera salicis folio nominatur.

De myrobalanis Indis.

§. V.

Myrobalani Belliricae sunt fructus subrotundi, nonnihil angulosi, nucis moschatae forma magnitudine & colore, ad flavedinem paulo vergentes seu ex rubigineo flavescentes, unciam pene longi, decem circiter lineas lati, in pedunculum crassiorem ficus instar desinentes, carnem habentes saporis subadstringentis acriusculi post subdulcis, sub qua latet nucleus avellanae nucleo similis, ex rotundo acuminatus & mucronatus. Optimae sunt recentes, perfectae & bene cretae, cortice denso & carne minus solida chebulis aut citrinis. Arbor, quae Myrobalanus lauri folio subcinericeo *Jonston. Dendrolog.* foliis est lauri sed pallidioribus eaque pruni sylvestris magnitudine.

De myrobalanis belliricis.

§. VI.

Myrobalani emblicae sunt fructus exsiccati, rotundi, sexangulares, belliricis minores, ex cinereo nigricantes,

De myrobalanis emblicis.

cantes, diametri semiuncialis, etiamsi majores quandoque occurrant, continent sub carne in sex partes per maturitatem dehiscente officulum leve, albidum, avellanæ minoris magnitudine, angulosum, in tres cellulas distinctum, quod per maturitatem in tres partes dehiscit. Utplurimum carnis segmenta exsiccata, nigricantia, saporis acidi, austeri cum acredine quadam obscura ad nos adferuntur & optimæ sunt recentiores, crassiores, carnosiores & ponderosiores. Arbor, quæ myrobalanifera foliis minutim incisis JONSTON. DENDROL. non ceterarum solum proceritatem superat sed foliorum etiam forma ab iis longe differt. Quinque hæ myrobalanorum species una cum virtutibus sequentibus exprimuntur versibus:

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum
Citrinus, Chebulus, Belliricus, Emblicus, Indus,
Primo trahit choleram Citrinus, phlegma secundo
Chebulus, e contra Belliricus Emblicus æque
Illud, & in nigram choleram niger imperat Indus.
In multis Indiæ reperiuntur regionibus, Goa, Malabar,
Bengala, Cambaja, Java &c.

§. VII.

Mixtio & virtus myrobalanorum.

Pulpa myrobalanorum est mucilaginosa fermentabilis adeoque mixta ex aqua oleo terra & sale acido: id quod confirmat etiam analysis chemica, qua sulphuris seu olei non mediocrem quantitatem multumque liquoris acidi præbet, neque minus subdulcis vel acerbus, quo gaudet, sapor ei salia acida oleosas & terreas partes inesse demonstrat §. CCXXXII. CCXXXV. Sect. IV. Part. I. Vi salium acidorum & terrearum partium virtutem roborantem & adstringentem exserere §. XVII. Sect. I. Part. I. §. CCCCLXX. Sect. VI. Part. I. & vi partium sulphurearum & salium acidorum leniter stimulare resolvere & alvum movere possunt §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. Hæc omnia experientiæ respondent, nam medici fere omnes uno fatentur ore, myrobalanos

nos leniter purgare ſimulque roborare & paulum adſtringere. Illuſtris GEOFFROY in Tractatu Materiæ Medicæ hæc teſtimonio ſuo confirmat dicens: myrobalani a medicis fere omnibus recenſentur inter ea medicamenta, quæ alvum citra noxam ſolvunt; nam etſi purgandi facultate polleant, nulla tamen virium imbecillitate aut moleſtia ſumentes adficiunt, ſed ſua adſtrictione viſcera roborant, quin etiam univerſum corpus. Eam ob rem in alvi profluviis & dyſenteria, ubi ſimul purgatione & adſtrictione opus, commendantur & ſpecifice proſunt. Iisdem inſuper refrænantur medicamenta omnia, quæ dejiciendo laborem inferunt, quo fit, ut utiliter miſceantur aliis purgantibus valentioribus. Id tantum illis noxæ adſcribunt, quod obſtructiones & viſcerum infarctus augeant, proinde, ne obſtructis exhibeantur, præcipiunt. Hactenus GEOFFROY. Eandem ob virtutem roborantem & leniter adſtringentem commendantur a medicis ad dentes vacillantes firmandos colluendo os earum decocto, & in viſcerum atonia & debilitate ad robur eorum augendum. Fermentatione virtus earum ſtimulans augetur & vi illius flatus quoque & moleſtias in primis viis excitare poſſunt. Omnes præſcribuntur anatica doſi ad unciam unam vel integram & dimidiam in infuſo vel leviori decocto, in ſubſtantia vero ad drachmas tres vel quatuor ſed rariſſime. In ſubſtantia eas non tam purgare quam potius adſtringere, infuſum blande purgare ſine ſenſibili adſtrictione, decoctum magis purgare & ſimul adſtringere, pulverem vero toſtum potentius adſtringere & nullo modo purgare affirmant. Hodie vix amplius veniunt in uſum.

CAPVX XXIII.
DE
ELLEBORO NIGRO.

§. I.

Variae denominationes ellebori nigri.

Duo ellebori genera hodie in officinis reperiuntur, quæ colore, ut olim, diſtinguuntur, nimirum elleborus albus

bus & niger. Hic dicitur etiam VERATRUM NIGRUM & MELAMPODIUM a Melampo, qui eo primus usus fuisse scribitur. Postquam enim capras elleboro pastas purgare vidit & de virtute ejus cathartica certior fuit factus, lac earum adhibuit ad filias regis Proeti mente captas & furore agitatas curandas, salutari cum effectu, unde præter amplissimam regni portionem hanc reportavit gloriam, ut ipse postea elleborus niger ab eo appellaretur melampodium. Totam illam historiam ex antiquis scriptoribus operose conquisitam recensuit Celeberrimus Schulzius tam in erudita dissertatione de elleborismis veterum quam in historia medicinæ pag. 87. seqq. ubi etiam non immerito ipse dolet, deficere nunc penitus scripta veterum, quibus accuratior methodus utendi elleborismis tanquam re inter medicos olim omnes tritissima maxime cognita & pervulgata, dilucide satis sit tradita. Quamvis vero nondum certum sit atque extra omnem dubitationem positum, quonam elleboro, utrum albo an nigro, Melampus olim fuerit usus immo Galenus in Libr. de atra bile cap. VII. album a Melampo fuisse adhibitum asserat & b. Schulzius ab eadem stet sententia, nihilominus tamen hoc ex certis probari potest documentis, quod tam a Dioscoride & Plinio quam a plerisque recentioribus nomen Melampodium elleboro speciatim nigro attribuatur. Anticyranus quoque appellatur, quod olim optimus & copiosissimus in Insula Anticyra crevit & hinc etiam, cum pristinis temporibus complures quotannis in hanc proficiscerentur insulam, ut a gravissimis morbis, præsertim insania, mania, melancholia aliisque delirii speciebus liberarentur usu ellebori, ortum fuit illud proverbium: Anticyram navigare & elleboro opus habere.

§. II.

De speciebus ellebori nigri.

Permultæ ac variæ ellebori nigri species a Botanicis allegantur, quas omnes si hic exponere vellem nimis longus forem & a scopo meo nimis recederem, liceat autem mihi generalem ellebori nigri definitionem ex Tournefortii Instit.

ſtit. rei herbar. p. 271. hic apponere, quæ ſic ſe habet: Elleborus eſt plantæ genus flore roſaceo, plurimis ſcilicet petalis in orbem poſitis conſtante: ex cujus meditullio ſurgit piſtillum, plurimis corniculis, inter ſtamina & petala jacentibus, circa baſin cinctum, quod deinde abit in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur vaginæ membranaceæ in cornu plerumque deſinentes, ſecundum longitudinem dehiſcentes & ſeminibus foetæ plerumque ſubrotundis vel ovatis. Adde quod circa iſtám alias bene ſe habentem Tournefortii definitionem monuit lo. Rajus in Methodo plantar. emend. p. 77. genuina ſcilicet Ellebori nigri florum petala eſſe tubuloſa illa, quæ ſtamina & capitulum velut corona cingunt: folia autem iſta lata, ſpecioſa, quæ florum petala vulgo habentur, cum non defluant aut marceſcant ſed ad fructus usque maturitatem durent, calycem potius conſtituere. Ceterum diverſas ultra duodecim ellebori nigri veras ſpecies enumerat laudatus Tournefortius l. c. quibus in Corollario duas ſuperaddit alias & inprimis elleborum nigrum orientalem, ampliſſimo folio, caule præalto, flore purpuraſcente, quem etiam dudum obſervavit Bellonius in Olympo Aſiæ monte & in ſuis obſervationibus Lib. III. Cap. IV. annotavit. Medico uſui ille potiſſimum inſervit elleborus, qui flores fert roſeos albos aut purpureos hiemali tempore effloreſcentes. Præter hunc flore roſeo ornatum elleborum commemorandus mihi quoque eſt hortenſis vulgo dictus, flore viridi, qui hoc ipſo colore potiſſimum a priori differt, radicis autem forma & habitu plurimum cum eo convenit, nec minor eſt virtutum convenientia, ut non dubitaverit lo. Bauhinus ad experientiam provocare, quod in purgando & reliquis uſibus hic flore viridi prædictus eadem cum priori omnino præſtat, quare etiam J. B. Chomel dans l'hiſtoire des plantes uſuelles p. 25. aſſeverat, Gallos ſuos promiſcue uti duobus illis ellebori ſpeciebus. Illuſtris vero b. m. GEORG. WOLFFG. WEDELIUS eundem flore viridi longe antepoſuit alteri florem roſeum exhibenti; quod illius radices ceterarum ſpecierum omnes amarore

rore & acrimonia ſua & viribus ſuperent, easdemque propterea quotannis fere ex Syria, ubi copioſæ non minus quam præſtantiſſimæ naſcuntur, ſibi in uſum domeſticæ diſpenſationis afferri curavit. Quænam autem ellebori ſpecies noſtra ætate, qua Anticyranus elleborus haberi nequit ejusque non datur copia, in officinis medicis reperiantur vel adſervari debeant, omnium optime me judice oſtendit vir in arte chemica & pharmaceutica peritiſſimus b. Neumannus in Chemia a D. Zimmermanno edita pag. 882: Dantur, inquit, duæ vel tres ellebori nigri ſpecies quæ in officinis uſitatæ ſunt & adſervantur, quarum prima eſt elleborus ille niger anguſtis foliis Tournefortii, legitimus Cluſii, ſive veratrum nigrum Dodonæi; altera ſpecies in pharmacopoliis æque uſitata dicitur elleborus niger amplioribus foliis Tournefortii, tertia eſt elleborus niger hortenſis flore viridi, vulgaris flore viridi Jo. Bauhini, veratrum nigrum ſecundum Dodonæi, elleborus niger Brunfelſii, adulterinus niger domeſticus Raji, elleboraſtrum nigrum Lobelii, elleborus niger ſylveſtris Moriſonii. Hæc ultima ellebori ſpecies habetur a Wedelio aliis par & æqualis, a multis aliis autem viliſſima, in Germania eſt vulgatiſſima & in ejus colitur hortis, priores vero duæ ſpecies in tractu Auſtriaco & Tirolenſi neque minus in Helvetia ſponte ſine cultura copioſe creſcunt.

§. III.

De radice ellebori nigri ejusque characteribus.

De elleboro nigro radix & ſpeciatim hujus fibræ in uſum expetuntur medicum. Radix hæc eſt tuberoſa & nodoſa, ex qua velut ex capite fibræ multæ tenues, denſæ, externe nigræ, intus albæ, ſaporis valde acris amari pungitivi & nauſeoſi, odoris, ſi recens eſt, vehementis ingrati. Maximopere vero eſt cavendum, ne loco radicis ellebori nigri radix aconiti adhibeatur, utpote quæ magnum cum illa habet convenientiam, ſed gravia & periculoſa damna corpori humano infert, id quod ſæpius factum fuiſſe teſtantur obſervationes. Colore vero nigro radix ellebori nigri a radice aconiti poteſt

poteſt diſcerni; illa enim hanc nigritie ſuperat & hæc illa minus eſt fuſca, quare, ut eo facilius fallacia evitetur, conſultius eſt, ellebori nigri radicem nigerrimam eligere. TOURNEFORTIUS, ut ſcribit Geoffroy, ad explorandum, utrum radices, quæ ellebori nigri nomine divendi ſolent, præſtent ad uſum medicum hoc proponit tentamen: infundantur in aquæ fontanæ quantitate ſufficienti, deinde inſtituatur deſtillatio per alembicum, ſi aqua, quæ deſtillatione prodit, ſaporis eſt expers, rejiciendæ ſunt illæ radices tanquam inutiles, adhibendæ vero, ſi aqua eſt acrior.

§. IV.

Radix ellebori nigri habet principium acerrimum.

Radix ellebori nigri acrem pungentem ſaporem moleſtamque ſenſationem in lingua excitat, cuti applicata ardorem & inflammationem efficit, ſternutationem movet, & deglutita faucium conſtrictionem vehementem neque minus ardoris & roſionis ſenſationem producit: quæ omnia ſatis ſuperque docent, radicem ellebori principio acerrimo valdeque cauſtico eſſe præditam. Porro, ſi conſideramus, veteres a ſola pedum cum decocto elleborato lotura purgaſſe, pulverem radicis ellebori fonticulo inſperſum vomitus alvique purgationem produxiſſe & denique diuturna & forti coctione vim hujus radicis activam valde imminui, facile mente comprehendere poſſumus, hujus radicis virtutem dependere ſimul a valde tenui ſubtili & volatili ſubſtantia acri, cujuscunque ſit indolis.

§. V.

Virtus hujus radicis eſt valde ſtimulans & reſolvens.

Cum radix ellebori nigri principio acerrimo & valde cauſtico ſit inſtructa §. præced., ſequitur, ut vehementer ſtimulantem & inſigniter reſolventem poſſideat atque exerceat virtutem §. CCCCVIII. Sect. VI. Part. I. Eandem ob cauſam contractiones partium ſolidarum ſpasmodicas, dolores, arroſiones, eroſiones, inflammationes & alia mala producere poteſt, uti jam patet ex dictis §. IV. & clarius apparebit ex infra dicendis §. VIII.

§. VI.

§. VI.

Analysis chemica & partes constitutivae radicis ellebori nigri.

Clarissimus BOULDUC cum hac radice instituit examina chemica, quæ in Actis Academiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis ann. 1701 sunt consignata. Vi horum dederunt unciæ duæ radicis drachmas sex extracti resinosi primi, unciam dimidiam gummosi secundi & inverso modo drachmas septem extracti aquosi primi & drachmas tres cum dimidia spirituosi secundi. Præterea secundum. b. Neumannum, qui his experimentis calculum suum adjicit, partes quoque oleosæ ad indolem olei non tam essentialis quam potius exprimendi accedentes neque minus partes salinæ subtiles huic insunt radici. Secundum Excellentissimum CARTHEUSERUM in Fundamentorum Materiæ Medicæ Parte I. Sect. X. Cap. VII. substantia cathartica, qua radiculæ seu fibræ instructæ sunt, partim resinosa partim gummosa deprehenditur & in uncia circiter drachmæ tres & scrupulus unus principii salino-gummosi & drachma una ac scrupuli duo principii resinosi latent, hæcque principia tam arcte invicem mixta sunt, ut alterum ab altero adhibitis etiam congruis menstruis vix separari queat, quod etiam causa existit, cur chemici, qui radicem hanc examini subjecerunt, circa determinandam utriusque principii quantitatem tantopere discrepent. Fatetur idem, se ipsum, cum eam prima vice examinaret, deceptum fuisse: aqueum enim menstruum, cum paulo fortior accederet digestio, totam propemodum substantiam activam extrahebat eademque proinde unicæ gummosæ indolis esse videbatur, verum extractione semel repetita & aliis insuper scrutiniis in subsidium vocatis observavit principium activum non mere gummosum sed secundum indicata resinoso-gummeum esse. Maxima virtus, pergit, cathartica in parte hæret resinosa, & gummosa prorsus a priori segregata & seorsim exhibita nullam ferme catharsin sed magis diuresin provocat, sola ex adverso resinosa valide quidem alvum movet, ast multa insimul ventris tormina producit, unde satis patescere opinatur, quod substantia utraque conjunctim exhibita optimam exerceat operationem. Clarissime

ſime igitur apparet, quod radix ellebori nigri conſtet ex partibus tam reſinoſis quam gummoſis, & cum ex extracto aquoſo primo ſpiritus vini partes quasdam extrahat, ſimul clarum eſt & manifeſtum, quod ei inſint quoque partes fixiores in ſpiritu vini & aqua ſimul ſolubiles ſeu ſaponaceæ fixiores.

§. VII.

Virtus radicis ellebori nigri ex partibus conſtitutivis deducitur.

Vim catharticam draſticam radicis ellebori nigri ſedere in parte potiſſimum ejus reſinoſa, ex dictis §. præc. apparet. Vi hujus partis reſinoſæ ſtimulat reſolvit calefacit §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & vi partis ſaponaceæ fixioris reſolvit itidem §. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. I, quibus adde, quod vi principii acerrimi cauſtici vehementer reſolventem atque inſigniter ſtimulantem exerceat virtutem §. VII. Ejusdem virtutis ope maximam exſerere poteſt virtutem purgantem §. XXV. XXVI. Cap. I. quam ipſi actu competere docet experientia. Præterea pars ejus tam gummoſa quam præcipue reſinoſa vi tenacitatis & viſciditatis ſuæ purgationem excitare poſſunt §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II.

§. VIII.

Damna radicis ellebori nigri.

Quum radix ellebori nigri vehementi virtute ſtimulante & cathartica ſit prædita §. V. VII, prona exinde fluit conſequentia, quod convulſivas & ſpasmodicas partium ſolidarum contractiones ut nauſeam, vomitum, ſingultus, convulſiones neque minus dolores immanes, hypercatharſes, faucium ſtrangulationes, ſuffocationes, inflammationes, ardores, arroſiones, eroſiones, animi deliquia idque genus alia mala excitare poſſit. Horum effectuum veritatem medici tam veteres quam recentiores luculentis iisque triſtiſſimis confirmant exemplis & illuſtris Geoffroy teſtatur, quod ipſius Dioſcoridis tempore horrenda nonnunquam ab elleboro excitata fuerint ſymptomata, nempe intolerabiles alvi fluxiones, ſuffocationes, convulſiones, animi deliquia, cordis palpitatio, linguæ arefactio, dentium conſtrictio, fre-

quentissimi ructus, singultus, viscerum & universi corporis inflammatio, &, nisi illico succurratur, tremor consequitur universum corpus occupans, quocum postremo moriuntur ægri. Porro TOURNEFORTIUS refert, omnes, quibus ellebori orientalis extractum exhibuit, nauseis, ventriculi gravedine & irritatione dolorem inferente, phlogosibus, faucium ventriculi & intestinorum ardore irritatione & constrictione fuisse vexatos & per plures dies cephalalgia, lancinationis sensu artuumque tremore ita affectos, ut ab illo remedio abstinere fuerit coactus, nostratis vero minorem esse vehementiam. Purgatio ex elleboro, inquit FERNELIUS, difficilis terrorisque plena est solique robusto & animoso adhibenda. MESUE quoque refert, homines sui temporis jam ferre non potuisse elleborum album, nigrum vero non nisi difficillime. Probe vero cavendum est, ne omnium horum malorum culpa solummodo in elleborum conjiciatur & imprudens ejus usus & abusus plane excludatur.

§. IX.

Ubi & quando prodesse possit radix ellebori nigri ejusque effectus salutares.

Adductis funestis effectibus, quos radix ellebori nigri producere valet §. præc., ordini & proposito meo congruum esse existimo, a priori & a posteriori, ut loquuntur, demonstrare ejus effectus salutares. Quum non virtutem solum catharticam vehementem sed maxime resolventem & valde stimulantem possideat §. IV. V. VII, in omnibus iis morbis & affectibus, qui ab humorum serosorum abundantia, insigni fluidorum & seri visciditate & tenacitate, partium solidarum atonia & debilitate, humorum serosorum congestione & stagnatione, viscerumque obstructionibus proficiscuntur, cujus generis sunt hydrops, cachexia, apoplexia serosa, cephalalgia serosa, adfectus soporosi, auditus difficilis, affectus & dolores rheumatici serosi, ut dolor cephalicus, dentium, aurium, hemicrania, item paralysis & id genus alia, conducere potest, inprimis, si prudenter adhibetur. Porro in summa humorum cum acrimonia conjuncta tenacitate & visciditate, quæ atra bilis, constitutio atrabilaria, cacochy-

mia

mia atrabilaria, & si talis est, ut actionum laesionem inferat sensibilem, intemperies atrabilaria audit & in morbis, qui hinc oriuntur, ut melancholia, mania, malo hypochondriaco, scabie & cum ea cognatis affectibus, maxime prodesse videtur, cum nimia ejusmodi cum acrimonia conjuncta visciditas, si resolvenda est, vim remediorum leniter resolventium plenarie eludat & vehementiora requirat resolventia.

§. X.

Antecedentia observationibus corroborantur.

Superest, ut demonstrem, hæc, quae asserui §. IX, experientiæ respondere, & hunc in finem liceat mihi hic adscribere testimonia, quæ in Dissertatione de salutati & noxio ellebori nigri ejusque præparatorum usu Præside illustri Buchnero hic Halæ habita §. IX. X. sunt exposita & ex diversis Auctoribus studiose collecta: purgat, sunt verba Dioscoridis ibidem allegata, per inferna, trahitque pituitam & bilem datum per se aut cum scammoneo aut sale subditum, menses trahit & partus necat, fistulis inditum ac tertia die exemtum easdem repurgat, similiter in auditu difficili immittitur in aurem ibique ad biduum triduumve sinitur. Scabiem quoque sanat cum thure aut cera & pice ac cedrino oleo perunctum. Vitiligini vero impetigini ac lepris ex aceto impositum perse medetur. Dentium dolorem coctum cum aceto collutione mitigat. Septicis etiamnum medicamentis admiscetur: quin & hydropicorum ventri cum farina hordeacea & vino utiliter imponitur. His porro Commentator ejusdem MATTHIOLUS in Commentar. Lib. IV. cap. 146. addit: inveterascentibus arquatis morbis veratrum nigrum utile est & quibus in superficie asperitudines emerserunt, velut lepris, impetiginibus & elephantia laborantibus. Quare non mirum est quod ORIBASIUS de morb. curat. Lib. III. cab. XXVIII. cancrum etiam exulceratum elleboro curatum adserat, & quod HIPPOCRATES de morbis mulierum in utero mensibusque promovendis clysteres & pessos uterinos ex elleboro magnopere laudet, & GALENUS denique elleborum nigrum in fistulam callosam inditum in duobus vel tribus diebus callum detra-

cturum esse promittat, quibus adde, quod non solum PLINIUS eundem ad strumas bene digerendas destinaverit, maximeque CORNEL. CELSUS Lib. III. Cap. XXIII. purgationem cum elleboro nigro comitiali morbo afflictis, & Lib. II. cap. XXII, atra bile vexatis aut cum tristitia insanientibus aut iis demum, quorum nervi aliqua parte resoluti sunt, magnopere commendet. Nec recentiores aliter sentiunt, ut IO. QUERCETANUS in Pharmac. Dogmaticor. Restitut. cap. XXIV. RENODÆUS de Materia Medica Lib. I. Sect. II. cap. XXVI. b. HOFFMANNUS in Clave Schrœderi Cap. de purgantibus & maxime omnium illustris & de medicina optime meritus JUNCKERUS, qui idem illud medicamentum in hæmorrhoidum promotione seorsim adhuc suadet in Therap. general. Tab. III. num. 28: elleborus niger, dicens, operatur in humores sanguineos crassiores, quos antiqui melancholicos & atrabilarios adpellabant, speciatim efficaciam suam edit in intestinum rectum, teste experientia: sæpius enim hæmorrhoides congruo illius usu provocavimus.

§. XI.

Antecedentia observationibus confirmantur.

Præter hactenus allegata alia meis assertis §. IX. dant robur, quæ illustris b. m. GEOFFROY de elleboro nigro profert. Prodest ex veratro, inquit, nigro purgatio insanientibus, maniacis, melancholicis, comitiali morbo afflictis, podagricis, apoplecticis, paralyticis, elephantiacis, quartana laborantibus, & omnibus, quos atra bilis vel melancholicus humor molestat. Nec sola vis cathartica in elleboro nigro laudatur sed etiam a pluribus medicis virtus alterandi humores eorumque lentorem resolvendi in eo agnoscitur & commendatur. Arbitrantur enim, hanc medicinam melancholicos succos non tam purgando quam alterando emendare. Externe veratrum nigrum lichenas, psoras, lepras abstergit. In fistulam callosam inditum callum duobus aut tribus diebus detrahit, auctore Galeno. Hactenus Geoffroy.

§. XII.

Conclusiones ex antecetentibus & cautelæ circa usum ellebori.

Ex iis, quæ hactenus adduxi §. IV-XII, luculenter apparere arbitror, quod radix ellebori nigri sit medicamentum, cujus usus maximam, si prodesse debet, postulat cautionem & quod si imprudenter adhibetur, permultas & maximas corpori humano inferre valet noxas. Eadem cum elleboro nigro est comparatum ratione, qua cum aliis purgantibus drasticis, &, quamvis in ea fuerim & adhuc sim sententia, quod in omnibus casibus, in quibus idem effectus æque per lenius ac per vehementius medicamentum obtineri potest, semper illud huic sit præferendum, nihilominus tamen sæpius occurrunt ejusmodi casus, qui non lenius sed fortius requirunt medicamentum & tunc hujus usus cum cautione est instituendus. Id probe jam perspexerunt veteres medici & hinc elleborum nigrum non promiscue nullo habitu circumstantiarum discrimine sed maxima cum cautione adhibuerunt. Præcipue ad duo circa ellebori usum maxime respexerunt, primum, num morbi essent pertinacissimi, qui aliorum leniorum remediorum vi superari non possent, deinde, num vires ægris adhuc constarent & ferendo elleboro essent pares. Neque illum adhibuerunt nisi primo antea ad ejus usum decenter præparato corpore, quo fine humectante diæta balneis fomentis aliisque sunt usi, deinde convenienti electo tempore & denique præstantissimo elleboro electo & debito modo correcto & præparato. Eam ob causam elleborum in Anticyris collectum ut optimum usurparunt, ægris, ut Anticyras peterent ibique elleboro uterentur, suaserunt & variis modis eum præpararunt & correxerunt: quæ vero correctiones & præparationes non omnes in monumentis nobis fuerunt traditæ atque ad nos pervenerunt. Actuarius quandam refert præparationem, qua scilicet pars radicis fibrosa, rejecto capitulo, in aqua paululum fuit macerata, deinde cortex detractus & separatus a tenui, quæ ipsi subjacet, medulla in umbra exsiccatus, ex passo & oxymelite ad drachmam dimidiam, & quatuor obulos, h. e. quatuor scrupulos raro autem & a paucis in majori quantitate

titate porrectus, nonnunquam cum odoratis ſeminibus permiſtus, ſi vero efficacior purgatio deſideraretur, cum ſcammonii pauxillo conjunctus. Hippocrates Libr. de victu in acutis §. XII. XIII. peplium aut ſeſamoides, quæ quid proprie fuerint, non certe conſtat, vel ſemina odorata roborantia & carminativa vel id genus alia junxit elleboro & ptiſanam lac vel ejus ſerum inſuper ingerendum dedit ad noxiam ellebori qualitatem corrigendam. Plinii tempore radices ellebori nigri raphanis diſſectis incluſas coxerunt, ut vis earum vehementior diſſipando temperaretur, & vel radices coctione temperatas vel raphanos rejectis radicibus comedendos vel decoctum vi ellebori purgante imbutum hauriendum præbuerunt ægrotantibus. Alii, ut Dioſcorides ſal ellebori radici admiſcuerunt vel eam cum lentibus & juſculis decoxerunt & hoc decoctum ellebori viribus imprægnatum propinarunt. Excluſerunt ab ellebori uſu, inquit Plinius, ſenes, pueros, mollis ac foeminei corporis animique, exiles, teneros, ſenſibili natura præditos, hæmorrhagiis obnoxios, foeminas præ viris. Porro, teſte Aetio Tetrabibl. Serm. III. cap. CXXI, hujus medicinæ uſum evitarunt in ſuffuſione imminente & ejusmodi capitis affectibus, qui a ſanguinis congeſtione oriuntur, in reſpiratione difficili & ſtrangulationem minitante, uteri ſtrangulationibus & animi deliquiis.

§. XIII.

Modus exhibendi radicem ellebori nigri.

Nunquam facile noſtra ætate radix ellebori nigri in ſubſtantia a providis & circumſpectis medicis adhibetur ob vehementem & draſticam ejus virtutem, frequentius vero in infuſis & decoctis præſcribuntur ejus fibræ neque tamen ſolæ ſed cum aliis conjunctæ, quippe quorum virtutem augendi ſcopo adduntur. Menſtruum infuſioni inſerviens eſt frequentiſſime vinum cum aqua vel ſolum vel aqua ſola vel lac, quod quidem propter vim demulcentem acrimoniam ellebori optime conducit ſed ſaporem ſimul nimis nauſeoſum & amarum acquirit.

Reci-

Recipe fibrar. ellebor. nigri unciam dimidiam
rhabarb. elect.
fol. ſenn. ſin. ſtip. ana drachmas duas
rad. pimpin. albæ
Zedoariæ ana drachmam unam & dimidiam
herb. epithym.
ſummit. centaur. min. ana pugillos quatuor
cardamomi
cinnamomi ana drachmam dimidiam
paſſular. minor. unciam unam

Conciſa & contuſa fiant ſpecies pro infuſo vinoſo purgante, quod determinato §. LXXII. Cap. II. Sect. I. Lib. I. Part. II. modo parandum eſt & uſurpandum.

Ejusmodi infuſa vel ad horum exemplar concinnata in cachexia, chloroſi, hydrope, ſcabie, lue venerea, affectibus ſcabioſis & venereis, fluore albo, gonorrhoea, febribus intermittentibus, præſertim quartana & quotidiana, &c. generatim in omnibus iis morbis, ubi humorum, ſeroſorum præſertim, magna peccat abundantia vel viſciditas ſeorſim vel conjunctim, & partes ſolidæ debilitate laborant & ſtimulo opus habent ad robur eorum reſtituendum, a. b. HOFFMANNO maxime fuerunt commendata atque opem ferunt egregiam. Pro una doſi præſcribuntur fibræ radicis ellebori nigri a drachma dimidia usque ad unam, ſed raro, ut jam monui, ſolæ. Uſum decocti ellebori, in primis ſi id vehementi & diuturna coctione paratum fuerit, ſuadere nolo. Quamvis enim fortiori & longius durante ignis tortura principium ellebori ſubtile & volatile ſumma efficacia præditum in auras abigatur adeoque qualitas ejus inimica corrigatur, nihilominus tamen, quoniam primo in coquendo legitimum tenere modum difficile eſt, deinde determinari nequit, quantum virtutis remaneat in decocto, & denique coctione ellebori virtus deſtrui poteſt adeoque effectus decocti ſemper incertus eſt atque anceps, conſultius eſt, ab uſu

usu ejus abstinere. Lenis decoctio admitti potest eam ob causam, quoniam virtutem ellebori non plenarie dissipat & destruit, sed potius mitigat & ad justos redigit limites.

§. XIV.

Extractum ellebori nigri ejusque præparandi & exhibendi modus.

Prostat in officinis extractum ellebori nigri. Varii sunt illud præparandi modi ut cum aqua, vino, aceto, spiritu vel aquis destillatis, optime vero conficitur cum simplici aqua, si cum hac radices fibrosæ minutim concisæ fortiter decoquuntur decoctum expressum & colatum igne ad debitam extracti consistentiam evaporatur atque inspissatur. Hæc coctio & evaporatio, cum drasticam ellebori virtutem imminuat §. IV, diu continuari & fortiori igne administrari potest, si extractum desideratur mitius ejusque vehementia est mitiganda. Scribunt Autores, quod hoc modo præparatum extractum, quamvis recens sit optimum, vetustate novicam & malam inducere soleat indolem, &, si ultra biennium adservatum fuerit, sæpe pessimam acquirat qualitatem: id quod si verum est, nobis consilio esse potest, ut vel ad usum recens præparatum adhibeamus vel vetustum nova coctione corrigamus. Dosis a diversis allegatur diversa & Dominus Geoffroy eam a granis quindecim usque ad drachmam dimidiam extendit, sed præstat semper in minori subsistere dosi quam majori nocere, ne dicam, quod largior ejus dosis gravissima & periculosissima excitare soleat symptomata immo mortem inferre valeat, de quo conferri meretur supra allegata dissertatio, in qua multa tristissima exempla dictorum veritatem demonstrantia inveniuntur allegata. Exhibetur in forma boli vel omnium optime pilulari, præsertim cum bolorum usus apud nos fere exoluerit, pilularum forma maxime apta sit atque idonea ad nauseosum medicamenti saporem & odorem occultandum, pilulæ successive solvantur & per intestinorum tractum devolvantur, quod operationem reddit securiorem & cum paucioribus minoribusque stipatum est molestiis. Neque convenit, id adhibere solum sed optime

optime datur cum massa pilularum balsamicarum ad mentem Hoffmanni Stahlii vel Beccheri paratarum, quarum compositionem §. XXII. Cap. V. de aloe allegavi. Tali modo adhibitum extractum ellebori virtutem pilularum resolventem stimulantem & purgantem maximopere intendit & ejusmodi pilulæ cum prædicto extracto conjunctæ longe præstantiorem exserunt efficaciam in omnibus iis morbis, ubi stimulandum, partes solidæ ad motum excitandæ, humorum motus a partibus superioribus ad inferiora revellendus, purgatio instituenda, humores serosi eliminandi, spissa & tenacia resolvenda, quorsum pertinent cephalalgia serosa & pituitosa, clavus, hemicrania, apoplexia pituitosa & paralyses, asthma humidum, catarrhus suffocativus, cachexia, hydrops & id genus alii affectus, inprimis vero in fluxu menstruo & hæmorrhoidali promovendo maxime salutarem & specificam quasi præstant efficaciam.

§. XV.

De extracto ellebori pertractationis continuatio.

Ad melancholicos & maniacos purgandos solito vehementiora purgantia atque ad eorum curationem maxima virtute resolvente prædita requiruntur resolventia (per princip. therapeut.) motum humorum a capite versus inferiora revellentia, & atram bilem evacuantia. Iam vero pilulæ balsamicæ cum extracti ellebori nigri quantitate debita commixtæ hos effectus producunt §. XIV, quam ob rem summo cum fructu in melancholicis & maniacis affectibus possunt usurpari. Admisceri autem potest hoc extractum massæ pilularum ad grana quatuor vel sex pro dosi. Neque tutum & securum est, illud solutum in forma liquida exhibere, quoniam tunc longe vehementiorem exercet virtutem quam sub forma pilulari; id quod plane non est mirandum, cum, si solutum est, iam in innumeras minimas moleculas sit divisum adeoque longe citius longeque plura in puncta actionem suam exserere debeat, quam si non solutum in forma pilulari exhibetur, utpote in qua ejus solutio successive tantum peragitur longiorique tempore absolvitur neque in tot puncta neque tot particulis simul agere potest.

§. XVI.

Quæ præparentur ex radice ellebori nigri ejusque extracto.

Ingreditur radix ellebori nigri ejusque extractum tincturam martis elleboratam Wedelii, quæ magnam famam atque existimationem consecuta est & duplici modo solet præparari vel ita:

Recipe tinctur. martis Ludovici uncias quatuor
extracti ellebori nigri drachmas duas
mixta digerantur & filtrentur,
vel hoc modo:

Recipe limatur. martis
tartari crudi ana partes duas
rad. ellebori nigri flore viridi partem unam
cum adfusa aqua digerantur, colentur, liquor colatus leniter inspissetur & cum modica spiritus vini quantitate ad abarcendam corruptionem commisceatur.

Hæc tinctura vi suorum ingredientium egregie roborat resolvit & purgat, adeoque mala, quæ ab humorem spissitudine & tenacitate atque solidorum atonia oriuntur, cujus generis sunt obstructiones viscerum, malum hypochondriacum, melancholia, febres intermittentes, præsertim quotidiana, mensium & hæmorrhoidum suppressio, cachexia, chlorosis &c. egregie conducit. Ad centum & plures guttas exhibita alvum solvit & si non purgandi solum sed potius alterandi etiam scopo destinatur, pro dosi guttæ triginta quadraginta vel quinquaginta bis vel ter de die assumtæ sufficiunt. Præparari quoque solet ope spiritus vini ex radice ellebori nigri essentia quæ resinosam & saponaceam fixiorem partem continet adeoque vehementer resolvit stimulat & purgat. Celeberrimus Iunckerus in Conspectu Med. Pract. eam in artuum tremore, hæmorrhoidum fluxu promovendo, cephalæa, vertigine, catarrhis, maxime laudat ac b. Neumannus refert in Chemia a Zimmermanno edita, eandem ab illustri Regio Consiliario intimo atque Archiatro D. D. Horchio frequenter & exoptato cum successu usurpari.

§. XVII.

§. XVII.

Præparata quoque ſunt olim alia ex elleboro nigro, ut ſyrupus & oxymel elleboratum nec non aqua deſtillata ellebori, quorum vero omnium uſus hodie exoluit. Syrupus oxymel & aqua ellebo-rata.

§. XVIII.

Uſus ellebori nigri externus ad unguenta contra ſcabiem, injectiones & peſſos uterinos, pulveres ſternutatorios, clyſteres ſtimulantes & revellentes ſummam poſtulat cautionem. Unguentorum contra ſcabiem applicatio maxima cum prudentia & circumſpectione eſt ſuadenda & adminiſtranda, tantoque majori, ſi elleborus illa ingreditur, quanto majora damna ab ejus imprudenti uſu ſunt metuenda. Ad clyſteres ſtimulantes & revellentes commode & optime extractum hodie ſtimuli loco additur. Ab injectionum & peſſorum uterinorum ex elleboro confectorum uſu abſtinendum eſſe judico, quoniam gravia & periculoſa ſymptomata facile accerſere poteſt. Elleborus albus majorem vim poſſidet ſternutatoriam, quam niger & utriusque uſus ad remedia ſternutationi excitandæ deſtinata modicus eſſe & ſumma cum cautione inſtitui debet, ſi noxæ ſunt avertendæ. De ellebori nigri uſu externo.

CAPUT XXIV.

DE

CYCLAMINE.

§. I.

CYCLAMEN, CYCLAMINUS, ARTHANITA, PANIS PORCINUS, PANIS FAUNI, TUBER TERRÆ, RAPUM TERRÆ, UMBILICUS TERRÆ, RAPUM PORCINUM, TERRÆ MALUM, CYCLAMEN ORBICULATO FOLIO INFERNE PURPURASCENTE *C. B. P.* 308. Inſt. R. H. 154, CYCLAMINUS FOLIO ROTUNDIORI VULGATIOR I. B. 3. 551. CYCLAMINUS ORBICULARIS ROTUNDIFOLIUS DODON. Pempt. 337. ſuppeditat officinis pharmaceuticis radi- De radice cyclaminis.

radicem tuberosam, crassam, orbiculatam, aliquantulum depressam, carnosam, foris nigricantem, intus albicantem, nigricantibusque fibris præditam, saporis acris pungitivi exurentis ingrati, odoris nullius. Si recens est, valde acris est, ubi vero exsiccata, nulla percipitur acredo. In sylvis Germaniæ, montibus Rhæticis Pannonia Italia & Austria copiose crescit, apud nos colitur in hortis & floret Junio Augusto & Septembri. In usu est radix colligenda autumno.

§. II.

Virtutes & usus radicis cyclaminis.

Radix cyclaminis a plurimis inter purgantia vehementiora refertur & parum tutus & securus usus ejus est internus: faucium enim ventriculi & intestinorum ardorem atque inflammationem excitat. Rustici utuntur in hydrope, ictero, asthmate & ad foetum pellendum hac radice in substantia ad drachmam unam, vel ad unciam dimidiam decocta cum cum aqua, quam bibunt, vel ejus succo recenter expresso ad drachmam dimidiam. Potentem præterea hæc radix virtutem resolventem atque emollientem possidet & propterea vel contusa sub cataplasmatis forma vel succus ejus cum gummi ammoniaco aliisque magna virtute resolvente præditis ingredientibus in emplastri formam redactus ad tumores infarctus & obstructiones partium tum externarum tum internarum ut lienis, hepatis, resolutioni resistentes, strumas, scrophulas, scirrhos emolliendos & resolvendos maximopere commendatur & ad plurima emplastra & unguenta emollientia & resolventia recipitur. Succus hujus radicis abdomini illitus alvum movet, aquas hydropicorum evacuat, menses & foetum propellit, vermes necat, atque ex eo celeberrimum illud conficitur unguentum de arthanita dictum, quod externe abdomini adplicatum ad pertinaces viscerum & glandularum tumores emolliendos & resolvendos, aquas hydropicorum evacuandas, & vermes expellendos magnis extollitur laudibus, pedibus illitum alvum subducere, ventriculi regioni impositum vomitum, abdomini cathar-

catharsin, & renibus applicatum urinæ fluxum movere scribitur. Quidam naturis validioribus & robustioribus in hydrope exhibent extractum hujus radicis cum spiritu vini vel aceto factum a scrupulo uno usque ad drachmam dimidiam solutum in aqua cinnamomi vel alia & cum oxymelle vel sale tartari ad noxiam ejus vim corrigendam commixtum his modis:

Recipe extr. cyclam. scrupulum unum
salis tartari grana septem vel scrupulum dimidium
diacryd. sulphur. grana quinque
oxymell. q. s.
M. f. bolus in hydrope, ubi alvus purganda
vel
Recipe extract. cyclaminis drachmam dimidiam
oxymellis uncias tres
aquæ cinnamomi unciam dimidiam
Fiat haustus in hydrope,

sed præstat, cum securiora & tutiora nobis suppetant remedia, ab insecurorum usu abstinere quam hoc nocere.

CAPUT XXV.
DE
ESULA.

§. I.

Quænam species esulæ in officinis asserventur.

Sub esulæ nomine pharmacopæi diversis in regionibus exhibere solent diversas tithymali species frequentius apud eos occurrentes. Nonnulli radices tithymali Cyparissiæ, alii radices tithymali foliis pini vel radices tithymali palustris fruticosi, multi tithymali helioscopii radices in officinis asservant neque in eo vituperandos esse Tournefortius existimat, siquidem iisdem gaudent virtutibus. In plerisque vero pharmacopoliis duæ tantum stirpes sub esulæ nomine occurrunt nimirum ESULA proprie sic dicta seu MINOR, altera

ESULA MAJOR & de his fere sola tantum radix asservatur.

§. II.

De esula majore.

ESULA MAJOR, TITHYMALUS FOLIIS PINI, TITHYMALUS PINEA LOBEL. ICON. 357. TITHYMALUS PINEUS GERARD. TITHYMALUS PALUSTRIS FRUTICOSUS C. B. P. TITHYMALUS MAGNUS MULTICAULIS I. B. TITHYMALO CYPARISSIÆ SIMILIS, PITHYUSA MULTIS gaudet radice oblonga, pollicem crassa, intus pallida, foris fusca, parum fibrosa, lacte acri exedente & nauseoso turgida, si recens. Caules cubitales sunt, ramosi, foliis linariæ vulgaris similis, flores lunati, fructus trigonus & tricapsularis. Tota planta lactescit. J. Rajus suspicatur hanc plantam ab auctoribus descriptam cum esula minore unam eandemque esse plantam, eas tamen Tournefortius distinguit, quem hic fui secutus.

§. III.

De esula minore.

ESULA MINOR, TITHYMALUS cyparissia C. B. P. 291. TITHYMALUS CYPRESSINUS SIVE HUMIPINUS LOBEL. ICON. 356. ESULA OFFICINARUM CÆSALPINI 374. radice est oblonga, minimo digito crassiori, lignosa, fibrosa, nonnunquam serpente, saporis acris pungitivi & nauseosi, foris fusca, intus ex flavo albescens, lacte acri turgida. Tota planta lacte turget. Utræque hæ esulæ species hinc inde in agris, pratis, locis sterilibus, incultis, aridis, montibus, silvis &c. proveniunt sat copiose.

§. IV.

Virtus & usus esularum.

Omnia tithymalorum genera valida cathartica virtute sunt instructa, inprimis vero lacteus eorum succus, qui in quantitate vel exigua nunquam facile sine noxa sumi nequit. Esularum paulo ante descriptarum succus eadem imbuta est qualitate valdeque acris est & caustica, hinc ad verrucas absumendas externe usurpari solet, interne vero ob noxiam indolem adhiberi nequit, utpote qua partes adurit

adurit inflammat ingentes dolores & spasmos excitat. Utriusque esulæ radices per superiora & inferiora evacuant, præcipue tamen per alvum, sed tanto cum periculo tantaque cum molestia, ut consultius sit, ab earum usu abstinere, quam eas exhibendo homines in vitæ periculum conjicere mortique tradere. In cachexia, hydrope, scabie, febribus intermittentibus, ad clysteres acres vel ab empiricis vel a vulgo adhiberi solent sed nunquam sine magno periculo. Virtutem earum, si non omnem, saltim maximam sedere in earum cortice, fuit observatum, siquidem, si hujus pauxillum tantum deglutitur, non urentem solum ardorem in faucibus & oesophago sed in ipso etiam ventriculo accendit, quam ob causam noxiam harum radicum qualitatem macerando eas in variis liquoribus ut aceto acerrimo, succo cydoniorum, limonum, berberum, maceratas exsiccando corrigere tentarunt, sed optima me judice correctio est usus earum plenaria omissio. Nonnulli utuntur extracto harum radicum cum spiritu vini vel alio menstruo acido præparato exhibendo illud ad grana quindecim vel scrupulum integrum, vel earum infuso, sed, quoniam minus tuta & secura sunt, a medicis providis & circumspectis non usurpantur.

CAPUT XXVI.
DE
SEMINIBUS RICINI.

§. I.

De variis ricini speciebus.

Sub RICINI nomine permultæ seminum seu nucleorum purgantium species in officinis occurrunt, quæ ex America atque Indiis adferuntur. Tres vel quatuor potissimum in pharmocopoliis reperiuntur, nimirum I) RICINI VULGARIS NUCLEUS, RICINUS MEDIUS, NUCULA CATHARTICA PRIMA, CATAPUTIA MAJOR, CERVA MAJOR & GRANUM REGIUM II) FABA PURGATRIX INDIÆ OCCIDUÆ NUCULA CATHARTICA ALTERA, RICINI AMERICANI MAJO-

MAJORIS vel potius RICINOIDIS AMERICANÆ NUCLEUS CUREAS dictos. III) AVELLANA PURGATRIX NOVI ORBIS, NUCULA CATHARTICA TERTIA, AVELLANA PURGATRIX C. B. P. 418. IV) GRANA TIGLIA, NUCULA CATHARTICA QUARTA, RICINI INDICI SEMINA, PINEI NUCLEI MOLUCCANI SIVE PURGATORII.

§. II.

De prima ricini specie seu ricini vulgaris nucleo.

RICINI VULGARIS NUCLEUS §. I. num. I. est semen oblongum, ovalis figuræ, una parte gibbum, altera depressum, faba minus, capitellum seu umbilicum in vertice gerens, sub putamine tenui, fragili, lituris nigricantibus & albidis ornato glabro nucleum bipartitum album pinguem sapore subdulci acri nauseoso continens. Tria semina in uno fructu trigono tricapsulari & molliter echinato continentur. Planta, quæ hos gerit fructus, dicitur Ricinus vulgaris C. B. P. 432. Ricinus sive Palma Christi vel Kiki Gerard: Nambu Guacu sive Ricinus Americanus Pison. 180: Avanacoe sive Citavanacu Hort. Malab. 2. 57. Caule, uti scribit Geoffroy, assurgit firmo, geniculato, cavo, trium quatuor & plurium cubitorum, superius ramoso, foliis ficulneis similibus, sed majoribus, in ambitu digitatim incisis, serratisque segmentis, glabris, teneris & ad tactum mollibus, obscure virentibus, nervosis, longis pediculis innixis. Flores longa serie thyrsoide surculo peculiari in ramorum extremitatibus racematim insident staminei, plurimis scilicet staminibus constantes brevibus, albidis, ex calyce surgentibus quinquifido ex viridi albente, verum steriles sunt. Embryones enim fructuum inter eos nascuntur subrotundi, virides, cinabriis umbilicis insigniti & deinde abeunt in fructus uncialibus pediculis innixos, trigonos, molliter echinatos, nigricantes, magnitudine avellanæ, ex tribus capsulis compositos axi affixis; in quibus nuculæ reconduntur ovatæ, nonnihil depressæ, crassiusculum quoddam capitulum seu umbilicum albicantem in vertice gerentes, & parte interiore, qua stylo accumbunt, pellicula albicante tenuissime obductæ, con-

stantes

ſtantes ex putamine tenui, ex cinereo & nigro vel ſpadiceo eleganter maculato & medulla candida, ſolida, ſubſtantia amygdalæ haud abſimili, oleaginoſa, alba cuticula circumveſtita, ſapore ſubdulci acri & nauſeoſo. In Aegypto & variis orientalibus & occidentalibus regionibus frequens naſcitur.

§. III.

Seminum ricini virtus & uſus.

Ricini ſemina oleo dulci temperato copioſo & ſubſtantia acerrima & maxime cauſtica, ut fauces exurat inflammet & conſtringat, gaudent. Præſcribuntur in ſubſtantia a granis decem usque ad viginti, in emulſione a drachma dimidia usque ad unam, ſed ſuadeo, ut omnes ab eorum uſu plane abſtineant, qui alios vitæ periculo ſubjicere nolunt. Vehementiſſima enim & periculi pleniſſima ſunt cathartica, nam in admodum exigua quantitate aſſumta inſignem ardorem, inflammationem & ſpasmodicam conſtrictionem excitant, quin OVIEDUS hiſtoriæ Indicæ ſcriptor refert, quosdam Ricino Indico ſumto interiiſſe & PETRUS CASTELLUS epiſtol. medic. 252 confirmat, ejus uſu aliquos in extremum vitæ periculum fuiſſe adductos, narratque, juvenem novendecim annos natum, robuſtum, gravitate & dolore capitis affectum, qui ricini Indici granum dimidium ſumſit manducavit & deglutivit, ventriculi inflammationem ſibi accerſiſſe & nono die diem obiiſſe ſupremum. Priſci quidem medici noxiam ejus qualitatem toſtione & aſſatione corrigere tentarunt & Wilhelmus Piſo tincturam ex ricini granis cum ſpiritu vini extractam proponit tanquam minus periculoſum medicamentum, ſed omnes correctiones, ſi non irritæ, ſaltem minus tutæ ſunt & ſecuræ, quam ob rem, cum nobis meliora & ad uſum tutiora ſuppetant remedia, prudentis eſt, horum ſeminum uſum rejicere.

§. IV.

Olei ricini expreſſi virtus & uſus.

Oleum ricini, de quo hic ſermo eſt, expreſſum ad ſuſtinendam lampadum flammam adhibetur & a cochleari dimidio

dio ad integrum interne ſumtum purgare, externe vero applicatum paralyſi mederi dicitur. Optime digerit, inquit Galenus, cum ſubtiliorum ſit partium quam oleum commune. Teſte Piſone in uſu eſt quotidiano contra affectus frigidos, tum internos, tum externos & laudatur externe adhibitum ad obſtructiones & tumores reſolvendos, tinnitum & ſuſurrum aurium curandum, ventris tormina & flatulentias diſcutiendas, vermes expellendos, varias cutis maculas delendas, tineam & ſcabiem ſanandam pediculoſque necandos. Dioſcorides refert, hoc oleum aquas & lumbricos expellere; quod a Piſone quoque confirmatur. Tres, inquit, vel quatuor guttulæ ex conveniente liquore per os vel anum exhibitæ ſanant frigidos articulorum affectus & ſimul alvum laxant. STUBBES vero Medicus Anglus in Actis Philoſophicis Anglicis num. 36. asſerit, expreſſum ricini oleum nullam omnino vim catharticam poſſidere, ſi vel maxime integri cochlearis menſura una vice deglutiatur vel trium per anum injiciatur. A providis & circumſpectis medicis plane non uſurpatur.

§. V.

Foliorum ricini virtus & uſus

Folia ricini virtute vulneraria gaudere dicuntur. Matthiolus ſerum lactis, in quo folia ricini macerata fuerant, hydropicis felici cum ſucceſſu ad uncias ſex exhibuiſſe teſtatur & Piſo eadem folia aqua vel aceto macerata herpeti aliiſque hujus generis vitiis cutis mederi poſt Dioſcoridem aſſerit.

§. VI.

De ricino Americano.

Nucula cathartica altera, Ricini Americani majoris vel potius Ricinoidis Americanæ nucleus Cureas dictus, faba purgatrix Indiæ occiduæ eſt ſemen oblongum, ovalis figuræ, fabæ minoris magnitudine, una parte convexum altera depreſſum, includens ſub pellicula corticoſa tenui duriuſcula nigra nucleum candidum oleaginoſum bipartitum ſaporis ſubdulcis acris & nauſeoſi. Planta dicitur Ricinoides Americana goſſypii folio Tournef. Inſtit. Rei Herbar. 656: Ricinus Americanus ſemine nigro C. B. P. 432: Munduy

Munduy Guacu Brasiliensibus Marcgrav. 96. Pison. 179. In arboream magnitudinem & molem, juxta descriptionem Domini Geoffroy in Tractatu de Materia Medica, mediocrem tamen solita est excrescere hæc planta in Americanis regionibus, patula, ligno molli, medulloso & fragili lacteoque succo acri turgido. Rami ejus multi, folia in ramis copiosa inordinatim nascuntur gossypii foliis non absimilia glabra nitida & saturate virentia. Circa ramorum summitates pedamenta quædam elevantur inæqualia, semipedem quandoque alta, quæ copiosissimos flores velut in umbellam digestos gestant sed parvos, e viridi albescentes, rosaceos, quinque petalis constantes in orbem positis, deforis revolutis, calyci multifolio insidentes, staminibusque plenos brevibus & albidis, verum steriles sunt. Embryones enim inter eos nascuntur calyce obvoluti abeuntque deinde in fructus, nucis juglandis adhuc virentis magnitudine & forma, unciam superantes, turbinatos & utrinque acuminatos tres aut quatuor simul appendentes, dum teneri sunt, saturate virentes, deinde nigros, echinis carentes, in tres capsulas fissiles, in quibus singulis semen octo lineas longum, quatuor latum, ovale, dorso convexum, altera parte depressum & nonnihil angulosum, nigro putamine sed tenui circumdatum, intus alba tenera & subdulci medulla repletum.

§. VII.

Hujus ricini semina insigni pollent virtute purgante per superiora & inferiora eaque ricini vulgaris semen superant, siquidem tria vel quatuor ejus semina sumta ventriculum atque intestina ita adoriuntur, ut vitæ periculum accersant. Ceterum omnia, quæ de viribus & usu seminum ricini vulgaris adducta sunt §. III. de hisce quoque valent, & oleum eorum itidem adversus morbos a causa frigida, tumores & flatus discutiendos, nec non hydropis varias species laudatur, si, ventre illo inuncto, aliquot guttæ in vino vel alio liquore convemiente sorbentur vel in clystere applicatur. Artuum porro contracturæ & viscerum obstructionibus mederi, al-

De seminum ricini Americani majoris virtutibus & usu.

vum purgare, vermes expellere, in aurium doloribus & ſurditate conducere, ulcera capitis pſoras & omnia vitia cutis curare perhibetur, ſi externe adhibetur ad partes eo inungendas vel alio modo, ſed nemini uſum ejus ſuadere poſſum, cum draſticum minus tutum & periculi plenum ſit medicamentum.

§. VIII.

Nucula cathartica tertia quid ſit.

NUCULA CATHARTICA TERTIA, AVELLANA PURGATRIX C. B. P. 418, AVELLANA PURGATRIX NOVI ORBIS J. B. J. 322. eſt ſemen magnitudine avellanæ, ſubrotundum & quaſi triangulare, ſub putamine tenui pallido & fuſco includens ſubſtantiam candidam medulloſam firmam ſubdulcem nec acrem avellanæ ſapore haud abſimilem. Planta dicitur Ricinoides arbor Americana folio multifido Tourn. J. R. H. 656: Ricinus Americanus tenuiter diviſo folio Breyn. Cent. I. 116. Hujus plantæ ſemina non minus purgant quam reliquarum ſpecierum & cum iis ratione virtutum conveniunt.

§. IX.

Granorum tilli & ex iis praeparatorum virtutes & uſus.

NUCULÆ CATHARTICÆ QUARTI GENERIS, RICINI INDICI SEMINA, PINEI NUCLEI MOLUCCANI ſive PURGATORII, GRANA TIGLIA, GRANA TILLI ſunt ſemina oblonga, ovalia, una parte gibba, altera nonnihil plana, quatuor levioribus angulis notata & includentia ſub pellicula corticoſa cinerea nucleum albicantem pinguem oleoſum ſapore acri exurente & nauſeoſo. Tanta gaudent acrimonia, ut fauces os & reliquas partes internas adurant atque inflamment, & inſigni cum vehementia moleſtia ac periculo per ſuperiora & inferiora evacuant, ut ipſam colocynthidem ſuperent & vitam ſanitatemque ſummo exponant periculo. Cortex blandius purgat quam ſubſtantia interior & vis draſtica ſedet concentrata in foliolis iſtis ſeminalibus, quæ in media granorum ſubſtantia latent, ut & in oleo, quod expreſſione elicitur. Nonnulli ea in forma pilularum præſcribere & corrigere tentant coctione vel maceratione

in

in aceto vel urina puerorum vel conjunctione cum Zingibere, opio, ſaccharo ſaturni, ſucco glycyrrhizæ aliisve dulcibus viſcoſis vel aromaticis. Datur integra ſubſtantia nucleorum, rejecto cortice exteriore, licet virtute purgante non ſit deſtitutus, a granis tribus ad quinque & unumquodque granum ſedem moliri dicitur unam, ſi aqua vel juſculum ſuperbibatur, ita tamen, ut grana tria plerumque quinque efficiant ſeceſſus & alvus ſtatim ſiſtatur, ſi ſuperbibatur largior aquæ frigidæ potus vel pedes vel manus aqua laventur frigida vel hæc naribus admoveatur. Exhibentur duo folia ſeminalia fructus medio incluſa vulgo germen vel cyma dicta ad granum unum vel duo, oleum granorum tilli expreſſum ad granum unum robuſtiſſimis cum oleo ex ricino vulgari expreſſo, & extractum eorum cum ſpiritu vini præparatum a granis tribus ad quinque. Petr. Borellus Cent. III. obſerv. XXIX. p. 221. oleum granorum tilli expreſſum, ſi ad guttas duas potui infundatur vel juſculo, facilem producere purgationem aſſerit ejusque uſus externus eſt frequentior ad alvum obſtructam reſerandam, ſi umbilicus inungitur guttis ejus duodecim ſolis vel cum aliis mixtis, ad ani carunculas exedendas, item ad alvum movendam, ſi odor ejus naribus excipitur. Conficitur ab Indis ex eo pomum regium catharticum, dum in ſufficienti ejus quantitate pomum citreum vel aurantium per menſem integrum maceratur, poſtea exemtum pulvere ſantali citrini adſpergitur, &, ſi manibus affricatur vel naribus admovetur ejusque odor fortiter attrahitur, paulo poſt alvum movere dicitur. Hæc omnia num veritati ſint conſentanea & experientiæ reſpondeant, aliis me ſagacioribus judicandum relinquo, ſed fac, hæc ita ſe habere, nihilominus tamen nil niſi draſticam corpori humano noxiam & inimicam granorum tilli & ex iis præparatorum indolem manifeſtant, adeo, ut medicus prudenter agat, ſi ab eorum uſu plenarie abſtinet, & eam ob cauſam, cum tutiora proſtent, adhiberi non ſolent.

§. X.

De planta, quæ grana tilli gerit, ejusque ligno.

Planta, quæ grana tilli profert, dicitur Ricinus arbor fructu glabro grana tilli officinis dicto Parad. Batav. Prodrom. Ricinus Indicus arborescens grana Tiglia dictus offic. Lignum Moluccense foliis malvæ, fructu avellanæ minore, cortice molliori & nigricante: Pavana incolis C. B. P. Pinus Indica nucleo purgante ejusdem: Cadel-avenacu Hort. Malab. 2. 61. saltim Paulus Hermannus & Rajus hæc nomina tanquam ejusdem plantæ synonyma proponunt. In Malabar & aliis Indiæ orientalis locis colitur tantique æstimatur ab incolis, ut peregrinos ne ad ejus conspectum quidem admittant. Lignum hujus arboris est spongiosum, leve, rarum, pallidum, tenui cortice cinereo obductum, saporis acris mordacis & caustici, saporis nauseosi. Recens & adhuc vegetum magna cum vehementia per superiora & inferiora evacuat & sæpius excitat inflammationem. Siccum minorem exserit virtutem evacuantem, in minori dosi sudorem elicit & in hydrope, leucophlegmatia & multis morbis chronicis habetur & usurpatur ut specificum. Laudatur quoque adversus quævis venena tum externe tum interne & eam ob causam adspergi solet animalium venenatorum morsibus. Pro scopo purgandi datur recens in substantia ad scrupulum unum vel drachmam dimidiam, vetustum vero ad drachmam integram, in infuso & decocto ad unciam dimidiam. Jungitur mellitis saccharatis vel passulis, Zingiberi vel aliis purgantibus, quibus ejus virtutem vel corrigere vel augere intendunt, & decoctis vel infusis sudoriferis loco stimuli additur. In passione hysterica sumunt Indi radicis curcumæ drachmam unam ligni hujus drachmam dimidiam redigunt in pulverem pro tribus dosibus cum infuso Thee vel lavendulæ exhibendum sed de hominum & ægrorum salute solliciti & prudentes medici illud adhibere non solent.

CAPUT XXVII.

DE LAUREOLA ET COCCOGNIDIO.

§. I.

Duplex in officinis asservari solet laureola, una, laureola mas, altera laureola fœmina. Hæc posterior dicitur etiam Mezereon Mezereum Offic: Chamelæa, Thymelæa lauri folio deciduo sive laureola fœmina Tournefort Inst. Rei. Herb. class. 20. S. I. G. II: thymelæa folio deciduo, flore purpureo, officinis laureola fœmina C. B. Pin. 462. laureola folio deciduo sive Mezereon Germanicum I. B. 1. 566: chamelæa Germanica. Dodon. Pempt. 364: chamædaphne sive pusilla laurus Advers. Lob. Icon 397: piper montanum Gesneri &c. Laureola mas vocatur quoque laureola semper virens & daphnoides off: thymelæa lauri folio semper virens: laureola semper virens flore viridi C. B. P. 462: laureola semper virens flore luteolo I. B. 1. 564. Utraque laureola in montibus & collibus sylvosis sylvisque opacis fruticat, primo vere floret, antequam folia protrudit, & baccæ autumno maturescunt, speciatim laureola mas ex radice lignosa, lenta, crassa, longa & multiplici multis stipitibus lentis subcinereo cortice vestitis fruticat, ad cubitos duos assurgens, foliis lauri sed minoribus ad majoris myrti folia accedentibus, semper virentibus, nigricantibus, crassis, glabris, nitidis, utrinque acutis plurimis circa ramulorum fastigia. E foliorum sinubus egrediuntur pediculi unciales, crassiusculi, foliolis aliquot concavis velut totidem squamis vestiti & in fastigio flores sustinent monopetalos, e luteo virescentes posterius fistulosos, anterius in quatuor lacinias acuminatas divisos, calyce carentes, cum pistillo abeunte in baccam olivæ forma sed longe minorem, primum viri-

Laureola officinalis quid & quotuplex sit.

viridem, per maturitatem nigram, in qua latet nucleus unicus durus, cannabis ſemine paulo longior, medulla interiore candida. Laureola fœmina multis etiam ſtipitibus fruticat ad trium cubitorum altitudinem aſſurgentibus lentis, teretibus, fractu contumacibus, cortice duplici, exteriori cinereo tenui & interiori extus virente intus vero albicante obductis. Folia e tuberculis plura ab eodem exortu oriuntur, foliis laureolæ maris minora, tenuiora, molliora, nec tam obſcure ſed potius pallide virentia, nec ita ſplendentia. Flores ejusdem ſunt formæ ſed purpurei, ex pallido rubicundi, ratione coloris ad flores perſicorum accedentes, ſuaves, longe elegantiores & boni odoris cum ſtaminibus aliquot croceis. Baccæ primo virides ſunt, poſtea evadunt rubræ & tandem per maturitatem fuſcæ & nigræ, præterea eadem, qua baccæ laureolæ maris, gaudent indole magnitudine & figura.

§. II.

Vires & uſus partium laureolae.

Utriusque laureola ſemina folia & tam ſtipitum quam radicum cortices tanta acrimonia atque adeo fervida & urente qualitate gaudent, ut maſticantis os & fauces adurant, inflamment, conſtringant & ſenſum ardoris excitent diu multumque durantem, ad ventriculum & inteſtina delata vomitus, cardialgias, ſpasmos & dolores vehementes, arroſiones, inflammationes, hæmorrhagias, hypercatharſes & virium defectum producunt. Eam ob cauſam nonnulli hæc corrigere tentarunt macerando in aceto, ſucco mali cydonii, Punici, portulacæ vel mucilagine ſeminis pſyllii vel vino vel alio modo ſed irrito plane conatu, ſiquidem hujus plantæ folia cortex & baccæ, quomodocunque præparentur vel corrigantur, malignitate ſua penitus privari nequeunt, quam ob rem jure meritoque a medicis prudentioribus & ſaluti ægrorum ſtudentibus rejiciuntur ut noxia, conſentientibus ipſis Mauritanis, qui has plantas terræ leones & plantas viduificas cognominant.

§. III.

§. III.

Baccæ, grana, fructus, vel quodcunque aliud nomen tibi arrideat, laureolæ seu mezerei dicuntur vulgo COCCOGNIDION, ab aliis semina coccognidii grana coccognidii. Magnitudine & forma referunt grana piperis & tribus circumdantur corticulis, prima exteriori fusca, altera huic subjacente glabra viridescente splendente tenuissima & tertia eaque ultima nigricante. His corticulis inclusus hæret nucleus internus magnitudine semen cannabis æquans, &, si recens est, albus. Optimum vel potius pessimum coccognidium affertur ex Italia. Mala & deleteria virtus coccognidii non tam in duabus corticulis exterioribus quam potius in interno albo nucleo maxime concentrata hæret neque coccognidium gustu exploratum semper statim in initio, sed plerumque postea brevi tempore præterlapso dolorem urentem atque ardentem excitat, qui per longius tempus durat neque facile tolli potest, quomodocunque id tentetur. Coccognidii descriptio.

§. IV.

Ex analysi chemica, quam cum coccognidio instituit b. Neumannus, vide ejusdem Chemiam Medicam Dogmatico-Experimentalem a Dom. D. Kessel editam Vol. II. Part. I, apparet, illud constare maxima ex parte ex terreis partibus non solubilibus in aqua & spiritu, siquidem harum quatuor drachmæ cum dimidia in uncia una coccognidii continentur. Porro experiundo deprehendit, quod præter memoratas partes terrestres unciæ uni coccognidii quinque scrupuli cum dimidio & grana septem partium gummosarum, & quinque scrupuli & dimidius partium oleosarum insint. Obtinuit ex uncia una coccognidii ope spiritus vini rectificatissimi duos scrupulos extracti resinosi & partes quoque vere & manifeste salinas item paucam aquam deprehendit. Uncia una coccognidii dedit extracti aquosi secundi duos scrupulos & grana tredecim & extracti spirituosi secundi scrupulos quatuor & grana octo. Partes constitutivae coccognidii.

§. V.

Quantitas & qualitas partium salinarum coccognidii.

Partes coccognidii salinæ ex majori ejus quantitate separari & separatæ sub forma salis visui sisti possunt, quod vero cum minori coccognidii copia non æque succedit, utpote cujus partes salinæ, si ea infundendo digerendo & extrahendo tractatur, una cum aliis partibus simul extrahuntur extractisque manent immersæ. Si gustu explorantur, non acres & causticæ deprehenduntur neque talem, qualem coccognidion, excitant saporem & sensationem sed sapore ad sal culinare accedunt.

§. VI.

Quantitas & qualitas partium oleosarum coccognidii.

Oleosæ coccognidii partes indolem & naturam olei expressi habent & ab aliis partibus probe separatæ insipidæ sunt instar olei amygdalarum dulcium. B. Neumannus ex quatuor coccognidii unciis prædicti olei expressi unciam dimidiam & alia occasione ex coccognidio longe majorem olei quantitatem allegata §. IV. obtinuit, nihil vero olei ætherei ipsi inesse deprehendit.

§. VII.

Aqua destillata coccognidii qualis.

Aqua coccognidii destillata saporem & odorem exhibet sed non oleosum. Odor ejus est ingratus & nauseosus instar herbæ hyoscyami.

§. VIII.

Substantia coccognidii acris ardens ubi resideat.

Substantia coccognidii acris ardens adurens & mordax neque in partibus ejus terrestribus non solubilibus, neque gummosis & pure oleosis, neque salinis & aqueis sedet, uti apparet ex supra allegatis §. IV - VIII. Cum igitur præter has partes non nisi resinosæ coccognidio insint §. IV, ut in his sedem suam habeat substantia ejus acris ardens & mordens necesse est. Præcipue vero in partibus resinosis subtilioribus & tenerioribus hæret, quarum non magna est copia. Si harum granum tantum dimidium cum oleo coccognidii expresso per se insipido commiscetur, valde acrem causticam & urentem acquirit qualitatem, easque inprimis ex solutio-

lutione coccognidii spirituosa lubenter & copiose in se recipit. Partes coccognidii oleosae intime cum aliis ejus partibus, praecipue resinosis, sunt commixtae, id quod exinde patet, quoniam ex eo cum partibus resinosis ope menstrui spirituosi extrahi possunt.

CAPUT XXVIII.

DE EUPHORBIO.

§. I.

Euphorbium quid sit.

Euphorbium ab Euphorbo Jubae Regis Mauritanorum Medico & Antonii Musae, qui Augusti Caesaris Archiater fuit, fratre ita dictum est substantia gummosa & resinosa in guttas vel lacrymas ex albido flavescentes, splendidas, variae figurae ut rotundas, oblongas & ramosas, intus cavas concreta saporis acerrimi exurentis nauseosi, odoris expers.

§. II.

Characteres bonitatis euphorbii.

Bonum euphorbium debet esse a sordibus & materiis heterogeneis purgatum, si non perfecte, quodammodo tamen pellucidum, album vel ad summum ex flavo albidum, siccum, friabile. Plerumque spinas semina lapillos arenam aliasque materias heterogeneas habet commixtas.

§. III.

De planta, quae largitur euphorbium.

Permultae dantur plantae species, quae euphorbium largiuntur, siquidem a Viro summo Boerhave duodecim plantarum species euphorbium suppeditantes aliaeque plures in Actis Academiae Regiae Scientiarum Parisiensis ann. 1720. & a Commelino in ejus scriptis sunt memoratae, &, quamvis nondum adhuc certum est, num euphorbium, quod in nostris prostat officinis, tantummodo ex una eademque proveniat planta, nihilominus tamen hoc extra omnem positum est dubitatio-

nem & Rajus Boerhave & Moriſon confirmant, quod illa ſpecies plantæ, quæ maximam euphorbii copiam largitur, ſit & dicatur euphorbium, cerei effigie, caulibus craſſioribus, ſpinis validioribus armatum Breynii Prodrom. II. Eſt Euphorbium cerei effigie Hort. Amſtelod. Part. I: tithymalus Mauritanicus, aphyllos, anguloſus, ſpinoſus, ex quo Euphorbium officinarum Horti Lugd. Euphorbium vero verum antiquorum Raji & Horti Amſtelodam. eſt illa ſpecies euphorbii, quæ in Horto Malabarico Schadidacalli, a Domino d' Isnard Euphorbium trigonum, ſpinoſum, rotundifolium, & a Breynio Euphorbium Indicum, Opuntiæ facie, caule geniculato triangulari dicitur. Tournefortius dicit in Tractatu de Materia Medica euphorbium eſſe fruticem hominis longitudinem ſuperantem, cujus radix craſſa exterius fuſca interius albicans exiſtit. Truncus eſt nodoſus plenusque ſpinis, foliis veſtitur rotundis ſed paucioribus. Floribus gaudet pentapetalis ſolidis & brevibus e viridi albicantibus. Fructus eſt triangularis in tria loculamenta diviſus, unico fœta ſemine. Tota planta lacte turget acri & corroſivo. Creſcit Euphorbium in Africa, præſertim in Lybia in monte Atlas. Inciſa planta fundit euphorbium, quod in glebas variæ figuræ & magnitudinis ut rotundas, oblongas piſo æquales vel majores intus cavas concreſcit. Non eſt ſuccus inſpiſſatus, id quod ex eo patet, quoniam inſpiſſatio artificalis ejusmodi glebas intus cavas non producit, nec ſarcocolla, utpote quæ euphorbio longe carior eſt, nec ſucco tithymali adulteratus, ſed eſt potius ipſe ſuccus ſpeciei tithymali.

§. IV.

Cauſtica & acerrima euphorbii qualites.

Euphorbium naribus admotum ſternutationem, neque minus cuti applicatum ruborem tumorem dolorem ardentem inflammationem & veſicas excitat, linguæ admotum eadem producit phaenomena, quam ob rem jure meritoque inter rubefacientia & veſicatoria refertur. Ex his omnibus patet, euphorbium principio ſummæ activitatis ſubtiliſſimo acerrimo cauſtico inflammante & arrodente eſſe prædītum. Eam ob cauſam non ſine magna moleſtia terendo in pulverem

rem redigi potest: nisi enim sub tritura vultus nares & oculi probe defenduntur, magnas pollen & volatilis substantia euphorbii excitat molestias & periculosa symptomata, ut oculorum inflammationem, dolorem, sternutationem, quæ vix coerceri potest, narium ardorem & id genus alia mala.

§. V.

Partes euphorbii constitutivae earumque qualitas.

Extractio euphorbii aquosa & spirituosa æqualem extracti quantitatem largitur, quod patefacit, illud esse gummi-resinam. Caustica acredo maxime in partibus hæret resinosis. Infusum enim spirituosum tam fervida gaudet acrimonia, ut piperis acerrimi instar, licet portiuncula vel minima degustetur, linguam, palatum, fauces & labia vehementissime urat, mordeat & pungat, immo inflammet. Tanta præterea ardor inhæret pertinacia, ut, quæcunque adhibeantur, non tam cito extingui queat. Extractum spissum colore pallide aureo & pari immo majori quam infusum acredine est præditum. Infusum aquosum, quod colorem pro diversitate euphorbii varium modo flavescentem modo brunneo-rubescentem habet, remissius est, linguæ saporem amarum, cum leni duntaxat acredine mixtum, imprimit, sub evaporatione constanter subtilem halitum acrem emittit, qui naribus exceptus pruritum & sternutationem excitat; unde patet, hoc principium esse volatile. Extractum ad justam consistentiam redactum & prorsus refrigeratum odore caret & moderata duntaxat amaritie & acredine est præditum. Sub initio degustationis acredo vix sentitur, postea autem fortior evadit & linguam ac fauces satis diu ardore quodam ac subtili punctura, quamquam longe mitiori, quam infusum & extractum resinosum, afficit. Denique notandum est, quod omnia posteriora extracta tam resinosa quam gummosa prioribus & gummosa resinosis longe inferiora sint acrimonia.

§. VI.

Usus euphorbii.

Ob indolem causticam, inflammantem atque erodentem euphorbium nullo modo interne adhiberi potest tuto. Nonnulli

 qui-

quidem noxiam ejus qualitatem corrigere tentarunt per acida, ut acetum, ſuccum citri, ſpiritum vitrioli, alii per alcalica, ut oleum tartari per deliquium, ſpiritum ſalis ammoniaci, multi per oleoſa & mucilaginoſa, ut oleum amygdalarum dulcium, gummi tragacantha, quidam toſtione aſſatione ſolutione aliisque modis, ſed omnibus correctionibus, cujuscunque ſint generis & modi, nulla fides eſt habenda. Immo externus euphorbii uſus non minorem poſtulat cautionem, inprimis, ſi ad remedia ſternutatoria in pertinaci narium obſtructione, muci viſciditate, ſeroſis & pituitoſis capitis affectibus chronicis atque rebellibus haud raro proficua & exhibenda adhibetur. Unguenta quoque & emplaſtra ingreditur rubefacientia & veſicantia in paralyſi & affectibus ſoporoſis applicanda, nec contemnendam exſerit in carie oſſium & tumoribus ſcirrhoſis malignitatis cancroſæ adhuc expertibus utilitatem, ſi prudenter adhibetur. Ad cariem oſſium tollendam vel eſſentia vel pulvis ejus isque vel ſolus vel, quod melius eſt, cum pulvere radice iridis Florentinæ & maſtiches mixtus, ad tumores vero ſcirrhoſos reſolvendos in oleo lini olivarum vel amygdalarum dulcium ſolutum adhibetur & Hermannus hoc remedio tumores ſcirrhoſos brevi tempore ut tribus vel quatuor diebus ſuſtulit. Eſſentia præparatur ex euphorbio ope ſpiritus vini rectificatiſſimi digerendo & ad uſum externum in carie oſſium adhibetur. Extractum reſinoſum ex euphorbio præparatur vel modo ordinario vel ex euphorbio ope aceti roſarum antea extracto, qua ratione evadit mitius. Ad oleum euphorbii quod attinet, hoc duplex eſt, unum, quod eſt uſitatiſſimum & in officinis reperitur, dicitur oleum euphorbii correctum & præparari ſolet ex euphorbii pulvere ope coctionis cum olei cheirino vel majoranæ, interdum addito vino, ſed hæc coctio hic noc quadrat & præſtat, hoc oleum ſine coctione & vini additamento, ſola tantum infuſione cum oleis prædictis præparare. Alterum euphorbii oleum, quod in officinis non proſtat & pro chirurgico uſu paratur, conficitur ex olei terebinthinæ uncia una, ſpiritus vini drachma

chma una & euphorbii drachma dimidia. Qui in carie ossium non essentiam sed pulverem euphorbii adhibent hoc utuntur vel solo vel cum pulvere iridis Florentinæ & mastiches spiritu vini rectificato irroratis, & qui euphorbium scopo errhino ptarmico usurpant, vel pulveris euphorbii scrupulum unum miscent cum dimidia vel integra uncia radicis iridis Florentinæ, vel, si iis forma liquida placeat, drachmam euphorbii dimidiam vel integram coquunt cum aquæ simplicis vel liliorum convallium vel majoranæ libra una & hujus decocti guttas aliquot naribus admovent vel iis attrahi jubent.

CAPUT XXIX.
DE
RADICE POLYPODII.

§. I.

Radix polypodii quæ & qualis sit.

Radix polypodii est minimi digiti crassitie, foris rufescens, intus herbacea ex viridi pallescens, multis nodis & tophis quasi acetabulis geniculata, odoris debilis ingrati, saporis nauseosi ex dulci acriusculo & subadstringente compositi. Planta est epiphyllospermos & in antiquis saltibus saxorum, in opacis sylvis & montibus ad petras muscidas, inter fissuras rupium musco obductarum, inprimis vero ad radices caudicesque vetustos arborum fagi, coryli & quercus nascitur. Optimum habetur illud polypodium, quod ad radices vel truncos quercuum annosarum accretum reperitur.

§. II.

Partes constitutivæ polypodii.

Radix polypodii examini chemico subjecta exhibet partes resinosas, gummosas & saponaceas fixiores. Infusum ejus aquosum colore splendet saturate aurantio ad brunnum paululum inclinante, odorem spirat nauseosum & linguæ dulcem duntaxat inprimit saporem. Extractum inde paratum coloris est brunnei saporis dulcis ac parum adstringentis, odoris

ris nullius. Infusum spirituosum colore flavo, odore ingrato & majori, quam aquosum, dulcedine cum debili acredine mixta pollet. Post inspissationem extractum largitur colore brunno ad rubrum nonnihil inclinante, odore debili nauseoso, sapore austeriusculo adstringente subacri ac parum amplius dulci praeditum. Hæc experiundo sic deprehendit Excellentissimus Cartheuserus, cujus Fundamenta Materiæ Medicæ Part. I. Sect. VIII. Cap. III. conferantur.

§. III.

Virtutum polypodii deductio ex partibus ejus constitutivis.

Radix polypodii vi partium saponacearum fixiorum §. II. virtutem possidet resolventem §. CCCCXCVIII. Sect. VI. Part. II, vi partim resinosarum §. II. stimulantem roborantem resolventem & calefacientem §. CCCCXCVII. Part. I. sed omnes hæ virtutes ab admixtis gummosis partibus §. II. temperantur & mitigantur §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. Vi omnium harum partium lenem producere potest purgationem §. XXV. XXVI. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib I. Part. II.. Cum enim partes resinosæ & saponaceæ fixiores resolvant & stimulent, alvum subducere possunt §. XXV. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II, & gummosæ partes vi viscíditatis suæ adhærendo intestinis eorumque ductus & vasa, obstruendo eundem exserere possunt effectum §. XXVII. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. quod etiam de reliquis partibus valet, quatenus sunt viscidæ.

§. IV.

Ubi profit radix polypodii.

Cum radix polypodii virtute leniter stimulante roborante resolvente & blande purgante sit prædita §. III, in omnibus iis morbis & affectibus conducat necesse est, in quibus alvus non rite suo fungitur officio & ad id est reducenda, partes solidæ atonia laborant & fluida spissa sunt & tenacia, cujus generis sunt cachexia, malum hypochondriacum, icterus, melancholia, viscerum ut renum hepatis & lienis, glandularum mensium & hæmorrhoidum obstructiones febresque intermittentes. Maxime landatur hæc radix in tussi, catarrho

tarrho & asthmate neque hæc laus destituitur fundamento, quoniam his in affectibus mucus viscidus & tenax est resolvendus & ad expectorationem aptus reddendus, humorum serosorum ad pulmones congestio purgatione mitiganda, pulmonisque tonus debilitatus roborandus, quæ omnia præstat radix polypodii §. III. Vi virtutis resolventis §. III. diureticum quoque exserere potest effectum §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I, qui ei quoque a medicis attribuitur, quam ob causam hoc etiam respectu in morbis prodesse potest. Vix sola exhibetur sed cum aliis in decoctis & infusis ad unciam dimidiam & ultra.

CAPUT XXX.

DE

CUSCUTA ET EPITHYMO.

§. I.

Duplex in officinis occurrit cuscuta, major & minor, quæ posterior etiam epithymum vocatur. Utræque plantæ sunt singulares, quæ radicibus suis gaudent, quam primum e semine erumpunt, quæ vero aridæ fiunt & pereunt, quando cuscutæ capillamenta vicinas amplexantur plantas. Foliis destitutæ sunt nec aliud proferunt nisi capillamenta subrubentia, fidibus testudinum non absimilia, saporis acris & subadstringentis, quæ tuberculis quibusdam veluti cotyledonibus radicum locum sustinentibus ita figuntur in corticem vicinarum plantarum, ut vasa succum nutritium vehentia lacerent, quam ob causam jure meritoque ad plantas parasiticas recenseri debent. Flores sunt monopetali albi vel subrubentes campaniformes multifidi urceolis similes per capillamenta digesti, ex quorum calyce surgit pistillum posticæ floris parti instar clavi infixum, quod decidentibus floribus abit in fructum subrotundum, angulatum, monocapsularem, transversim in duas partes hiantem, seminibus tenuissimis foetum. E semine in terram decidente quotan- Cuscuta quae qualis & quotuplex sit.

nis se renovant cuscutæ. Proprie sic dicta cuscuta est ea, quæ lino adhæret & quæ aliis adnascitur plantis, ab iis suam accipit denominationem, &, prout thymo lavendulæ & marrubio adhæret, dicitur epithymum, epilavendula, epimarrubium, & a plantis, quibus adhæret, qualitates & vires mutuari dicitur pro plantarum diversitate varias. Sic, quæ lino implicatur, humidior, quæ genistæ adhæret, urinam potenter movere, quæ rubiæ insidet, adstringendi facultatem admixtam habere, quæ in urtica nata, urinæ pellendæ efficax dicitur: quæ num solido nitantur fundamento, aliis dijudicandum relinquo. Cuscuta nostras diversis adnascitur plantis & minus frequenter in usum recipitur sed potius hujus loco duo cuscutæ genera, Creticum nempe & Venetum adhibentur. Creticum ex longioribus constat capillamentis, Venetum tenuioribus odoratioribus & quasi crispatis.

§. II.

Virtutes & usus cuscutarum.

Efficacia cuscutæ gaudent leniter stimulante, resolvente & laxante aliisque, quæ hinc dependent, virtutibus ut roborante & diuretica, quam ob causam etiam in iis morbis, in quibus humores spissi & tenaces sunt resolvendi, partes solidæ leniter stimulandæ & roborandæ alvusque ad suum est redigenda officium, ut in malo hypochondriaco affectibus melancholicis obstructionibus viscerum & morbis hinc oriundis ad infusa usurpari solent, raro solæ sed cum aliis ad pugillum unum, duos tres vel quatuor. B. Georgius Wolfgangus Wedelius peculiarem de cuscuta scripsit dissertationem, in qua vires ejus pluribus sunt expositæ, ad modo dictas vero commode reduci possunt. Aperiendi leniterque laxandi scopo plerumque usurpantur. Non diu & fortiter sunt coquendæ, nam vis coctione abigitur.

CAPUT

CAPUT XXXI.
DE
RHAMNO CATHARTICO.

Indoles vires & usus rhamni cathartici.

Rhamnus catharticus seu solutivus, spina infectoria, spina cervina est frutex & arbuscula flore monopetalo infundibuliformi quadripartito, e cujus fundo stamima surgunt cum pistillo, quod postea abit in baccam mollem, succi plenam, quatuor plerumque seminibus figura fere triangulari foetam. Crescit juxta sepes, in sylvis aliisque locis incultis, amat scrobes & rivulos familiarisque est tractui circa Rhenum. Bauhinus novem hujus fruticis species recenset, e quibus sexta solutiva seu cathartica nostra est, quæ baccas fert. Hæ sunt baccis frangulæ pares, pisi magnitudine, si maturæ, nigræ & succo virente plenæ, sapore amaro & leniter adstringente, qui facile gustanti movet nauseam. Roborant, resolvunt & satis efficaciter humores per alvum evacuant, & in affectibus præsertim hydropicis, pituitosis & cachecticis commendantur. Dosin baccarum recentium constituunt baccæ nnmero decem usque ad viginti, si vero aridæ sunt, teruntur in pulverem, qui ad drachmam unam & dimidiam usque adhibetur. Si immaturæ sunt, continent succum luteum, maturæ vero viridem & ex eo conficiunt infectores colorem viridem, qui dicitur Safftgrün. Succus recens datur hydropicis ad aquas eorum evacuandas ad drachmam dimidiam vel ultra & præcipiunta uctores, ut statim post ejus assumtionem potus vel cibus offeratur, quo tormina præcaveantur, quæ alias sequi solent. Præparatur ex baccis his famosus ille syrupus domesticus, qui etiam syrupus de rhamno cathartico seu de spina infectoria nominatur. Resolvit purgat & serum evacuat satis bene & efficaciter. A multis magni nominis medicis maxime commendatur ad hydropem, cachexiam aliosque morbos, quin apud ipsos infantes usus ejus locum invenit, quibus ad meconium expurgandum a vulgo datur & paulo adultioribus ad lactis

lactis coagulum educendum, quos effectus etiam blande & sine torminibus producere solet, si qua ipsius usui jungantur absorbentia. In adultis commendatur præsertim in hydrope, in quo sæpius eum profuisse medicos experientia docuit sæpissime. Datur a drachma una vel duabus ad uncias duas usque, observatumque fuit tormina nulla excitari, si post assumtum illum cibi aliquid assumatur.

CAPUT XXXII.
DE
FLORIBUS LAXANTIBUS.

§. I.

Quinam flores purgent & speciatim de floribus acaciæ nostratis.

Ad flores laxantes pertinent flores acaciæ nostratis seu pruni sylvestris, persicorum, rosarum violarum & liliorum convallium. Ope examinum chemicorum legitimo modo institutorum detegi potest, partes florum acaciæ nostratis constituentes esse spirituosas, saponaceas volatiliores & fixiores, gummosas & resinosas, & vi harum memoratarum partium virtutem iis competere potenter resolventem, satis efficaciter stimulantem, roborantem, humores commoventem & calefacientem, ex demonstratis §. CCCCVII-DCI. Sect. VI. Part. I. apparet. Reliquæ virtutes, quæ ipsis attribuuntur, ut diuretica purgans & anthelmintica, a dictis dependent viribus: nam quæ stimulando & resolvendo agunt, urinæ fluxum promovere & alvum subducere possunt §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part I. & §. XXVI. Cap. I. Sect. I. Lib. I. Part. II. & quæ purgante sunt instructa virtute, anthelminticum quoque exserere possunt effectum. Cum igitur tam diuresin quam alvum movendo impuritates humorum e corpore eliminent, viscidos & tenaces humores resolvant, obstructiones reserent, & robur laxum restaurent, patet ratio, cur ad purificandos humores in scorbuto, scabie, hydrope, ictero, obstructionibus viscerum, ulceribus, ad renes repurgandos a medicis commendentur.

dentur. Eorum manipulus in aquæ vini cerevisiæ vel omnium optime & sæpissime seri lactis libra una maceratur & bibitur ad laxandum. Recentes efficacius per alvum evacuant quam vetusti. Prostat in officinis

I) aqua florum acaciæ, quæ resolvit & diaphoresin movet leniter.

II) conserva florum acaciæ, quæ alvum blande subducit & reliquas florum recentium virtutes possidet sed minores.

III) syrupus florum acaciæ, qui alvum movet cum leni adstrictione. Datur teneræ ætati per parva cochlearia, in adultiori additur infusis & decoctis laxantibus ad uncias duas & amplius. Etiam sero lactis potest adjici.

§. II.

De floribus liliorum convallium.

Flores liliorum convallium constant ex partibus spirituosis saponaceis fixioribus gummosis & resinosis atque exinde nanciscuntur virtutem blande stimulantem, roborantem resolventem, humores leniter commoventem & calefacientem §. CCCCXCVII. CCCCXCVIII. DI. Sect. VI. Part. I. Recentes exserunt virtutem laxantem, quæ in reliquis eorum virtutibus est fundata, si in vinum vel aquam infunduntur. Extractum eorum ad drachmam dimidiam exhibitum etiam alvum movet. Sicci & sub pulveris forma naribus attracti sternutationem excitant, quod, sicut aliis purgantibus, ita ipsis est commune & virtutem eorum stimulantem probat, quam ob rem pulveres quoque ingrediuntur sternutatorios. Beneficio partium spirituosarum & resinosarum partibus solidis stimulum addunt & robur non parvo in gradu, quod experientia confirmat. Præparatur ex iis I) aqua destillata, quæ analeptica nervina & resolvente virtute est prædita 2) spiritus, qui majori in gradu quam aqua num. I) roborat, discutit & resolvit 3) oleum, cujus virtus partim ex floribus liliorum convallium partim ex oleo expresso, quocum paratum fuit, est determinanda.

§. III.

De floribus rosarum.

Rosæ sunt vel pallidæ vel rubræ, & pallidæ vel perfecte albæ vel purpureæ. Flores rosarum pallidarum, præcipue recentes virtute præditi sunt purgante eademque tam iufusum quam succus eorum gaudet. Si flores in aquam infunduntur, illa viridi imbuitur colore & sæpius tantam, quantam scammoneum, producere purgationem dicitur, quin flores solo odore in subjectis sensibilibus alvum movisse nec aquam destillatam virtutis purgantis esse expertem, quamvis quidam hoc a contagio venereo per destillationem ipsis communicato derivare velint, asseritur. Retinetur hæc virtus purgans in conserva rosarum pallidarum & syrupo rosarum solutivo, qui ex iis paratur & a drachmis duabus usque ad uncias duas exhibetur. E contrario flores rosarum rubrarum virtute potius roborante & adstringente pollent quam purgante.

§. IV.

De floribus persicorum.

Flores persicorum præter virtutem resolventem & diureticam, qua gaudent, alvum sine molestia laxant, hinc hydropicis maxime conveniunt & aliis adfectibus ut cachexiæ & obstructionibus viscerum quadrant. Infunduntur in aquam vinum vel serum lactis & tempore potissimum vernali præservandi scopo adhibentur. Infusum vinosum contra vermes laudatur & nonnulli cataplasma ex floribus persicorum & felle tauri umbilico ad expellendos vermes adplicant. Conserva & syrupus ex hisce flores parata ad purgandum & contra vermes præscribuntur.

§. V.

De floribus violarum.

Flores violarum virtutibus accedunt ad præcedentes. Stimulant resolvunt & purgant & præcipue in pectoris affectibus, ut tussi, catarrho & asthmate conducunt, primo, quoniam mucum viscidum & tenacem resolvunt atque ad expectorationem aptum reddunt, deinde, quoniam pulmonibus stimulando majus conciliant robur, & denique, quia con-

congestionem humorum ad pectus purgando imminuunt eorumque motum aliorsum determinant. Conficitur ex iis syrupus violarum, qui alvum blande subducit, resolvit & pectori maxime conducit. Ex eo cum spermate ceti & oleo amygdalarum dulcium subacto præparari potest linctus vel electuarium, quod in tussi & catarrho, ubi materia acrimonia sua nimis pulmones irritat, viæ sunt constrictæ, iis pertinaciter adhæret, non acris solum sed etiam viscida & tenax est & tussiendo ejici nequit, insignem præstat utilitatem:

Recipe olei amygd. dulc. rec. drachmas tres
spermatis ceti recentis drachmas duas
croci scrupulum dimidium
syrup. violarum unciam dimidiam
facchar. candi q. s. ad gratiam & consistentiam

M. D.

Addi quoque possunt olea destillata ut oleum anisi, ligni sassafras & macis, item spiritus salis ammoniaci anisatus debita in quantitate & loco croci in substantia extractum ejus. Hujus generis remedium viscidam & tenacem materiam pulmonibus inhærentem bene resolvit, acrimoniam ejus temperat & hebetat, vias, e quibus humor stagnans expellendus est, spasmo constrictas relaxat, dolores spasmos tussimque lenit & expectorationem promovet. Flores jaceæ seu violæ tricoloris æque ac priores alvum subducunt & vomitum nonnunquam excitant. Conficitur ex iis quoque syrupus, qui retinet virtutem purgantem & vomitoriam.

§. VI.

Postremo in genere notandum est, quod omnes hi flores adducti recentes longe majori cum efficacia alvi solutionem aliasque operationes absolvant quam siccati & vetusti, per certum tempus macerari soleant cum aqua vino vel sero lactis vel soli, vel, quod magis usu receptum est, cum aliis speciebus liquidumque exhibeatur & ad præparationem syruporum & conservarum laxantium adhibeantur. Ad manipulum horum florum sumitur plerumque liquidi, quocum sunt macerandi, mensura vel libra una.

Quae de floribus allegatis sunt notanda.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

DE

CENTAURIO MINORI.

§. I.

Centaurii minoris officinalis descriptio.

Duæ in officinis occurrunt plantæ centaurii nomen gerentes & genere diversæ: centaurium majus & centaurium minus. Hujus multæ species, saltim viginti tres, recensentur a Botanicis, & illa, quæ ex his in officinas recipitur, species est centaurium minus Tournefortii, Caspari Bauhini & Dodonæi, centaurium parvum Lobelii, centaurium minus flore rubro Hort. Eyst. centaurium minus vulgare flore rubente Parckinsonii, centaurium minus rubrum Morisoni, centaurium limnesium Ruellii & centaurea Brunfelsii. Dicitur etiam fel terræ ob amaritudinem, & gentiana hydropica Hoffmanni Flor. Altorff. aliisque insignitur nominibus. Amat loca sicca, arenosa, herbosa, aratro non proscissa. Radicem habet parvam, candidam, lignosam, fibris præditam, caulem plerumque quadrangularem, intus cavum, ramosum, folia virentia, parva, non lata, tribus nervis prædita, forma foliorum plantaginis sed minora & minus lata, alia prope terram sparsa & collecta, alia in caule bina ex adverso posita & certis intervallis sejuncta. Flores in summis ramulis velut in muscarium nascuntur monopetali, infundibuliformes, multifidi, eleganter & maxime rubro colore præditi. Calyx florum e quinque constat foliis acutis, ex quo surgit pistillum, quod infimam floris partem perfodit abitque in fructum semiunciam longum, cylindraceum, membranaceum, bicapsularem, in duas carinas hiantem & seminibus foetum utplurimum exiguis. Facie externa ad hypericum, origanum, rutam, gratiolam, lychnidem, tertianariam Tabernæmontani vel lysimachiam rubram Caspari Bauhini aliasque plures plantas accedit sed differt ab his floribus colore aliisque characteribus. Omnibus annis non

non æque facile & copiose crescit & æstate existente sicca & fervida vix vel difficulter & minus copiose provenit.

§. II.

De centaurio minori ad usum expetuntur medicum pars ejus suprema foliis & floribus referta, quæ nomine summitatum insignitur. Petala florum vix sensibili gaudent amarore longeque minori, quam folia viridia & reliqua pars viridis plantæ.

Quid de centaurio minori in usum cedat medicum.

§. III.

Si summitates centaurii minoris aqua & spiritu vini a plegmate depurato extrahuntur, deprehenditur, illas constare ex partibus resinosis gummosis & his implicitis salinis acidis. Partes resinosæ, si gustu explorantur, maximam exhibent amaritiem, gummosæ a resinosis liberatæ nullam, saltim vix sensibilem, adeo, ut eas, si quem possident amarorem, illum partibus resinosis adhuc immixtis debere, exinde appareat. Si summitates hæ recentes destillationi subjiciuntur naresque vasi recipienti admoventur, odoratus maxime afficitur, ita, ut sternutatio excitetur vel lacrymae exprimantur, id quod luculentum præbet documentum, summitatibus his inesse substantiam volatilem penetrantis & stimulantis efficaciæ, quam salino-sulphureæ indolis esse asserere nullus dubito. Denique summitates has ingrediuntur partes terrestres & aqueæ, illæ in majori quam hæ copia. Celeberrimus Neumannus, uti in ejusdem Chemia Medica Dogmatico-experimentali a D. D. Kessel edita Vol. II. Part. I. pag. 419. legitur, impetravit ope spiritus vini rectificatissimi ex uncia summitatum centaurii minoris tres drachmas & duos scrupulos extracti resinosi seu spirituosi primi, ex residuo exsiccato ope aquæ duas drachmas & unum scrupulum extracti gummosi secundi, ita, ut duæ tantum drachmæ vel pars quarta remanserit, quæ in aqua & spiritu solvi non potuit. Inverso modo extracta uncia harum summitatum, id est, primo cum aqua extracta dedit extracti aquosi primi drachmas quinque & scrupulum unum, residuum vero exsiccatum &

Partes constitutivae centaurii minoris.

cum spiritu vini rectificatissimo tractatum extracti resinosi secundi duos scrupulos, ita, ut iterum duæ drachmæ residui remanserint. Secundum hanc proportionem Viro sæpius laudato b. Neumanno libra una summitatum centaurii minoris largita fuit decem uncias quinque drachmas & scrupulum unum extracti aquosi.

§. IV.

Virtutum centaurii minoris determinatio.

His fixis & stabilitis pedem ulterius promoveamus & virtutes centaurii minoris ex partibus ejus constitutivis eruamus. Substantia volatilis acris salino-sulphurea penetrantis efficaciæ centaurii minoris §. III. quid aliud efficere potest quam stimulationem partium solidarum, resolutionem atque alios, quæ hinc dependent effectus, qui sunt acceleratio & impetus major motus humorum progressivi & intestini, calor, augmentum roboris partium solidarum, secretionum atque excretionum §. CCCC-CCCCIX. Sect. VI. Part. I? Partes salinæ centaurii minoris §. III. eosdem producunt adeoque augent effectus, nam itidem stimulant & resolvunt §. CCCCLXIV. Sect. VI. Part. I. Partes centaurii resinosæ §. III. virtutem quoque exercent stimulantem roborantem resolventem & calefacientem §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. Gummosæ denique partes §. III. reliquarum partium virtutes temperant §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. Prædominatur igitur in centaurio minori virtus stimulans resolvens roborans & calefaciens & ab his viribus reliquæ, quas possidet, dependent. Cum vero ea, quæ humores resolvendo & stimulando agunt, purgationem excitare possint §. XXV. XXVI. Cap. I. centaurium quoque minus alvum solvere potest, id quod ab eo actu fieri, docet experientia. Longe efficacius autem per alvum operationem suam exercet recens quam siccum & vetustum.

§. V.

Virtus centaurii minoris in febri-

Indicationes in curatione febrium intermittentium requirunt, primo, ut humorum tenacitas & viscíditas resolvatur, deinde, ut robur partium solidarum laxum restauretur & deni-

denique ut præsentes in primis viis cruditates per alvum eliminentur, cruda & viscida in massa humorum hærentia sed decenter resoluta & ad excretionem apta reddita per eandem viam excernantur. Jam vero omnibus his indicationibus satisfaciunt summitates centaurii minoris §. IV, quam ob rem maxime salutarem in febribus intermittentibus debent exserere efficaciam. Hujus asserti veritatem confirmat Rulandus, qui, referente Ettmullero, plerasque febres intermittentes, præmisso vomitu solo florum vel herbæ centaurii minoris decocto curavit, chronicas vero radice asari cum centaurio minori conjuncta sustulit.

bus intermittentibus.

§. VI.

Virtus centaurii minoris in suppresso mensium & hæmorrhoidum fluxu.

Hæmorrhoidum & mensium fluxus non legitime succedit & supprimitur, si sanguis non debitam possidet fluiditatem sed nimia visciditate & tenacitate laborat, humores tarde moventur & ad orgasmum, qui ad expellendum sanguinem requiritur, non sunt proni vasaque debilitate laborant. Restitutio igitur menstrui & hæmorrhoidalis fluxus a memoratis causis suppressi postulat harum sublationem. Sed hoc præstant centaurii minoris summitates, utpote quæ tenacem & viscidum sanguinem resolvunt, ejus motum atque orgasmum augent & vasa roborant §. IV. Quam ob rem summitates centaurii minoris mensium & hæmorrhoidum fluxum, si a determinatis sufflaminatur causis, promovere & restituere possunt. Confirmat id testimonio illustris GEOFFROY, qui in Tractatu de Materia Medica Tomo III. pag. 277. scribit: summitates centaurii minoris hæmorrhoidales venas aperiunt & menses provocant, & ibidem alio loco: centaurium minus ad suppressum hæmorrhoidalem fluxum revocandum tum interno usu tum externa affrictione conducit. Consentientem quoque hac in re habeo experientissimum Dominum Professorem Junckerum, qui in Therapia Generali pag. 115. centaurium minus, inquit, magis infestum est vermibus & ad fluxum mensium aliquantum promovendum & hæmorrhoides eliciendas confert.

§. VII.

Virtus centaurii minoris diaphoretica & diuretica.

Cum summitates centaurii minoris virtutem possideant resolventem §. IV, diaphoresin & diuresin excitare possunt §.CCCXLVIII.Sect.VI.Part.I. Has virtutes iis quoque attribuit laudatus Junckerus, qui l. c. inquit: centaurium minus facultatem digerendi, resolvendi & emundandi neque solum urinam sed & alibi diaphoresin, alibi quoque alvum paululum ciendi continet. Hæc quoque virtus centaurii minoris diaphoretica mihi videtur esse causa, cur illud a Palmario in morbis contagiosis ut specificum commendetur, atque idem ei adscribit vim sudorem eliciendi.

§. VIII.

Virtus centaurii minoris contra morsus animalium venenatorum.

Quamvis demonstrare nequeo, centaurium minus nostrum idem fuisse, quo veteres olim fuerunt usi, nihilominus tamen silentio hic præterire non possum, a veteribus tanti fuisse habitum centaurium minus, ut inter opera Galeno adscripta integer reperiatur libellus de virtute centaureæ inscriptus, in quo Simon Pauli duo observavit notatu digna, primum, nimirum veteres vel saltem autorem illius libri extracta conficiendi modum cognitum habuisse atque compertum, quia centaurii extracti conficiendi modus accuratissime ibi fuit propositus: alterum, quod veteres summam huic plantæ attribuerint efficaciam curandi canis rabidi aliorumque venenatorum animalium morsus. Hoc sine dubio commotus Julianus Palmarius eam accepit ad præparationem sui pulveris contra rabiem, quem adeo probatum esse dicit, ut nullum unquam animal, cui is fuit adhibitus, se vidisse scribat, quod non ex atrocis morbi vel mortis periculo fuerit ereptum, quacunque uteretur victus ratione, hoc tantum excepto, si partes capitis dentibus superiores non fuerint læsæ vel pars vulnerata non statim a morsu aqua frigida fuerit elota. Pulveris hujus præparandi ratio est sequens:

Recipe foliorum rutæ, verbenæ, salviæ minoris, plantaginis, foliorum polypodii, absinthii vulgaris,

ris, menthæ, artemisiæ, melissophylli, betonicæ, hyperici & centaurii minoris partes æquales. Legantur singula eo, quo pollent maximis viribus, tempore, id est, circiter circa Junii plenilunium & coelo sereno. Papyraceis dein chartis conclusa siccentur seorsim in loco, ad quem neque sol neque pluvia pervenit ne vel nimis exarescant vel situm contrahant. Siccata ad futuros usus asserventur ea lege, ut quotannis renoventur.

Si necessitas hoc pulvere utendi inciderit, singulorum æquale pondus in pulverem redigatur tenuissimum, qui a drachma dimidia usque ad integram demorsis quotidie exhibeatur ex cochleari cum duplo sacchari vel ex vino vel ex pomaceo vel ex jusculo vel ex butyro vel melle sub electuarii forma jejuno stomacho tribus horis ante cibum. Quamquam autem Palmarius ejus drachmam dimidiam vel integram sufficere asserit tum homini tum omni animali vel maxime læso, nihil tamen simul impedire putat, quo minus ad tres quatuorve procedamus drachmas, præsertim, si vel longo post morsum tempore vel nata jam hydrophobia aggredimur curationem. Nonnulli hujus pulveris drachmam unam cum pulveris viperarum drachma dimidia in vini albi generosi quotidie propinant per novem, nonnunquam etiam per quindecim dies. Vulnus præterea non aqua frigida est lavandum sed siccis linteis vel spongia exsiccatum vino vel hydromelite, in quo prædicti pulveris drachma dimidia fuit soluta, bis terve quotidie fovendum, deinde unguento vel emplastro tegendum, quale in aliis conducit vulneribus. Hæc omnia num revera ita se habeant, uti perhibentur, alii judicent, mihi accuratiori scrutinio & pluribus experientiæ testimoniis egere videntur.

§. IX.

Quum centaurium minus cruda & viscida ventriculo & intestinis inhærentia resolvat, menstrua viscida & ad so- — *De virtute centaurii minoris stoma-*

chica visceralі & anthelminthica.

lutionem ciborum inepta reddat efficaciora, partes ciborum digestioni & chylificationi inservientes stimulet & roboret hacque ratione motum peristalticum augeat §. IV, facile est collectu, stomachici & visceralis remedii nomine non esse indignum, appetitum, quem cruditates viscidæ menstruorum inertia & tonus ventriculi & intestinorum debilitatus prosternit, excitare, ciborumque digestionem & chylificationem promovere. Porro, quatenus resolvendo §. IV. viscidum vermium nutrimentum eorumque corpora destruit atque evacuat ope purgationis §. IV, anthelminticam exserit virtutem §. CCCCLI - CCCCLV. Sect. VI. Part. I.

§. X.

Vires & utilitas centaurii minoris in obstructionibus.

Si humores spissi sunt & tenaces vasaque tono privata, facillime obstructiones oriri possunt, quæ tolluntur sublatis hisce causis. Centaurium minus humores spissos & tenaces resolvit, vasa roborat & motum humorem progressivum & intestinum auget, quo materia stagnans propelli & obstructio tolli potest §. IV. Quid igitur certius esse potest, quam centaurium minus multum in obstructionibus præcavendis & tollendis valere? A longo quoque tempore ei virtus adversus hepatis vitia fuit attributa, quod patet ex versiculis sequentibus, quibus virtutem ejus hepaticam Posthius expressit:

Flos mihi suave rubet, sed inest quoque succus amarus,
Qui juvat abscessum bilem aperitque jecur.

§. XI.

Utilitas centaurii minoris in malo hypochondriaco cachexia & chlorosi.

Cachexiæ chloroseos & mali hypochondriaci curatio requirit, ut tonus partium solidarum labefactatus restauretur, humores spissi & tenaces ad decentem redigantur fluiditatem, obstructiones viscerum præsentes reserentur, alvus aperta servetur, cruda & viscida tum in massa humorum tum in primis viis hærentia resolvantur & resoluta evacuentur, digestio & chylificatio læsa restauretur, & sanguinis menstrui & hæmorrhoidalis excretio impedita promoveatur. Qui igitur animo secum perpendit, omnibus his memoratis indicatio-

cationibus satisfacere centaurium minus §. IV. VI. VII. IX. X. illi facile erit, summam ejus utilitatem in malo hypochondriaco cachexia & chlorosi cognoscere.

§. XII.

Virtus & utilitas centaurii minoris in hydrope.

Hydropem a viscerum obstructionibus, hepatis præsertim & lienis, oriri posse, ex principiis clarum est & perspectum pathologicis. Cum igitur centaurium minus obstructiones viscerum reseret §. X, eam ob causam in hydrope a prædictis causis producto prodesse debet. Accedit ad hoc, quod centaurium minus serum in hydrope in corpore accumulatum tam per alvum quam per urinam evacuet §. IV. VII. serique visciditatem, a qua sola hydrops nasci potest, tollat §. IV. Experientia hanc centaurii minoris virtutem confirmat, siquidem Mauritius Hoffmannos solo centaurii minoris pulvere duos curavit hydrope laborantes, uti ejus testantur observationes hac de cura Ephemeridibus Naturæ Curiosorum insertæ, & id mihi videtur fuisse causa, qua commotus centaurium minus gentianam hydropicam nominaverit.

§. XIII.

Utilitas centaurii minoris in vulneribus & ulceribus.

Cum centaurium minus virtute gaudeat resolvente §. IV, sordida vulnera & ulcera abstergere depurare & ad consolidationem perducere potest. Hanc virtutem huic plantæ quoque attribuit illustris Geoffroy, qui in Tractatu de Materia Medica Tomo III. pag. 279. his se exprimit verbis: Confert quoque centaurium minus glutinandis vulneribus recentibus & ulceribus inveteratis, quæ abstergendo siccandoque glutinat & carne replet. Eandem ob virtutem abstergentem furfuribus & crustosæ scabiei mederi potest & S. Pauli quoque contra furfures & crustosam capitis scabiem vix præstantius ullum decoctum reperiri asserit quam centaurii minoris ex pisorum brodio paratum. Hoc enim decocto si lavetur caput, insigniter furfures & scabiem detergit & simul myriades pediculorum enecat.

§. XIV.

§. XIV.

Modus exhibendi summitates centaurii minoris.

Plerumque & commode summitates centaurii minoris adhibentur ad infusa præsertim vinosa, quoniam vinum menstruum est summitatibus centaurii minoris maxime accommodatum, & vix vinum medicatum paratur, quod non ingrediantur summitates centaurii minoris. Pulvis earundem ad drachmam unam præscribitur, sed rarissime ob amaritiem & nauseam, quam facile excitat.

§. XV.

De iis, quæ præparantur ex centaurio minori, speciatim aqua & sale.

In officinis prostat aqua conserva sal extractum & essentia centaurii minoris. Aqua, si debita cum cautela destillatur, virtutis non est expers, continet spirituosam partem ejusque virtutes §. IV. & §. DI. Sect. VI. Part. I. Sal centaurii minoris, si vulgari modo præparatur, pauxillum vel nihil de ejus virtute retinet & præ aliis salibus per incinerationem, paratis nil peculiare possidet.

§. XVI.

Extracta centaurii minoris eorumque virtutes.

Extractum centaurii est vel gummosum vel resinosum, prout vel aqua vel spiritu ardente paratur. Virtus extracti resinosi ex resinosarum, gummosi ex gummosarum partium virtute est determinanda. Resinosum extractum longe majorem virtutem stimulantem, resolventem & purgantem aliasque vires, quæ ab his dependent, majori in gradu possidet quam gummosum §. IV. & ad drachmam dimidiam exhibitum satis efficaciter alvum subducit. Omnium optimum extractum centaurii minoris paratur cum vino, utpote quod non gummosas solum sed resinosas etiam centaurii minoris partes extrahit.

§. XVII.

Modus exhibendi extractum centaurii minoris.

Extractum centaurii minoris frequentissimo in usu fuit illustri b. m. Hoffmanno, idque non solum inter pilulas suas balsamicas §. XXII. Cap. V. de aloe descriptas sed etiam inter elexiria visceralia & electuaria antifebrilia recepit. De ejusmodi elexiriis visceralibus exposita fuit §. LXXI. Cap. II.

de

de rhabarbaro compoſitio eorumque utilitas in febribus intermittentibus & morbis chronicis, ut malo hypochondriaco, chloroſi, cachexia & hydrope non ſatis poteſt prædicari. Reſtat igitur tantum, ut oſtendam b. Hoffmanni modum exhibendi centaurii minoris extractum ſub forma electuarii, & hæc eſt ſequens:

Recipe extracti centaurii minoris
pulveris caryophyll. ana drachmam dimidiam
corticis chinæ drachmas ſex
roob ſambuci
ſyrupi acetoſ. citri ana unciam dimidiam
M. f. Electuarium

Hoc utebatur in febribus intermittentibus die intercalari præmiſſis præmittendis ad drachmam dimidiam vel integram. Egregium quoque electuarium antifebrile ſequens eſt:

Recipe roob juniperi
conſervæ abſinthii ana unciam dimidiam
pulv. cort. chinæ
caſcar. ana drachmas duas
extract. cent. min. drachmam unam
ſyrup. cortic. aurant. q. ſ.
M. f. Electuarium pro doſi ad drachmam dimidiam vel integram exhibendum.

Illuſtris Junckerus ſummo cum fructu utitur ſequentibus pilulis ad hæmorrhoidum fluxum promovendum cum aliorum remediorum convenientium uſu ſubjuncto:

Recipe maſſ. pilular. balſamicarum
ejusd. (§. XXII. Cap. V. de aloe) ſcrupulum dimidium
extr. elleb. nigri aquoſi
centaur. min. vinoſi ana grana quinque
M. f. pilulæ pro una doſi.

Idem prælaudatus vir in uſu habet pilulas viſcerales egregiæ efficaciæ in obſtructionibus viſcerum reſolvendis, quas ita componit:

Recipe gummi ammon. in aceto squillitico
soluti & inspissati scrupulum dimidium
mercurii dulcis
aloes gummosae ana grana quatuor
extr. ellebori nigri aquosi grana duo
M. f. pilulae, cujus dosis est scrupulus unus.

Eam ob causam hanc & priorem adduxi formulam ut confirmentur dicta §. XIV. XV. Cap. XXIII. de extracto ellebori nigri, quae hic conferre ex usu erit. Idem vir egregius in praxi maxime salutari cum fructu adhibere solet Elexir ab ipso dictum resolvens, ad quod recipitur extractum centaurii minoris. Praestantissima gaudet virtute, quae non satis praedicari potest, & in roborando & resolvendo nulli facile alii cedit remedio. En! formulam:

Recipe extr. centaur. min. vinosi
card. bened. vinosi
rhabar. aquosi ana unciam dimidiam
myrrh. electae
cort. cascarillae ana drachmas sex
macis
cardamom.
caryophyllor. ana drachmam unam
fruct. aurant. immatur. uncias tres
salis tartari uncias duas
aquae menthae
fontanae ana libras duas

solvantur salis tartari unciae duae in determinata aquae fontanae quantitate, filtretur misceatur & digeratur solutio cum praedictis speciebus per aliquot dies, digesta refrigerata exprimantur per linteum crassum, colentur & paululum inspissentur ad elexirii consistentiam. Ter vel quater de die a guttis sexaginta usque ad centum adhiberi potest. Illustris b. m. Hoffmannus nullas facile praescribebat pilulas scopo aperiendi laxandi & anthelmintico, ad quas non sumebat extractum centaurii minoris;

Recipe extract. cent. minor.
tanaceti
rhabarb.
asæ foetidæ
myrrh. elect.
aloes gummosæ
mercurii dulcis ana scrupulum dimidium
extr. croci
castor. ana grana duo

M. f. cum Elexir Propr. Parac. vel ess. succini q. f. pilulæ ex scrupulo uno quindecim, quæ adulto pro dosi exhibendæ. Vermes pellunt & laxant.

In hydrope sequentes præscribebat pilulas:

Recipe extract. centaur. min. drachmam unam
elleborì nigri
gummi ammoniac. depur.
elaterii
mercurii dulcis ana drachmam dimidiam
salis succini grana quindecim

M. f. l. a. pilulæ ex scrupulo uno cum essentia succini q. s. quindecim, quæ pro dosi exhibendæ. Possunt quoqne ingredientia in æquali sumi quantitate. Ratio, cur extractum ellebori nigri ingredientis munere hic fungatur, exposita est §. XIV. XV. Cap. XXIII. de elleboro nigro.

§. XVIII.

Modus exhibendi extractum centaurii minoris.

Neque minus pilulæ quæ egregiam possident virtutem resolventem & visceribus maxime conducunt, ex centaurii minoris extracto sequenti modo possunt componi:

Recipe extr. centaur. min. vinosi drachmam unam
gummi ammoniaci
saponis Veneti
myrrhæ electæ ana drachmam dimidiam

M. f. pilulæ ex scrupulo uno quindecim. Dosis est scrupulus unus. Addi potest mercurii dul-

cis drachma dimidia. Si ejusmodi pilulæ viscidos & tenaces non resolvunt humores nec obstructiones reserant, hoc certe frustra ab aliis expectatur.

§. XIX.

Modus exhibendi summitates centaurii minoris.

Infusum, quod ingrediuntur summitates centaurii minoris, jam supra §. LXXII. Cap. II. de rhabarbaro adduxi & commode quoque ad infusa antifebrilia sumi possunt exempli gratia:

Recipe pulveris cort. chinæ unciam unam
rad. gentian. rubræ unciam dimidiam
summitatum centaurii minoris manipulos duos
vini Gallici mensuram unam
digerantur leni calore, colentur &
addatur syrupi menthæ uncia una.
Capiatur pro dosi die intercalari
ter vel bis uncia una.

Illustris b. m. Hoffmannus in Medicina Rationali Systematica Tom. IV. Part. I. Sect. I. Cap. II. Method. Medendi general: §. VII. sequens infusum vinosum adversus febrem quartanam maxime commendat:

Recipe fibrar. ellebori nigri
polypod. querni
fol. sennæ sine stip. ana unciam unam
herb. absinthii
centaur. minor.
card. bened.
trifol. fibrin. ana manipulum dimidium
rasuræ ligni colubr.
corticis chinæ
aurant. recent. ana drachmas tres
limaturæ martis
tartari tartarisati ana unciam semis

Concisa & contusa irrorentur drachmis duabus spiritus salis ammoniaci urinosi, misceantur & duabus

duabus vini mensuris infundantur. De hoc infuso matutino tempore quotidie liberalem haustum sumi jubet. Conferantur hic dicta supra de polypodio & elleboro nigro Cap. XXIII. XXIX.

In hydrope sequens suadet infusum, quod hic apponere mihi liceat, præsertim, cum id non summitates solum centaurii minoris sed alia etiam simplicia jam pertractata ut elleborus niger rhabarbarum & radix bryoniæ ingrediantur:

Recipe cort. med. sambuc.
rad. bryon.
irid. nostratis
fibrar. ellebori nigri
rhabarb. elect.
rad. gentian. rubr.
vincetox.
levistici.
cort. aurant. rec. ana unciam dimidiam
summit. centaur. min. pugillos quatuor
caryophyllorum drachmas tres
tartari tartarisati unciam unam

Concisa & contusa fiant species cum duabus vini mensuris infundendæ & ad sextam partem pro dosi bis in septimana bibendæ. Vide ejusdem Medic. Systemat. Tom. IV. Part. IV. Cap. XIV. Thes. Therapeut. §. VI.

§. XX.

Essentiæ centaurii minoris præparatio vires & usus.

Ope spiritus vini a phlegmate depurati parari potest essentia ex centaurio minori, quæ partes ejus continet resinosas & ab his suas nanciscitur virtutes, quæ sunt stimulantes, egregiæ resolventes, roborantes & laxantes aliæque, quæ a dictis viribus dependent. Præsertim in febribus intermittentibus egregiam exserit utilitatem. Celeberrimus b. m. Schulzius in Prælectionibus suis ad Dispensatorium Brandenburgicum sequentia de ea affert notatu digna, quæ hic

hic adscribere mihi liceat. Vulgo, inquit, paratur hæc essentia ex summitatibus siccatis, unde acquiritur essentia atrorubens stomachica & anthelmintica, quæ ad guttas triginta usque ad quinquaginta præbetur. Si vero ex summitatibus recentibus præparetur, affuso spiritu non rectificatissimo, tinctura fit saturate viridis, quæ ad cochlear unum vel alterum sumta effectum laxativum manifestum edit & febribus intermittentibus, præcipue quartanis, insigniter conducit. Hactenus b. Schulzius. Prout hæc essentia paratur cum spiritu vini a phlegmate magis vel minus depurato, pro eo etiam ejus virtutes differunt, optime vero conficitur cum spiritu vini rectificato, quoniam partes tam resinosas quam gummosas, quæ centaurio minori insunt, extrahit. Ejusmodi essentia egregiam exserit virtutem stimulantem, roborantem, laxantem, resolventem & anthelminticam. Scopo anthelmintico ita potest præscribi:

Recipe essentiæ centaurii minoris
seminis santonici
tinct. rhabarb. spirituosæ ana drachmam unam
M. D. S. Mixtura, de qua pro dosi adulto quinquaginta guttæ vel plures sunt exhibendæ.

Addi potest, si e re ita visum fuerit, essentia corticum aurantiorum, cinnamomi, gentianæ rubræ, absinthii vel tanaceti nec non ad dolores & spasmos mitigandos essentia croci & castorei.

In malo hypochondriaco & hysterico nihil præstantius est sequenti mixtura, qua etiam Celeberrimus Junckerus creberrime utitur salutari cum effectu:

Recipe ess. centaurii minoris
cascarillæ
millefolii ana drahmam unam
M. Roborat hæc mixtura, resolvit, flatus discutit & dolores & spasmos sedat, unde amplissima ejus & insignis patet efficacia.

Potest quoque alio modo ex centaurio minori essentia anthelmintica & visceralis parari:

Reci-

Recipe ſummit. cent. minoris manipulum unum
ſemin. ſanton. unciam unam
herb. tanaceti
abſinth. ana manipulum dimidium
rad. gentian. rubr.
zedoar.
cinnamomi
cort. aurant. ana unciam unam
Extrahatur ex his ſpeciebus conciſis & contuſis ope ſufficientis quantitatis ſpiritus vini rectificati Eſſentia.

Sæpius laudatus Junckerus eſſentiam ſuam anthelminticam ita conficere ſolet:

Recipe rad. zedoar.
gent. rubræ
ariſtol. rot. ana uncias duas
herb. tanaceti
abſinth.
centaur. min. ana manipulos quatuor
Extrahatur lege artis ex his ſpeciebus conciſis & contuſis Eſſentia.

CAPUT XXXIV.
DE
FUMARIA.

§. I.

Fumaria, Fumus terræ, Cerefolium felinum & columbinum, herba melancholifuga eſt planta flore polypetalo, tenui, oblongo, anomalo, papilionaceo æmulo, ex duobus tantum petalis conſtante, quaſi bilabiato, labio ſuperiori in caudam abeunte cum inferiori ad pediculum conjuncto. Hæc inter labia velut in palato piſtillum poſitum eſt vagina obvolutum cum ſtaminibus aliquot apicibus donatis, quod poſtea abit in fructum membranaceum ſubrotundum minutum, quo ſemen

Fumaria quae & qualis ſit planta.

ſemen parvum ſubrotundum ex nigro vireſcens ſaporis amari ingrati continetur. Radix eſt tenuis, alba, modice fibroſa, recte dimiſſa, caulis modo unus, modo plures brachiati, anguloſi, inanes, glabri, colore partim purpurante partim ex albo virente. Folia ſunt tenuiter diſſecta ad umbellarum fere modum, cæſia, alternatim caulibus adnata. Flores ſunt congeſti in ſpicam, quæ non e folii ala oritur ſed ex adverſa caulis parte. Naſcitur ſponte in locis cultis hortis agris ac ſecus vias. In uſum veniunt ſummitates, id eſt, foliola ſuperiora cum floribus caulium ſummitati adnaſcentia immo integra herba cum floribus. Intenſe eſt amara.

§. II.

Partes conſtitutivae & virtutes fumariae.

Per examina chemica demonſtrari poteſt, fumariam floridam continere partes reſinoſas gummoſas ſaponaceas fixiores & volatiliores, ita, ut partes reſinoſæ reliquas tres copia ſuperent. Partes ſaponaceæ tam fixiores quam volatiliores reſolvunt §. CCCCXCVIII. CCCCXCIX. Sect. VI. Part. I. reſinoſæ ſtimulant, roborant, reſolvunt & calefaciunt §. CCCCXCVII. Sect. VI. Part. I. & gummoſæ partium reliquarum virtutes temperant §. CCCCLXXII. Sect. VI. Part. I. ex quo conficitur, competere herbæ fumariæ virtutem ſtimulantem, roborantem, calefacientem & inprimis maxime reſolventem aliasque vires, quæ ab his dependent. Cum igitur ea, quæ humores reſolvunt & ſtimulant, alvum movere poſſint §. XXV. XXVI. Cap. I. fumaria eundem exſerere poteſt effectum eumque reverea ab ea produci docet experientia. Adde, quod omnes fumariæ partes, quatenus ſunt viſcidæ, vi viſciditatis ſuæ ad eundem effectum ſuum contribuant ſymbolum §. XXVII. Cap. I. Præterea hæc planta, quatenus reſolvit, diaphoreſin & diureſin excitare poteſt §. CCCXLVIII. Sect. VI. Part. I, atque, ut oſtendam, eam actu quoque has exercere virtutes, placet mihi inter complures illuſtrem tantum Junckerum allegare, qui eam in Therapia generali pag. 117, ad diaphoretica refert

fert & viribus resolventibus aperientibus, diaphoreticis pariter, ac diureticis conspicuam esse asserit.

§. III.

Perspectis itaque iis, quæ §. antecedente sunt adducta, haud difficile erit collectu, quod fumaria in omnibus iis morbis, qui ab humorum visciditate & tenacitate, viscerum obstructionibus & solidarum partium atonia proficiscuntur & sustentantur, cujus generis sunt cachexia, chlorosis, malum hypochondriacum, melancholia, hydrops, icterus &c. magnam exserat utilitatem. Humoribus existentibus spissis & tenacibus secretiones atque excretiones, quibus massa humorum depuratur, non libere ac expedite succedunt, salia excernenda in corpore remanent, fluidaque reddunt acriora, stagnationes oriuntur, fluida stagnantia corrumpuntur & acriora evadunt, unde pro diversitate salium remanentium atque accumulatorum varii affectus, ut scorbutus, scabies, oriuntur. His vero malis medentur ea, quæ successum excretionum impeditum restituunt, &, cum fumaria hoc præstet tam purgationem quam diuresin excitando §. II, ei quoque jure meritoque efficacia adversus ejusmodi affectus est attribuenda.

Ubi conducat fumaria.

§. IV.

Multis potest probari observationibus, ea, quæ §. præc. de viribus fumariæ sunt adducta, firmo ac stabili niti fundamento. Freitagius in Aurora Medic. asserit, se hypochondriacis, in quibus malum usque eo processit, ut scorbutum sibi adjunxerit comitem, aliaque remedia irrita fuerunt ac frustranea, succum fumariæ & cochleariæ in sero lactis caprilli, inprimis verno tempore, salutari cum successu exhibuisse. Ettmullerus succum fumariæ recenter expressum cum succo buglossi & sero lactis mixtum & vere matutino tempore calide sumtum in morbis cachecticis & melancholicis commendat. Riverius in Observationibus refert, succi fumariæ uncias tres in homine icterum & cum

Antecedentia observationibus corroborantur.

hoc conjunctum vomitum curasse. In cutis morbis ut scabie, impetigine, serpigine, a multis commendatur ut specificum & Simon Pauli scabie inquinatos simplici ejus infuso ex sero lactis vel decocto ex cerevisia propinato ab hoc malo liberasse & virgunculæ cuidam nobili septem annos natæ sensibilioris & delicatioris naturæ scabie defoedatæ præmissis præmittendis sequenti decocto brevi tempore pristinam cutis pulcritudinem restituisse refert:

Recipe herbæ fumariæ manipulum unum
fragariæ
cuscutæ ana manipulum dimidium
rad. taraxaci
acetosæ ana drachmas duas
cinnam. acuti drachmas tres
coquantur in seri tamarindinati quantitate sufficienti, colentur, & clarificata edulcentur cum syrupi berberis q. s. Singulis hujus decocti libris additis essentiæ plantaginis drachmis duabus sumantur unciæ sex quavis tertia vel quarta hora.

Camerarius ex Brassavola animadvertit, hujus plantæ pulvere sæpius exhibito quendam a melancholia fuisse liberatum. Exhibetur pulvis a drachma dimidia usque ad integram. Succus propinatur ad uncias aliquot & largiori in dosi, si moles ejus nimia id non prohibet. Multi nostratum verno tempore herbam integram floridam ad manipulum unum in seri lactis libram unam infundunt, leviter decoqunt, & infusum percolatum cum syrupi violarum uncia una propinant. Illustris Junckerus sequens in Therapia Generali pag. 117. de fumariæ virtutibus fert judicium: hodie salubris quoque, inquit, reperitur in primarum viarum vitiis, malo hypochondriaco, morbis chronicis, seroso-lymphaticis, ictero, scorbuto, scabie, statu ulceroso, & aliquantum in venereis inquinamentis.

§. V.

Praeparatorum ex fu- Præparantur in officinis ex fumaria aqua destillata extractum conserva essentia & syrupus. Aqua continet partem

tem ſaponaceam volatiliorem ejusque virtutem, id eſt, diaphoreticam & diureticam. Alii eam in variolis & morbillis aliisque febribus exanthematicis laudant, alii vituperant, interea hoc certum eſt, quod conjuncto debito regimine ſudorem elicere poſſit. Extractum, ſi cum ſpiritu vini plegmate privato paratur, continet partes fumariæ reſinoſas & ſaponaceas fixiores, adeoque prædominantem habet virtutem reſolventem & ſtimulantem, aliasque his ſuperſtructas vires. Ad drachmam dimidiam vel integram datum alvum ſatis efficaciter ſubducit. Cum extracto centaurii minoris ſpirituoſo vel vinoſo ratione virium multum convenit, & vel ei ſubſtitui vel cum eo conjungi & in iisdem, in quibus illud, adhiberi poteſt caſibus. Egregiam ibi præſtat utilitatem, ubi humores viſcidi tenaces ſunt reſolvendi & obſtructiones viſcerum reſerandæ, præſertim vero in lymphæ & ſeri imputritate & morbis hinc oriundis ut ſcabioſis & venereis, inſigniter conducit & commendatur. Conſerva iisdem, quibus berba, gaudet virtutibus ſed minoribus & ad unciam dimidiam exhibetur. Syrupus aſſumitur ad electuaria & decocta maſſam humorum depurantia, quæ ſcorbuto, lue venerea, ſcabie vel alia impuritate cutanea laborantibus ſolent præſcribi. Nonnulli externe ſuccum vel aquam deſtillatam fumariæ oculis indita eorum caliginem diſcutere perhibent & ex ſuccis fumariæ lapathi ſylveſtris & enulæ campanæ igne inſpiſſatis & cum axungia porcina mixtis conficiunt unguentum, quod adverſus ſcabiem & cutaneos affectus perutile prædicant.

maria virtutes & uſus.

CAPVT XXXV.
DE
AVRO FVLMINANTE.

§. I.

Si auri ſolutioni ab aqua regis factæ ſpiritus ſalis ammoniaci aquoſus vel oleum tartari per deliquium ſeorſim vel conjunctim inſtillatur, aurum ſolutum ſub forma limi flavi præ-

Aurum fulminans quid ſit & ejus praeparatio.

præcipitatur, quod postea aqua simplici lavatum atque edulcoratum dicitur aurum fulminans, quoniam calori externo expositus fulminis instar fragorem edit & magno cum sonitu disploditur, ut evanescat & cum impetu quævis adstantia conquasset. Nil est nisi calx seu magisterium auri. Si paratur auri solutionem non cum aqua regis sed cum nitro sale communi & alumine crudo decoctione paratam ope olei tartari per deliquium præcipitando & præcipitatum horæ quadrantem calcinando, calx hæc non fit fulminans. Sic etiam vis auri fulminans imminuitur & perit, quando vitrioli vel sulphuris spiritu humectatur, iterum vero restitui potest, si super id bonus spiritus alcalinus volatilis abstrahitur vel eo acidum ejus denuo saturatur posteaque saturatum aqua edulcoratur. Quo magis hæc calx aqua lavatur, eo magis vim suam amittit fulminantem; alias leni calore immo tritu magno cum sonitu disploditur & perditur. Quocirca in exsiccando circumspectione opus est, ne supra fornacem ponatur & calore leviter excedente periculum vel detrimentum inferat tam facilis quam vehemens displosio. Tutius igitur sub umbra vel calore hypocausti, quicquid humidi adhæret, abigitur.

§. II.

Virtutes auri fulminantis.

Ex præparatione auri fulminantis liquet, illud esse pulverem auri præcipitatum, cujus particulis salia acida aquæ regis adhærent §. I. Jam vero ex principiis manifestum est physicis & chemicis, salia eo majorem acquirere activitatem, quo specifice graviores sunt partes, quibuscum combinantur & auri particulas omnium maximam possidere gravitatem specificam. Qua de re auri fulminantis salia acida vi prædita esse debent insigni. Cum igitur vis salium acidorum consistit in resolutione & stimulatione, aurum fulminans magnam vim stimulantem & resolventem possidere debet. Quæ agunt resolvendo & stimulando, diuresin, diaphoresin & purgationem excitare possunt §. CCCCII. CCCCXLVIII. Sect. VI. Part. I. & §. XXV. XXVI. Cap. I.

Part.

Part. II. Quam ob rem aurum fulminans virtutem purgantem diaphoreticam & diureticam exserere potest. Inquirendum igitur est, num hæc experientiæ respondeant.

§. III.

Antecedentia observationibus confirmantur.

In monumentis eorum, qui de materia medica & morbis aliquid prodiderunt, obvia sunt testimonia, quibus abunde eorum, quæ asserui §. II, veritas demonstrari potest. Prodeat primum ETMULLERUS, qui de valetudine infantum cap. III. §. 9: aurum fulminans, inquit, magnæ observatur efficaciæ, ut non immerito a quibusdam insigniter extollatur contra tormina infantum & pertinaces alvi obstructiones etiam exinde imminentem epilepsiam. Datur infanti aliquot dierum vel etiam unius septimanæ granum unum cum tribus granis nitri depurati vel etiam nitri antimoniati. Datur etiam solum, absque addito, in iis, qui jam sunt aliquot septimanarum ad grana duo; propinatur in lacte. Præter alios effectus, quos aliquoties miratus fui, tormina sistit, horrendas alvi dejectiones promovendo, & insultus epilepticos sopit. Varietas observatur in ejus operatione, nunc citius, nunc tardius operatur, debilius itidem aut vehementius, prout, uti suspicor, plus minus in ventriculo infantis a grumo lactis vel muco pituitoso irretitur & quasi inviscatur. Huic GEORGIUM WOLFFGANGUM WEDELIUM subjungo, qui in Pharmacia Acroamatica Lib. II. Sect. IV. Cap. II. pag. 397. & Amoenitatibus Materiæ Medicæ Lib. II. Sect. II. cap. VII. pag. 357. his se exprimit verbis: magisterium hoc auri fulminantis maxime activum est medicamentumque egregium, quod vires habet carminativas in colica & tympanitide conspicuas, purgantes, siquidem non adeo accurate edulcetur, ob sal sulphureum; sudoriferas, si id ipsum fiat, elutriatis salibus; unde & cordiale est & renovativum & antepilepticum. BOHNIUS de officio medici cap. VIX. pag. 281: sine omni molestia fere, ait, evacuant purgantia in minori dosi exhibita, si modo bina vel trina grana auri fulminantis ipsis combinentur. BOYLEUS Usefulnesse

neſſe experimental Philoſophy P. II. Eſſ. V. Chap. V. p. 212. aurum fulminans, quantum ipſe confirmare poſſet, nobiliſſimum purgans laudat. HANNÆUS in Miſcellan. Naturæ Curioſorum Anni X. Obſ. CL. p. 238. auri fulminantis admirandam opem in colica conſummatiſſima ſe aliquoties expertum fuiſſe teſtatur. FRID. HOFFMANNUS in Clav. Schroeder. Lib. III. cap. IX. pag. 204: habet aurum fulminans, ait, vim diaphoreticam ad grana tria vel quatuor in convenienti liquore exhibitum, interdum utramque operationem & catharticam & diaphoreticam exercet; prout a ſalibus magis vel minus liberatum eſt, magis vel minus etiam ſudorem movet vel purgat, & paulo poſt: aurum fulminans, inquit, cum ſaccharo ſaturni & cinnabari antimonii unitum eſt in morbis deſperatiſſimis ultimum remedium, etiam in febribus ardentibus malignis. Celeberrimus Vratiſlavienſis Medicus D. HELWICH in Hiſtor. Morb. anni 1699. p. 10. in febribus petechialibus purgantibus ſuis apud ditiores etiam pauca grana auri fulminantis certis ex cauſis addidiſſe legitur. Adde Reſponſa Ordinis Medicorum Lipſienſium & Wittenbergenſium de innoxia & præſtantiſſima auri fulminantis efficacia purgante & diaphoretica, quæ in Pancratii Wolffens quondam Medicinæ & Profeſſoris in Academia Halenſi Defenſione auri fulminantis, purgante in febribus acutis, propter orgasmum, tempeſtivo, tutiſſimi tam in febribus ſecundariis cum ſymptomaticis, quam in febribus primariis cum criticis abſceſſibus contra Georgii Erneſti Stahlii Doct. & Prof. Publ. Ordin. Diagramma προεξσυνκρίσεος potius crudæ προεκκρίσεος dicendæ in caſu controverſo Halenſi b. virginis ſunt conſignata.

§. IV.

Quanquam celeberrimorum virorum obſervationes de auri fulminantis virtutibus allegatas §. præced. non in dubium voco, nihilominus aſſerere nullus dubito, ipſi præ aliis tutis & ſecuris purgantibus nullam ſingularem competere virtutem ſpaſmos dolores & convulſiones ſedantem. Omnia

enim

enim hæc mala cum in infantibus a lacte corrupto coagulato & acri & in adultis a cruditatibus viſcidis & acribus in primis viis hærentibus oriantur, fieri non poteſt, quin his ope remedii purgantis evacuatis tormina dolores ſpasmi & convulſiones ceſſent. Dum a materia flatulenta flatus gignuntur, hi expandendo inteſtina & ventriculum dolores anxietates ſpasmos colicam & cardialgiam flatulentam producunt, quæ mala mox ſedantur & tolluntur evacuata materia flatulenta. Sic crudum acre ventriculum & inteſtina irritando inquietudinis dolorum ſpasmorum, & flatulentiæ, ob flatus a ſpasmis retentos atque incarceratos, exiſtit cauſa, quo excreto omnia ſymptomata evaneſcunt. Nunc quæro ex omnibus, qui hæc probe intelligunt, annon omnia ejusmodi mala commodius facilius tutius & melius alio remedio purgante, ut pulvere rhabarbari cum abſorbentibus & ſale medio vel alio pro circumſtantiarum ratione conjuncto, quam auro fulminante vel non æque bene ac hoc tolli queant? Certe, nemo rei gnarus hoc negare poterit. Si vero eo uti placet, eligatur probe edulcoratum & a ſalibus liberatum, alias dolores, ſpasmos atque inflammationes facile excitare poteſt. Quo magis edulcoratur, eo minorem purgantem & eo majorem diaphoreticam acquirit virtutem. Ob ſalia acida corroſiva, quæ ipſi adhærent, optime datur cum terreis. Doſis ejus eſt pro adulto a granis ſex usque ad ſcrupulum dimidium. Vomitum aliquando excitat, cujus cauſa partim in ſalibus corroſivis magna in copia adhuc ei admixtis partim vero in cupreis particulis auro adhærentibus eſt quærenda & hinc aurum a cupri conſortio, quantum fieri poteſt, liberatum ad aurum fulminans uſui medico deſtinatum præparandum eſt eligendum.

CAPUT XXXVI.

DE LAPIDE LAZULI.

§. I.

Lapis Lazuli quis & qualis sit ejusque usus mechanicus.

Lapis Lazuli, Lapis Cyaneus, Lapis Coeruleus est lapis quidam pretiosus opacus, ad metallicam accedens duritiem, saturate coeruleus, florum cyani coerulei colore, punctis & venulis aureis atque argenteis interspersis splendentibus coruscans, Armenio lapide durior & compactior, saporis adstringentis. Ex fodinis aureis, argenteis & cupreis eruitur & vel ex Oriente, ut Asia & Africa adfertur, qui dicitur Orientalis, vel in Germaniæ, Italiæ, Hungariæ & Transylvaniæ metallifodinis reperitur, qui Occidentalis nominatur. Prior ignis vim ferre valet & colorem suum in ignis tortura retinet, unde fixus audit, posterior vero in igne sibi non constat deponit colorem coeruleum & viridem acquirit. Extrahitur ex eo aurum, vel adhibetur ad præparandum nobile & pretiosum pigmenti coerulei genus, quod vocatur Ultramarinum, qui usus est frequentior. Sequentibus vero notis ejus qualitas ad hunc usum apta cognoscitur, si nimirum sputo vel aqua madefactus panno albissimo violaceum induit colorem, inter prunas ardentes candefactus colorem, postquam refrixerit, retinet, ferro ignito injectus & in aceto albo acerrimo extinctus colorem non mutat sed intensiorem potius acquirit & ejus pulvis ferro ignito inspersus tam colorem quam consistentiam retinet; tunc enim ad parandum Ultramarinum censetur bonus atque aptus. Conficitur hoc calcinando lapidem & lævigando in porphyrite commiscendo cum massa ex pice cera atque oleo composita, affunditur postea aqua, ut pulvis coerulens alcoholisatus dissolvatur & ad fundum præcipitetur, qui collectus postea usui servatur. Cum vero hoc modo præparatum Ultramarinum sit longe carissimum & maximo constet pretio, illi substituitur Coeruleum

leum Berolinense, quod describunt Miscellanea Berolinensia pag. 377. Ultramarinus color ex utroque quidem lapide Lazuli tam Orientali quam Germanico, parari potest, sed ille, qui ex priori conficitur, ætate non mutatur, cum contra, qui ex Germanico præparatur, ætate & externis aeris injuriis facile lædatur & temporis progessu virescat.

§. II.

Particulæ cupreæ lapidis lazuli conciliant ipsi virtutem stimulantem & arrodentem, unde mirandum non est, illum intus sumtum tam per superiora quam per inferiora purgare & vel majori vel minori in gradu hos producere effectus, prout vel majorem vel minorem particularum cuprearum continet copiam. Quod vero actu ei insint cupreæ partes, solus color coeruleus, qui ab his oritur, satis superque demonstrat. Quidam abluendo ejus virtutem erodentem atque emeticam corrigere contendunt, sed frustraneus est omnis labor, sive enim sit lotus sive minus, semper tam per superiora quam per inferiora evacuat. Duplicem veteres medici ei adscripserunt virtutem, unam purgantem alteram confortantem & stypticam. Hanc ipsi crediderunt esse naturalem, quoniam in aurifodinis reperitur & aureas partes habet admixtas, illam vero seu purgantem virtutem per accidens ipsi tantum competere arbitrati sunt, quatenus nimirum alias heterogeneas particulas secum gerit. Quapropter ad roborantem hujus lapidis virtutem obtinendam pravam ejus indolem variis modis, tum abluendo tum calcinando, corrigere tentarunt, qui vero labor mihi plane frustraneus & inutilis videtur, quamvis non negem, calcinatione ejus vim purgantem imminui posse & destrui, num vero calcinatio quoque ejus virtutem confortantem augeat, merito dubito. Patet ex dictis simul, cur veteres eum inter ingredientia confectionis alkermes, quæ compositio confortans est & roborans, receperint. Præterea attribuitur ipsi vis atram bilem evacuandi, quam ipsi, quatenus vehementer stimulando & resolvendo agit, competere & cum aliis purganti-

bus vi maxima ſtimulante & reſolvente præditis communem habere §. XXXVIII. Cap. I. vel eam ob causam ei adſcriptam eſſe ſentio, quoniam poſt ejus uſum excrementa dejiciuntur nigra, quod nihil peculiare eſt ſed a martialium & venereorum medicamentorum uſu venire ſolet. Cum vero præſtantiora & ſecuriora nobis ſuppetant remedia, quibus eosdem, ad quos commendatur lapis prædictus, effectus obtinere poſſumus prætereaque hujus lapidis operatio minus tuta ſit & periculoſa merito ab ejus uſu abſtinemus.

CAPUT XXXVII.
DE
LAPIDE ARMENO.

Lapis Armenus quis & qualis ſit ejusque vires & uſus.

Lapis Armenus, Armenius, a regione, ex qua olim ad nos afferebatur, ita dictus, hodie vix amplius ex Armenia ad nos pervenit, immo ſunt, qui dubitant, olim ibi eum fuiſſe repertum. Eſt lapis pretioſus, opacus, ad metallicam accedens duritiem, maculis viridibus & coeruleis & ut lapis Lazuli punctis aureis & argenteis ornatus, friabilis, ex parvis quaſi grumis conſtans. Parum a lapide Lazuli diſcrepat & ſæpius cum eodem in eadem reperitur gleba, unde a quibusdam promiſcue nullo habito diſcrimine uſurpatur uterque, differt tamen a lapide Lazuli, quod ſordibus magis ſcateat minusque coeruleus exiſtat. A ſordibus depuratus ſuppeditat illud pigmentum, quod vocatur Bergblau, Blauberggrün, Blaue grüne Erde, Blau Schiffergrün. Cupreæ & vitriolicæ eſt indolis & viribus convenit cum lapide Lazuli ſed vehementius purgat per ſuperiora & inferiora. Olim ejus ut & lapidis Lazuli uſus fuit celeberrimus & ſpecifice commendatus in morbis ſoporoſis, mania, apoplexia, quartana & ad atram bilem evacuandam, ſed utriusque incerta & periculoſa eſt operatio & eam ob cauſam hodie vix unquam ad uſum expetitur medicum.

SECTIO

SECTIO II
DE
EMETICIS
CAPUT I.
DE
EMETICORUM MODO AGENDI ET USU.

§. I.

Vomitus est violenta eorum, quae ventriculi cavo continentur, per os expulsio: nihil enim vomitu expelli potest nisi id prius ad ventriculi cavitatem pervenerit, ex quibuscunque corporis locis ad eam fuerit delatum. Verum non omnis contentorum ventriculi ejectio per os vomitus nomine venit, siquidem neque lenis & successiva contentorum ventriculi evacuatio, quae in ruminantibus fit neque illa ventriculi excretio, qua multis hominibus contentorum ventriculi pars quaedam sine nausea & sine ulla violentia in fauces ascendit inprimis si cibi vel potus copia repletus fuerit & gravatus ventriculus, vomitus nomine insigniri potest. Constat enim ex observationibus medicis, quod quidam pro lubitu efficere possint, ut contentorum ventriculi pars sine nausea & violentia in fauces ascendat & nonnulli homines ruminari queant. Necesse igitur est, ut contentorum ventriculi per os ejectio, si vomitus nomen mereri debet, sit violenta. Vomitus definitio.

§. II.

Fac, ventriculi repleti parietes propius ad se invicem accedere, contentum in ejus cavitate ut ex ea per aperturam, si qua adest, egrediatur, necesse est. Accedere est Quomodo vomitus fieri possit.

agere & actio sine vi nec existit nec concipi potest. A vi igitur quadam accessus parietum ventriculi ad se invicem proprior produci debet. Vis hæc hæret vel intra ventriculi parietes vel extra eos. Illa constrictio seu contractio, hæc pressio vocatur. Jam vero vomitus est evacuatio contentorum ventriculi §. I. Ergo vel a parietum ventriculi constrictione vel eorundem pressione externa seorsim vel conjunctim debet produci.

§. III.

Per quam viam contenta ventriculi exire queant.

Ventriculus duo habet orificia, dextrum & sinistrum, quorum hoc immediate oesophago connexum cardia, illud duodeno conjunctum pylorus appellatur. Si igitur ventriculi contenta ex ejus cavitate egredi coguntur, vel per sinistram vel per dextram ventriculi aperturam vel per utrasque ut exeant necesse est.

§. IV.

Vomitus oritur a contractione ventriculi vel diaphragmatis vel musculorum abdominis seorsim vel conjunctim.

Extrinsecus tegitur ventriculus diaphragmate & musculis abdominalibus, insuper ipse copiosis gaudet fibris muscularibus. Duæ igitur circa ventriculum occurrunt vires, quæ in ejus contenta agunt vel immediate vel mediate, & sunt vel vires diaphragmatis & musculorum abdominalium vel vis ipsius ventriculi, quæ in parietum ejus fibris sedet muscularibus. Diaphragma enim & musculi abdominales sese constringendo pressionem in ventriculum exercent & mediate in ejus contenta agunt, vis contra ventriculi, qua se constringit, immediate in contenta ventriculi agit, omnesque hæ vires ventriculum coarctant. Nunc vomitus producitur vel a ventriculi constrictione vel externa ejus pressione seorsim vel conjunctim §. II. & pressionem hanc externam non nisi diaphragma & musculi abdominis exercere possunt, dum sese constringunt. Ergo vomitus oriri debet a sola vel ventriculi vel diaphragmatis & musculorum abdominis constrictione vel harum omnium partium contractione conjuncta. Hæc vero contractio, quarumcunque sit partium, debet esse convulsiva, vel,

vel, si magis arriserit, spasmodica. Cum enim vomitus sit evacuatio contentorum ventriculi violenta §. I, partium quoque contractio, qua vomitus excitatur, ut præternaturaliter aucta seu violenta, id est, convulsiva seu spasmodica ut sit necessario sequitur.

§. V.

Ad vomitum requiritur apertura cardiae.

Vomitu contenta ventriculi cavitate per os ejiciuntur §. I. Verum enim vero ventriculi contenta per os expelli nequeunt, nisi orificium ventriculi sinistrum cum oesophago connexum sit apertum. Si igitur vomitus fieri debet, necesse est, ut orificium ventriculi sinistrum sit apertum.

§. VI.

Pyloro aperto vomitus non fit.

Quamvis orificium ventriculi sinistrum sit apertum & ventriculus constringatur vel comprimatur seorsim vel conjunctim, nihilominus tamen nullus oriri potest vomitus, nisi pylorus sit clausus. Fac enim, pylorum & sinistrum ventriculi orificium esse apertum ejusque parietes vel constringi vel comprimi seorsim vel conjunctim, tunc contenta ventriculi, utpote quæ gravia sunt & vi gravitatis deorsum tendunt, per pylorum potius quam per cardiam e ventriculi cavitate prodire debent, qua ratione nullus contingere potest vomitus. Cum vero contenta ventriculi vomitu per os sint ejicienda §. I, ex ventriculi cavitate per oesophagum contra propriam ponderis sui agendique rationem ascendere atque in altum propelli debent: id quod cum fieri nequeat, nisi pylorus sit clausus & via ad intestina occlusa, dilucide apparet, vomitum nunquam produci posse, nisi pylorus sit clausus.

§. VII.

Conditiones necessariæ ad vomitum.

Conditiones igitur, quæ requiruntur, si vomitus oriri debet, sunt, ut pylorus sit clausus, cardia vero aperta & ventriculus vel diaphragma & musculi abdominis vehementer se constringant seorsim vel conjunctim.

§. VIII.

Vomitus produci nequit a sola diaphragmatis & musculorum abdominis actione vehementiori.

Nonnulli nulla ratione ventriculi habita diaphragmatis & musculorum abdominis actioni soli vomitum attribuunt, sed hæc sententia minus firmo & stabili nititur fundamento. Fieri enim nequit, quin ventriculus, adeo sensibilis pars, tanta diaphragmatis & musculorum constrictione irritetur ad constrictionem spasmodicam, nec ratio suppetit, cur contractione musculorum prædictorum voluntaria, si omni promovetur nixu, non æque producatur vomitus, quod tamen non contingit, ad quod accedit, quod hi musculi, licet maximam patiantur convulsionem, nullum tamen vomitum producere possint, nisi pylorus sit clausus §. VI. VII, adeoque spasmo constrictus. Si enim pylorus æque ac cardia esset apertus, diaphragma & musculi abdominis vehementer ventriculum spasmodica sua constrictione comprimentes contenta ventriculi deorsum per pylorum propellere deberent, nisi aliud accederet, quod nihil aliud esse quam motum ventriculi spasmodicum, a pyloro inverso & præternaturali modo progredientem, quis est qui dubitet? Eo enim versus superiora directo motus musculorum abdominis & diaphragmatis vehementior accedens & ventriculum comprimens non potest non contenta ventriculi per os cum impetu ejicere, id est, vomitum producere. Sola igitur musculorum abdominis & diaphragmatis constrictio sine ventriculi contractione spasmodica nunquam vomitum excitare potest.

§. IX.

Quomodo vomitus fiat, utrum constrictione ventriculi sola an conjuncta cum contractione musculorum abdominis &

Cum sola diaphragmatis & musculorum abdominis constrictio vehementior vomitum producere nequeat §. VIII. nihil superest quam ut vomitus ventriculi contractione solito majori vel sola vel concurrente simul musculorum abdominis & diaphragmatis constrictione aucta peragatur §. IV. Intensior horum musculorum contractio ad vehementem ventriculi constrictionem accedens, tantum abest, ut vomitui impedimentum objiciat, ut potius omne tollat & vomitum multum promoveat reddatque faciliorem, ita, ut hinc multi dubita-

dubitaverint nulli, totum in peragendo vomitu negotium illi diaphragmatis.
demandare soli, ut ex superius adductis dilucide apparet.

§. VIII. Num vero contractio ventriculi sola præternaturaliter aucta vomitui excitando par sit & sufficiat, quæstio est altioris indaginis, de qua inter medicos inter utramque disputatur partem, sed secundum meam sententiam tota hæc lis facile potest componi. Demonstravit nimirum Vir exquisitissimæ eruditionis & de re physica & medica optime meritus illustris Hambergerus in Physiologia §. DCCXLIV. MCCII. vim, qua ventriculi fibræ sese contrahunt, sedecim libris esse æqualem & vim ventriculi coarctantem summam, qualis in vomitu deprehenditur, non multum a quinquaginta libris distare. Cum igitur vis ventriculi tanta sit, nullum remanet dubium, quin ea sola expellendis vomitu contentis in ventriculi cavitate sufficiat, & quoties non videmus, ab infantibus lac paulo largius haustum vomitu iterum rejici sine præternaturaliter aucta musculorum abdominis constrictione? Probe quoque circumstantiæ, sub quibus fit vomitus, & quæ tam subjectum, in quo evenit vomitus, quam materiæ vomitu expellendæ indolem, &, qua vomitus peragitur, vehementiam respiciunt, sunt considerandæ & discernendæ, si determinandum est, num vomitus sola ventriculi vi perfici possit. Nam si subjectum ita a natura est formatum vel ejusmodi gaudet dispositione vel habitu, ut vomitum facile sine magno nixu & molimine & sine ulla fere molestia edere queat, si materia vomitu ejicienda pondere suo non nimis resistit nec alio modo ita comparata est, ut expulsioni impedimentum objiciat non nisi magno nixu & molimine removendum, &, si vomitus ipse non cum ingentibus conjungitur motibus & conaminibus, vomitum sola ventriculi constrictione perfici posse mihi certe persuadeo, interea tamen non inficias eo, hac ratione raro fieri vomitum, sed lubens concedo, eum frequentissime constrictione ventriculi aucta cum musculorum abdominis & diaphragmatis contractione spasmodica conjuncta peragi, testantibus id phænomenis vomitum comitantibus, ut agitationibus

moti-

motibus & laboribus vehementibus, qui in vomentibus conspiciuntur, alvi & urinæ involuntaria excretione abortu &c.

§. X.

Vomitus fit ope musculorum.

Vomitus perficitur contractione ventriculi musculorum abdominis & diaphragmatis præternaturaliter aucta §. IX. Sed omnes hæ partes sunt vel musculi vel musculis seu fibris muscularibus gaudent (per princ. anat.) Ergo vomitus fit ope musculorum eorumque constrictione præternaturaliter aucta.

§. XI.

Vomitus oritur a vi ventriculi vitali præternaturaliter aucta.

Posito vomitu ponitur contractio ventriculi præternaturaliter aucta §. IX. X. Nunc contractio fibrarum corporis humani præternaturaliter aucta oritur a vi fibrarum vel physica seu elastica vel vitali præternaturaliter aucta §. LXVII. LXVIII. Sect. II. Part. I. Ergo vomitus oriri debet a vi ventriculi aut physica seu elastica aut vitali præternaturaliter aucta. Verum enim vero vomitus a vi ventriculi physica seu elastica sola præternaturaliter aucta produci nequit, cum teste experientia ea subjecta ad vomendum minus sint disposita, quæ fibris gaudent valde elasticis, id est, rigidis, & in cadavere, in quo vis physica adhuc integra est & illæsa, nullus unquam observatus fuerit vomitus. Nihil igitur amplius superest, quam ut vomitum a vi ventriculi vitali præternaturaliter aucta produci asseramus. Interea nemo sibi persuadeat velim, omnem omnino ventriculi vim physicam seu elasticam a vomitus negotio excludi. Minime, sed illa potius supponitur. Cum enim vis vitalis dependeat ab influxu & motu sanguinis & fluidi nervei §. LXVIII. Sect. II. Part. I, hic vero locum habere nequeat nisi fibrarum vasa, in quibus sanguis & fluidum nerveum vehitur, constituentium partes cohæreant, & vis, quæ a cohæsione partium fibras constituentium dependet, sit physica seu elastica, sine ullo perspicitur negotio, quod vis vitalis supponat vim physicam seu elasticam. Quæ ut eo clarius appareant, non abs re erit, hic paucis duntaxat attingere, quod fibræ corporis huma-

humani duplici sint praeditae vi, qua se contrahere conantur & quae vel a cohaesione particularum fibras constituentium vel ab influxu sanguinis & fluidi nervei in eas dependet. Prior vis dicitur vis physica seu tonus physicus, posterior autem vis vitalis seu tonus vitalis.

§. XII.

Vomitus utrum a vi physica an elastica ventriculi proveniat?

Vomitus oritur a vi vitali ventriculi praeternaturaliter aucta §. XI. Vis haec dependet ab influxu sanguinis & fluidi nervei §. XI. Qua de re vomitus proficiscitur ab influxu vel sanguinis vel fluidi nervei vel utriusque fluidi in ventriculum praeternaturaliter aucto. Exponam proinde, quomodo ab influxu fluidi nervei versus ventriculum praeternaturaliter aucto vomitus producatur, dein etiam explicabo, quomodo a sanguine vomitus produci possit. Si fluidi nervei influxus in ventriculum praeternaturali modo augetur, majori in copia in fibrillas nerveas ventriculi influere & cum sero & sanguine intra tunicas ejusdem commisceri debet. Liquidum nerveum est omnium fluidorum corporis humani subtilissimum & levissimum, id est, minima gravitate specifica praeditum, hinc partibus sanguinis & seri specifice gravioribus adhaerendo non earum solum contactum & cohaesionem majorem minuit vi insignis suae levitatis sed ope etiam summae suae subtilitatis sanguinem & serum potenter resolvit & cohaesionem inter horum partes auffert, quo facto aer in poris & interstitiis globulorum seri & sanguinis haerens minorem sentiens resistentiam sanguinem & serum in majus expandit spatium, fluida haec intumescunt & turgescunt, quo non possunt non fibrae quoque musculares, in quibus haerent, magis secundum latitudinem expandi, intumescere & breviores reddi, quo tandem tanta producitur ventriculi contractio, quanta ad vomitum requiritur. Quicquid igitur motum fluidi nervei praeternaturali modo determinat versus ventriculum, seu efficit, ut solito majori copia ad ventriculum affluat fluidum nerveum, illud etiam vomitum excitare valet. Cum vero illud perficiatur irritatione, quacunque

cunque hæc fiat ratione, vel extensione, exinde conficitur, omne illud vomitum producere posse, quod ventriculum irritat, quacunque fiat ratione, vel fibras ejus extendit.

§. XIII.

Quomodo sanguis vomitum excitet.

Sanguis §. XII. nulla alia ratione vomitum excitare potest quam quatenus ventriculum irritat. Sive enim majori in copia in vasa ventriculi irruat & in iisdem accumuletur siue stasin ibi conceperit vel aliam assumserit depravatam qualitatem, qua vomitum excitat, nullo tamen alio modo vomitum producit quam ventriculum irritando sive hoc fiat vasa ventriculi extendendo vel alio modo. Sic vomitus, qui primis graviditatis mensibus familiaris est, a sanguine in vasis ventriculi nimis abundante eaque justo magis extendendo ventriculum irritante suam trahit originem.

§. XIV.

Quomone extensione fibrarum ventriculi producatur vomitus.

Quemadmodum omnis actio in corpus æqualem habet conjunctam reactionem (per princ. phys.) ita extensionem fibrarum corporis nostri, dummodo non sit nimia, æqualem earum reactionem, id est, contractionem producere debet. Accedit ad hanc fibrarum ventriculi contractionem alia, qua se non solum vi elasticitatis §. XI, sed etiam vi vitalitatis suæ §. XI. constringunt. Fibræ enim ventriculi præditæ sunt vi tam elastica quam vitali §. XI, & dum extendendo vel alio modo irritantur, affluxus fluidi nervei versus ventriculi fibras augetur, quo major producitur ventriculi contractio §. XI, & fibræ ejus elasticæ extensæ remittente extensione in pristinum se restituunt statum, id est, se majori impetu contrahunt. In omnibus vero his casibus suppono, causam ventriculum extendentem non tantam esse, ut superet vim ejus contrahentem vel ejusdem tonum destruat.

§. XV.

Quomodo liberalius ingurgitata vo-

Ex his facilis est perspectu ratio, cur cibi & potulenta copiosius ingurgitata vomitum producant et aqua simplex tepida vel lac liberalius hausta medicamenti emetici vices interdum

dum sustineant. Omnia enim hæc ventriculum nimis replendo & extendendo ad contractionem irritant spasmodicam, qua vomitus producitur §. XIV. Porro eadem liquido apparet ratione, cur & quomodo digito vel alio instrumento fauces irritatæ vomitum excitent. Cum enim fauces œsophagus & ventriculus vno eodemque gaudeant fibrarum tractu communique & arctissimo ope nervorum nexu, fieri nequit, quin faucium irritatio ad ventriculum usque propagetur, quo hujus perficitur contractio vomitui excitando par atque idonea. Veritas enim certa est atque ab omnium reclamatione vindicata, una fibrarum connexarum irritata & se contrahente alteram irritari atque ad contractionem stimulari. Si igitur faucium fibræ irritantur, quacunque id fiat ratione, solito magis se contrahunt, quod, cum sine extensione adeoque irritatione fibrarum ventriculi perfici nequeat, in his quoque producit irritationem & hinc dependentem contractionem majorem.

mitum excitent.

§. XVI.

Quomodo oleosa vomitum producant.

Cognito ac perspecto, quomodo nimia ventriculi repletio & faucium irritatio vomitum producat, ordini & proposito meo congruum esse existimo, investigare, qua ratione oleosa & pinguia ut oleum amygdalarum dulcium, lini olivarum, sperma ceti, cerevisia tepida butyro pinguis reddita, juscula nimis pinguia, lac & ejus flos &c. vomitum efficiant. Primo, quatenus sunt corpora gravia, vi ponderis sui parietes ventriculi extendunt & majorem fluidi nervei versus eos affluxum concitant, qui majorem producit ventriculi contractionem §. XII. XIV. Deinde oleosa, cum majori gaudeant visciditate, quam aqua, faucibus & œsophago fortiter adhærent & tam ex adhæsione quam ex pondere lente descendendo oesophagum & per consensum ventriculum maxime irritant §. XV, nec levem & parvam esse hanc irritationem ab oleosis in œsophago productam, exinde dilucide apparet, quoniam experientia teste exigua liquidi cujusdam quantitas aliquot guttulas æquans lento descensu su-

per partem sensibilem insignem producit irritationem. Aliquot guttulæ aquæ abdomini ita impositæ, ut super id lento motu & descensu ferantur, tantam producunt irritationem, ut exinde satis molesta & fere dolorosa oriatur sensatio. Similem vero produci irritationem in œsophago a descensu oleosorum per eum, cum insigni nervorum præditus sit copia, & hanc irritationem ventriculo communicari, quam ejus excipit constrictio spasmodica, quis est qui dubitet? Ad ventriculum descensu delata oleosa vi ponderis, uti antea demonstratum fuit, extendunt & ad spasmodicam irritant contractionem. Accedit ad hanc actionem oleosorum vi ponderis alia, qua ex adhæsione in superficiem ventriculi internam & viscidum illam obducens agunt. Tota enim superficies ventriculi interna viscido sulphureo est obducta, cui aqua plane non vel saltem non notabili adhæret gradu, oleosa contra ob partium homogeneitatem magis adhærent. Cum igitur adhæsio sit actio, oleosa non versus viscidum solum illud sulphureum sed ductulos etiam excretorios tam glandularum quem extremitatum arteriosarum agere hosque claudere atque obstruere debent. Hac ratione impeditur & sistitur liquoris gastrici excretio & cum hoc non obstante ejus secretio & pressio ab impetu cordis& arteriarum pergat, fluidum secernendum intra vasa excretoria & glandulas retinetur atque accumulatur, vasa excretoria glandulæque obstructæ magis dilatantur atque intumescunt, quo non possunt non simul fibræ nerveæ & musculares vehementer extendi atque ad spasmodicam constrictionem irritari, quæ vomitum producit §. XII. Triplici ergo modo oleosa vomitum producere possunt, primo, quatenus descensu suo per œsophagum hunc & per consensum ventriculum irritant §. XII, deinde, quatenus in ventriculum delata hunc vi ponderis extendunt §. XII. & denique, quatenus adhærendo internæ ventriculi superficiei effluxum liquoris in cavitatem ventriculi excernendi impediunt & ductuum excretoriorum in ventriculi cavum & glandularum ventriculi intumescentiam producunt.

§. XVII.

§. XVII.

Oleosa non lubricando vomitum excitant.

Aliquorum ea est sententia, oleosa non hac ratione, quam exposui §. præcedente, sed vias, per quas materia vomitu ejicienda moveri debet, lubricando & laxando vomitum excitare. Equidem non eo inficias, oleosa vi lubricante & laxante gaudere, sed tantum abest, ut hæc vomitum producat, ut potius eidem sit impedimento. Contenta enim ventriculi vomitu ejicienda sunt gravia & contra actionem suam vi ponderis, quo deorsum tendunt, per ascensum & in altum sunt movenda §. V, cui motui viæ lubricitatem magis impedimento esse quam adjumento, in experientia & ratione fundata est veritas.

§. XVIII.

Quomodo acria vomitum producant.

Quum acria ventriculum irritent §. CCCCV. Sect. VI. Part. I, vomitum excitare possunt §. XII. Eorum modum agendi sic mihi concipio. Omnis acrimonia dependet a salibus, sed salia non agunt nisi sint soluta nec per se sola & sibi relicta ob majorem suam gravitatem specificam viscido sulphureo ventriculi internam superficiem obducenti adhærent, qua de re si huic adhærere debent, ut sint particulis specifice levioribus, id est, sulphureis obducta, necesse est, quas actu ipsis commixtas esse ex principiis demonstrari potest chemicis. Salia igitur acria sulphureis partibus cincta & in ventriculo soluta adhærent muco ventriculi & per eundem ex adhæsione transeunt ad ejus fibras, inter quarum partes constituentes cohærentes ex adhæsione penetrant, quo prior cohæsio imminuitur & tensio seu irritatio major producitur. Flexiles enim eum sint fibræ ventriculi, inter quarum partes cohærentes salia acria penetrant, istæ earum partes, inter quas nulla salia penetrarunt, uti semper conatum magis & propius ad se invicem accedendi & appropinquandi exercent, quam primum in iis locis, ubi salia acria penetrarunt, cohæsio, id est, tendentia priori conatui resistens, imminuta est, actu propius ad se invicem accedunt, hinc in locis cohæsionis imminutæ particulæ magis a se invicem recedunt & separantur, fibræ

fibræ præternaturaliter extenduntur & irritantur una cum aliis fibris connexis, inter quarum partes nulla salia penetrant. Idem efficiunt salia acria in fibris ductuum excretoriorum ex glandulis ventriculi vel ejus extremitatibus arteriosis prodeuntium, quo orificia horum ductuum constringunrur, obstruuntur, fluidum excernendum ab exitu prohibetur, in glandulis ductibus earum & extremitatibus arteriosis accumulatur, fortius premitur, glandulæ, ductus earum atque extremitates arteriosæ magis dilatantur atque intumescunt, fibræ præternaturaliter extenduntur atque irritantur. Quum igitur ventriculi fibræ omnes inter se cohæreant multisque præditæ sint nervis, qui magnam eis conciliant sensibilitatem, facile est collectu, quod, quamvis nonnullæ tantum ventriculi fibræ a salibus acribus præternaturaliter irritentur, reliquæ connexæ per consensum etiam irritentur & irritatæ, cum satis sint robustæ magnaque vi præditæ, vehementer se constringant, ventriculi cavum coarctent ejusque contenta propellant.

§. XIX.

Quamvis salia acria medicamenti emetici irritando ventriculum vomitum producant §. XVIII, nihilominus tamen nunquam hunc excitare possent, si primum statim fibras cardiam circumdantes & ligamentum Helvetii constituentes irritarent; hæ etenim irritatæ cardiam constringerent & contentis ventriculi per cardiam vomitu expellendis exitum præcluderent. Cum vero, si vomitus fieri debet, necesse sit, ut cardia sit aperta §. V, salia acria medicamenti emetici primitus in fibras in feriores circa pylorum sitas actionem suam exserere debent; hac etenim ratione pylorus primum spasmo constrictus efficit, ut contenta ventriculi contractione fibrarum spasmodica non per pylorum in duodenum sed per cardiam minus contractam egrediantur atque expellantur.

§. XX.

Emetica, quæ ex vitriolo parantur, vomitum producunt, primo, quatenus acrimonia sua ventriculum irritant §. XVIII.

§. XVIII. XIX, deinde, quatenus adstringendo agunt & denique, quatenus massam humorum inspissando ad decentem motum per vasa minima tam totius corporis quam ventriculi reddunt ineptam. Prior modus agendi jam fuit expositus §. XVIII. XIX, hinc non opus est, plura de eo facere verba. Ad secundum quod attinet operandi modum, vitriolaceorum acrimonia a ferro admixto temperatur, &, quia acida est, adstringens redditur, quam ob rem ob minorem acrimoniam majori semper sunt propinanda dosi, si effectum exserere debent vomitorium, & ob vim adstringentem minus sunt grata, hinc ob majorem, qua sunt adsumenda, copiam nihil facilius fieri potest quam ut eorum partes solvantur & solutæ ad massam deferantur humorum ejusque visciditatem præternaturaliter augeant. Verum enim vero visciditas massæ humorum præternaturaliter aucta transitum eorum per vascula minima totius corporis adeoque etiam ventriculi ejusque glandulas impedit, obstructionem producit, &, cum fluida a corde & arteriis continuo premantur, liquidique gastrici secretio continuet, glandulæ & vascula obstructa extenduntur & dilatantur, quo fibræ sensiles non possunt non præternaturaliter expandi atque ad contractionem spasmodicam irritari.

§. XXI.

Fundamentum divisionis emeticorum.

Solenne medicis est, emetica vario modo discernere & rationem discriminis partim ab eorum origine, partim a modo operandi vel applicandi, partim ab usu petere. Ratione originis dividuntur in mineralia, animalia, & vegetabilia, prout ex hoc vel illo naturæ regno desumuntur. Respectu modi applicandi in interna & externa, respectu modi operandi in vehementiora & leniora, drastica & mitiora, segniora & efficaciora, tardioris vel celerioris operationis, magis vel minus molesta & ratione usus in magis vel minus usitata tuta & selecta distribuuntur.

§. XXII.

Conspectus emeticorum mineralium.

Emetica, quæ desumuntur ex regno minerali, parantur vel

I) ex

I) ex ANTIMONIO vel
II) ex VITRIOLO vel
III) ex MERCURIO.

Quæ ex antimonio conficiuntur, emetica sunt

1) FLORES ANTIMONII, dosis grana duo tria vel quatuor.
2) REGULUS ANTIMONII SIMPLEX, ex quo pilulæ sic dictæ perpetuæ & pocula emetica usus fere perennis confici solent. Vinum enim calidum ex his poculis æque ac ex vitro antimonii vim vomitoriam prope in infinitum pauxillo de substantia eorum decedente extrahit.
3) REGULUS ANTIMONII MEDICINALIS, dosis scrupulus unus.
4) VITRUM ANTIMONII, quod non in substantia sed ad infusa vinosa emetica adhibetur.
5) SULPHUR ANTIMONII dosis grana quatuor vel sex.
6) CROCUS METALLORUM RULANDI, paratur ex antimonio & nitro. Dosis grana tria vel quatuor.
7) AQUA BENEDICTA RULANDI seu vinum emeticum ex vitro antimonii & vino paratum, cujus dosis est uncia dimidia vel integra.
8) OXYSACCHARUM EMETICUM ANGELI SALÆ, quod ex vitro & aceto vini paratur & pro dosi exhibetur a drachmis duabus usque ad unciam dimidiam.
9) OXYSACCHARUM EMETICUM LUDOVICI, quod ex croco metallorum & aceto vini paratur. Dosis cum priori convenit.
10) SYRUPUS RUBI IDAEI EMETICUS, qui ex vitro antimonii vel croco metallorum & succo rubi idæi paratur. Dosis drachmæ duæ vel tres.
11) SAPA VOMITORIA SYLVII, quæ ex vitro antimonii vel croco metallorum & musto paratur. Dosis quatuor usque ad octo grana.
12) TARTARUS EMETICUS, qui paratur ex vitro antimonii vel croco metallorum & tartaro. Dosis grana tria vel quatuor.

13) MERCURIUS VITÆ, qui e butyro antimonii per præcipitationem cum aqua paratur & pro dosi ad grana duo vel tria, sed rarissime in substantia exhibetur & potius ad infusa vinosa emetica paranda usurpatur.

14) ROSA MINERALIS SALÆ, quæ nihil aliud est quam mercurius vitæ in roseum colorem exaltatus.

15) ANTIMONUM cum duabus partibus nitri detonatum præbet emeticum infantibus ad grana duo vel tria conveniens.

§. XXIII.

In ordine emeticorum succedunt ea, quæ a VITRIOLO sumuntur & sunt: Conspectus emeticorum vitriolaceorum.

1) VITRIOLUM CRUDUM, præsertim ALBUM, cujus dosis drachma semis vel integra.

2) GILLA PARACELSI, quæ ex vitriolo albo aqua soluto & inspissato conficitur nihilque aliud est quam vitriolum album depuratum. Dosis est a scrupulis duobus usque ad drachmam integram.

3) SAL VITRIOLI, dosis scrupulus unus.

4) MANNA VITRIOLI, quod cum sale vitrioli convenit, sed mitius est.

5) CRYSTALLI LUNÆ, alias validissimæ hydragogæ, agunt enim ex admixti cupri principiis. Dosis grana quatuor.

§. XXIV.

Quæ ex mercurio parantur, vomitoria sunt: Conspectus emeticorum mercurialium.

1) MERCURIUS PRÆCIPITATUS RUBER seu ARCANUM CORALLINUM CROLLII, quod ex mercurio vivo & spiritu nitri paratur. Dosis grana quatuor vel quinque.

2) TURPETHUM MINERALE, quod ex mercurio vivo & oleo vitrioli vel ex mercurio sublimato & oleo tartari per deliquium paratur. Dosis grana tria vel sex.

3) MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS. Dosis duo tria vel quatuor grana. Paratur ex mercurio vivo soluto in aqua forti per præcipitationem cum aqua salsa.

4) AURUM VITÆ KEGLERI, quod itidem ex mercurio paratur & olim magni fuit habitum.

§. XXV.

Conspectus emeticorum mercurialium.

Emetica, quæ ex regno desumuntur vegetabili, sunt

I) RADICES; ut

RADIX ASARI, cujus dosis drachma dimidia vel integra. Infusum illius cum vino paratum ad aliquot uncias propinatur.

BRYONIÆ, de qua jam dictum sub titulo de purgantibus.

CYCLAMINIS, vide dicta de purgantibus.

ELLEBORI ALBI, non usitata.

IPECACUANHÆ, cujus dosis est scrupulus unus vel drachmaa dimidia.

SQUILLÆ, cujns dosis pro scopo emetico grana sex vel octo. Paratur ex ea OXYMELS QUILLITICUM, quod in infantibus ad unicam dimidiam vel integram datum vomitum excitat.

II) FOLIA ASARI quorum recentia quatuor vel sex incisa trita & cum vino infusa vomitum, mitiorem tamen quam radix, cient, cum aqua autem infusa tantum purgant.

GRATIOLÆ, dosis scrupulus unus vel duo in forma pulveris vel infusi sed aptior est usui interno eorum succus ad drachmam dimidiam sumtus & extractum vinosum ad decem grana in pilulari forma.

NICO-

NICOTIANÆ, quorum usus exoluit.

SEDI VERMICULARIS, dosis in substantia ad scrupulum unum vel duos, decocti ad uncias aliquot ascendit.

SAMBUCI & EBULI folia prima, JULI, GEMMÆ vel TURIONES dicta, quæ sub pulveris forma ad scrupulum dimidium exhibentur. Cortex medius arboris & radicis sambuci ad drachmam unam infusus in aquam vinum vel cerevisiam & ejus succus a scrupulo dimidio usque ad integrum sumtus vomitum & purgationem excitat. Oleum coctum ex arillis sambuci ad unciam unam adhibitum satis vehementem exserit effectum vomitorium.

III) FLORES JACEÆ, PERSICORUM } quorum syrupi infantibus ad unciam unam præscribi solent.

EBULI, GENISTÆ } non usitati

IV) SEMINA CATAPUTIÆ, quæ ob sumam violentiam, qua agunt, e foro pharmaceutico sunt proscripta.

GENISTÆ, ATRIPLICIS, RAPHANI } non usitata

RICINI, GRANATILLI } de quibus actum sub titulo de purgantibus.

V) CORTICES RADICIS SAMBUCI, EBULI } de quibus jam disserui.

VI) LIGNUM PAVANA DICTUM de quo dictum fuit in pertractatione de purgantibus.

VII) NUX VOMICA

CUCUMIS ASININUS & ex eo paratum ELATERIUM, de quo jam actum fuit sub titulo de purgantibus.

§. XXVI.

De emeticis animalibus.

Ex regno animali pauca eaque prorsus inusitata prostant emetica, e. g.

1) RASURA UNGUIUM HUMANORUM
2) OVA PISCIS BARBI
3) OVA FORMICARUM
4) MUSCERDA.

§. XXVII.

Alia discrimina emeticorum.

Præter dictum emeticorum discrimen alia adhuc viget eorum discrepantia, magnæ in praxi utilitatis, qua in magis vel minus tuta secura usitata & selecta distinguuntur. Pauca immo paucissima sunt, quæ ex ingenti adductorum cohorte ad censum tutorum securorum selectorum & usitatorum possunt referri, & si tartarus emeticus & radix ipecacuanhæ excipiuntur, reliquis omnibus commode carere possumus. Antimonialia enim & mercurialia, si a tartaro discesseris emetico, corrosiva indole nimis infeste adoriri ventriculum, eum arrodere, vehementissimos nec coercendos vomitus, hypercatharses, spasmos, convulsiones & inflammationes letales excitare solent, unde perpetuo non sine periculo dantur. Idem valet judicium de vomitoriis, quæ ex vitriolo parantur. Usitatum quidem fuit famigeratissimo olim Regis Borussiæ Archiatro Andreæ GUNDELSHEIMERO in febribus castrensibus ad vomitum excitandum vitriolum album ad drachmam integram exhibere, in aqua vel alio liquido solutam & tantum non semper salutaris voto respondit eventus sed res ipsi fuit cum militibus robustioris naturæ & duro laboriosoque vitæ generi assuetis, quod in causa fuit, ut obstructiones a vitriolatis productæ §. XX. non diu perduraverint sed facile & cito fuerint expeditæ nec debilitatem tantam, quantam alias, reliquerint. Subjectis vero tenerioris & debili-

debilioris naturæ vitriolata emetica non conveniunt, quoniam debilitatem jam præsentem per obstructiones, quas producunt, maximopere augent.

§. XXVIII.

Homines medicamento ad vomendum incitati molesto sensu in ore faucibus & ventriculo afficiuntur, quem largior salivæ in os affluxus & exspuitio, horrores & oscitationes comitantur immo sæpe tota maxilla inferior tremit faciesque pallescit & totum fere corpus supina quædam molestia usque eo occupat, ut artus non nisi ægre moveamus, & sive stantes sive sedentes de aliqua gravitate & inertia conqueramur, quibus dolor capitis accedere solet. His adjungitur comes aliqua ventriculi commotio versus superiora cum diaphragmatis & abdominis compressione, sine succedente vomitu, quam inanem vomendi conatum seu nauseam appellare usitatum est artis peritis, atque hæc ipsa nausea pro ægri aliarumque circumstantiarum constitutione præcordiorum anxietatem, pectoris angustiam, respirationem impeditam & molestam, capitis dolorem, faciei ruborem & intumescentiam, vertiginem, aurium tinnitum, oculos sanguine suffusos, scintillas & varios colores oculis observantes, pulsum celerem & frequentem, singultus, ructus & alios spasmodicos corporis motus, secum gerit, modo graviores, modo leviores, & vel semel vel iterum recurrit vel vomitum proxime antecedit. His subjungi actionem ventriculi inversioni simillimam, diaphragmatis versus inferiora impetuosum descensum, musculorum abdominis maximam constrictionem abdominis cavum coarctantem & quasi omnium ejus contentorum versus superiora pressionem violentam animadvertimus, unde vehementius sed simul difficilius spiritus ducitur & sigillatim inter exspirandum diaphragmatis in thoracem regressus, musculorum abdominis impulsus & evomendorum eiectio per os illacrymantibus & sanguine suffusis oculis presso pede subsequuntur. Præterea sudor erumpere solet, qui fere frigidus est, & remanet dolor universalis, qui præci- Phænomena vomitus.

præcipue abdomen totum & diaphragmatis omnem fere ambitum occupat & obtusus est similisque ei, qui in reliquis membris nimio labore defatigatis percipitur. Probe quoque levior vomitus a vehementiori est discernendus, ille fieri potest a sola ventriculi convulsione & paucioribus mitioribusque stipatur symptomatibus, hic vero præter ventriculi convulsionem diaphragmatis & musculorum abdominis constrictionem requirit longeque plura & graviora, quam ille, secum fert symptomata.

§. XXIX.

Explicatio symptomatum vomitus.

Facilis atque expedita est symptomatum vomitum comitantium explicatio. Spasmodica constrictio non ventriculum solum diaphragma & musculos abdominis corripit sed etiam œsophagum, intestina & alia viscera musculosa infimi ventris nec non interiorem tunicam ori œsophago & ventriculo continuam in consensum trahit, unde glandulæ salivales constrictione suarum membranarum spasmodica vehementer compressæ salivæ largiorem copiam fundunt, & irritata communis oris faucium & œsophagi membrana labii & maxillæ inferioris tremorem efficit. Si iam simul consideretur, convulsis musculis abdominis & diaphragmate omnia abdominis contenta validissime comprimi & reliqua viscera musculosa infimi ventris per consensum convulsione affligi, dilucide apparebit ratio, cur vomitum nonnunquam alvi & urinæ excretio involuntaria, abortus & hæmorrhagiæ nonnunquam sequantur. Respiratio in vomitu impedita nec naturali modo succedens efficit, ut cor dextrum se libere in pulmonis vasa evacuare nequeat & reditus sanguinis venosi a capite impediatur, dum interea per arterias magna copia & impetu sanguis versus caput pellitur, hinc turget facies & rubet, oculi sanguine suffusi lacrymantur, venæ ingulares inflatæ tument, scintillæ & varii colores oculis obversantur, aures tinniunt, vertigo & post validum vomitum sensuum hebetudo & somnolentia oritur, & metuendum est, ne a diuturno & valido vomitu vel nimis distendantur

dantur vel rumpantur encephali vasa, ex quo multa oriri possunt mala. A spasmodicis harum partium contractionibus sanguis & humores in magnum & valde irregularem concitantur motum, in partes quasdam influxus eorum impeditur, in alias contra augetur, ita, ut magno in eas pellantur impetu, fluidum nerveum dissipatur, partes vehementer extenduntur, debilitas & atonia, quæ partim a spasmo ut causa, quem excipit, partim a nimia connexarum partium extensione oritur, viriumque imbecillitas producitur.

§. XXX.

Vomitoriorum utilitas in ventriculi repletione.

Haud facile alius magis, idque jam antiquitus, vomitoriorum usus medicorum fere omnium & mentes & oculos in se convertit, quam qui a nimia ingestorum copia ventriculum liberat, quia non tam insignior & conspectior est aliis utilitatibus, quam frequentior & crebrior deprehenditur, hinc est, cur & illi, qui alioquin non ita benigni vomitoriorum sunt existimatores, hunc tamen eorum usum accipiant & asserant. Potest vero ad assumta sive esculenta larga in copia ingurgitata & magnas molestias creantia vomitu expellenda vel digitus faucibus immissus vel aliud instrumentum simili modo agens vel tartarus emeticus vel radix ipecacuanhæ adhiberi. Ingeniosi in machinamentis vomitui excitando destinatis excogitandis & usui aptandis fuerunt veteres: quippe a quibus adhibita legimus digitale vomitorium, lorum vomitorium, ossiculum balænæ tenuius ac flexile factum, ad cujus extremitatem aliquid molle & porosum ut spongiæ modicum frustulum firmiter alligabatur, ne ab illo divulsum in œsophago aut ventriculo remaneret, planeque indubium est, quin recentiorum excutiæ ventriculi ad illorum imitationem fuerint factæ, de quibus pereruditam in publicum emisit dissertationem illustris b. m. GEORGIUS WOLFFGANGUS WEDELIUS.

§. XXXI.

§. XXXI.

Usus emeticorum contra venena.

Maxime etiam necessarius & salutaris est vomitus, si venena corrosiva & acria fuerunt assumta & tunc expedit, vomitum movere non emeticis acribus sed talibus, quæ corrosivam venenorum indolem infringunt & corrigunt, ventriculumque ab arrosione defendunt, cujus generis sunt aqua tepida copiose hausta, lac, butyrum insulsum, olea expressa ut lini, amygdalarum dulcium, olivarum &c. cremor avenæ, juscula pinguia & gelatinosa. Quid? quod adversa venena narcotica ingesta vomitoriis non certius tutius & præstantius datur remedium, & omnino magnam copiam ac vim gravissimorum omnia hæc confirmantium testimoniorum hoc recensere possem loco, nisi brevitati studerem.

§. XXXII.

In morbis & symptomatibus a cruditatibus ventriculi conveniunt vomitoria.

Quam sæpius ventriculus & duodenum multorum & gravissimorum malorum sit fœcundum seminarium & quod cruditatum putridarum, nidorosarum, biliosarum, acrium, viscidarum & tenacium colluvies dolores capitis, vertiginem, deliria, nauseam, vomendi conatum, ructuosam molestiam, appetitus prostrationem, anxietatem, digestionis læsionem, ventriculique dolores excitet, usque adeo perspicuum est longoque ac multo usu exploratum, ut id dubitari nefas sit, tot tamque gravissimis testimoniis ex observationum penu depromtis atque apud rei medicæ scriptores disperse obviis, quæ id confirmant, exstantibus, vide FERNEL. PATHOLOG. Lib. VI. cap. III. pag. 566. VAN SWIETEN COMMENTARIA IN BOERHAVII APHORISMOS §. 267. JACOB. HOLLERIUM DE MORBIS INTERNIS LIB. I. CAP. I. II. in scholiis. VIII. GOHLII COMPENDIUM AD PRAXIN CLINICAM LIB. III. CAP. II. ET LIBR. IX. CAP. II. HOFFMANNI MEDIC: RAT. SYSTEM. TOM. IV. PART. IV. CAP. III. §. XI. & nihil sane est expeditius ad hæc mala propulsanda & debellanda, quam ejusmodi auxilia, quæ ventriculum ab ejusmodi molesta illuvie vomendo repurgant, cujus etiam nobis testis præter complures alios est locupletissimus

tissimus VAN SWIETEN, quippe qui in cit. Commentar. §. 701. aperte fatetur, frequentem satis deliriorum in febribus causam esse sordes circa praecordia collectas, unde postea animum suum acrius ad hoc febrium symptoma attendens Boerhavii monita se, inquit, deprehendisse verissima, videlicet febrium deliria, si a saburra ventriculi sive biliosa sive alia forent exorta, saepius unico dato vomitorio profligari.

§. XXXIII.

Antecedentia ulterius demonstrantur.

Illustris VAN SWIETEN in Commentariis ad Boerhavii Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis §. 229. 701. 702. &c. planissimis tradit verbis: corrupta bile in ventriculi cavo haerente enormes capitis dolores, vertigines, deliria & cetera excitari, cui tam recentiores quam antiquiores adstipulantur fere omnes. Idem VAN SWIETEN asserit, sordes & cruditates in ventriculo & intestino stagnantes perquam aptas esse atque idoneas ad capitis & cerebri munia perturbanda. Praeter jam memorata, qnae a ventriculi cruditatibus capiti accersuntur, mala complura, alia occurruut, quae ab iisdem producuntur, quae sunt vomendi proclivitas, nausea, appetitus jactura, digestio impedita, anxietas ventriculique grevitas & dolores. In historiarum & observationum medicarum abundant exempla, quibus luculenter doceri potest, saepenumero recensita haec mala sordium in ventriculo colluviei esse accepta ferenda.

§. XXXIV.

Utilitas vomitoriorum in febribus intermittentibus.

Confessae longoque & multiplici usu exploratae est veritatis, cruditatum varii generis saburram in ventriculo & duodeno haerentem febribus intermittentibus pabulum praebere ac nutrimentum earumque symptomata exacerbare. Ejusmodi pariter morbis dispellendis mitigandis & penitns removendis emetica opem commodant exoptatissimam & commode exhibentur die intercalari, ita, ut ante futurum paroxysmum suam absolvant efficaciam. Omnium enim optime se habere solent febre intermittente laborantes, quando praece-

praecedens paroxysmus jam per satis longum tempus fuit praeterlapsus, adeoque tunc facillime pharmaci vim ferre possunt. Et si, uti frequenter evenit, cruditates in primis viis haerentes novo paroxysmo materiam & fomitem subministrant vel ejus vim adaugent, tam salutarem exerunt emetica efficaciam, ut vel paroxysmum futurum prima in herba felicissime jugulent & praecaveant vel ejus vim saltim infringant. Maxime vero convenit ad ejusmodi saburram expellendam prae aliis radix ipecacuanhae, quae minus corpus operatione sua perturbat & idcirco commode ab usu emeticorum antimonialium, quae majori vehementia & molestia corpus afficiunt, abstinere possumus. Ubi autem signa docuerint, unico emetico nondum ejectam esse omnem hanc colluviem, potest & debet hoc repeti debitis cum cautelis, quemadmodum id saepissime necessarium est in febribus autumnalibus ventriculo & duodeno corrupta & tenaciore bile vel alia saburra onerato & prodest tunc emeticis praemittere vel subjungere diluentia digestiva & resolventia, ut per haec soluta mobilis & ad excretionem apta reddita eo facilius executi possit atque eliminari.

§. XXXV.

Utilitas emeticorum in morbis contagiosis.

In febribus malignis, quae contagio serpunt & insigniter pernicialis sunt indolis, ut in peste, febribus petechialibus & petechizantibus, morbo Hungarico, febribus castrensibus & id genus aliis afflictionibus nullum certius tutius & praesentius datur remedium emetico tempestive in initio propinato, tum, quoniam vitiosorum humorum colluviem in ventriculo & duodeno delitescentem & symptomata augentem expellit, tum praesertim, quia miasma in primas vias delatum & perniciem vitae inferens foras exturbat. Hac omnium tutissima & certissima curandi ratione complures ab exitialibus & contagio infestis morbis immo ab ipse peste & munitos & liberatos fuisse multiplici experientia fuit confirmatum.

§. XXXVI.

In aegritudinibus a lactis

A lactis in ventriculo coagulatione & corruptione quam multa & gravia symptomata, ut flatulentia, anxietas, spirandi

randi difficultas, quæ suffocationem minitatur, inquietudo vigiliæ, & hujus modi alia mala, oriantur, præsertim in infantibus, & quod non prius discedant & remittant, quam expulsa ex ventriculo ope lenis emetici noxia & infesta materia, inter omnes constat. Lac etenim in lactantium primis viis stagnans moram nectendo in coagulum & corruptionem abit, acrimoniam contrahit, & plerasque producit ægritudines, quibus infantum ætas solet infestari, a quibus ut præsentaneo cum levamine liberentur, certius & promtius non datur remedium quam lene emeticum, quo ventriculus vomitu depletur & pessimorum horum symptomatum materies & fomes exturbatur.

vitio utilitas emeticorum.

§. XXXVII.

Maxime eximia & præstantissima emeticorum in curandis alvi fluxibus & dysenteriis est efficacia, quam exserunt triplici modo, primo, dum materiæ, quæ ex ore & ventriculo ad intestina abiisset, fluxum ad intestina intercipiunt & per superiora educunt, deinde, quia intestina ad vehementiorem stimulant contractionem, qua materia viscida vel acris in glandulis intestinorum vel inter eorum valvulas hærens & diarrhoeam producens propellitur & evacuatur, tum, quoniam aliqna medicamenti emetici pars ad intestina descendit, viscidum vasa resorbentia obstruens & humidi intestinalis regressum ad massam humorum impediens vel acre ibi delitescens & irritans resolvit & ad evacuationem aptum reddit actuque expellit. Hanc a priori demonstratam emeticorum utilitatem confirmant innumera eaque gravissima in historiarum & observationum medicarum monumentis occurrentia testimonia, ad quæ benevolum lectorem remitto.

Utilitas emeticorum in diarrhoeis & dysenteriis.

§. XXXVIII.

Quoniam a vomitoriis partes solidæ musculosæ validis agitantur motibus & fluida vehementer commoventur §. XXXIII. XXIX, nihil certe facilius contingere potest, quam ut hoc valido impulsu subsistentes humores propellantur &

Usus emeticorum in obstructionibus.

viæ

viæ obstructæ reserentur atque aperiantur. Sic in apoplexia tempore datum vomitorium complures servavit & ad salutum reduxit; quia sanguis per spasmum ab inferioribus partibus versus caput propulsus obstruentem propellit materiam & sic obstructionem tollit. Alios, quibus excretio bilis ob viarum obstructionem cessavit & hepar oppilatum est, mirifice juvit vomitus tempestive concitatus & aliquibus menstrua vomitu educta fuisse legimus. Si bronchia & vesiculæ pulmonales muco opplentur, ut illo obstante aer irruere & pulmones expandere nequeat indeque suffocationis periculum nascatur, nihil utique efficacius sæpissime deprehenditur medicina vomitoria, qua pulmo concussus muci copiam collectam excutit, ad majorem stimulatur contractionis gradum majusque acquirit robur, quod humorum affluxum imminuit. Verum enim vero non diffitendum est, quod non semper voto ac spei salutaris respondeat eventus. Nam si obstruens & progressui & evacuationi obstans impedimentum sit majus quam quod propelli possit, non in majores solum angustias impellitur & intruditur, ut impactum ibi atque immobile hæreat, sed alia etiam graviora & atrociora mala producuntur. Non igitur promiscue nullo habito discrimine in ejusmodi afflictionibus emetica sunt usurpanda sed eorum usus cautionem & circumstantiarum considerationem postulat maximam. Neque in hydrope utilitate carent emetica prudenter adhibita, partim, quoniam visceris obstructionem, a qua nascitur hydrops, tollere possunt, partim propterea, quod serum præternaturuliter abundans & partes solidas debilitans evacuant & tam hujus expulsione quam stimulatione sua partibus solidis majus conciliant robur, quo sine dubio permoti excellentissimi practici purgantibus, quæ hydropi parant, stimulum adjungere solent emeticum. His accedit testis locupletissimus Vir summus Boerhave, qui in Tractatu de viribus medicamentorum edit. Paris. p. m. 335: nullum emetico promtius est, inquit, remedium, excepta paraceuthesi, in ascite sanabili; nihil enim ita promte abdominis extravasata evacuat; hinc etiam veteres ut & recentiores

semper

semper coacti sint, tale violentum remedium tunc adhibere; siquidem optima sunt huic morbo, quæcunque spasmos inducunt. Ad dolores etiam ad partum necessarios excitandos uterique obstructionem tollendam conducunt emetica, si situs foetus est legitimus partesque matris decentem habent conformationem. Tandem ad apostemata partium internarum matura rumpenda commendantur, & facilis atque expedita hujus rupturæ est explicatio.

§. XXXIX.

Quibus & quando emetica non sunt exhibenda.

Quemadmodum vomitoria, si caute & prudenter exhibentur, prorsus incomparabilem in morbosis afflictionibus exserunt utilitatem, uti ex hactenus traditis nemo non cognoscit, ita, si non debita cum cautione & circumspecta circumstantiarum consideratione usus eorum administratur, insignes corpori humano infernnt noxas & calamitates. Sanguine abundantibus vel plane non sunt exhibenda, vel, si eorum usus est necessarius, non nisi præmissa venæ sectione; alias eos in summum vitæ periculum conjiciunt & gravissima producunt mala. Neque minus in gravidis prolapsui herniæ congestionibus ad caput & pulmones & hæmorrhagiis obnoxiis eorum usus plane est evitandus vel summa cum prudentia instituendus, nisi nocere debeat. Quot enim non obvia sunt exempla, a vomitu & vomitoriis hæmorrhagias, apoplexias, abortus, hernias, prolapsus, inflammationes, vomitus vehementes nec coercendos idque genus alia mala fuisse producta? Quæ igitur cum ita sint, exinde conficitur, vomitoria memoratis subjectis vel plane non vel non nisi summa cum cautione & præmissis præmittendis, quæ malum effectum præcavent, esse exhibenda.

§. XL.

Quibus & quando porro emetica non conducant.

In ægris, qui convulsivis & spasmodicis agitantur motibus & doloribus cruciantur, cane pejus & angue vitanda sunt emetica, nisi causa dolorum & spasmorum vomitu e corpore possit exturbari, quia non ventriculum atque inte-

intestina solum sed remotas etiam partes spasticis stricturis & doloribus afficiunt, adeoque mala præseetia exacerbant. Præterea emetica statim post iram data admodum damnosa sunt, ita, ut vel mortem ipsam vel summum vitæ periculum accersant. Plura hac de re eleganter commentatus est illustris b. m. HOFFMANNUS in dissertatione de medicina emetica & purgante post iram veneno, ad quam benevolum lectorem remitto.

§. XLI.

Quid faciendum, si materia vomitu expellenda nimis fortiter cum ventriculo cohaeret.

Si materia vomitu expellenda, quæcunque sit, nimis fortiter cohæret cum ventriculi parietibus, sine ullo perspicitur negotio, hanc cohæsionem admodum difficulter vel plane non a sola ventriculi contractione tolli posse & materiam vi nimiæ suæ cohæsionis expulsioni resistere, quia vis, qua se ventriculus contrahit atque in ejusmodi materiam agit, resistentiam ejus, quæ non ab ejus pondere solum sed a cohæsione etiam nimia dependet, superare debet. Hoc igitur in casu ejusmodi sunt præmittenda vel conjungenda vomitoriis remedia, quæ nimiam materiæ vomitu ejiciendæ cum ventriculi parietibus cohæsionem aufferunt, eam mobiliorem atque ad exitum aptiorem reddunt, ejus partes dirimunt & separant. Cum vero ejusmodi materia tenax & viscida varia gaudeat natura atque indole, diversa quoque eligenda sunt remedia, quibus ejus viscíditas tollitur & corrigitur. Diluentia & salina maxime ad hunc conducunt finem.

§. XLII.

Mala a vomitu oriunda.

Silentio præterire hic non possum mirabilem observationem, quam Celeberrimus BOERHAVIUS in atrocis nec descripti prius morbi historia de illustrissimo Heroe, nobilissimo Barone de Wassenaer, Reipublicæ Belgicæ Architalasso communicavit, utpote cui post maximos vomendi conatus abruptus fuit œsophagi tubus prope diaphragma & post enormes cruciatus ingestis una cum aere deglutito in cavum pectoris delapsis intra viginti quatuor horas mors accidit. Vomitum a plenitudine modum excedente mortem

tem intulisse auctor est Riverius in Praxi Medica Lib. IX. cap. VII. qui etiam Hippocratis observationem recenset de illo, qui ab esu fungorum vomitu vehementi excitato interiit & aliam refert de Antonini impeatoris aulico, cui idem ex caseo putri magna copia comesto contigit. Dum vehementi vomitu omnes fere musculosæ partes maximis agitantur motibus & sanguis majorem concitatur in motum atque ingenti ad partes pellitur impetu, mirandum sane non est, a vomitu mala, quorum supra feci mentionem §. XXXIX, ut hæmorrhagias, apoplexias, abortus, hernias, prolapsus, inflammationes & id genus alia damna produci. Illustris VAN SWIETEN in Commentariis in Aphorismos Boerhavii de cognoscendis & curandis morbis §. 656. refert, mulierem, quæ diuturno ictero afflicta fuerat, sumto emetico incidisse in hypercatharsin, qua ingens copia putridæ amurcosæ materiæ per alvum exturbata, dein vero puro sanguine exeunte lipothymia & paulo post mors secuta fuit. Quid? quod a vomitu atroci situs viscerum naturalis fuit mutatus a) & vasa visceraque fuerunt rupta, inprimis ea, quæ vitio laborarunt.

§. XLIII.

Probe quoque medicum indagare oportet, si vomitum excitare vult, num subjectum, cui vomitum excitare vult, ad eum debitam habeat dispositionem & proclivitatem, an minus, ne ipsi frustraneas creet molestias & magna inferat damna. Si enim ei vomitus non facile evenit, consultius agit, si eum non provocat sed alia ratione scopum suum exsequi studet. Cautela respectu subjecti, cui vomitus est excitandus.

§. XLIV.

Cum spasmum excipiat atonia, vomitum quoque, qui spasmodica musculorum contractione peragitur §. IX. X, ut sequatur debilitas necesse est. Accedunt aliæ præterea causæ, quæ virium jacturam faciunt, ut consumtio fluidi nervei,

a) vide illustris van Swieten Commentaria in Aphorismos Boerhavii §. 169.

nervei, quæ motibus vehementibus vomitum comitantibus producitur, exagitatio humorum & sanguinis fortior, qua vasa nimis extenduntur & debilitantur, & nimia partium ab aliis valde sese contrahentibus fiens expansio §. XXIX. Maxime itaque utile est & necessarium, usui vomitoriorum præmisso subjungere roborantia & analeptica.

CAPUT II.
DE
RADICE IPECACUANHAE.

§. I.

De variis ipecacuanhæ denominationibus.

RADIX IPECACUANHÆ nomen suum accepit ab Americanis, quod me etymologiæ requirendæ labore, utplurimum supervacuo, levat, & multis præterea aliis insigniuntur nominibus, ut Ipecacoanna, Hipecacuanha, Hypecacuanna, Hypoacanna, Hippecoanna, Hypoucanna, Specacuanha, Cagosanna, Cacosango, Cacosanga, Stecksapillo & Sapodicamerac. Lusitani eam Cipo di cameras; Hispani Bexugillo, Begouquello, Beculo, Beloculo & Rais de oro; Galli Beconguille, item Mine d'or vocant, quoniam in montibus auriferis & circa aurifodinas reperiri dicitur. A loco natali, ubi provenit, vocatur RADIX BRASILIENSIS, BRASILIANA, PERUANA, & a virtute, quam exserit, medica, RADIX DYSENTERICA vel ANTIDYSENTERICA item RADIX ANTIDYSENTERICA AMERICANA, PERUANA vel BRASILIENSIS, germanice die Ruhrwurtzel.

§. II.

De ipecacuanha alba & fusca in genere.

Quo minus statim ad ipsam ipecacuanhæ considerationem progrediar, salebrosa impedit homonymia, perniciosissimorum errorum fœcunda mater: a qua ne periculum enascatur, aliqua sunt præmonenda. GULIELMUS PISO, a) qui primus ipecacuanhæ fecit mentionem, duas ejus recenset species

a) de Indiæ utriusque re naturali & medica.

species gradibus facultatum tum & facie & natali solo diversas, ceterum vero iisdem usibus aptas & dicatas, quarum altera alba & a Lusitanis ipecacuanha blanca, altera vero fusca appellatur & utraque eodem teste apud Brasilienses crescit & per Lusitanos advehitur.

§. III.

De ipecacuanha fusca speciatim.

Ipecacuanha fusca, quæ a Tournefortio nigrescens, a Valentino nigra communis, a Neumanno subnigra & a Geoffroy Brasiliensis & radix Brasiliensis officinarum nuncupatur, in nostris communiter reperitur officinis, digitum fere longitudine & lineam seu mediocris calami scriptorii diametrum crassitie æquat, tortuosa est, flexuosa, inæqualis, nodosa seu geniculata, multis annulis exasperata multisque filamentis lateralibus prædita, quæ, quia nulla singulari eminent virtute, in usu medico removentur. Cortice extrinsecus obducta est fusco vel nigricante, intrinsecus est alba vel subflava vel grysea ac in medio medullam habet seu nervum filo cannabino crassiori similem, in totam ejus longitudinem porrectum, a quo reliqua viridis radicis substantia potest detrahi. Substantia ejus non est fragilis sed tenax & compacta, resinosa & gustu explorata saporem subacrem amaricantem & nauseosum exhibet & linguam quadam obducit mucilagine. Teste Pisone & Marggravio amat locos opacos humidos ac densiora nemora & in hortos translata nullum sumit incrementum, Pometus autem & Lemery referunt, se ab amicorum suorum nonnullis accepisse, eam in montibus auriferis provenire. Linnæus ex sicco exemplari sequentem hujus plantæ suppeditat descriptionem: radix est longissima, caulis rarissime ramosus, decumbens, inferne nudus, folia versus apicem opposita; obverse ovata, utrinque acuta, scabra, subtus pallidiora, duorum pollicum latitudine, trium longitudine, internodiis caulis vix pollicis longitudine: calyx perianthium quinquepartitum, laciniis lanceolato-linearibus, æqualibus persistentibus: corolla quinquifida: stamina quinque: pistillum ger-

germen inter calycem & corollam: ſtyli numero incerti: pericarpium bacca ſubrotunda unilocularis, calyci inſidens, umbilicata; ſemina tria oſſea hinc gibba inde angulata, approximata in globum, uniloculata, ſingula ſex ſulcis exarata. Teſte Piſone virtute gaudet hæc radix efficaciore quam alba, præſertim in vomitu excitando.

§. IV.

De ipecacuanha alba ſpeciatim.

Ipecacuanha alba Piſonis, quæ a Luſitanis ipecacuanha blanca appellatur, radicibus gaudet craſſis, filoſis, albicantibus, ad been album vel radicem dictamni albi accedentibus, non tortuoſis, neque tot annulis, quot nigra, neque tanta amaritie præditis. Teſte Tournefortio earum minima craſſities uni, maxima vero duabus vel tribus lineis eſt æqualis, ſecundum Valentinum autem radicibus nigræ ipecacuanhæ ſunt graciliores. Creſcere ſcribitur hæc radix in locis humidis, ad montium radices, in pratis plantamque humi depreſſam, pulegio ſimilem, protrudere, cujus caulis folia lanuginoſa & multus molles albos verticillatos gerit floſculos. Alii ei attribuunt folia acetoſæ rotundo folio magis ſimilia, alii vero eam eſſe incognitam & nihil certi de habitu ejus externo aſſeri poſſe contendunt, ſed, quicquid ſit, rariſſime vel plane non ad nos pervenit neque apud nos uſu eſt recepta. Teſte Pisone minori vehementia quam nigra ſuam abſolvit operationem, ita, ut commode & tuto gravidis & pueris poſſit exhiberi, a Luſitanis quoque & Hiſpanis eam ob cauſam frequentiſſime uſurpatur & Tournefortius apud Pometum teſtatur, quod ſine illa dyſenteriam nunquam curaverit. Illuſtris Geoffroy in Tractatu de Materia Medica Tom. II. Sect. I. Cap. I. art. 23. pag. 91. albam ipecacuanham declarat ſpuriam, ſed probe notandum eſt, illum non hanc, de qua hic ſermo eſt, ſed aliam intelligere, quæ a Piſone ſub nomine Caa-apiæ deſcripta & Canapia etiam dicta fait. Hæc quidem ratione habitus externi cum genuina ipecacuanha convenit & externo flaveſcente colore eſt prædita ſed minus recte, mo-

nente

nente id ipſum Piſone, ipecacuanha appellatur & referente clariſſimo Neumanno in Prælectionibus chemicis a D. D. Zimmermanno editis P. III. cap. 97. p. 896. turpis lucri cauſa genuinæ ipecacuanhæ radicibus immiſceri ſolet.

§. V.

De ipecacuanha cinerea ſeu gryſea.

Ad has recenſitas veræ ipecacuanhæ ſpecies accedit adhuc alia quæ minus fuſca eſt Braſilienſi & ipecacuanha cinerea ſeu gryſea & Peruviana dicitur & quam cum Braſilienſi alba multum convenire docti viri confirmant. Eſt radix duas tresve lineas craſſa, tortuoſa, annulis exaſperata, cineraceo cortice tecta, denſa, dura, fragilis, reſinoſa, cum nervo exiguo radicis meditullium ſecundum longitudinem occupante, ſapore ſubacri & amaricante. Ex Peruvia, ubi circa auri mineras naſcitur, ab Hiſpanicis claſſibus quotannis Gades affertur. Planta eſt incognita. Atque adeo tres ſpecies ipecacuanhæ veræ & genuinæ ſunt in commercio, nimirum 1) fuſca, quæ etiam Braſilienſis dicitur, 2) cinerea gryſea ſeu Peruana & 3) alba, de qua ſupra locutus fui §. IV.

§. VI.

De ſpeciebus ipecacuanhæ ſpuriis.

Præter memoratas hactenus ipecacuanhæ veræ & genuinæ ſpecies multæ aliæ occurrunt plantæ, quæ ipecacuanhæ nomine gloriantur & pro vera & genuina ipecacuanha venduntur, hac vero virtute longe ſunt inferiores. Ad hunc cenſum pertinet ipecacuanha alba adulterina, quæ ſub hoc nomine in officinis reperitur & radix eſt tenuis pennam olorinam craſſa, filamentis tenuibus ad latera & inferius prædita, extrinſecus ex gryſeo flaveſcens, amaroris manifeſti expers & virtute emetica & purgante deſtituta. Planta vocatur Caa-apia, Caapia vel Canapia & deſcribitur a Piſone. Alia planta, quæ ipecacuanhæ nomine ornatur, eſt Vlmaria major, trifolia, flore amplo pentapetalo, Virginiana D. *Baniſter Pluckn. Phyt.* T. 236. fig. 5. & Raj. Tom. 3. p. 330, Vlmaria Virginiana, trifolia, floribus candidis, amplis, longis & acutis Mor. part. 3. p. 323. Filipendula foliis

ternatis Lin. H. Cliff. p. 191. & Gron. Flor. Virg. part. I. pag. 55. Faciem ejus externam describit eamque Virginiæ incolam esse asserit, de viribus autem nihil addit sæpius laudatus GEOFFROY l. c. SAM. DALE in Pharmacolog. p. 195. ubi de apocyno egit, mentionem facit aliquarum specierum apocyni erecti salicis vel chamænerii foliis flore umbellato, petalis reflexis coccinei vel aurantii coloris, radice in aliquibus fibrosa, in aliis tuberosa, quæ ex variis Novæ Angliæ, Jamaicæ, Virginiæ, Canadæ, Marilandiæ tractibus allatæ pro ipecacuanha passim venduntur, & adhibentur cum summo eorum, qui iis utuntur, detrimento vitæque periculo, quum venenosis polleant qualitatibus. Idem Auctor pluribus de his radicibus in Appendice pag. 458. agit easque per dictos tractus ipecacuanhæ nomine venire multumque adhiberi asserit. Adjicit quoque characteres, quibus ipecacuanha spuria a vera potest distingui & qui ita se habent: spuria nimirum ipecacuanha est coloris paulo magis ruffi quam genuina radix parsque corticalis interior ad luteum rubescentem colorem vergit, cum in genuina ad album accedat: multo longior est & crassior, rimæ magis distant spatiaque intermedia sunt leviora, vera contra contrarias possidet qualitates

§. VII.

De genere plantarum ipecacuanhæ.

Nunc mihi quoque dispiciendum est, ad quoduam plantæ genus genuinæ ipecacuanhæ plantæ sint referendæ, at vero non adeo expeditum negotium hic invenio, ut me rem confessam tenere possim profiteri. Celeberrimus b m. GEORGIUS WOLFFGANGUS WEDELIUS ipecacuanham habet pro dentaria, sed NEUMANNUS hanc rejicit sententiam. RAJUS in Historia plantar. Lib. XIII. cap. 17. ex sua methodo eam reposuit inter plantas bacciferas & tribuit ipsi florem pentapetalum album cum totidem staminibus albis, hi flores numero forte decem, duodecim vel quindecim in capitulum sunt congesti, post quos sequuntur totidem baccæ brunnæ, magnitudine cerasi silvestris, quæ intus

tus continent pulpam albam, ſucculentam, cum duobus granis ſeminum duris, flaveſcentibus, lenticularis figuræ. Sequi ſe in hac deſcriptione GEORG. MARGGRAVIUM profitetur & Neumannus ei quoque ſuum adjicit calculum, ſed LINNÆUS a RAJO & MARGGRAVIO diſcedit, uti ex ſupra dictis §. III. patet, quæ hic conferantur. PLUKENETUS eam periclymenon parvum Braſilianum, alii periclymeno accedentem plantam Braſilianam floſculis congeſtis albis nominant, multi vero plantas ipecacuanhæ adhuc incognitas eſſe nec dum ſatis accurate deſcriptas perhibent. Addo ex deſcriptione Marcgravii his radicem flexuoſam nodoſam ſeu geniculatam multis filamentis lateralibus prædita quæque habet corticem ſubruffum inſtar tormentillæ, interius albam inque medio habentem medullam, aqua corticalis ſubſtantia viridis radicis detrahi facile poteſt. Caulem progenerat ſemipedalem aut paulo longiorem, in cujus ſummitate ſex ſeptem vel octo folia inſident modo herbæ Paris, atque hinc patet ratio, cur Rajus hanc plantam herbam Paris Braſilianam polycoccum denominaverit.

§. VIII.

De ſolo natali radicum ipecacuanhae.

Quæ ad nos perveniunt, ipecacuanhæ radices, ex America meridionali afferuntur, num vero ex Peruvia, regione ditionis Hiſpanicæ, an ex Braſilia, regis Luſitaniæ provincia apportentur, de eo inter rerum naturalium ſcrutatores non convenit. Clariſſimus NEUMANNUS in Prælectionibus Chemicis a D. D. Zimmermanno editis omnes quatuor, quas recenſent, ipecacuanhæ ſpecies per Luſitanos ex Peruvia ad nos afferri ibique ab hominibus ad metallicos labores condemnatis colligi contendit, cui adſtipulatur mercator ille Pariſienſis Grenerius, vel, vti Geoffroy illum vocat, Garnerius, qui ex itineribus nave in Americam ſuſceptis redux magnam hujus radicis copiam Lutetiam Pariſiorum attrulit & ADRIANO HELVETIO, ordinis medicorum Rhemenſis membro, dedit diſpenſandam. Teſte PISONE nigra & alba ipecacuanha patriam agnoſcit Braſiliam

liam &, si Pometo fides est habenda, cinerea ipecacuanha in eodem nascitur natali solo, ibi nullibi nisi circa auri fodinas reperitur, ab hominibus ad metallicos labores condemnatis colligitur ejusque rarus fuit proventus, quem cum magno, quo olim constitit, pretio causam fuisse existimat, ut a Gallis Mine d'or fuerit appellata. GEOFFROY ipecacuanham cineream ex Peruvia & fuscam ex Brasilia ad nos mitti asserit eamque ob causam cineream Peruvianam & fuscam Brasiliensem vocat.

§. IX.

Observationes de relatione radicis ipecacuanhæ ad olfactum, gustum & asservationem.

Quæ in nostris prostat officinis, radix ipecacuanhæ odoratum vix afficit, nisi sub ejus tritura & comminutione subtilissimæ ejus partes in vicinum spargantur aerem & naribus attrahantur, quo facto mox nares irritari & molestia quadam affici sentimus. Illi, qui majoribus quantitatibus contundendis diutius occupantur, tot & tanta, nisi in aerem dispersum pulverem caute evitent, experiuntur incommoda, ut paulo post difficili respiratione, sanguinis sputo vel narium hæmorrhagia, oculorum & faciei nonnunquam etiam gulæ inflammatione vel tumescentia afficiantur: cujus rei testem habeo jam supra laudatum GEOFFROY l. c. p. 92. Si gustu exploratur, sapore subacri amaricante prædita deprehenditur. Exsiccata, quamdiu est integra, in multos annos viribus conservari potest integris, id quod de pulverisata non æque affirmari potest, siquidem observatum est, quod, præsertim, si theca, qua asservatur, crebro aperiatur, vel minus studiose sit munita, aeri liberius eam contingenti & subeunti facultatem faciat, mobilissimas, quæ ipsi insunt, particulas avehendi & virtus pereat.

§. X.

Quid ex adductis observationibus sequatur.

Sapor subacris amaricans, quam exhibet ipecacuanha §. IX, ostendit, salia ipsi inesse acria, & consideratio effectuum, quos, si in pulverem redigitur, in corpore humano exserit §. IX, nullum de ejus acrimonia relinquit dubitandi

randi locum: etenim omnes isti effectus irritationem demonstrant. Ex eo vero, quod hæc radix integra odoratum non sensibiliter afficit & per integros annos sine notabili virium jactura conservari potest §. IX, tuto concludere licet, salia ejus esse fixa nec nisi liberatione ab aliis, quibus adhærent, partibus gravioribus fieri volatilia.

§. XI.

Partes constitutivæ radicis ipecacuanhæ quænam sint.

Quando radix hæc ope spiritus vini extrahitur, ejus libra una, observante celeberrimo Neumanno, suppeditat extracti resinosi primi uncias tres, reliquum vero aqua extractum nncias tres, septem drachmas & unum scrupulum unum substantiæ gummosæ, remanentibus unciis octo, drachmis sex scrupulisque duobus partium non solubilium. Ex ipecacuanhæ vilissimæ libra una prædictus Neumannus extracti resinosi primi unciam integram & dimidiam eandemque extracti aquosi secundi quantitatem obtinuit; extractione vero primum per aquam facta extracti aquosi primi unciæ duæ & sex drachmæ circiter fuerunt obtentæ, residuum vero cum spiritu vini infusum sex extracti resinosi secundi drachmas exhibuit, vide ejusdem Prælect. Chemic. Part. III. Regn. veg. cap. 97. p 896. Excellentissimus quoque GEOFFROY cum radice hac instituit examen chemicum & ex ipecacuanhæ cinereæ seu Peruvianæ libra dimidia ope spiritus vini drachmas decem resinæ, ope aquæ autem communis ex eadem radicis quantitate extracti gummosi tres uncias & dimidiam accepit; & post accuratam resinosæ & gummosæ substantiæ separationem pulveris residui pondus fuit quatuor unciarum. Quum radicem fuscam seu Brasiliensem eodem experiretur modo, ex octo unciis non nisi substantiæ resinosæ drachmas sex, gummosi autem extracti drachmas undecim accepit, remantibus post substantiæ resinosæ & gummosæ separationem unciis sex pulveris non soluti. Vid. ejusdem Tract. de Materia Medica Tom. II. pag. 92. Animadverit idem quod radix hæc, si in aqua decoquitur, uberrimam suppeditet mucilaginem, tanta præ-

ditam

ditam tenacitate, ut decoctum non nisi forti expressione per linteum queat percolari, quod vero plane mirandum non est, cum decoctione in aqua substantia hujus radicis gummosa solvatur, quæ tantam ei inducit viscidatem. Addo doctissimi & de materia medica bene meriti CARTHEUSERI experimenta cum hac radice instituta, quæ in ejusdem Fundam. Mater. Med. Tom. I. p. 524. sunt consignata & ita se habent: principia hujus radicis activa, quæ partim resinosa partim gummosa sunt, inquit, unice in cortice seu parte exteriori, quæ aspera est multisque ornata annulis, hæret; interior lignosa autem tam iners reperitur, ut nihil propemodum substantiæ activæ inde separari queat. Ex uncia una radicis ipecacuanhæ gryseæ, quæ in nostris regionibus plerumque in usum trahitur & melior in operando ac mitior quam fusca judicatur, drachmas tres extracti aquosi seu gummosi primi & quatuor scrupulos primi pariter extracti spirituosi obtinui. Monendum tamen, me solam partem exteriorem corticalem, prorsus rejecta interiori lignosa, extractioni adhibuisse. Infusum aquosum post filtrationem pellucidum est & colorem ex rubello ac flavo brunnum, odorem debilem ad seminis carvi odorem quodammodo accedentem & saporem amaricantem subacrem & subadstringentem possidet. Eodem sapore etiam extractum ipsum, quod saturate brunneo tamen colore gaudet, donatum est. Infusum spirituosum colore flavo ad brunnum ac rubrum aliquantulum inclinante, odore debili nauseoso & sapore subacri piperis saporem quodammodo æmulante pollet; extractum inspissatum vero debilem odorem balsamicum spirat & linguæ amaricantem, subacrem & in recessu nonnihil adstringentem saporem imprimit. Ex variis his experimentis abundantissime apparere arbitror, radicem hanc constare ex partibus resinosis gummosis & terrestribus, ita, ut terrestres reliquas copia superent & gummosæ majorem ejus, quam resinosæ, constituant partem.

§. XII.

§. XII.

Innumeris iisque indubitatis constat observationibus, primam ac præcipuam, qua radix ipecacuanhæ pollet, virtutem esse emeticam, &, si quid de ea ad intestina defertur, purgantem. Jam vero, cum hactenus meo fini convenienter de partibus ipecacuanhæ constitutivis actum existimem §. XI, in eo jam est, ut paucis quoque perquiram, cuinam parti constitutivæ virtus emetica & purgans accepta sit referenda. Quoniam igitur ex observationibus illustris GEOFFROY aliorumque luculenter apparet, vires, præcipue emeticas, & purgantes in parte radicis resinosa residere eamque potentissimas exserere vires emeticas, partem vero ejus gummosam & decoctum mucilaginosum nihil vel parum admodum facere ad vomitum & secessum movendum, pulveremque terreum superstitem a substantia gummosa & resinosa probe separatum esse prorsus inertem nec vomitum nec alvum movere: nullum quoque dubium est, quin a parte ejus resinosa virtus purgans & præsertim emetica dependeat. Celeberrimus quoque b. m. Schulzius in Dissertatione de ipecacuanha Americana testatur, quod, cum resinam ejus eadem lege, qua illa ex jalappa conficitur, pararet eamque in mortario lapideo tereret, longe magis ptarmicam quam pulverem, quem inter terendum naribus antea exceperat, fuerit expertus, quod luculentum de majori ejus efficacia irritante præ aliis partibus præbet documentum.

Virtus ipecacuanhæ emetica ejusque sedes demonstratur.

§. XIII.

Cum ipecacuanha virtutem suam emeticam & purgantem debeat parti resinosæ §. XII. & præterea longe majorem partium gummosarum & terrearum quam resinosarum contineat copiam §. XI, quæ vim activam salium acrium & partis resinosæ infringunt & mitigant §. CCCCXXIII. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I, non potest non ab his vis hujus radicis emetica & purgans temperari & blandam acquirere indolem.

Virtus ipecacuanhæ emetica & purgans num & unde temperetur.

§. XIV.

De virtute ipecacuanhæ antidysenterica.

Si non tædet memoria repetere, quæ de vomitoriorum efficacia diarrhoeæ & dysenteriæ medendi demonstrata exstant §. XXXVII. Cap. I, facile patebit, radici ipecacuanhæ, quæ virtute emetica est prædita §. XII, vim dysenteriam curandi non posse denegari.

§. XV.

De virtute ipecacuanhæ roborante & adstringente.

Quos legi de ipecacuanha, auctores ei attribuunt virtutem viscerum tonum restaurandi & adstringendi. Jam vero per vomitum alvique purgationem serum e corpore eliminatur, quod copia nimia peccans debilitatem producit, & ipecacuanha vomitum alvique purgationem excitat §. XII, qua de re hanc ob rationem radici ipecacuanhæ virtus competit roborans & adstringens. Præterea vero possidet partes terreas copiosas §. XI, quæ humidum absorbendo fibras debiles mutant in robustas §. XVII. Sect. I. Part. I., adeoque hoc quoque respectu virtutem exserere potest roborantem.

§. XVI.

Virtus ipecacuanhæ antidysenterica quae & qualis sit, num sit specifica an non?

Suboritur hic quæstio, agatne ipecacuanha in dysenteria curanda tanquam specificum an communi ceterorum emeticorum more? Si meam hic proponere licet sententiam, nullus dubito asserere, quod hæc radix, quoniam virtute vomitoria est instructa §. XII, modo aliorum emeticorum dysenteriam persanet §. XIV, præterea vero præ his singularem possideat efficaciam, qua dysenteriæ medetur, quamque partibus gummosis & terreis, quibus materiam acrem, dysenteriæ causam, corrigit, ejus efficaciam infringit §. CCCCXXIII. CCCCXXVIII. Sect. VI. Part. I. atque tonum intestinorum debilitatum restaurat §. XV, deberi nullum est dubium, ne dicam, quod innumeris comprobatum sit observationibus, alia emetica, quantumvis optima, in hoc morbo parum aut nihil profuisse adeoque solam hujus radicis virtutem emeticam illum, quem in tollendo hoc malo affert, fructum non præstare. PISO, qui primus hujus radicis fecit mentionem, non videtur virtutem ejus antidysentericam,

quan-

quantum ex ejus ſcriptis cognoſcere licet, habuiſſe cognitam. ADRIANUS HELVETIUS facultatis Rhemenſis medicus radicem hanc adverſus dyſenteriam adhibere coepit primus laudibus, quibus eam extulit mercator ille Pariſienſis Grenerius, commotus, ſtatimque experientia fuit compertum, eam admodum ſalutarem & ſpecificum in hoc morbo præſtare effectum. Ipſe Rex Galliæ LUDOVICUS XIV. de præſtantiſſima hujus radicis adverſus dyſenteriam virtute certior factus in noſocomio magno urbis Pariſiorum, quod Hoſpitium Dei vocatur, aliisque locis publicis in ægrotis dyſenteria laborantibus experimenta. cum hac radice inſtitui juſſit; quæ omnia cum ex voto ſucceſſiſſent, litteris publicis evulgavit in ægrotorum ſalutem egregiam hujus radicis efficaciam innumeris experimentis comprobatam. Poſtea Regis Galliæ Conſiliarius & Archiater DAQUINIUS, Doctor facultatis medicæ Pariſienſis LEGERIUS & Chirurgus GATELERIUS a) deprædicatam hujus virtutis in dyſenteriis virtutem experiundo deprehenderunt veriſſimam eamque TOURNEFORTIUS b) VALENTINUS c) STOSCHIUS Phyſicus Cuſtrinenſis, d) BERGEMANNUS, e) SCHEUCHZERUS, f) aliique teſtimoniis ſuis confirmarunt.

§. XVII.

Medicus Neomagenſis Clariſſimus D. D. DEGNERUS, cujus hiſtoria medica dyſenteriæ bilioſo-contagioſæ Neomagi anno 1736. graſſatæ plane aureum ſcriptum ab intelligentibus omnibus judicatur, in hujus commentationis capite tertio a §. XIV ad XXIX. de radicis ipecacuanhæ effectibus atque utilitatibus, quas ipſemet vidit, ample diſſerit. Digna

Ulterior confirmatio virtutis antidyſentericæ ipecacuanhæ.

a) Ephem. Natur. Curioſ Dec. III. Ann III. Append. p. 21.
b) apud Pometum in Hiſtoria ſimplicium.
c) in Muſeo Muſeorum Lib. II. Sect. 2. cap. 1. p. 148.
d) in Actis Med. Berolin. Dec. I. Vol. VI. pag 41.
e) in Actis Med Berol. ibid. pag. 43.
f) Illuſtris Büchneri Miſcellan. phyſ. med. mathem. Anno 1728. pag. 1191.

Digna sunt, quæ apud ipsum relegantur, singula & pro meo scopo pauca tantum adducam: ubi hæc radix in dysenteriæ initio fuit data, semper ejus usus fuit salutaris multisque suffecit semel sumsisse sed nec repetitus usus ulli nocuit, si cardialgia nausea alvique fluxus ad exhibitionem non cessarent, quin omni morbi tempore cum salutari effectu fuit usurpata, quando intestinorum inflammatio vel suppuratio non dum aderat, nec febris nimis vehemens erat: Ubi autem intestina inflammatione suppuratione vel corrosione jam fuerunt correpta vel febris vehementia nimis magna, irrita fuit, quin nociva hujus radicis efficacia. Præter effectum emeticum adeo peculiare & specificum quid ab ea observavit, ut alia vomitoria adhuc nota eam haud æquent; nam non materiam solum morbificam commode & laudabiliter nulla cum noxa educit per superiora, rarius per inferiora, sed robur etiam intestinis addit eorumque tonum relaxatum restituit: quod iterum frustra ab alio expectatur emetico. Rationem horum effectuum dedi supra explicatam §. XV. XVI. Semper autem & ubique pulverem radicis in substantia & absque ullo additamento præscripsit adulto a drachma dimidia ad duos scrupulos, junioribus pro ratione ætatis. Dedit autem curative omnibus, nullo discrimine sexus aut ætatis, ipsis etiam delicatulis & debilibus, immo gravidis, lactantibus & lactentibus, ubicunque cum ratione successus bonus poterat sperari. Neque dubitavit auctor hoc remedium adhibere in dysenteria sanguinea eamque fuisse sanatam vel saltim imminutam testatur. Hæc sunt, quæ D. D. Degnerus refert de viribus & usu ipecacuanhæ.

§. XVIII.

Continuatio pertractationis antecedentis.

Medicus practicus militaris, vir magna experientiæ dexteritatis atque ingenuitatis laude ornatus, D. D. Io. Ge. Henr. Kramerus, a) qui multos annos in castris fuit versatus artemque exercuit, frequentissime summoque cum fructu

a) Medicina Castrensis Part, I. cap. X. pag. 65. 66.

fructu usus fuit radice ipecacuanhæ eamque adhibendi methodum, quam ille fuit secutus, subjungere eo magis necessarium existimo, quo magis certum est, multas rationes efficere apud milites, ut dysenteria difficilius quam in hominibus, qui in urbibus degunt majoribusque gaudent commoditatibus ad evitanda illa, quæ curationi aliquam objiciunt remoram atque impedimentum. Hæc autem fuit methodus Krameriana, ut ægroto, qui nondum ultra hebdomadem dysenteria laboravit, matutinis horis ex jusculo vel theæ infuso pulveris ipecacuanhæ grana quadraginta quinque dare & elapso horæ dimidio superbibere jusculum juberet. Paulo post meridiano & vespertino tempore dedit bolum ex electuario diascordio Fracastorii & theriaca vel sola theriaca cum pulvere idoneo confectum ad drachmam integram. Si nox fuit tranquilla nec plures una dejectiones alvinæ nocte fuerunt secutæ, nulla alia medicina quam prædicto bolo ter quotidie ut matutino meridiano & vespertino tempore fuit usus tamdiu, donec æger fuit sanatus. Si vero dejectiones nihil remiserunt vel una plures nocte fuerunt secutæ, statim prædictam pulveris ipecacuanhæ dosin & a meridie bolos memoratos repetiit tamdiu, donec nocte alvus vel plane non vel semel tantum excernitur, quod plerumque post secundam, interdum etiam post tertiam ipecacuanhæ dosin contingit, tum tantum ter quotidie nominatus bolus continuatur, donec alvus viginti quatuor horis quiescat, quo facto reliqua usu essentiæ roborantis & alexipharmacæ facile conficientur. Si vero jam ultra octiduum duravit dysenteria, ipecacuanha nihil efficit sed alia eligenda sunt remedia, quæ huc afferre locus non permittit.

§. XIX.

Quamvis non a priori solum sit probatum sed a posteriori etiam indubiis iisque quam plurimis observationibus compertum, radicem ipecacuanhæ opem dysenteriæ ferre præstantissimam §. XVI-XIX. nihilominus tamen non est existimandum, eam omni tempore in dysenteria conducere & omni- *Num semper ipecacuanha conducat in dysenteria.*

omnibus ſine diſcrimine hoc morbo laborantibus, quocunque verſentur in ſtatu, mederi. Elucet jam contrarium ex ipſis adductis obſervationibus, utpote quæ docent, eam non omni dyſenteriæ tempore conducere §. XVII. XVIII. neque hoc mirandum, cum nullum detur remedium, quod morbum omni tempore, &, quæcunque occurant circumſtantiæ, curat. Si radix ipecacuanhæ non in initio dyſenteriæ adhibetur ſed tunc, quando inflammatio vel ſuppuratio inteſtina jam occupavit, morbus diu duravit ejusque vehementia nimis increvit, nullum plane affert levamen ſed potius damnum & periculum mortemque accelerat.

§. XX.

Ubi & quibus extra dyſenteriam conducat ipecacuanha.

Non in dyſenteria ſolum ſed etiam extra illam in omnibus iis caſibus, ubi vomitus eſt neceſſarius atque utilis, nullum datur radice ipecacuanhæ præſtantius remedium. Securitate & benignitate omnia alia antecellit vomitoria, ut jure meritoque iis præferatur & ipſis gravidis, ſi neceſſitas vomitum poſtulat, immo lactentibus & infantibus tuto & ſine noxa exhiberi queat. Leniter ſuam abſolvit operationem nec ventriculum tanta, quanta alia, adoritur & irritat vehementia nec uterum trahit, ſi debita in doſi exhibetur, in conſenſum, &, ſi quid etiam maſſam ſubeat ſanguineam, nihil tamen periculi exinde in foetum redundat, quoniam diſtributum per tantam ſeri molem, qua ſexus ſequior præ potiori abundat, quicquid acrimoniæ poſſidet, ita diluitur & corrigitur, ut vi ſuæ acrimoniæ damnum inferre nequeat. Præſertim tenerrimis conducit infantibus, quoniam in ea doſin juſtam facilius iis admetiri poſſumus quam in antimoniatis, quæ mole exigua & vix bene ſatisque diviſibili conſtant.

§. XXI.

Effectus & modus agendi ipecacuanhæ.

Lentioris eſt operationis, ſi per ſe ſola exhibita fuit, ipecacuanha & vix ante horæ dimidiæ vel integræ intervallum præterlapſum actionem ſuam exſerere incipit. Effectus, quem præſtat, primus & proximus eſt anguſtia præcordiorum

rum seu anxietas, quæ vero non adeo est extimescenda, quia mox rursus evanescit, & sensus caliditatis in ventriculo mox ad caput, deinde per corpus omne excurrens, quem sensuum quasi obnebulatio, oculorum lacrymatio, salivæ in os confluxus & alia symptomata vomitum antecedentia subsequuntur, quæ excipit vomitus, magis vel minus facilis, prout subjectum majorem vel minorem ad eum possidet dispositionem, & reliqua operatio ad inferiora convertitur. Hunc effectum medicinæ hujus vomitoriæ medici unanimi consensu affirmant. Modus, quo radix ipecacuanhæ vomitum producit, idem est, quo reliqua emetica eum excitant. Cum enim insigni salium fixorum in parte resinosa potissimum hærentium & cum aliis partibus, quæ eorum vim mitigant, conjunctorum copia gaudeat §. X. XIII. salia hæc in parietes ventriculi penetrando modo declarato §. XVIII. Cap. I. irritationem ejus & vomitum producunt.

§. XXII.

Ipecacuanhæ modus adhibendi & dosis.

Quantum de radice ipecacuanhæ & quomodo sit exhibendum, ex dictis quidem intelligi potest §. XVII. XVIII, sed rei dignitas postulat, ut accuratiorem & prolixiorem ejus instituam considerationem. Piso l. c. præscribit drachmam ejus dimidiam & Brasiliensibus in usu esse infusum ex duabus plus minus unciis unius noctis maceratione sub dio vel coctione in aqua paratum, cujus caput mortuum simili modo tractatum in usum quoque adhibent. Tournefortius apud Pometum in Historia simplicium drachmam ejus dimidiam vel integram cum vino jusculo vel alio liquore sumere jubet eandemque dosin ipse etiam Pometus l. c. suadet. Dekkerus exhibuit semidrachmam, Hermannus in pulvere ad scrupulum unum vel drachmam unam, in infuso ad drachmas duas, in febribus utramque dosin duplicans, referente clarissimo D. D. Boeclero in Cynosura Materiæ medicæ continuatæ p. 61. Idem Boeclerus hanc dosin habet optimam, qua infantibus minoribus ad granum unum vel alterum, trimestribus ad grana tria &c. annum agentibus

bus ad grana ſex, bimulis & trimulis ad grana ſeptem vel octo & ultra, adultis vero ad ſcrupulum unum, drachmam dimidiam vel ſcrupulos duos, rariſſime ad drachmam integram præſcribitur & in aqua pane toſto correcta, in qua aliquamdiu fuit macerata, in juſculo, infuſo Theæ vel aquis deſtillatis &c. Sumitur, in infuſo autem doſis ſemper ad drachmam unam vel duas augetur. Illuſtris b. m. Hoffmannus eam optime & commodiſſime ad drachmam dimidiam cum infuſo laxante ex manna rhabarbaro & tamarindis parato exhiberi poſſe ſtatuit in Medic. Syſtem. Tom. IV. Part. III. Sect. II. cap. 7. pag. 548. Experientiſſimus Junckerus a) doſin ſcrupulum unum plus minus conſtituit. Degnerus b) ſemidrachmam aut duos ſcrupulos exhibuit, Kramerus c) ad grana quadraginta quinque eſt progreſſus & Galliæ Medicus Geoffroy d) profitetur, ſe experiundo comperiſſe, ipecacuanham ad grana ſex vomitum perbelle provocare & ad grana decem non minus vehementer quam ad ſcrupulum unum vel dimidium evacuare, unde majorem doſin quam grana ſex ad decem inutilem cenſet. Idem commemorat, ſe dyſentericis ſemel probe ſurſum ac deorſum ope ipecacuanhæ expurgatis ad recidivas præcavendas aliquot ejusdem grana ſingulis diebus per vices adhibenda præſcribere, quæ quidem nullam purgationem promovere valeant ſed tantum adſtringendo inteſtinorumque parietes mucagine juvent eorumque exulcerationibus medeantur. Lemery e) ipecacuanhæ fuſcæ in ſubtiliſſimum pulverem redactæ drachmam dimidiam usque ad drachmam integram & dimidiam, cinereæ vero longe majorem doſin propinandam eamque pro ſubjectis, in quibus vomitus facile accidit & ipeca-

---

a) Conſpect. Med. Theoretico-pract. Tab. LXXVII. peg. 640.
b) Hiſtor. med. dyſenteriae biloſo-contagioſae Neomagi 1736. graſſ. cap III.
c) Med. Caſtrenſ Part. I. p. 65. 66. & Commerc. litter. Norimberg. 1733. hebd. VI. pag. 41.
d) Tract. de materia med. Tom. II. pag. 94.
e) Dictionaire ou Traité univerſel des drogues ſimples pag. 250.

ipecacuanha justo citius, antequam debitam peregit operationem, vomitu rejicitur, in quinque vel sex partes singulis horis sumendas dividendam esse existimat, ne justo citius vel vehementius agat. Nonnullis, pergit, uno die tantum decem vel duodecim grana exhibentur & repetuntur sequentibus diebus singulis vel alternis sæpe sine subsequente vomitu, interdum duæ drachmæ per viginti quatuor horas cum vino rubro, quod melius aqua ad extrahendum putat, digeruntur, digestæ colantur & colatæ una vice vel pluribus haustibus tempore matutino propinantur, postquam ei post colationem portio aquæ plantaginis vel centumnodii commixta fuit ad vim vini calefacientem & exagitantem temperandam. Ipecacuanha dulcis, scribit, minus efficax est reliquis ipecacuanhæ speciebus neque sæpe exhibetur sub forma pulveris sed potius cum aqua vel decocto infusa ad drachmas tres hæcque dosis sæpe repeti solet: si vero eam in pulvere exhibere placet, dosin constituit drachmam integram & dimidiam. Adhibuit etiam ipecacuanham vulgarem in clysteribus sed effectu vario, dum modo nihil vel parum tantummodo levaminis attulit. Præterea extractum ex hac radice ope spiritus vini paratum ad grana octodecim vel viginti in dysenteria salutarem exseruisse efficaciam testatur, virtutis vero præstantia pulveri cedere huncque præferendum esse existimat. Valentinus a) eam eodem modo vel in pulvere a scrupulo uno usque ad drachmam dimidiam mane cum aqua tormentillæ vel cerevisia calida exhibet, eamque, non remittente malo, semel adhuc vel bis repetit vel cum vino rubro infusam & colatam præscribit.

§. XXIII.

Quanam in dosi ipecacuanha in nostro tractu & quomodo sit exhibenda.

Ratio, cur tanta apud auctores in dosi ipecacuanhæ admetienda occurrat varietas §. XXII, nulla sine dubio alia est, quam quod non una eademque radice sed diversis virtute a se invicem differentibus speciebus usi & corpora diversa ad medicinas emeticas & purgantes habitudine præ- dita

a) Museum Museorum Lib. II. Sect. II. cap. I. p. 149.

dita diversisque in circumstantiis constituta fuerunt. In nostro hoc tractu inter viginti & triginta grana manere eaque cum oleo anisi macis vel alio ad solutionem partis resinosæ promovendam & ventriculum roborandum, ac, si stimulandi & resolvendi animus est, cum sale medio ut tartaro vitriolato vel arcano duplicato commixta exhibere consultum judico e. g.

Recipe rad. ipecacuanh. scrupulum unum
tart. vitriolat. scrupulum dimidium
olei anisi guttam unam
M. f. pulvis. D. S. Brechpulver auf einmahl zunehmen.

Quidam singulis hujus radicis dosibus adjiciunt tartari emetici granum unum vel duo sed id ex celeberrimi Schulzii a) & Boecleri b) sententia maxime improbatur, siquidem maturius, quam ventriculi menstrua ipecacuanham solverint atque extraxerint, ab antimoniali additamento excitatus vomitus crudi & adhuc indigesti pulveris magnam & forte maximam partem exturbat, ut vel parum per massam humorum distribuatur & parum ad intestinorum canalem deveniat, ubi in diarrhoea & dysenteria præcipuum suum præstare debet beneficium. Neque eam, si tota sua vi agere debet, extractioni ut coctioni vel infusioni submittere & infusum vel decoctum adhibere consultum est, quoniam hæ præparationes eam virtute privant, quam ob rem usus ejus in substantia omnium est præstantissimus.

§. XXIV.

De selectu ipecacuanhæ ad usum medicum.

Maxime eo est respiciendum medico, ut radicem ipecacuanhæ bonæ notæ in usum trahat. Proinde ab ipso rejiciendæ sunt species ipecacuanhæ spuriæ & tenues ex atro fuscæ radices ligneis fibris & caulibus conspicuæ & contra eligendæ radices multis annulis præditæ, crassiores, crasso obdu-

a) Dissertat. de ipecacuanha Americana §. XVI.
b) Cynosura Materiæ Medicæ continuata p. 61.

obductæ cortice, resinosæ, non fragiles ac per medium nervum habentes transeuntem, sapore subacri amaro & mucilaginoso gaudentes, non vetustæ & vetustate corruptæ nec in pulverem redactæ, siquidem, si sub pulveris forma asservantur, virtutem emeticam amittunt §. *IX*, & ab iis annexi canaliculi lignosi fibræque adhærentes, quæ nulla virtute sunt instructæ, probe sunt separandæ.

CAPUT III.
DE
RADICE SCILLAE.

§. I.

Planta olim a Botanicis Græcis Σκίλλα vocata apud Romanos pariter scillæ nomen obtinuit. Germani illi nomen cepæ marinæ, Meerzwiebel, imposuerunt, sine dubio commoti similitudine, quæ inter hanc & ceparum vulgarium radices aliarumque plantarum bulbosas intercedit. Crescit sponte & sine ulla cultura in locis maritimis & copiosus ejus proventus est per omnem maris mediterranei oram, præcipue autem in insulis Balearibus, circa Tripolim in Barbaria, Sicilia, Apulia, Lusitania & Hispania. Ex postrema hac regione speciatim ad nostros pharmacopæos & aromatarios transmittitur, unde quoque venit, ut a nostratibus quibusdam scillæ Hispanicæ cognomine fuerit insignita. De scillae proventu.

§. II.

Hermannus a) plantam hanc ad plantas tricapsulares, hexapetalas, floribus in spicis longa serie dispositis, & Tournefortius ad ornithogala refert, eamque, ut a reliquis discernat speciebus, ornithogalum maritimum vocat. Gerit folia admodum crassa, pedem longa, saturate viridia, succo viscoso acri & amaro turgida, foliis liliorum alborum quodammodo similia. In medio plantæ exsurgit justo anni tempore caulis De habitu ejus externo.

a) Cynosura Materiæ Medicæ p. 37.

caulis rotundus & glaber ad unius & dimidii pedis altitudinem, cujus apicem flores albi vel ex albido flavescentes, hexapetali, in spicis, uti dictum, longa serie dispositi cingunt, quibus marcescentibus & defluentibus capsulæ seminales triangulares, quæ ob angulos obtusos potius orbiculares dicendæ sunt, in tres loculos divisæ, semina nigra includentes succedunt. Radix est bulbosa, ex lamellis crassis succulentis sibi invicem incumbentibus composita, in parte inferiori instar aliarum radicum bulbosarum multas crassas emittens fibras ac persæpe infantis caput magnitudine æquans.

§. III.

De variis ejus speciebus.

Variæ scillæ species a Botanicis recensentur, quæ vero parum a se invicem sunt distinctæ. Ratione coloris, qua radix, quæ hactenus sola in usum cessit medicum, distingui solet in rubram & albam. Hæc rarioris est tum proventus tum usus in medicina, viribus vero priori neutiquam inferior ejusque radix lamellis gaudet albicantibus & una cum foliis notabilem consequitur magnitudinem, illa vero, nimirum scilla rubra, foliis minoribus & radice prædita est foris rubra, intrinsecus e lamellis ex albo rubentibus composita & ad minorem pervenit magnitudinem. Vtraque præterea varia a diversis Auctoribus accepit nomina: alba quippe a Plinio scilla mascula & a Rajo scilla magna alba, rubra autem a Dioscoride pancratium, scilla minor, a Plinio scilla foemina, a C. Bauhino scilla vulgaris radice rubra, a Brunfelsio squilla & a Parckinsonio pancratium verum vocatur. Nonnulli alias amant denominationes & exempli gratia rubram majorem, albam vero minorem dicendam esse contendunt, sed mihi est perinde, quæcunque cui arrideat denominatio, nullam hac de re movebo litem, sequens duces celeberrimos Botanicos. Neque minus necessarium existimo, fusius exponere, quosdam præter dictas scillæ species adhuc alius facere mentionem, quam proprie pancratium vocant & folia quidem latiora, quam memoratas, nullum vero semen nullumque florem ferre referunt. Sufficiat, semel

mel hic monuisse, me scillam tantum albam & rubram speciatim autem posteriorem, utpote magis usu receptam immo in quibusdam officinis unice prostantem examini & considerationi esse subjecturum.

§. IV.

De iis, quae circa scillae exsiccationem notanda sunt.

De scilla alba & rubra radix tantum usu medico est recepta eaque adhuc recens ob humidi mucilaginei abundantiam ad corruptionem pronissima facile situm contrahit & in putredinem abit, hinc etiam, antequam ad exteros transmittitur, ut ætatem ferat, est exsiccanda nec ad nos delata aeri humido & calido exponenda, alias, non obstante præmissa exsiccatione, a corruptione putredinosa non manet libera. Veteres variis modis eam præparandi & ad usum medicum aptiorem reddendi fuerunt usi, quos refert Dioscorides, qui, plurimos, inquit Lib. II. cap. CLXII. habet cremata (potius assata ὀπτηθεῖσα) usus: ideoque crusta ex panificio & opere pistorio aut luto involvitur involutaque in furnum conjicitur aut carbonibus obruitur, donec circumlita crusta illa abunde tosta sit. Quod si amota crusta illa non dum cocta penitus scilla tenerior facta flaccescet, nova ex panificio & pistorio opere crusta aut luto circumlita iterum cremabitur: quæ enim sic cremata non fuerit, gravi periculo præsertim interaneis dabitur. Torretur hæc ipsa etiam in operculo fictili in furnum conjecta. Sumitur ex ea, abjectis extimis cunctis partibus, quod maxime intimum est. Coquitur eadem concisa etiam effusa priore aqua novaque super infusa, usque dum neque amaritudo neque acrimonia in aqua sentiatur. Siccatur in umbra etiam, in taleolos secta scilla, tum funiculo trajecta sic, ne taleolæ invicem se tangant, per intervalla suspenditur. Vtimur sic secta & servata scilla ad oleum, vinum acetumque, quæ a scilla scillitica nominantur. Hactenus Dioscorides.

§. V.

Continuatio pertractationis praecedentis.

Modus radicem scillæ exsiccandi, prout hoc vel illo perficitur modo dissipando volatilia, quibus multæ insunt vires, virtutem ejus magis vel minus mutat. Methodus, qua

massæ panis inclusa in furno instar panis coquitur, &, massa hac cultro ligneo remota, in laminas dissecta exsiccatur, nostra adhuc ætate a plurimis recepta est pharmacopoeis, sed hæc præparatio, quoniam multas abigit vires, tantum abest, ut correctionis nomine digna sit, ut potius castratio nominari mereatur. Mea sententia optime exsiccatio potest institui nec simul & semel nec valido ignis gradu sed successu temporis leni calore in sole vel clibano, ut a corruptione vindicetur, integra & incorrupta ad exteros transmitti atque ad usum adservari queat.

§. VI.

De radicis scillæ habitu externo & relatione ad sensus.

Radix scillæ, qualis in nostris prostat officinis, debite exsiccata densa est, ponderosa, colore albicante rubente vel ex albido flavescente, sapore mucilagineo valde acri amaro & nauseoso prædita, qui linguæ diu fixus inhæret largioremque salivæ excretionem excitat. Vir Summus, Boerhave, testatur in Chemia, eam recens contritam odorem spirare subtilem acrem, qui armoraciæ contusæ vel ceparum vulgarium instar nares ferit mucique & seri lacrymalis effluxum excitat, quoniam autem exsiccatio tenerrimum hoc principium in auras dissipat, sicca odore tam valido destituta deprehenditur. Nec ullum est dubium, quin plus hujus subtilis & volatilis substantiæ aquearum aliarumque partium sub exsiccatione pereat, præsertim fortiori, nisi mucilagini, qua radix hæc scatet, copiosæ & viscidæ profunde hærerent immersæ atque ab ea ut vinculo retinerentur.

§. VII.

Destillatio radicis scillæ sicca quænam suppeditet.

Si radix scillæ in frustula minora dissecta ex retorta vitrea arenæ imposita igne sicco gradatim aucto destillatur, prodit primo aqua limpida, quam liquor flavescens & tandem brunnus excipit. Qui aquæ limpidæ succedit, liquor flavescens odorem spirat subtilem, acrem, penetrantem, instar armoraciæ vel spiritus sacchari recentissime evocati nares fortiter ferientem, gustu exploratus acrem urentem & acidi-

acidiusculum linguæ imprimit saporem, cuti instillatus puncturæ, &, ubi cutis tenera est & sensibilis, fortis acredinis ac rosionis sensum excitat. Aqua pellucida primo transstillans odore & sapore nauseoso pollet & nulla manifesta acredine linguam ferit. Liquor brunnus ultimo prodiens eodem cum liquore flavescente pollet odore sed paululum debiliori, sapore manifeste acido instar aceti destillati ac simul empyreumatico, cum alcali fixo fortiorem, quam liquor flavescens, subit effervescentiæ motum, quoad reliqua vero perfecte cum illo convenit.

§. VIII.

Hæc §. VI. VII. clarissime evincunt, inesse radici scillæ principium acre causticum acidæ indolis. Conclusio ex allegatis.

§. IX.

Si radix scillæ discissa cum sufficienti aquæ quantitate digestioni committitur, aqua pallide flavescit, intense amara & acris evadit partesque extrahit saponis instar manuum impuritates abstergentes, &, si hæc massa fortiori & longiori subjicitur digestioni, majorem extrahit portionem, quæ percolata, expressa & lentæ evaporationis beneficio ad spissitudinem redacta extractum suppeditat gummosum colore flavescente paulisper ad brunnum vergente, sapore summe amaro instar extracti absinthii & in recessu acri urente, odore ferme ut roob sambuci nec ingrato. Si radicis scillæ unciæ quatuor fuerunt assumtæ, obtinentur extracti ejusmodi unciæ circiter tres, &, si hoc calore paulo fortiori redigitur ad plenariam consistentiam, colorem brunnum obscuriorem & odorem contrahit adversum. Ex his patet, radicem scillæ satis largam continere partium gummosarum seu mucilaginosarum intenso amarore & acrimonia urente præditarum copiam §. CCLXXIII. Part. I. Partium gummosarum in radice scillae praesentia.

§. X.

Si radix scillæ cum superfuso spiritu vini rectificatissimo leniori & diuturniori, ferme per octiduum duranti, digestio-

gestioni exponitur, spiritus vini primo pallide flavescentem tandemque saturatiorem aureum colorem, amarorem insignem & urentem acrimoniam assumit. Hæc tinctura spiritu ope abstractionis privata & inspissata suppeditat extractum flavum paulisper ad brunnum vergens, circiter ejus duos scrupulos, si radicis uncia una & dimidia fuerit assumta.

§. XI.

Partium saponacearum fixiorum in radice scillae praesentia.

Si extracto radicis scillæ ex tinctura spirituosa §. X. parato aqua simplex affuditur frigida, hæc illico flavescente tingitur colore atque intra breve tempus accedente leni vasis agitatione maximam extracti solvit portionem, quin omnem, si lenissimæ subjicitur digestioni, valde exigua parte excepta, quæ sub forma molecularum brunni coloris partim in fundo subsidet partim lateribus apponitur & facta leni agitatione vasis solutioni iterum innatat. Hæc collata cum cum §. X, demonstrant, radicem scillæ constare ex partibus saponaceis fixioribus §. CCLXXXV. Part. I.

§. XII.

Num radix scillae contineat partes resinosas.

Si portioni tincturæ radicis scillæ spirituosæ saturatæ & per spiritus abstractionem concentratæ §. X, aqua frigida affunditur nec lactescit nec quid ad fundum dimittit, id quod tamen fieri deberet, si resinam contineret. Interea non putandum est, radicem scillæ omni carere resina, potius meo judicio valde exigua portio, quæ sub minorum molecularum forma brunni coloris partim in fundo vasis subsidet partim ejus lateribus apponitur & facta leni motitatione vasis solutioni innatat §. XI, cum non in aqua sed in spiritu tantum sit solubilis, vere resinosa est æstimanda §. CCLXXXI. Part. I.

§. XIII.

De partibus saponaceis volatilioribus radicis scillae.

Si radix scillæ tam cum aqua quam cum spiritu destillationi committitur, spiritus abstractus odore radicis caret, aqua vero eodem est imbuta, ex quo conficitur, radicem scillæ continere partes saponaceas volatiliores §. CCLXXXVIII. Part.

Part. I. Harum præſentia ex eo quoque pateſcit, quoniam radix recens contrita ſubtilem acrem ſpirat odorem inſtar armoraciæ contuſæ vel ceparum vulgarium inſtar nares ferit ac ſeri lacrymalis effluxum excitat §. VII. nullum vero eſt dubium, quin partes hæ ſaponaceæ volatiliores ſub exſiccatione radicis pereant.

§. XIV.

De partibus ſcillæ conſtitutivis ſimul ſumtis.

Ex ſingulis, quæ adduxi §. VIII - XIII, conjunctim penſitatis clariſſime liquet, radicem ſcillæ conſtare ex partibus gummoſis ſeu mucilaginoſis maximam ejus conſtituentibus partem, partibus ſaponaceis fixioribus & volatilioribus, ita, ut illæ has copia longe ſuperent & hæ maxima ex parte perierint, pauciſſima reſina copioſoque ſale acri cauſtico acido his partibus immerſo, quod, cui parti inſideat, mihi hic perinde eſt. Terram denique hæc radix complectitur copioſam, quæ reliquas partes ut pars conſtituit.

§. XV.

Virtutum radicis ſcillæ ex partibus ejus conſtitutivis deductio.

Partibus radicem ſcillæ conſtituentibus perſpectis ac cognitis non difficile erit, virtutes ejus eruere & determinare. Principium ejus copioſum acre cauſticum §. VIII. tam ſolidas quam fluidas afficit partes, & quidem illas valde irritando & ſtimulando, quo earum motus antea torpidi ac ſegnes vegetiores atque alacriores redduntur, contractiones augentur, fluidum ex interſtitiis & poris propellitur abundans, robur majus capit incrementum, fluidorum motus celerior ac major evadit, ſpiſſa ac viſcida reſolvuntur, ſtaſes ſtagnationes atque obſtructiones tolluntur, calor intenditur, ſecretiones atque excretiones ut urinæ ſudoris & alvi augentur §. CCCCI - CCCCVIII. Part. I. Neque minus apparet, idem principium, ſi intempeſtive, imprudenter vel nimia doſi exhibetur radix, alios quoque edere poſſe effectus, ut ſpasmos, vomitus, convulſiones, dolores obſtructiones & inflammationes §. CCCCIV. CCCCVII. Part. I. Si agit in fluida pituitoſa mucida ſpiſſa & tenacia, ea reſolvit, attenuat, fluidiora & mobiliora reddit.

§. XVI.

Continuatio rei antecedentis.

Pars scillæ saponacea fixa & volatilis item resinosa virtutem exercent resolventem §. CCCCXCIV - D. resinosa præterea stimulantem, roborantem & calefacientem §. CCCCXCVII. Part. I. Gummosæ partes, quoniam qualitas, quam possident, valde acris §. IX, ostendit, copiosum ipsis inesse principium acre causticum §. VIII, huic suam debent efficaciam adeoque vi hujus producunt effectus §. XV. Magna igitur resolvente scilla gaudet virtute, quam tam principio salino acri caustico §. XIV. quam aliis partibus debet, & non fluidorum solum resolutione sed eorum etiam motus acceleratione atque augmento §. XV. secretiones urinæ & sudoris promovere potest §. CCCCII. CCCCXLVIII. Part. I.

§. XVII.

Ad quam virtutem effectus scillæ possint reduci.

Omnes, quos scilla producit, effectus proficiscuntur a virtute ejus stimulante & resolvente §. XV. XVI, & ab his viribus reliquæ ejus virtutes, ut diuretica diaphoretica vomitoria purgans & calefaciens, dependent.

§. XVIII.

In quibusnam casibus & morbis conducat scilla.

Quum radix scillæ stimulando & resolvendo agat §. XVII, & humorum motum caloremque augeat §. XV. XVI, in iis non potest conducere morbis, in quibus solida jam a stimulo vehementius agitantur, sanguinis & humorum resolutio motus & calor in magno sunt constituta gradu, id quod in febribus acutis inflammatoriis aliisque ægritudinibus occurrit. E contrario præstantissimos exserit scilla effectus in illis casibus, ubi partium solidarum tonus destructus est ac labefactatus, motus & contractiones earum segnes sunt ac torpidi, ut fluidis decenter propellendis subigendis resolvendis atque attenuandis non sufficiant, humores serosi abundant, tenacitate & visciditate laborant, fluida mucosa & pituitosa depravata sunt constitutione, viscidi pituitosi & tenaces humores colliguntur & accumulantur, glandularum vasorum & viscerum obstructiones produxerunt.

§. XIX.

§. XIX.

In affectibus pectoris pituitosis diuturnis & pertinacibus, præsertim vero in catarrho suffocativo, asthmate pituitoso & cachectico, tussi chronica rebelli, pectus copiosa pituita viscida est oppletum, partes respirationi inservientes atonia & debilitate, nonnunqnam non longe a paralysi remota, laborant atque expellendis humoribus viscidis sufficientibus destitutæ sunt viribus, humorumque serosorum congestio fit versus pectus atque in eo accumulatio. Verum enim vero radix scillæ partes solidas debilitatas majori afficit stimulo, vehementiori agitat motu, robur earum auget, humores pituitosos tenaces resolvit, & resolutos per vomitum alvum urinam vel sudorem evacuat §. XV. XVI. XVII. XVIII. Proinde præstantissimos in memoratis malis exserere debet effectus.

Usus scillæ in affectibus pectoris pituitosis demonstratur.

§. XX.

Non minori utilitate se commendat scilla in affectibus soporosis & apoplexiis a seri viscidi in capite accumulatione & stagnatione ortum trahentibus, nervorum atonia & debilitate, non minus in paralysi ab his causis producta, de quo ratio elucet ex iis, quæ antea exposui §. XV - XIX. Pariter doloribus spasmis & convulsionibus medetur, si a viscida & pituitosa humorum constitutione, qua vasa obstruunt obstructa extendunt, dolores, & convulsiones excitant. Alia quoque ratione dolores spasmos & convulsiones tollere potest, quatenus nimirum solida irritat, quæ irritata & vehementiori contractione agitata materiam irritantem, fortius adhærentem, dolorum spasmorum & convulsionem causam, propellunt.

Usus scillæ in paralysi, affectibus soporosis, apoplexiis serosis, doloribus spasmis & convulsionibus.

§. XXI.

In cachexia & chlorosi humores serosi non abundant solum sed pituitosa etiam & tenaci gaudent consistentia & partes solidæ laborant atonia. In hydrope ejusque speciebus serum copia peccat majori, extra vasa est constitutum, accumulatum, tonus solidorum destructus, viscera sunt obstructionibus obsessa, & in tumoribus oedematosis occurrunt

Usus scillæ in cachexia, chlorosi, hydropis speciebus viscerum obstructionibus &

morbis hinc oriundis.

runt eadem, quamvis minori gradu. Porro præsente sanguinis & humorum constitutione serosa & pituitosa solidorumque laxitate facillime stagnationes, stases, obstructiones in vasis visceribus & præsertim partibus glandulosis oriri possunt, quæ innumeris aliis malis, ut ictero, urinæ excernendæ suppressioni, materiæ sabulosæ calculosi concrementi & calculorum generationi, febribus intermittentibus, mensium & hæmorrhoidum obstructionibus causam subministrant ac fomitem. Inter febres intermittentes quotidiana a nimia humorum pituitosorum abundantia & quartana a magna humorum visciditate viscerumque obstructionibus oriuntur. Quæ omnia si comparantur cum iis, quæ antea de viribus scillæ demonstravi §. XV-XIX, prona fluit consequentia, eam in cachexia & chlorosi, tumoribus oedematosis, hydrope ejusque speciebus, tam pectoris quam abdominis, anasarca, leucophlegmatia, ascite, viscerum glandularumque debilitate & obstructionibus, ictero, nephritide pituitosa, urinæ suppressione, mensium & hæmorrhoidum obstructione, febribus intermittentibus, præsertim vero quartana & quotidiana, idque genus aliis ægritudinibus, maxime salutarem exserere efficaciam summoque cum fructu posse adhiberi.

§. XXII.

Antecedentia observationibus corroborantur.

Innumeræ mihi suppetunt observationes, quibus assertorum de virtute radice scillæ veritas §. XV-XXII. abunde doceri potest, quas omnia in conspectum proferre possem, nisi tempori spatio & operæ parcerem, sed ne quis forsan, me ejusmodi documentis destitui, putet, pauca tantum adducam eaque gravissima. Prodeat primo testis locupletissimus beatus FRID. HOFFMANNUS, qui in Medicina Rationali Systematica Tom. IV. Parte III. Sect. II. cap. II. obs. III. in Epicrisi, dignissima est, scribit, mirabilis illa ac fere stupenda scillæ in allevando asthmatis immani paroxysmo efficacia - - - - Certe meretur hæc radix inter remedia heroica referri & nostris etiam temporibus in usum trahi. Nam exserit non modo virtutem potenter incidentem, verum

etiam languentes motus excitat, &, quod mirabile est, simul anodynum exserit effectum. Scire vero licet, ante illius usum corpus blandis laxantibus esse purgandum, illamque ad tria aut quatuor grana cum radice vincetoxici & nitro, quod mitigat acriorem ejus vim, exhibendam. Alio loco in epicrisi casui asthmatico subjuncta observat. VIII. addit: Præter hæc nemorabilis scillæ videtur effectus, aliquot etiam aliis exemplis notatus, in spasmis & convulsionibus partium nervosarum præsentissime sopiendis, maxime catarrho suffocativo, asthmate convulsivo, quandoque etiam in ipsa epilepsia. Eadem confirmat clarissimus Lubeccensium Medicus D. D. WAGNERUS in libro sub observationum clinicarum titulo edito, in quo undecim observationes propria ejus experientia animadversæ recensentur, quæ locupletissima exhibent testimonia efficaciæ hujus radicis in substantia usurpatæ in asthmate periculi pleno, hydrope, tumoribus oedematosis & cachecticis, nephritide pituitosa, calculo, urinæ suppressione aliisque id genus ægritudinibus gravioribus. Addo DIOSCORIDEM, qui Libr. II. cap. 162. pag. 305: scilla, inquit, additur potionibus, medicamentisque, quæ rarefaciendo sunt, daturque his, quibus urinam ciere volumus. Facit ad cutem subeuntes aquas: ciborum in stomacho incontinentiam & stomacho innatantes cibos. Prodest suffusis felle, torminibus, diutinis tussibus, suspiriosis, ægre rejicientibus, quos Græci anaphoricos dicunt, trium obolorum pondere cum melle in eclegmate. Coquitur eadem cum melle etiam sumiturque in cibo ad eadem, concoctionem præcipue adjuvans. Glutinosa per alvum ducit. Elixa itidem iisdem pariter sumta prodest: cavenda tamen nec danda his, quibus exulceratum interaneum aliquod. Inunguntur cremata utiliter perniones, verrucæ &c. Plura autorum, qui egregias scillæ virtutes laudibus ornarunt & commendarunt, testimonia reperiuntur in ZORNII Botanologia Medica pag. 618.

§. XXIII.

Quomodo scilla asthma convulsivum curet.

Maxime notatu dignum est, scillam in substantia datam non in asthmate solum pituitoso, pulmonum debilitate & muci tenacis viscidi in pectore accumulatione, sed sicco etiam convulsivo asthmate spasmis & doloribus egregiam ferre opem, ita, ut medici non dubitaverint, illi virtutem attribuere anodynam, cum tamen ob acrimoniam summe causticam, quam possidet, & validam irritandi vim, quam exserit, hæc mala potius intendere adeoque plus nocere quam prodesse videatur. Verum enim vero hic effectus, quamvis primo intuitu ejus explicatio multis obnoxia esse videatur difficultatibus, non adeo difficilis est explicatu. Astma convulsivum supponit partium respirationi inservientium convulsionem, hæc vero causam irritantem, quæ hoc in casu est acrimonia materiæ stagnantis & tenaciter adhærentis. Si asthma convulsivum proficiscitur a materia acri firmiter adhærente & partes vehementer irritante, sequitur, ut remota ejusmodi materia irritatio adeoque asthma convulsivum cesset. Removeri vero potest talis materia a partibus solidis, quibus firmiter adhæret, si a scilla in his validiores excitantur motus & contractiones. Si materia acris simul est viscida, scilla eam simul resolvendo reddit ad separationem a partibus solidis, quibus adhæret, aptam.

§. XXIV.

Modus exhibendi scillam.

Radix scillæ in substantia præscribi solet ad tria vel quatuor grana eique ordinario adduntur radix vincetoxici ac nitrum, ita, ut grana tria vel quatuor grana scillæ pulverisatæ, quinque sex vel octo grana nitri & scrupulus unus vel dimidius radicis vincetoxici consuetam pro adulto dosin conficiant. STAHLIUS & HOFFMANNUS eam sic exhibere soliti fuerunt. Nitrum ideo miscetur, ut qualitatem scillæ nimis causticam mitiget, qua ex ratione vero radix vincetoxici addatur, non satis perspicio, quoniam scilla, si illa omittitur, egregias suas virtutes, si non majori, saltim non minori exercet gradu. Infusum ejus aquosum & tinctura

cturam ſpirituoſam in uſum vocare nondum tentatum fuit & conſuetum.

§. XXV.

De aceti ſcillitici viribus & uſu.

Ex ſcilla præparatur acetum & oxymel ſcilliticum. De viribus & uſu hujus aceti multa prædicantur ab auctore incerto, qui GALENUS eſſe perhibetur, de *euporiſtis* Libr. III. cap. 205, quo teſtimonio medicina quaſi univerſalis & longævitatis optimum maximum præſidium cenſeri debet. Nec vanum eſſe, quod PLINIUS XXIII. 2. ſcribit: tarditatem aurium gargarizatione purgat & tranſitum auditus aperit, experiendo cognovit Excellentiſſimus b. m. SCHULZIUS, vide ejusdem Prælectiones ad Diſpenſatorium Regium & Electorale Poruſſo-Brandenburgicum pag. 5. Eſt medicamentum maxime egregium in adfectibus pectoris, qui a seroſorum humorum collectione & copioſa tenaci & viſcida pituita oriuntur, ut oppletione & ſuffarctu pectoris, tuſſi & aſthmate pituitoſis hydrope pectoris catarrho ſuffocativo, inprimis, ſi in eo gummi ammoniacum ſolvitur hæcque ſolutio aquis commodis diluitur vel cum extracto vel ſyrupo nicotianæ exhibetur. Excellentiſſimus CARTHEUSERUS dicit in Pharmacologia ſua, quod apud adultos detur a drachma dimidia ad integram, ultra hanc doſin non debeat adſumi ejusque drachma una principia activa ſolubilia ex octo propemodum ſcillæ granis contineat. Celeberrimus vero SCHULZIUS in Prælectionibus ſuis ad Diſpenſatorium Brandenburgicum doſin a drachma usque ad unciam extendit & majori doſi vomitum excitari aſſerit. Credunt nonnulli acetum ſcillæ activitatem imminuere, ſed hoc minus veritati eſſe conſentaneum docent experimenta chemica. Apud infantes tuſſi pituitoſa ſuffocativa laborantes guttæ V-XX. cum ſyrupo quodam vel melle commiſcendæ ſufficiunt vel hujus mixturæ loco oxymel ſcilliticum in officinis jam præparatum commode uſurpari poteſt. Eſt etiam vetus cautela nec fundamento deſtituta, ne quis ſcilla vel ejus aceto utatur, qui internæ partis exulcerationem habet. Non vero ſolum in pectoris affectibus ſed aliis etiam ab humorum pitui-

pituitosa constitutione & visciditate, solidorum & vasorum atonia, viscerum & glandularum obstructionibus proficiscentibus hoc, de quo nunc loquor, conducit acetum. Scillæ acrimonia & virtus in eo non per aceti acidam partem sed potius per immixtum copiosum phlegma temperatur.

§. XXVI.

Oxymeli & oxysaccharum scilliticum.

Oxymeli scilliticum in officinis prostat duplex, simplex & compositum. Illud parum ab aceto scillitico differt, nisi quod mel additum ei saporem gratiorem impertiat & acrimoniam scillæ moderetur. Eadem, qua acetum, utilitate se commendat & in oppletione pectoris suffocativa tam infantum quam provectæ ætatis, asthmate pituitoso, & reliquis ab humorum constitutione pituitosa originem trahentibus affectibus convenit. Datur ab dimidio unciæ ad integram quin duas adulto; sed majori dosi vomitum provocat. Oxymeli scilliticum compositum est plantis quibusdum stimulantibus roborantibus & resolventibus succoque bryoniæ auctum, quam ob causam simplici potentius creditur & in rebellibus affectibus, qui a partium solidarum atonia humorum constitutione pituitosa & viscida, stagnationibus & obstructionibus oriuntur, cujus generis sunt apoplexia, affectus soporosi, dolores capitis, asthma, catarrhus suffocativus, hydrops & id genus alii affectus, non contemnendum præstat auxilium. Exhibetur adulto ab uncia dimidia usque ad duas. Oxysaccharum scilliticum ab oxymelite scillitico hoc uno differt, quod mellis loco saccharum accedat: quod sane perparum refert.

§. XXVII.

De scillæ infuso aquoso & tinctura.

Semper præstat scillam in substantia vel acetum scilliticum quam ejus infusum aquosum, tincturam spirituosam vel extractum exhibere, si vero scillam in infuso aquoso porrigere placet, pauxillum salis alcalici addi potest, si acrimonia scillæ est imminuenda & salis alcali virtutes desiderantur. Tincturæ scillæ cum spiritu vini parum rectificato paratæ virtus facile ex dictis determinari potest, cum phlegma inhærens

haerens aliquid mucilaginis tenerioris solvat, quae praeter admodum exiguam principii resinosi portionem tincturam constituit.

§. XXVIII.

Reliquarum virtutum, quae scillae attribuuntur, deductio.

Pauca mihi adhuc restant de usu scillae tam interno quam externo dicenda. Sunt, qui scillam maximopere commendant in sensuum externorum, praesertim visus & auditus imminutione, defluxionibus catarrhalibus & serosorum humorum in certis partibus accumulatione, neque virtus haec suo destituitur fundamento, quoniam scilla in partium solidarum adeoque nervorum debilitate & in constitutione humorum pituitosa egregie conducit §. XXVII. Porro vim scillae attribuunt auctores vermes crinones & pediculos necandi & abigendi, quae sine dubio a virtute ejus stimulante & resolvente qua vermium corpora nimis aggreditur eaque destruit, est derivanda. Laudatur etiam scilla ad memoriam confortandam, quam virtutem tunc exserere potest, si memoriae imbecillitas ab accumulatione seri viscidi oritur. Si ulcera adeo sordida sunt, ut ordinaria remedia non sufficiant iis decenter mundificandis & sordibus abstergendis, scillam parcius & prudenter usurpatam non exiguam opem afferre asseritur neque minus ea ad verrucas abigendas commendatur, si illis vel sola vel aceto macerata affricatur. Porro tanquam rubefaciens & revellens partibus externis applicari potest, quoniam irritante gaudet virtute, &, cum errhina facultate sit praedita, ad sternutationem excitandam etiam adhiberi potest, praecipue tamen & frequentissime summaque cum utilitate clysteribus stimulantibus ad humores a partibus superioribus revellendos & viscidos resolvendos addi solet. Omnes hae idque genus aliae virtutes facile ex iis, quae supra de virtutibus scillae demonstravi, deduci possunt, ideo his non amplius immorabor.

CAPUT IV.

DE

ASARO.

§. I.

Asari habitus & Species.

Asarum secundum definitionem, quam RIVINUS dedit, gaudet flore monopetalo regulari seminibus tectis capsula sexpartita. TOURNEFORTIUS BOERHAVE aliique auctores hanc plantam inter apetalas referunt, RUPPIUS vero in FLORA JENENSI eam tripetalis adscribit. Non negari qvidem potest, florem ipsum fructum instar calicis continere, quia tamen color quodammodo diversus petaloides qvid ostendit, calicis potius qvam petali defectus assumendus est; liberum tamen cuilibet relinqvo, si in hoc plantae conceptu a me dissentire velit. Cum RUPPIO vero florem tripetalum nominare incongruum videtur, quoniam in fundo floris omnia exacte cohaerent, ita, ut nec marcidi in tres resolvantur partes. Deprehenduntur variae quidem asari species, inter quas Asarum Canadense mucronato folio Morison. Sect. XIII. Tab. VII. & Asarum Virginianum cordato folio & maculato sive serpentaria major officinar: Morison. l. c. satis intet se convenire videntur, nostrum tamen ab illis sufficienter differt, inprimis, si foliorum figuram paulo attentius consideramus, quae in nostro plane singularis deprehenditur. Est verum asarum DIOSCORIDIS, CASP. BAUHINI in pinace Libr. V. Sect. VI. p. 197. & germanico nomine, Trago teste, Haselnwurtz dicitur. Imperfectior quidem est ejus icon, descriptio tamen maxime placet. Delineationes exactiores dederunt DODONAEUS Pempt. III. Lib. II. cap. I. & MORISONIUS Sect. XIII. Tab. VII, qui illud ad differentiam exoticorum asarum vulgare rotundifolium appellat.

§. II.

Ulterior consideratio

Radix asari est calami crassitie, repens, quodammodo nodosa & figura ad polypodium accedens, extus ex fusco viri-

viridescens, intus albicans, fibris plurimis hinc inde in terram dimissis, circa anni initium turiones æstate & autumno præcedente formati squamas expandunt, ita, ut mense Februario jamjam duo folia florem in medio tenentia ex squamis prodeant, flos vero ipse mense Martio excluditur & viget, folia longis pedunculis insistunt, undique per terram sparguntur & flores quasi abscondunt, superius sunt in virore splendentia, inferius vero tenui lanugine pubescunt & figura ad reniformem quam maxime accedunt, ita, ut illis tantum plantam cognoscere possimus. Flos breviori pedunculo quam folium insistit, petalum vel nudum dici potest calice destitutum vel calicem sive perianthium monophyllum campanulatum appellare possis. Nos petalum semitrifidum, coriaceum, ex atro rubicundum persistens nuncupamus simulque monemus, lacinias alias erectas apice esse inflexas. Stamina habet duodecim, sex quodammodo breviora, sex quodammodo longiora alternatim posita, filamentis petali parietibus adnexis. Ovarium in fundo floris hæret & stilum cylindraceum breviorem e centro emittit, cujus sex tubæ in summitate bifidæ stellulam in medio formant. Fructus ex ovario formatus, quando siccior fit, quodammodo angulatus evadit & in sex loculamenta dividitur, quæ semina ovata oblonga recondunt.

asari ejusque partium.

§. III.

De regionibus & locis, in quibus provenit asarum & quando optimam possideat virtutem.

Hanc, quam suppeditavi § I. II., asari ejusque partium descriptionem desumsi ex Celeberrimi Schulzii Dissertatione de asaro. Planta hæc testantibus auctoribus in locis ferme omnibus climatis temperatioris invenitur. Sic eam DIOSCORIDES Lib. I. cap. IX. in Ponto & Phrygia, recentiores vero Botanici in Germania Gallia & sic porro provenire testantur & Clarissimus Schulzius in epistola dissertationi laudatæ annexa insignem ejus esse frequentiam circa Altorfium per omnes cæduas sylvas & vivas sepes, ut nullibi copiosius forte obtingere posse videatur, asserit. Amat opaca & umbrosa loca & sub corylis potissimum nascitur, unde nomen quoque

que germanicum nacta fuit. Hyemis patiens est & foliis nondum exsiccatis jam novi protruduntur turiones. Radices vim suam optimam autumnali tempore continent; vere enim flores & folia succi copiam exhauserunt, hinc vires medicatæ in radice vere sunt longe minores quam autumno. Quod si vero quis folia in usum trahere vellet, ea inprimis mense Majo succulenta & efficacia deprehendet.

§. IV.

Partes constitutivæ foliorum asari.

De asaro folia tantum & radix ad usum adhibentur medicum. Acris, quem folia exhibent, sapor, acre ipsis inesse principium manifestat §. CCXXIV. Sect. IV. Part. I., &, si folia examini subjiciuntur chemico, patescit, ea continere partes 1) Saponaceas volatiliores 2) Saponaceas fixiores 3) resinosas & 4) gummosas. Præterea substantia acri stimulante satis larga ln quantitate prædita sunt, id quod partim exinde liquet, quoniam, si diu libero exponuntur aeri, vel, si coctioni in aperto vase, ita, ut aeri liber pateat accessus, subjiciuntur, virtute sua privantur, partim ex acri eorum sapore apparet.

§. V.

Virtutum foliorum asari ex partibus constitutivis deductio.

Substantia acris stimulans, qua folia asari gaudent, eorumque partes saponaceæ tam volatiliores quam fixiores & resinosæ §. IV. virtute sunt omnes præditæ resolvente §. CCCCI. CCCCXCV. CCCCXCVIII. CCCCXCIV. Part. I., qua de re ut asari folia vehementi instructa sint virtute resolvente necesse est. Porro cum pars eorum resinosa, potissimum substantia eorum acris stimulans §. IV., virtutem possideat stimulantem §. CCCCV. CCCCVII. Part. I., hæc quoque virtus, &, quæ ab hac dependent, vires, ut vis vomitoria, purgans, errhina, motum humorum calorem & excretiones augens ipsis competere debet §. CCCC - CCCCVII. Part. I. Denique cum stimulantia & resolventia excretiones augere §. CCCCI. CCCCII. Part, I, sudorem & urinæ fluxum excitare §. CCCCXLVII. CCCCXLVIII. Part I., &,

quæ

quæ humorum motum & calorem augent, hæmorrhagias causari possint, folia hæc memoratos effectus exserere possunt, Gummosa foliorum pars virtutem eorum stimulantem & resolvenrem mitigat §. CCCCLXXII. Part. II. In iis, quæ sequuntur, demonstrabo, cum experientia & observationibus, hæc omnia, quæ hac in peragrapho asserui, convenire.

§. VI.

Radix asari recens acris omnino deprehenditur, & præter nauseosam, quam continet, qualitatem possidet quoque aromaticam, quæ odore ad nardum accedente detegitur & nauseosum illud quodammodo temperat. Exsiccata radix fusca est & insigniter contracta, acrimoniam quidem ostendit sufficientem, aromaticum vero in ea quodammodo deficere & amaricantem contra saporem magis prævalere quilibet experiendo cognoscere potest: id quod luculentissimo inservit documento, ei volatile inesse principium idque successu temporis vel exsiccatione perire. Nauseosum principium in siccata radice non adeo efficax reperitur. Si examini legitime instituto subjicitur chemico, easdem, quas foliis, partes inesse constitutivas, nisi, quod substantia acris stimulans longe magis in ea quam in foliis prædominetur, luculenter patebit, & eam ob causam iisdem, quibus folia, virtutibus prædita est, nisi, quod longe majori vi irritante, aliisque viribus, quæ ab illa dependent, polleat, hinc non necessarium esse judico, ut illa, quæ de viribus foliorum demonstravi, hic repetam.

De radice asari ejusque virtutibus.

§. VII.

Ordo nunc exigit, ut ostendam, eas, quas foliis & radici asari competere demonstravi §. V. VI., vires experientiæ & observationibus respondere. Vomitoriam & purgantem radicis & foliorum asari virtutem confirmant auctores unanimi consensu, sed liceat mihi tantum celeberrimum Schul-

Experientiæ & observationes de asari virtutibus.

zium a) Hermannum b) Helmontium c) Dioscoridem d) Junckerum e) & Schaarschmidtium f) ut testes allegare. Vi calefaciendi præditam esse radicem nostram, bene monet Dioscorides l. c. Diureticam asaro virtutem competere affirmant Helmontius *in Pharm.* Heurnius *in Method. ad Prax.* Ettmullerus *in Operib. Med.* & Geoffroy *in Materiæ Medicæ Tom. III.* Junckerus loco citato aliique complures. Geoffroy inquit loco citato: Asarum remedium est polychrestum, vomitorium nempe & per inferiora valide purgans, diureticum, sudoriferum, amplissima diuturnorum morborum medicina & menses stimulans. Virtus asari hæmorrhagias, præsertim mensium fluxum, exitandi earumque obstructionem tollendi provenit a vi ejus motum humorum & calorem excitante obstructionesque vasorum referante §. V. VI. Hermannus l. c. scribit: asarum ob odoris nardini graveolentiam virtutis uterinæ indicem menses fœtum lochia pellit & promovet.

§. VIII.

De effectibus asari in morbis.

Cum Asarum non evacuante solum sed stimulante etiam & resolvente gaudeat virtute §. V. VI. VII., in omnibus morbis, qui ab humorum visciditate, fluidorum serosorum & pituitoso abundantia, stagnationibus, viscerum & vasorum atonia & obstructionibus oriuntur, cujus generis sunt cachexia, febris quartana & quotidiana, hydrops, malum hypochondriacum & hystericum, icterus, asthma pituitosum, tussis chronica, omnis generis dolores, qui a partium solidarum atonia & humorum viscidorum stagnationibus producuntur, & apoplexia pituitosa, opem ut ferat egregiam necesse est. Simon Pauli in Quadripart. Botan. Class. II. de asari his virtutibus hæc

---

a) In Dissertatione de asaro.
b) In Cygnosur Mat. Med. Tom. I. pag. 109. 110.
c) In Magn. Vuln. Curat.
d) In Materia Med.
e) In Consp. Therap. gener. pag. 32.
f) In Therap. Gen. Parte I. §. 111.

hæc scribit: asari radices lienis jecoris mesenterii uteri renumque obstructionibus, ex quibus multarum febrium origo manat, oppido opitulantur! quartana vero laborantium veluti panacea asari radix est, in quibus quoque post vomitum alvumque citatam copiosum sudorem movet, si cum pipere in mero ante paroxysmum propinetur. Eandem radicem in febri quartana optime adhibendam esse affirmat quoque HERMANNUS *in Cynosura Materiæ Med.* D. D. PEZOLDUS *Obs.* 57. commendat in quartana drachmam dimidiam aut duos scrupulas recens comminutæ radicis unciis duabus vini Austriaei infundere per noctem absque decoctione maneque colaturam ægro præbere, unde plerumque blandus vomitus sed deinde conspicua per diaphoresin evacuatio sit eventura. Hac ratione semel iterumque vacuis diebus expurgato ægro idem infusum sed lenissima ebullitione paratum una ante paroxysmum adventum hora præbere jubet. Hanc methodum pulchre se gerere testatur ejusdem successor D. D. KLAUNIGIUS *in Nosocom. Charit.* Radicis cum melle & vino decoctum in asthmate pituitoso & tussi humida chronica multum prodesse testantur FREYTAG *in Aur. Med.* ROLFINC. de purg. vegetab. Tanquam menses atque secundinas pellens remedium tutum laudatur apud RULAND *in Thes. Med.* & HERMANNUM *in Cynosura Materiæ medicæ* l. c. Celeberrimus GEOFFROY *in Tom. III. Materiæ medicæ* p. 131. hæc habet: Præter facultatem emeticam & catharticam asarum insigni donatur virtute obstructiones reserandi visceraque roborandi, unde illud emetico - catharticum in febribus intermittentibus, ictero, hydrope, diarrhoea & dysenteria, in affectionibus melancholicis, ischiatico dolore & arthritide utiliter adhibetur: urinas ciet & menses pellit, unde meretriculæ plus satis frequentant decoctum ejus, cum sentiunt se gravidas: & eandem ob causam prægnantes ab eo abstinere debent. HERMANNUS inquit loco citato: melancholicis ex asaro pessima accidunt symptomata, serosis & biliosis plurimum contulisse experientia probat, hinc in hydrope, hydrocephalo, ictero, febribus intermittentibus conducit.

RIVE-

RIVERIUS & TIMAEUS extollunt asarum in doloribus ischiaticis, coxæ, alii vero in asthmate tanquam specificum remedium. Celeberrimus HOFFMANNUS *in Clave Pharmaceutica* SCHOEDERI Libr. IV. mentionem facit cujusdam medici aulici Dresdæ aliquando florentis, qui asari radicem omnibus fere medicamentis immiscuit. In arthritide etiam usum ejus valde commendat. Denique decocto magnam virtutem ad morbum ischiaticum pellendum inesse RONDELETIUS commemorat ut & magno cum effectu ipse fuit expertus, vide ejus *Method. cur. Morb.*

§. IX.

De singularibus effectibus virtutis asari errhinæ & resolventis.

De virtute foliorum asari resolvente & errhina ejusque salutaribus effectibus ita disserit egregius GEOFFROY l. c. Pulvis foliorum asari errhinum est præstantissimum, de quo J. COLBATCH, Medicus Anglus, in suo *Tentamine physico-medico de alcalicis & acidis, quatenus habent respectum ad morborum curationem*, mentionem facit tanquam novissime detecto a quodam D. Pitt, Pharmacopœo Worcestriensi. Refert autem, tria quatuor vel quinque grana pulveris foliorum exsiccatorum adversus cephalalgiam cubitum euntibus tabaci more exhibita efficere, ut non turbata ægri quiete mane sequenti per nasi glandulas materiæ serosæ non parva quantitas exoneretur, quod verum esse sæpius comperi, immo hunc pituitosum fluxum per tres dies continuos perseverasse observavi cum summo ægri levamine. Idem pulvis, pergit GEOFFROY, surditati nonnunquam medetur annotante eodem auctore, si in aures granum unum vel alterum insuffletur, & ego etiam hujus errhini efficaciam expertus sum in oris & linguæ paralysi, quæ unica dosi hujus remedii & largo exinde suborto fluxu fuit sanata, quapropter hoc errhinum seu capiturgium medicamentum contra affectus capitis diuturnos & contumaces ex viscida tenacique materia oriundos dolores gravativos & pressorios, paralysin, morbosque soporosos summa cum utilitate adhiberi posse certissime credo. Hactenus GEOFFROY.

§. X.

§. X.

De asari usu & modo exhibendi.

Radix asari non ubivis æque efficax deprehenditur, hinc etiam tanta auctorum diversitas in dosi ejus determinanda est derivanda, ordinaria tamen pulveris hujus radicis est drachma dimidia ad integram, En! formulam

Recipe rad. asari scrupulum unum
tart. emet. granum unum
tartari vitriol. grana sex
M. f. pulvis pro dosi.

Si radix hæc paulo in majori exhibetur dosi, virtutem vehementem exserit emeticam & purgantem, si vero minori propinatur in quantitate, non tam vomitum & purgationem excitando quam potius resolvendo agit, neque minus coctio imminuit vim ejus tam vomitoriam & purgantem quam aliam, eoque magis, quo diuturnior est & fortior quoque liberius aer accedit externus: quæ omnia ex supra dictis sunt explicatu facilia & valent quoque de foliis asari. Infusum foliorum & radicis hujus plantæ vinosum longe majorem exercet operationem quam aquosum, quoniam vinum longe plures extrahit partes activas quam aqua. Radix in infuso vinoso ad unciam dimidiam præscribi solet, nonnulli tamen in determinanda dosi sunt parciores. Si quinque vel sex folia asari cum vino infunduntur, resolventem exserunt virtutem, si vero plura ut decem vel sedecim folia ad infusionem cum vino adhibentur, vomitum & purgationem infusum intus sumtum excitat. Prout decoctio foliorum & radicis cum vino vel aqua, per longum vel breve tempus, in vase aperto vel clauso instituitur, pro eo variat quoque decocti virtus. Celeberrimus SCHAARSCHMIDTIUS radicem asari in febrium intermittentium præsertim quartanæ & quotidianæ curatione maxime laudat ita exhibendam:

Recipe cort. chinæ opt. unciam unam
cascarill. drachmas duas
Winteran. drachmam unam

rad. taraxaci
asari
salis tartari ana drachmas duas
concisa pulverisata f. species S. darauf ein Viertel Quart kochend Wasser und eine Stunde nachher ein Quart Rheinwein zugiessen und achtzehn bis zwantzig Stunden in gelinder Wærme stehen zu lassen, hernach klar abzugiesen. Davon wird am guten Tage Morgens und Abends und am Fiebertage alle zwey Stunden bis zum Paroxysmo ein gut Spitzglas voll genommen.

Denique notandum est, partes asari recentes majorem possidere virtutem quam exsiccatas, folia vero minorem quam radicem, si in æquali propinantur quantitate & nonnullos octo vel novem foliorum asari cum liquido aliquo contusorum & in vino albo dimissorum expressum succum exhibere.

§. XI.

De iis, quæ præparantur ex asaro.

Remedia, quæ in pharmacopoliis ex asaro præparata prostant, sunt:

I) AQUA DESTILLATA asari, quam ictero hydropi & quartanæ febri medelam ferre asserit CAMERARIUS in *horto medico*.

II) EXTRACTUM, cujus virtus variat, prout vel cum vino vel cum aqua fuit paratum, ita, ut vinosum virtute superet aquosum. Dosis est scrupulus unus ad grana viginti quinque.

III) Olim in usu fuit ELECTUARIUM FERNELII, *quod tamen* hodie penitus exolevit. Ejus compositio, quam SCHROEDERUS in *thesauro pharmacologico* describit talis est:

Recipe

Recipe ſyrup. menthæ
violar. ana uncias octo
coquantur in mellis craſſitiem,
ſub finem ſubducto igne inſperge:

Recipe rad. pepon. arefactæ
Seminum raphani & urticæ maceratorum
in aqua roſarum arefactorum
& tritorum ana unciam unam
radicis aſari contritæ uncias duas
cinnamomi
ſem. foenic. ana drachmas tres
Confice in Electuarium liquidum. Doſis eſt ad drachmas tres vel quatuor.

IV) EXTRACTUM ALCALISATUM, quod venit nomine COAGULI aſari

Recipe rad. & fol. aſari extrahe cum ſpiritu vini & filtra, adde ſal ex incineratis fæcibus elixiviatum, ad ignem fuſionis calcinatum, ſolutione ac inſpiſſatione purificatum, abſtraheque ſpiritum ad conſiſtentiam mellis, vide SENNERTUM in *inſtitut.* Exhibetur a ſcrupulo uno ad duos.

DIOSCORIDES in *materia medica* Libr. V. vini cujusdam de aſaro confecti mentionem facit, quod Aſariten nominare ſuevit. Aſariten ſic conficito, inquit: *aſari uncias tres in muſti heminas duodecim itidem adjicito, id vini genus urinam ciet atque hydropicis, regio morbo laborantibus, hepaticis iſchiaticisque convenit.*

§. XXII.

Experientiſſimus JUNCKERUS in Conſpectu Therapiæ hæc habet litteris conſignata, quæ ea, qnæ dixi ſupra, confirmant

Obſervatio de effectu decocti aſari.

firmant iisque majorem accendunt lucem. Decoctum radicis, ait l. c. Vir modo laudatus, radicis asarum vinosum retinet efficaciam emetico-catharticam; aquosum autem vim emeticam amittit & diuresin atque diaphoresin satis notabiliter promovet. Folia, pergit, recentia quatuor vel sex incisa & trita atque cum vino infusa & expressa vomitum, mitiorem tamen quam radix cient, cum aqua autem infusa tantum laxant. Interdum, quod ego addo, etiam folia infunduntur & liquor per expressionem separatus pro purgante per inferiora & superiora usurpatur.

§. XXIII.

Quaudo & quibus asarum non conducat.

Postremo silentio non est prætereundum, quod, quemadmodum optimum, si imprudens ejus accedit usus, in vitium vertitur, ita idem etiam de asaro valeat, si debita cum circumspectione & cautione non adhibetur. Cum asarum ad fortiora pertineat evacuantia, omnibus in iis casibus, qui talia non permittunt, ab ejus usu est abstinendum, &, quod ad subjecta attinet, prægnantibus, infantibus, senibus, virium vel humorum defectu laborantibus non est porrigendum.

CAPUT V.

DE

GRATIOLA.

§. I.

De habitu gratiolae externo.

Gratiola Officin: Digitalis minima Gratiola dicta *Morison. Histor. Oxon.* p. 2. 479: Gratiola centauroides *C. B. Pin.* 279.: Gratiola *J. B* 3. 434 & *Dodon. Pempt.* 362. Gratia Dei *Caesalpini* 265: Gratiola vulgaris *Parckins*: Gratia Dei, cusemen Gelbeneck, Papaver spumeum forte *Anguillar*: Limnesium sive centauroides *Cordi* est radicibus oblique repentibus, albis, geniculatis, fibrisque multis deorsum vergentibus

tibus ſtipatis, quæ caules emittunt erectos, crebris geniculis diſtinctos, ſesquidodrantales & longiores, in quibus folia bina ex adverſo naſcuntur unciam ſuperantia, ſemiunciam lata, glabra, venoſa & intenſe amara. Ex eorum alis emergunt flores ſingulares, monopetali, tubulati, poſterius perforati, flaveſcentes & lineis fuſcis virgati, cornu modo curvi, octo lineas longi, tres lineas craſſi, anterius hiantes & in duo labia diviſi dilute purpuraſcentia: labium autem ſuperius quaſi cordiforme & ſurſum reflexum, inferius tripartitum. Calix monotomos, in quinque partes diviſus, ex cujus fundo piſtillum emergit longius, quod mutatur in capſulam dilute rufeſcentem, e rotundo acuminatam, in duo loculamenta diviſam, ſeminibus fœtam tenuibus & rufeſcentibus. In locis uliginoſis & paluſtribus pratisque humidioribus provenit.

§. II.

Si herba & radix gratiolæ examini ſubjiciuntur chemico, pateſcit, partes eis ineſſe reſinoſas, ſaponaceas fixiores & gummoſas, quibus ſubſtantia acris ſtimulans inhæret immixta. Vi harum partium competit gratiolæ virtus valde ſtimulans & reſolvens §. CCCCVIII. CCCCXCIII. CCCCXCLX. Part. I., quae iterum alios effectus, ut vomitum, purgationem, diureſin, vaſorum & viſcerum obſtructorum reſerationem, vermium mortem & expulſionem producit §. CCCCII. CCCCIV. CCCCXLVII. Part. I. §. XXV. XXVII. Sect. I. Cap. I. Part. II. & §. XII. Sect. II. Cap. I. Part. II. Experientia hæc omnia confirmat & docet, gratiolam vehementer ſtimulare, potenter evacuare per ſuperiora inferiora & diureſin, magnamque poſſidere virtutem reſolventem. Facile hinc cognoſcitur, quod in ejusmodi conducat morbis, qui ferunt & poſtulant fortiora ſtimulantia reſolventia & evacuantia, cujus generis ſunt hydrops, febres intermittentes a magna copia humorum viſcidorum, ingenti eorum viſciditate viſcerumque obſtructionibus provenientes

nientes, & dolores a ſtagnationibus proficiscentes. A medicis quoque refertur ad purgantia draſtica, præſertim hydragoga, & in hydrope maxime commendatur.

§. III.

Modus exhibendi gratiolam ejusque præparata.

Pulvis gratiolae a ſcrupulo uno usque ad drachmam unam exhibetur in ſubſtantia, ſed rariſſime, frequentius & melius in infuſo a drachma una usque ad tres, frequentiſſime vero & optime ejus ſuccus a drachma dimidia usque ad integram & extractum vinoſum in eadem qua ſuccus doſi porrigitur. Herba recens ad manipulum dimidium vel ſicca ad unciam unam in aqua vel vino macerata præſcribitur ſed longe melius & tutius eſt, ſi lacti infunditur & infuſum propinatur. Nonnulli gratiolae unciam dimidiam, ſeminis aniſi drachmas duas, paſſularum minorum unciam unam infundunt cum vino & colaturam præbent ad aquas hydropicorum evacuandas. Folia recentia contuſa & impoſita vulnera conſolidare & curare teſtatur CAESALPINUS eademque capiti impoſita hydrocephalo mederi ſcribit HERMANNUS in *Cynoſura materiae medicae.* In clyſteribus ad vermes in inteſtinis craſſis hærentes enecandos & expellendos præſcribitur ita:

Recipe Gratiolæ viridis manipulum unum
centaur. min.
abſinth. ana manipulum dimidium
Sem. tanaceti
ſantonici ana unciam dimidiam
Coquantur in lacte ſero lactis
vel aqua & fiat clyſter.

Extractum gratiolae vinoſum præſtat, ſemper minori doſi ut ad ſcrupulum dimidium, exhibere quam in largiori doſi.

Para-

Paratur quoque ex gratiola conserva virtute emetica & purgante prædita, cujus dosis est ad drachmas duas, item sal fixum, quod in hydrope magnis extollitur laudibus sed ab aliis fixis salibus eodem modo per incinerationem paratis nihil singulare possidet. Decocti WIERI ad hydropem præcipuum est ingrediens gratiola, hodierno vero aevo vix vel plane non adhiberi solet, & facile est ex iis, quæ antea disserui, perspectu, ejus usum in omnibus omnino subjectis & casibus exulare debere, in quibus drastica sunt noxia.